

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

**Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda Mekânsal Etkinin
Değerlendirilmesi**

Çiğsem Yağmur YÜKSEL

Mimarlık Anabilim Dalı

Aralık, 2024

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZ ONAYI

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda Mekânsal Etkinin
Değerlendirilmesi

Çiğsem Yağmur YÜKSEL

Mimarlık Anabilim Dalı

Bu Doktora Tezi 11/12/2024 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Değerlendirilmiş
ve Oy Birliği / Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

Jüri : Dr. Öğr. Üye. Mustafa YEĞİN (Danışman)
: Prof. Dr. Ülkü ALTINOLUK
: Prof. Dr. Onur ERMAN
: Prof. Dr. F. Demet AYKAL
: Prof. Dr. Seren GÜVEN AKAVCI

Bu Tez Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalında Hazırlanmıştır.
Tez No:

Prof. Dr. Sadık DİNÇER
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	I
ABSTRACT	II
TEŞEKKÜR.....	III
ÇİZELGELER DİZİNİ	IV
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VI
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	IX
1. GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Önemi ve Amacı	1
1.2. Araştırmanın İçerik Akışı	2
1.3. Araştırmanın metodu ve sınırlılıkları	3
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	5
2.1. Mimari Kuram	5
2.1.1. Çocuk Gelişimi	5
2.1.2. Çevreden Gelen Etkiler (Mimari Psikoloji)	9
2.1.3. İyileştirici Mimarlık	10
2.1.4. Birey Gelişiminin Deneyimle Birleştiği Kuramsal Ekolojik Yaklaşım	12
2.2. Ortam	20
2.2.1. Çocuk Suçluluğu	20
2.2.2. Ceza Adaleti İçindeki Çocukların Hapsedilme Koşulları	21
2.2.3. Kurumsal Çocuk Suçlu Yönetim Sistemleri	33
2.3. Bina/Mekan Bilgisi	37
2.3.1. Çocuk Suçlu Cezalandırma Binaları	38
2.3.2. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	41
3. MATERYAL VE METOT	43
3.1. Materyal	43
3.1.1. Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	43
3.1.2. Kayseri Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	43
3.1.3. Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	44
3.2. Metot	45
4. BULGULAR.....	47
4.1. Grup Süreçlerinde Bireysel Görüşme Bulguları	47
4.1.1. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda çocuklarla ilgili sorunlar.....	50

4.1.2. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda mekânla ilgili sorunlara ilişkin bulgular..	52
4.1.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda ortamla ilgili sorunlara ilişkin bulgular ...	54
4.2. Yerinde Gözlem ve Bireysel Görüşme Bulguları	56
4.3. Günlük Zaman Ölçüm Çizelgesi Bulguları.....	69
4.4. Cezaevi Çevre Envanteri Anket Çalışması Bulguları	71
4.4.1. Tutuklu Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Bulgular	72
4.4.2. Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) Ait AFA ve DFA Bulguları.....	74
4.4.3. CÇE Alt Boyutlarına Ait Betimleyici İstatistikî Bulgular	80
4.4.4. Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre CÇE Alt BoyutlarıylaKarşılaştırılması	81
4.4.5. Psiko-sosyal Özelliklerine Göre CÇE Alt Boyutlarıyla Karşılaştırılması.....	83
4.4.6. 12 Değişkenli Model İçin Yol Analizi.....	89
5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR	95
5.1. Mimari Tasarım Sorunları Bağlamında Tartışma ve Sonuçlar	95
5.2. Tutuklu Çocuk, Mekân ve Ortam Etkileşimi Bağlamında Tartışma ve Sonuçlar.....	100
5.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İyileştirici Çevre Tasarımı Önerileri.....	103
KAYNAKLAR	118
ÖZGEÇMİŞ	129
EKLER.....	130
Ek 1. Cezaevi Çevre Envanteri	131
Ek 2. Görüşme Soruları.....	135
Ek 3. Görüşme Soruları.....	136
Ek 4. Gözlem Çizelgesi.....	137
Ek 5. Tutuklu Çocuk Katılımcı Bilgileri.....	138
Ek 6. Kurum Personeli Katılımcı Bilgileri.....	140
Ek 7. Etik Kurul Kararı 1	141
Ek 7. Etik Kurul Kararı 2	142
Ek 8. Araştırma İzin Yazısı.....	143
Ek 9. Tasarım Rehberi	144

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda Mekânsal Etkinin Değerlendirilmesi

Çiğsem Yağmur YÜKSEL

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YEĞİN

Mimarlık Anabilim Dalı

ÖZ

Suçla sürüklenen çocuk sayısı, yıllar içinde artan bir değişim göstermektedir. Bu durum, daha uzun vadede büyüme ve gelişme süresi devam eden tutuklu çocukların, toplumda kabul görme sorunlarıyla karşılaşma risklerini içerdiği, aynı zamanda yetişkin suçlu olma potansiyeline sahip olduğunun göstergesidir. Tutuklu çocuklar, hapsedilme koşullarına göre yönetilen Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında barındırılmaktadır. Çocuk Kapalı Ceza infaz kurumlarının temel fonksiyonu ise, çocuklar yönünden eğitim almaları ve belirli becerileri kazanmalarına, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmelerine yöneliktir. Ancak, çocuk suçlu olması nedeniyle bina içinde hapsedilmesi fiziksel ve psiko-sosyal gelişim sorunları yaratmaktadır. Bu nedenle çalışmada, *“Tutuklu çocukların fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini desteklerken mekânsal ve ortama bağlı bileşenlerle rehabilite edilmesini sağlayan cezaevi nasıl olabilir/tasarlanabilir”* konusu üzerine fikirler geliştirilmiştir. Araştırma sorunsalı, Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Modeli, ortama bağlı mekânsal/bağlamsal ihtiyaçları ve programda tanımlanan bina/mekan bilgisini içeren alan gereksinimleri araştırılarak incelenmiştir. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda çocuk, mekân ve ortama ilişkin tasarım sorunları, psiko-sosyal yönden durum tespiti, mekânsal/ortamsal bağlamın psiko-sosyal durum üzerindeki etkisi, teorik açıklamalarla desteklenen analizlerden ve değerlendirmelerden çıkarımlar elde etmeyi kolaylaştırmış ve bir tasarım rehberi önerisi yapılmıştır. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının iyileştirici mimarisi için (1) yerleşim alanının seçimi (2) konumun coğrafi özellikleri (3) yaşama biriminin kontrolü (4) bina formu (5) ortak kullanım alanının sınırları (6) sosyalleşme alanları (7) yakından izleme biriminin eklenmesi ve üretim odaklı mesleki eğitim/atölyelerin kurulması üzerine tasarım bilgisi ve pratiğinin geliştirilmesi gerektiğini tespit etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cezaevi Tasarımı, İyileştirici Mimarlık, Ortam Tasarımı, Tutuklu Çocuk

CUKUROVA UNIVERSITY
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

PhD THESIS

Evaluation of Spatial Effect in Juvenile Closed Prison

Çiğsem Yağmur YÜKSEL

Advisor: Asst. Prof. Dr. Mustafa YEĞİN

Department of Architecture

ABSTRACT

The number of children dragged into crime shows an increasing change over the years. It shows that detained children, who continue to grow and develop in the longer term, are at risk of facing problems of acceptance in society and also have the potential to become adult offenders. Detained children are accommodated in Juvenile Closed Prison, which are managed according to the conditions of incarceration. The main function of Juvenile Closed Prison is for children to receive education and acquire certain skills, to acquire a profession and to be reintegrated into society. However, because of being a juvenile offender, incarceration inside the building creates physical and psycho-social developmental problems. Therefore, in this study, ideas were developed on the subject of “How can a prison be/can be designed that supports the physical and psycho-social development of detained children while rehabilitating them with spatial and environmental components”. The research problematic was examined by researching Bronfenbrenner's Ecological System Model, spatial/contextual needs related to the environment and space requirements including building/space information defined in the program. Design problems related to the child, space and environment in the Juvenile Closed Prison, psycho-social situation determination, the effect of spatial/environmental context on the psycho-social situation, the analysis and evaluations supported by theoretical explanations made it easier to draw conclusions and a design guideline has been proposed. For the healing architecture of Juvenile Closed Prisons, it was determined that design knowledge and practise should be developed on (1) selection of the settlement area (2) geographical characteristics of the location (3) control of the living unit (4) building form (5) boundaries of the common use area (6) socialization areas (7) addition of a close monitoring unit and establishment of production-oriented vocational training/workshops.

Keywords: Prison Design, Healing Architecture, Environmental Design, Detained Child

TEŞEKKÜR

Araştırma ve değerlendirme çalışmalarında desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YEGİN' e en derin şükranlarımı sunarım. Tez izleme sürecinde birikimlerini esirgemeyen saygıdeğer hocalarım; Prof. Dr. Ülkü ALTINOLUK ve Prof. Dr. Onur ERMAN'a içtenlikle teşekkür ederim. Doktora Tez Savunmasında ilgisi ve desteğiyle katkı veren kıymetli hocalarım Prof. Dr. F. Demet AYKAL ve Prof. Dr. Seren GÜVEN AKAVCI'ya çok teşekkür ederim.

Konuyla ilgili düşünce havuzunda bir yol ararken fikirleriyle farklı kapıları aralamamı sağlayan kardeşime, motivasyon veren arkadaşlarıma ve her daim yanımda olduklarını hissettiğim annem ve babama sonsuz minnettarım.

Araştırma talebi doğrultusunda bana çalışma fırsatı vermeleri, çalışmaya olumlu yaklaşımları ve iletişime açık olmaları nedeniyle Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü idari amirlerine teşekkürlerimi sunarım. Devamında alan çalışmaları için bulunduğum zamanlarda özverili destekleri nedeniyle Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları çalışanlarına ve idari personellerine teşekkürü borç bilirim. Son olarak, çalışmaya gönüllülük esasına dayanarak katılım göstermeyi kabul eden tutuklu çocuklara teşekkür ederim. Umarım onlar ve diğer tutuklu çocuklar için sadece ceza değil ödül almalarına da sebep olacak hayat şartları yaratılabilir ve daha umut veren bir yaşama sahip olurlar.

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Evreleri (Colby & Kohlberg, 1986; Çiftçi, 2003; Windmiller, 1995).....	7
Çizelge 2.2. Çalışma İlgi alanı anahtar kelime havuzu (kaynak: yazar)	19
Çizelge 2.3. Tutuklu Çocukların Hapsedilme Koşullarını İçeren Resmi Belge Analizi (kaynak: yazar)	22
Çizelge 2.4. Cezaevinde günlük aktivite programı örneği 1 (Anonymous 1) (Kuzey Carolina Kamu Güvenliği Departmanı yürütülen yaşama planı, yazar tarafından düzenlemiştir)	36
Çizelge 2.5. Cezaevinde günlük aktivite programı örneği 2 (Anonymous 2). (Estonya Cezaevi Hizmetleri'nde yürütülen yaşama planı, yazar tarafından düzenlemiştir)	36
Çizelge 4.1. Kodlama anahtarı örneği.....	48
Çizelge 4.2. Kod Kitabı.....	49
Çizelge 4.3. Çocuklarla ilgili sorunlara dayanan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları arası kod bulutu farklılıkları (MAXQDA 24 yazılımı)	52
Çizelge 4.4. Mekânla ilgili sorunlara dayanan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları arası kod bulutu farklılıkları (MAXQDA 24 yazılımı)	54
Çizelge 4.5. Ortamla ilgili sorunlara dayanan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları arası kod bulutu farklılıkları (MAXQDA 24 yazılımı)	56
Çizelge 4.6. Türkiye Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda Yürütülen Günlük Aktivite Programı (Kaynak: Yazar).....	57
Çizelge 4.7. Çocuk ve Gençlik Kapalı CİK spor faaliyetleri çizelgesi (Kaynak: Yazar)	57
Çizelge 4.8. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İhtiyaç Programı (kaynak: yazar)	59
Çizelge 4.9. Yaşam ünitesi (oda, ortak alan) ve ünite dışında yapılan günlük aktiviteler (kaynak: yazar)	67
Çizelge 4.10. 20.12.2022 – 03.01.2023 tarihleri arası 15 günlük gözlem analizi bulguları (Kaynak: yazar).....	70
Çizelge 4.11. Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Faktörlerine Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	72
Çizelge 4.12. Tutuklu Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Bulgular	72
Çizelge 4.13. Tutuklu Çocukların Kendileri ile İlgili Çeşitli Özelliklerine Ait Bulgular	73
Çizelge 4.14. Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) Ait Madde Faktör Yükleri, Madde-Toplam Korelasyonu, Güvenirlilik ve Varyans Sonuçları	75
Çizelge 4.15. Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) Ait Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları 2	78
Çizelge 4.16. Araştırmaya Katılan Tutuklu Çocuklara Uygulanan Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Betimleyici İstatistikî Bulgular.....	80

Çizelge 4.17. Tutuklu Çocukların İllerine Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması.....	81
Çizelge 4.18. Tutuklu Çocukların Yaşlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması.....	82
Çizelge 4.19. Tutuklu Çocukların Eğitim Durumlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması.....	83
Çizelge 4. 20. Tutuklu Çocukların Kendini İyi Hissetme Durumlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması.....	84
Çizelge 4.21. Tutuklu Çocukların Hayata Karşı Bakış Açıklarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması	85
Çizelge 4.22. Tutuklu Çocukların Cezaevinde Güvende Hissetme Durumuna Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması	86
Çizelge 4.23. Tutuklu Çocukların Sosyal Durumlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması	87
Çizelge 4.24. Tutuklu Çocukların Oda Dışında Geçirdikleri Zamanlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması	88
Çizelge 4.25. Tutuklu Çocukların Diğer Cezaevlerinin Kurum ile Kıyaslamasına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması	89
Çizelge 4.26. Tadil Edilmemiş Modele İlişkin Tahmin Değerleri.....	91
Çizelge 4.27. Tadil Edilmiş Modele İlişkin Tahmin Değerleri.....	92
Çizelge 4.28. Tutuklu Çocuklara Ait Çeşitli Özellikler Arasındaki İlişki Düzeyleri.....	93

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Araştırmanın görselleştirilmiş içerik akışı kapsamı.....	3
Şekil 2.1. Kendini düzenleyen gönüllü davranış değişikliği modeli (Gollwitzer, 1990; Heckhausen & Gollwitzer, 1987) (Görsel çevirisi yazar tarafından uyarlanmıştır)	10
Şekil 2.2. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Modelinin yapısı (P: person(insan), P: developing person(gelişen insan)) (Shelton, 2018) (yazar tarafından uyarlanmıştır).....	13
Şekil 2.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu iyileştirici çevre tasarımı kuramsal kapsamı	20
Şekil 2.4. 1662'de Rasphuis (Amsterdam) (solda) ve 1783'te Rasphuis girişi (Wolfgang & Sellin, 2016)	38
Şekil 2.5. St. Michael's Hapishanesi Planı (solda) ve kesiti (sağda) (Johnston, 2000).....	38
Şekil 2.6.1902'de Rochester yakınında, Kent'teki orijinal Borstal merkezi (collections, 2023)	39
Şekil 2.7. Çocuk Kurtarma Yurdu, (Galata, 1937. Fotoğraf: Deutsche Fotothek Archives)	40
Şekil 3.1. Diyarbakır Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Planı (solda) ve Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (sağda) (Google Earth, 2022).....	43
Şekil 3.2. Kayseri Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Planı (solda) ve Kayseri Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (sağda) (Google Earth, 2022)	44
Şekil 3.3. Tarsus Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Vaziyet Planı (solda) ve Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (sağda) (Google Earth, 2022).....	44
Şekil 3.4. İyileştirici mimarlık için Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda mekan ve ortam etkileşimini araştırma süreci.....	46
Şekil 4.1. Araştırmada kullanılan MAXQDA 24 yazılımı ara yüzü	48
Şekil 4.2. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında çocuklarla ilgili sorunlar (MAXQDA 24 yazılımı).....	52
Şekil 4.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında mekânla ilgili sorunlar (MAXQDA 24 yazılımı).....	54
Şekil 4.4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda ortamla ilgili sorunlar (MAXQDA 24 yazılımı).....	56
Şekil 4.5. Çocuk Kapalı Cezaevi Mimari Tip Proje, Adalet Bakanlığı Arşivi (Sayar, 2018).....	64
Şekil 4.6. Çocuk Kapalı CİK'te tutuklu çocukların mekanlara erişim sıklığı ve bağlantılarını keşfeden harita (*tutuklu işçi çocuklar dahil edilerek hazırlanmıştır) (Kaynak: yazar)	66
Şekil 4.7. Örnek bir yaşama ünitesi planı (yerinde gözlem sonucu hazırlanmıştır) (kaynak: yazar)	68
Şekil 4.8. Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) Ait Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları.....	78

Şekil 4.9. Modele Ait Tadil Edilmemiş Standardize Yol Diyagramı.....	90
Şekil 4.10. Tadil Edilmiş Modele Ait Standardize Yol Diyagramı.....	92
Şekil 5.1. Çocuk Kapalı CİK şehir bölge planında yerleşimi: 1 km yarıçap içinde arazi kullanımı (Ö: 1/100.000)	104
Şekil 5.2. Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk Kapalı CİK Vaziyet planı ve kurum bilgileri ...	105
Şekil 5.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tasarım eskiz önerisi 1	105
Şekil 5.4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tasarım eskiz önerisi 2	106
Şekil 5.5. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tasarım eskiz önerisi 3	106
Şekil 5.6. Mevcut bina ve önerilen tasarımın dış ortamla kurduğu şematik ilişki	107
Şekil 5.7. Mevcut yaşama ünitesi planı.....	107
Şekil 5.8. Önerilen 1 ve 2 nolu yaşama ünitesi planları.....	108
Şekil 5.9. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları avlu mekânı örneği (Anonim 24)	109
Şekil 5.10. Geleneksel Ula evlerinde Karosiman (20x20cm) karo ve (10x20 cm) ebatlarında tek sıra hâlinde zincir dizisi döşemesi örneği (Ayhan, 2023).....	109
Şekil 5.11. Woodbourne Islah Tesisi, New York. (Fotoğraf kaynağı: Alyse Emdur "Hapishane Manzaraları" serisinden) (López & Maiello-Reidy, 2017).....	109
Şekil 5.12. Bireysel oda mevcut durumu ve önerilen tasarım.....	110
Şekil 5.13. Bireysel oda mevcut durumu ve önerilen tasarım.....	111
Şekil 5.14. Önerilen tasarım iç mekan örnekleri (ilk ve ikinci görsel kaynak: (López & Maiello-Reidy, 2017), üçüncü görsel kaynak: Anonymous 4).....	111
Şekil 5.15. Mevcut planda pencere konumu ve önerilen tasarım.....	112
Şekil 5.16. Cezaevi mevcut ortak kullanım alanı ve tasarım önerisi örneği (görsel kaynak: Dallas County Tıbbi Modernizasyonu, HDR örneği Vandalizm'e dayanacak şekilde tasarlanmış mobilyalar, (López & Maiello-Reidy, 2017).....	113
Şekil 5.17. Mevcut ortak kullanım alanı ve önerilen aktivite; denge basamakları örneği (Anonim 25)	114
Şekil 5.18. Yakından izleme birimi tasarımı önerisi 1 (Anonymous 5). (görsel kaynak: Yakın İzleme Tek Kişilik Gözlem Odaları, David L. Moss Ceza Adaleti Merkezinin Genişletilmesi, Tulsa/Oklahoma örneği)	114
Şekil 5.19. Yakından izleme birimi tasarımı önerisi 2 (Anonymous 6). (görsel kaynak: Kaliforniya Cezaevi Sağlık Hizmetleri, San Quentin Merkezi Sağlık Hizmetleri Binası örneği)	115
Şekil 5.20. Solano County Denetimli Serbestlik Departmanı Çocuk Tesisi örneği (Suça Karışmış Gençleri Teknoloji Yoluyla Yükseltmek: Solano County Juvenile Hall) (Anonymous 7).....	116

Şekil 5.21. Uganda, Kampala, Kampiringisa, Ulusal Rehabilitasyon Merkezi, bir kunduracı atölyesinde mesleki eğitim örneği, öğrenci Charles Baguma, 16 yaşında (Anonymous 8).....	116
Şekil 5.22. Almanya'daki Neustrelitz genç ve yetişkin hapisanesi, araba atölyesinde çalışan gençler (Anonymous 9)	117

SİMGELER VE KISALTMALAR

BİSİS	: Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi
BM	: Birleşmiş Milletler
CÇE	: Cezaevi Çevre Envanteri
CİK	: Ceza İnfaz Kurumu
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
İKM	: İnfaz Koruma Memuru
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Giriş bölümü, bu tezin önemini, amacını, problem tanımı temelinde araştırmanın konusunu, içerik akışını, metotlarını ve araştırmanın sınırlılıklarını sunmaktadır.

1.1.Araştırmanın Önemi ve Amacı

Çocuklar bir toplumun devamlılığını temsil eden toplumun en önemli parçasıdır. Güçlü bir toplum ancak, çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimine bağlı olarak oluşmaktadır. 2023 yılı Türkiye nüfusunu istatistiklerde %26,0' sını çocuk nüfus tanımlamaktadır. Birleşmiş Milletler tanımına göre 0-17 yaş grubunu içeren Türkiye çocuk nüfusunun, %51,3'ünü erkek çocuklar, %48,7'sini kız çocuklar oluşturmaktadır (TÜİK, 2024).

Çocuk Kapalı Ceza infaz kurumlarının temel fonksiyonu ise, çocuklar yönünden eğitim almaları ve belirli becerileri kazanmalarına, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmelerine yöneliktir. Fakat suça sürüklenen çocukların tutuklanarak Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında barındırılması fiziksel kısıtlanmaya (Strong ve ark., 2020) ve psikolojik olarak yıpratıcılığa (Pekala-Wojciechowska ve ark, 2021) sebep olabilmekte, uzun süreli tedaviye (Gold ve ark., 2021) ihtiyaç duyulabilmektedir. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda mekânsal/bağlamsal çevrenin tutuklu çocukların fiziksel, psiko-sosyal ve bilişsel gelişimine etkisi göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. Kurumlarda geçirilen süre çocukların etkilenme biçimlerine bağlı olarak ya sarsıntılı bir olay haline dönmekte ya da fiziksel veya psiko-sosyal gelişimini destekleyici olabilmektedir. Bu nedenle doktora tezi, *“Tutuklu çocukların fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini desteklerken mekânsal ve ortama bağlı bileşenlerle rehabilite edilmesini sağlayan cezaevi nasıl olabileceği/tasarlanabileceği konusu”* üzerine fikir geliştirmektedir. Çözüm üretmesi beklenen sorunlar ise;

- Cezaevi tasarımı öncesinde hükümlü veya tutuklu çocukların ihtiyaçları, imkânları ve istekleri belirlenmeden tasarıma başlanması ve sorunların deneyimle ortaya çıkması,
- Bireysel gelişimini tamamlaması amaçlanan çocukların, cezaevlerinin dış dünyadan kopuk kendi içine dönük, duvarlarla sınırlandırılmış bir alan olması nedeniyle fiziksel ve psiko-sosyal gelişimlerinde aksaklık yaşanması,
- Çağdaş Ceza Mimarlığında mekânsal/bağlamsal etkileşimler yoluyla davranışsal rehabilitasyonu sağlayan iyileştirici mimarlığın eksikliği olarak görülmektedir.

Bu nedenle tezin amacı, mekânsal ve ortama bağlı bileşenlerle tutuklu çocukların rehabilite edilmesini sağlayan ve toplumla uyumlu hale getirebilen Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tasarımı ve planlaması için iyileştirici mimarlık araştırmalarını içeren Çağdaş Ceza Mimarlığı tasarım yaklaşımlarını sunmaktır.

1.2. Araştırmanın İçerik Akışı

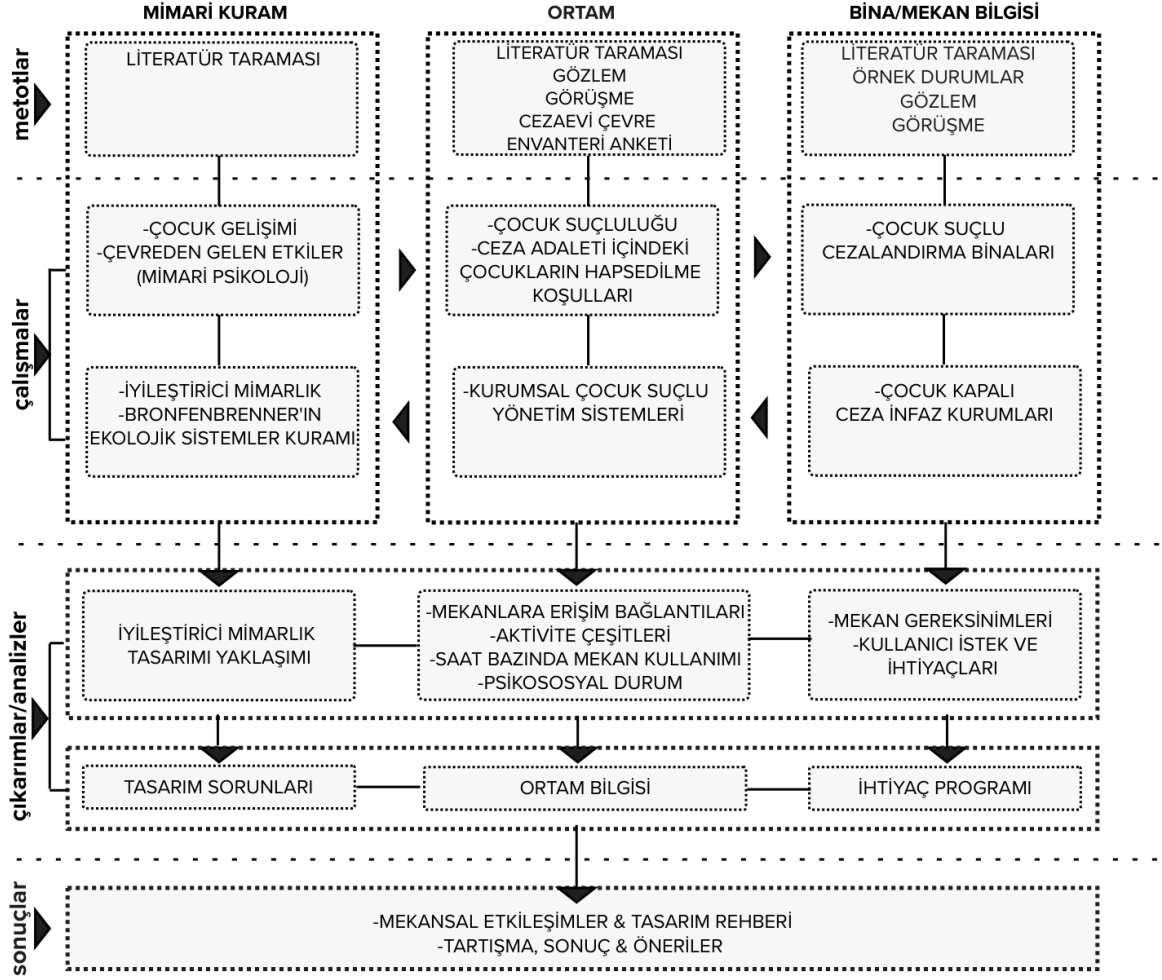
Tez çalışması, sonuç bölümüne ulaşırken üç bölümden oluşan araştırmalarla çalışmayı yönlendirmektedir.

İlk olarak, çocuk kapalı ceza infaz kurumunda barındırılan 12-18 yaş arasındaki tutuklu çocukların gelişimsel ihtiyaçları ve çevreden gelen etkilerle şekillenen davranışsal özelliklerini tanımlamak amacıyla iyileştirici çevreyle ilişkili teoriler incelenmekte ve tasarım stratejisi geliştirilmektedir. Tutuklu çocuğun mekânı anlamlandırması, sorunlarını tanımlaması ve isteklerini ortaya koyması kendi dilinden ilk olarak grup süreçlerinde bireysel görüşmelerden elde edilmektedir. Aynı zamanda kurum içi personellerin çevresel/bağlamsal etkenlerle ilgili genel düşünceleri nitel araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

İkinci olarak, Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ortam tasarımına veri sağlayacak tutuklu çocukların mekânlara erişim bağlantıları, günlük aktivite çeşitleri, saat bazında mekân kullanımı ve psiko-sosyal durumu, kurumsal yönetim sistemleri ve hapsedilme koşulları çerçevesinde araştırılmaktadır. Tutuklu çocukların Cezaevi Çevre Envanteri anketine katılımı aracılığıyla alt boyutlara göre çevrenin etkisi analiz edilmekte, kendi hakkında sorular yoluyla psiko-sosyal durumları tespit edilmektedir. Psiko-sosyal durumlarının saptanması ve çevresel boyutlarıyla karşılaştırılması, birbirine etkilerin doğrultusu ve ağırlığının ortaya konması nicel yöntemlerle hesaplanmaktadır. Ek olarak, günlük zaman ölçüm çizelgesi aracılığıyla mekânları kullanım sıklıkları, infaz koruma memuru tarafından yapılan 1(bir) tutuklu çocuğun 15 günlük gözlemi sonucu elde edilmiştir.

Üçüncü olarak ise Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu binalarının seçilen örnekler üzerinden incelenmesi, tutuklu çocukların ve kurum personellerinin mekân gereksinimlerinin araştırılması ve görsel & yazılı anlatı teknikleriyle ihtiyaç programı belirlenmektedir. Çalışma kapsamında Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu binalarını araştırmak için Türkiye’de bulunan Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı toplamda yedi kurumdan üçünde alan çalışması yürütülmüştür. Bu üç kurumun seçilme kriterleri ise şunlardır: Türkiye’deki kurumları temsil etmesi, farklı bölgelerde konumlanışı ve kurumun araştırma izni kapsamında yer almasıdır. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz kurumları hakkında bilgi edinmek, kurumsal organizasyonu ve yönetim sistemini anlamak amacıyla literatür taraması, yerinde gözlem ve bireysel görüşmeler yapılmıştır. Kurumlarda benzer mekânsal organizasyonun olup olmadığı, kullanım sırasında ortaya çıkan mekânsal ihtiyaçları araştırılmıştır.

Özetle, mimari kurama dayanan tasarım yaklaşımı, tutuklu çocukların fiziksel, psiko-sosyal gereksinimlerini destekleyen ortam bilgisi ve alan çalışmasından elde edilen program verileri birleşerek Şekil 1.1. de görüldüğü üzere sonuca yönlendirmiştir.

Şekil 1.1. Araştırmanın görselleştirilmiş içerik akışı kapsamı

1.3. Araştırmanın metodu ve sınırlılıkları

Araştırmanın yürütülmesi amacıyla literatür taraması, örnek durumlar, yerinde gözlem, bireysel görüşme ve Cezaevi Çevre Envanteri anket çalışmasından oluşan karma yöntemler araştırması metodu kullanılarak verileri toplanmıştır. Literatür çalışması; mimari psikoloji, iyileştirici mimarlık teorilerini araştırmanın yanında çocuk suçluluğuyla ilgili hapsedilme koşulları, kurumsal yönetim sistemleri ve çocuk suçlu cezalandırma yapıları hakkındaki yazılı kaynaklara ulaşmak için elektronik veri tabanları kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında eksik olan konulara ve bu konulara ulaşmak için araştırılması gereken durumlara karar verilmiştir. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda yerinde gözlem, bireysel görüşme ve Cezaevi Çevre Envanteri anket çalışmasını yapmak amacıyla Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda alan çalışması yapılmıştır. 2023 Kahramanmaraş depreminde Hatay Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun ağır hasar alması ve binada çalışma ortamının olmayışı sebebiyle alan çalışmasına dâhil edilememiştir.

Günlük zaman ölçüm çizelgesi; mekânları kullanım sıklıklarını, olası eylemleri tespit etmek amacıyla infaz koruma memuru tarafından yapılmış ve 1(bir) tutuklu çocuğun 15 gün

boyunca 24 saat yerinde gözlemi için kullanılmıştır. Günlük yaşayış hakkında bilgi edinmek, tutuklu çocukların bakışını anlamak ve kurum ortamını personellerin gözünden de algılamak için bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. MAXQDA24 yazılımıyla bireysel görüşmeler deşifre edilmiş; SPSS26.0 ve AMOS programı ile istatistiksel analizler yapılmış ve elde edilen fikirler sayısal değerlerle tespit edilmeye çalışılmıştır.

Literatür verilerinin incelenmesi ve Tarsus pilot alanı çalışması sonrasında çocukların ihtiyaçları, kurum personeli ve tutuklu çocuk ilişkilerine bağlı olarak mekansal ve bağlamsal gereksinimler belirlenerek ön hipotezler geliştirilmiştir. Belirlenen hipotezler ise aşağıdaki gibidir.

Hipotez H0₁: *Tutuklu çocuklara fiziksel aktivite olanağı sunan mekânların, çocukların davranışsal uyum göstermesinde anlamlı düzeyde bir etkisi yoktur.*

Hipotez H1₁: *Tutuklu çocuklara fiziksel aktivite olanağı sunan mekânların, çocukların davranışsal uyum göstermesinde anlamlı düzeyde bir etkisi vardır.*

Hipotez H0₂: *Tutuklu çocuklara sosyal etkileşim olanağı sunan mekânların, çocukların davranışsal uyum göstermesinde anlamlı düzeyde bir etkisi yoktur.*

Hipotez H1₂: *Tutuklu çocuklara sosyal etkileşim olanağı sunan mekânların, çocukların davranışsal uyum göstermesinde anlamlı düzeyde bir etkisi vardır.*

Çalışmanın örneklem büyüklüğü, veri toplama yöntemleri, zaman kısıtlılığı, finansal kaynaklar, tecrübe vb. bu tarz faktörler, araştırmanın sınırlılıkları olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmada, örneklem büyüklüğünün 120 tutuklu çocuk ve 15 kurum personeliyle gerçekleştirilebilmiş olması, araştırma yapmak için bir yıl izin süresinin bulunması, alan çalışmasında uygulanan değerlendirme metotlarının (fotoğraf, video, ses kaydı, eskiz çizimi vb.) birçoğu kurum tarafından gizlilik nedeniyle kısıtlanması, herhangi bir finansal kaynağın olmaması, çalışma alanında sadece 1(bir) araştırmacının bulunabilmesi araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Önceki çalışmalar bölümü; mimari kuramı, ortamı ve bina/mekân bilgisi olarak ele aldığı üç başlık altında araştırmanın kuramsal ve kavramsal çalışmaları hakkında bilgi vermektedir.

2.1. Mimari Kuram

Mimari Kuram bölümü, 12-18 yaş aralığında çocuk gelişiminin içeriğini, çevreyle etkileşim (mimari psikoloji) tanımını, iyileştirici mimarlık kavramını ele alma biçimini ve araştırmanın kuramsal yaklaşımını sunmaktadır.

2.1.1. Çocuk Gelişimi

Her çocuğun kendine özgü çok yönlü bir gelişim süreci ve süreci etkileyen karmaşık ilkeleri vardır. Doğan Cüceloğlu, psikologların gelişim sürecine üç açıdan baktığını söyler. Bunlardan ilki; biyolojik gelişim süreç olarak gelişim, ikincisi; çevrenin etkisi altında yapılaşan gelişim; üçüncüsü ise biyolojik yapının ve çevre özelliklerinin birbirlerini karşılıklı etkiledikleri gelişimdir (Cüceloğlu, 1996).

Biyolojik Süreçler

10-15 yaş grubu bireyler, DSÖ tarafından “adolesan” olarak nitelendirilmekte ve 15-24 yaş grubu ise BM tarafından ‘genç’ olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 1995). Adolesan sözcüğünün ilk kullanımı, 15 yy. da ortaya çıkmıştır (Muuss & Porton, 1998). Bu terim, büyüme veya olgunlaşmak anlamına gelen ‘bir durum yerine süreci’ (Yavuzer, 1996) tanımlar.

Doğan Cüceloğlu (2022), sağlıklı ve ‘bütün’ bir insanın varoluşunu; biyolojik, duygusal, bilişsel, toplumsal (sosyal) ve manevi (aşkınlık-transandantal) olmak üzere beş boyutta ele alır. Bunlar; sağlam ve sağlıklı bir ilişki kurmanın en temel ilkeleridir (Cüceloğlu, 2022). Gelişim sürecinde sağlıklı ve bütün bir insanın; bedensel ve hareketsetel gelişimi, bilişsel gelişimi, sosyal ve duygusal gelişimi tamamlanması gerekmektedir.

Bedensel ve Hareketsetel Gelişimi

Adolesan ve gençlik dönemleri; erişkin hayattaki antropometrik ölçüm değerlerine ulaşıldığı, hem fiziksel büyüme hem de cinsel gelişmenin yaşandığı süreçtir. Psikososyal gelişim açısından (10-14), (15-17) ve (18-21) yaşlar arası sırasıyla erken, orta ve geç ergenlik dönemleri olarak adlandırıldığı üç ayrı bölümde incelenir (Chambers & McManus, 1995). Erken adolesan döneminde ikincil cinsiyet özelliklerinde bir diğer tanımla erkek ve kızın beden yapısında değişiklikler olur (Gander, Gardiner, & Bass, 1981). Kızlarda omuzlar daralır, kalça yuvarlaklaşır, genişler ve vücut yapısı şekillenir. Erkekler ise omuzları genişler, kalça dar olur ve gövde kısmen uzar. Kas gelişimi kızlarda erkeklere göre ikinci planda yer alır ve daha çok yağ bulunmasına yol açar. Erkeklerin kalbi ve ciğeri kızlara göre daha büyüktür. Bu durum erkeklerde hız, çeviklik ve

bedensel dayanıklılık kabiliyetlerinde daha yüksek performans göstermesini sağlar (Cüceloğlu, 1996; Marshall & Tanner, 1970). Biyolojik değişikliklerin yarattığı baskıya uyum sağlama ve baş etme çabaları da görülmektedir (Susman & Rogol, 2004). (15-17) yaş arası orta adolesan dönemi, bedensel gelişimin tamamlandığı, aile ile ilişkilerin azaldığı, arkadaş çevresinin önem kazandığı, karşı cinsle ilişkilerin kurulduğu ve cinsel kimliğin geliştiği (Aral, Baran, Bulut, & Çimen, 2011; Ömeroğlu & Ulutaş, 2007) evredir. Geç adolesan, (18-21) yaşlar arasında ise kimlik duygusunda bir bütünlüğe erişir. (Ömeroğlu & Ulutaş, 2007).

Bilişsel Gelişim

Biliş, gündelik hayatta yapılan yemek yeme, kitap okumak, okul ödevlerini yapma, hayal etme, oyun oynama, bir futbol maçı için stratejiler geliştirme veya yürüyüşe çıkma, cep telefonuna mesaj gönderme gibi her eylemde rol oynar. Bilişsel gelişim teorileri uygulama açısından, çocukların akıl yürütmeyi, konuşmayı veya dikkatlerini kontrol etmeyi ne zaman ve nasıl öğrendiklerine ilişkin bilgi sahibi olmayı amaçlar ve ebeveynlerin çocukların kapasitelerinin farkında olup ihtiyaçlarına duyarlı olmalarına yardımcı olabilir (Newcombe, 2013).

12-18 yaş arasında bilişsel gelişim; öncesinde duyu-hareket, işlem öncesi ve somut işlemler aşamalarını tamamladıktan sonra (Clarke-Stewart, Perlmutter, & Friedman, 1988), somut operasyonlardan formel operasyonlara geçer. Düşünebilme yeteneği doğrudan görülebilen veya duyulabilen şeylerle sınırlı olmayıp aşk, sevgi, güzellik, ahlak gibi *soyut yapıları* da içermektedir. Ek olarak, daha küçük çocuklar sorunları deneme yanılma yoluyla çözerken, ergenler varsayımsal-*tümdengelimli muhakeme* sergilerler, bu da mantıksal olarak olabileceklere dayalı olarak hipotezler geliştirir. Bir durumdaki tüm olasılıkları önceden düşünüp sistematik olarak test edebilirler (Crain, 2000; Lally & Valentine-French, 2019). Ergenler, iki öge arasındaki ilişkinin mantıksal olarak ilk ikisiyle ilişkili diğer öğelere taşınması anlamına gelen *geçişlilik* kavramını anlarlar (Thomas, 2000) (örneğin; $A < B$ ve $B < C$, sonra $A < C$ 'dir).

Ergenlerin soyut düşüncelerin farkına vardıldıktan sonra keşfettikleri olasılıklar dünyasının sınırsızlığı, onların kendi düşüncelerine yoğunlaşmasına yani benmerkezcilik (Crain, 2000) sergilenmesine yol açar. Mahremiyet arzusu ve kişisel bilgilerini paylaşmaktan uzak durması ise başkaları tarafından gözlem altında tutulmaya karşı gösterdikleri tepki olabilir. Sosyal medyada aktif olan ergenlerin, genellikle başkaları tarafından incelendiğini hissetmeleri (Yau & Reich, 2019) ise aslında bir bakıma bu düşüncüyü doğrular. Ergen benmerkezciliğinin bir diğer önemli sonucu, kişinin benzersiz, özel ve zarar görmez olduğuna dair kişisel masal veya inançtır (Elkind, 1967). Ek olarak, bilişsel formal işlemlerin sonucunda; içgörü geliştirme, idealistlik, sözde aptallık ve iki yüzlülük göstermek gibi davranışlar belirginleşir (Lally & Valentine-French, 2019).

Bilgi işlem süreci; *bilişsel kontrol, tümevarım ve tümdengelim akıl yürütme, analitik düşünmeye karşı sezgisel düşünme başlıkları* altında incelenebilmektedir. Yürütücü işlevlerin (dikkat, bellek çalışması, bilişsel esneklik gibi) devam etmesi sürerken; öz-düzenleme ve dürtü

kontrol etme yeteneğini bilişsel kontrol kapsamındadır. Bu zihinsel işlevler üzerinde çevresel stresin yüksek olması ve beklentileri karşılayamamak öz-düzenlemede yetersizlik hissiyatına, kararlarında riskli durumlara yönelmeye sebep olmaktadır (Luciana & Collins, 2012). Tümevarımsal akıl yürütme, genel sonuca gözlem, geçmiş deneyim ve yetkili kişilerin düşüncelerinden yola çıkarak varmaktır. Bu bilgi işlemine bottom-up (aşağıdan yukarı akıl yürütme) da denmektedir. Tümdengelimde ise aklın dayandığı ilkelerinin doğruluğuna göre yürütülen sonuçlar; hipotetik durumlar, uygulamalar veya mantıksal yaklaşıma bağlıdır. Diğer bir adı ise top-down (yukarıdan-aşağı akıl yürütme) dir (Lally & Valentine-French, 2019). Ayrıca bilgi işleme süreci; sezgisel ve analitik düşünmeyi kapsayan ikili işlem (dual-process) modeli olarak tanımlanır (Albert & Steinberg, 2011). Otomatik, bilinçdışı, hızlı ve daha deneysel olup duyguları içeren sezgisel düşünme biçimi (Kahneman, 2011); ergenlerin gündelik hayatında analitik düşünmeden daha yaygın (Klaczynski, 2001) kullanıma sahiptir.

Çocuğun bilişsel gelişimi insan, nesne ve çevre ile ilişkileri algılamasını sağlar. Doğru ya da yanlış davranış kavramlarını niteleyen düşüncenin değer yargısı (Gander et al., 1981) diğer bir deyişle ahlaki gelişimi bilişsel gelişim temelinde oluşur. Kohlberg, yaşa bağlı olarak ahlaksal düşüncenin gelişmesini Piaget'nin kuramına dayandırarak, en somut ve yüzeyselden en soyut ve derin ahlak anlayışına (Cüceloğlu, 1996) üç aşamalı düzeyde ve altı alt evrede ulaşılacağını belirtir (Şekil 1). Bu evreler Çizelge 2.1 'de özetlenmiştir.

Çizelge 2.1. Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Evreleri (Colby & Kohlberg, 1986; Çiftçi, 2003; Windmiller, 1995)

Düzye	Yaş	Evre
1.Ahlak öncesi ya da gelenek öncesi	4-5	1.Ceza-itaat yönelimi(heteronom ahlak); Yargılar cezayı engelleme veya ödül alma temeline dayanarak verilir.
	6-9	2.Görelî araçsal yönelim (Bireysellik,hedonizm); Yargılar karşılıklı iyilik ya da bireyin gereksinimlerini karşılamak temeline dayanarak verilir.
2.Geleneksel	10-15	3. İyi oğlan-iyi kız (karşılıklı beklentiler,kişiler arası uyum): Yargılar, diğer insanları hoşnut etme, gelecek eleştiriyi engelleme veya diğer insanların acılarını azaltma temeline dayanarak verilir.
	15-18	4.Yasa ve düzen yönelimi (toplumsal sistem,vicdan): Yargılar, otoritenin saygısını sürdürme ve yasalara yasa oldukları için uyma temeline dayanarak verilir.
3. Gelenek ötesi veya İlkeli	18-20	5. Toplum sözleşmesi yönelimi(bireysel haklar ve toplumsal yarar): Yargılar, insan haklarına ve bütün toplum tarafından üzerinde anlaşmaya varılmış olan standartlara dayanarak verilir.
	20	6. İnsan yaşamının değeri yönelimi (Evrensel etik prensipler): Yargılar, adalet, eşitlik, insan hakları ve insan onuruna saygı gibi etik ilkelere uygun olup olmamaya dayanarak verilir.

Doğan Cüceloğlu (1996), Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramının gelişimini gösteren çizelgenin ise yedi aşamadan oluştuğunu söyler (Cüceloğlu, 1996; Kohlberg & Elfenbein, 1975; Walker, 1980). Çizelge 2.1'de gösterildiği biçimde altı aşama olmakla birlikte yedinci aşamanın *Kutsallıktan Kaynaklanan Ahlak Anlayışı*'nın varlığını ifade eder. Bu anlayış, insanın evrensel düzenin parçası olduğu, yaratıcıyla bağlılığın kalbi alemde sınırsız birliğidir. Bu sebeple Mevlana'nın 'Gel ne olursa olsun gel, evimiz gönül evimizdir, herkese açıktır' anlayışıyla insanın varlığının üstünde evrensel bir düzenle uyum, yaşamla uyumdur.

Her çocuğun sosyal ve kültürel çevresine bağlı olarak bireye özgü gelişen aşamalar, çocuğun yaşam koşulları içinde farklılaşarak oluşmaktadır. İçinde yaşanılan toplum, evrensel hiyerarşik basamakları kapsayan ahlâkî gelişimi hızlandırabilir, yavaşlatabilir ya da tamamen durdurabilmektedir (Argyle, 2005; Çiftçi, 2003; Meadow, Meadow, & Kahoe, 1984).

Sosyal ve Duyusal (Psiko-sosyal) Gelişim

On iki - on sekiz (12-18) yaş arasında sosyal ve duygusal gelişimi; özdeşleşme (kimlik statüsü) ve arkadaşlık kavramı olarak iki ana başlık altında (Cüceloğlu, 1996);

- Benlik arayışı (Harter, 2012),
- Kimliğe karşı rol karmaşası (Erikson, 1994; Marcia, 2010),
- Aile-genç ilişkisi, akranlarının rolü ve flört ilişkileri (Von Tetzchner, 2018),
- Oyun oynama (Smith & Lillard, 2012)
- Dijital dünyanın keşfedilmesiyle yakın sosyal çevrelerinin parçası olmayan kurgusal gerçekliğin deneyimlenmesi ile iletişim ağının genişlemesi (Hastings et al., 2009; Rideout, 2012) gibi yönlerden ele alınabilir.

Marcia, yaşanacak krizin varlığı veya yokluğu ve buna bağlı verilecek karara göre özdeşleşme (kimlik statüsü) kavramını dört basamaklı bir kuramda tanımlar (Adams, 1995; Cüceloğlu, 1996; Josselson, 1987) Basamaklar birbirini ardına gelişir ve her birey dört basamağı tamamlar diye düşünülemez.

- Dağınıklık (moratorium): kriz ve karar süreci aşamasından yoksundurlar. Seçenekleri gözden geçirmediği ve seçim yaparak kendini özdeşleştirdiği bir karara bağlılık gösteremezler.
- Körü-körüne bağlılık (foreclosure): anne-babanın karar verme süreçlerini kendi bağlantılarınıymış gibi benimser. Kendi görüşlerini sorgulama olmadan anne-baba değerlerine körü körüne bağlılık vardır.
- Askıya almak (diffusion): İnandığı değer ve kararların gözden geçirilmesi, bağlanma arayışı krizleri görülür. Bu arayış sürecinde kendini havada hisseder.

- Özdeşleşmenin başarılması (identity achievement): Seçimlerini yapmak, karar vermek, değere sahip olmak ve mesleki hedef oluşturmak gibi kendiyle özdeşleşen yaşam yolunu yaratmayı amaçlarlar.

2.1.2. Çevreden Gelen Etkiler (Mimari Psikoloji)

İnsan davranışı, içinde bulunduğu bağlamın koşulları tarafından belirlenir. Davranışın bağlamı ise yapılı fiziksel ve sosyal çevreler ile doğal çevreleri de içermektedir. Mimari psikoloji olarak da tanımlanan (Canter & Craik, 1981), çevre psikolojisi, günlük yaşamın fiziksel ortamındaki davranışların psikolojik olarak incelenmesidir (Proshansky, Ittelson, & Rivlin, 1970). Bu bakımdan çevre psikolojisi doğal ve yapılı çevrelerle hem davranışın bağlamı hem de insan davranışının bu çevreler üzerindeki etkileri açısından ilgilenir (Sundstrom, Bell, Busby, & Asmus, 1996). ‘Kurucu babalar’ veya öncü olarak adlandırılan (Lévy-Leboyer, 1985) Egon Brunswik ve Kurt Lewin, insan ve fiziksel çevre arasındaki algı-biliş konusunda yaklaşımlarının izini güncel çalışmalarda bulmak mümkündür (McAndrew, 1993; Pol, 2006).

Kurt Lewin (1890-1947) (Göregenli, 2010), davranışı bağlamın koşulları içinde çevrenin bir fonksiyonu olarak ele almıştır. Lewin’in önerileri, yaşam alanı kavramlarını, kişi ortamının bir işlevi olarak davranışı, çekim-itme kuvvetlerini (pozitif/negatif değerlik), bütüncül ve atomistik vizyonu içerir ve geliştirir (Householder, 1939). Lewin’e göre bir bireyin yaşam alanı, psikolojik güce bağlıdır. Bu güç; onun düşünceleri, algılanan nesne ve olaylardan oluşan dürtülerini, gerilimlerini içermektedir.

Etkileşim (Değişim) Süreci

Çevreyle biyolojik yapının etkileşim süreçleri bireyin gelişiminin yönünü ve derecesini belirlemesi nedeniyle önemlidir. Çevre ise bireyi öğrenme yoluyla etkilemektedir (Cüceloğlu, 1996). Lewin’in teorisi, öğrenmeyi, öğrenilen kişinin yeni iç görüler geliştirdiği veya eskileri değiştirdiği görelî bir süreç olarak görür. Alan teorisiyle, Lewin, bireyin davranışının altında yatan nedenlerin iç ve dış faktörlerin etkileşimleri olduğunu öne sürerken, değişim teorisi ise davranış değişikliğine sebep veren süreçleri sorgulamaktadır (Lewin, 1952). Davranış değişikliğinin altında yatan üç adımı: *Çözülme (freezing)*, *hareket (moving)* ve *tekrar donma(refreezing)* olarak adlandırır (Jackson, 2005).

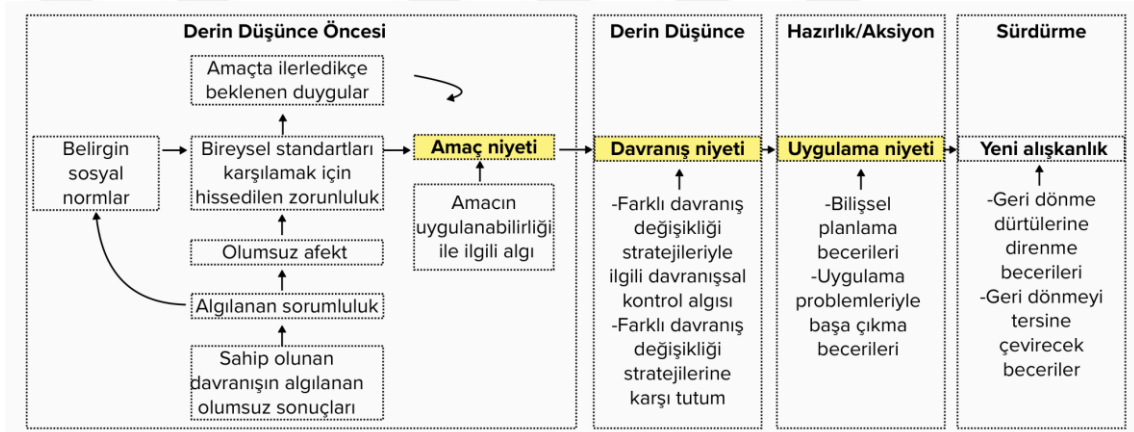
Günümüzde Lewin’in teorisine dayanarak geliştirilen yeni bir yaklaşım versiyonu ise *Transteori modeldir* (Prochaska & Velicer, 1997). TTM, davranış değişikliğini süreç içerisinde değişim evreleri arasında geçişler olarak tanımlar. Bireyin değişime hazır olma durumunu yansıtan bu evreler beş basamaktan oluşur. Bu basamaklar şöyledir:

- Derin düşünce öncesi (precontemplation): Aksiyon almaya eğilimli değildir, farkındalığı yoktur.

- Derin düşünce(contemplation): Değişimin gerekli olduğuna dair içgörü geliştirir. Değişimin getireceği avantaj ve dezavantajlara dair belirli bir planı yoktur.
- Hazırlık(preparation): Küçük davranış değişiklikleri ile çözüme odaklanır.
- Aksiyon(action): Gözlemlenebilir davranış değişikliğini gerçekleştirdiği evredir.
- Sürdürme(maintenance): Eski hallerine geri dönüşü önleyici istek gelişir ve yeni değişikliği devam ettirmeye çalışmaktadır. Fakat geri dönüş olasılığı hala vardır.

Döngüsel bir süreç olarak görülen TTM, Lewin'in de öne sürdüğü gibi (Lewin, 1952) bireyin engelleri ve direnç durumuna bağlı olduğu söylenebilir.

Evrensel kendini düzenleyen davranış değişikliği modeli, TTM'e benzer evrelerden oluşan fakat bireylerin evreler arası geçişlerini etkileyen faktörlerle ilgili bilişsel bilgileri daha net tanımlayan bir modeldir (Şekil 2.1) (Bamberg, 2013; West, 2005). Bu teorinin amacı sistematik müdahale geliştirmektir.

Şekil 2.1. Kendini düzenleyen gönüllü davranış değişikliği modeli (Gollwitzer, 1990; Heckhausen & Gollwitzer, 1987) (Görsel çevirisi yazar tarafından uyarlanmıştır)

2.1.3. İyileştirici Mimarlık

Mimarlığın duyguları ifade etmenin bir yolu olabileceği ve tasarlanan mekânlarda temasa geçen kişilerin psikolojik durumlarını değiştirebileceği fikri ilk olarak mimarlık tarihçisi Heinrich Wölffl'ün 1886 yılında odaklanmasıyla ilgi görmüştür (Fricke, Halswick, Längler, & Martin, 2018; Wölfflin, 1886). Frank Lloyd Wright ise 1948'de modern hastane tasarımı üzerine yaptığı bir röportajda, "Hastane hastaları asla hasta oldukları fikrini aşılammalı; sağlık sürekli gözlerinin önünde olmalı" yorumunu yapmıştır (Cunningham, 1948; Ergin, 2015). Fakat mimarlığın işlevsel verimliliğe indirgenmesi ve restoratif ortamlardan uzaklaşılması modern mimarlığın sorunu haline gelmiştir. 1980 yılında Roger Ulrich'in makalesi mimarının iyileşme üzerinde etkisini araştırarak "tasarımla iyileşme" kavramını ortaya atmıştır. Hastanenin çevresel yönlerinin cerrahi servisteki iyileşme sürecini etkilediğine dair kanıtlar sunmuştur. Örneğin, "Pencereden bakmak, ameliyattan sonra iyileşmeyi etkileyebilir" (Ulrich, 1984) hipotezini yaptığı çalışmayla kanıtlamıştır. Hastaları, ruhsal ve sosyal çevreyle ilişkisel yönleri ihtiyaç duyan bütünsel bir insan olarak kabul edilmesini

gerekli tutmuştur (Lundin, 2015). Mimarının çocuklara etkisi üzerine yapılan iyileştirici sağlık hizmetleri çalışmalarına ise literatüre bakıldığında daha kısıtlı sayıda karşılaşılmaktadır (Frandsen et al., 2009; Fricke et al., 2018; Lambert, 2016). Ulrich ‘in iyileşmeyi destekleyen mimari kavramları: gün ışığına ve uygun aydınlatmaya erişim depresif ruh halini azalttığını, doğa manzaraları ağrıyı ve stresi azalttığı ve gürültü azaltmanın da stresi azalttığıdır (Ulrich et al., 2008). Lundin (2015) tarafından mimari renklerin hastaları duygu durumlarına etkisi incelenerek bulunan iyileştirici tasarım kavramları ise: kırmızı ve sarının, aktiviteyi, agresif davranışları cesaretlendirmesi; mavi ve yeşilin ise duygu dengesini güçlendirmesidir (Lundin, 2015). Fricke ve ark. ise çocuk ve ergen psikiyatrisinde hastane tasarımına ilişkin bilimsel verileri yetersiz bularak araştırma makalesinde, çocukların ve ergenler için şu konuları dikkate alan mimari kavramlardan faydalandığını öne sürmektedir: Karşılama, Yol, Bölge, Özgürlük Alanı, Açık Alan, Işığa Erişim, Yapıda Hareket ve Mekanın Yönlendirilmesi. (Fricke et al., 2018). Diğer bazı psikiyatrik koğuştanımında edinilen bilgiler; küçük psiko-sosyal birimlere yapılandırılmasının şiddeti azalttığı (Wilson, Soth, & Robak, 1992), mekânın geometrik tasarımı ve iç yüzeylerin tasarımıyla akustik aşırı uyarılmanın azaltılabileceğidir (Jenkins, Dye, & Foy, 2015). Rodríguez-Labajos ve ark. (Rodríguez-Labajos, Kinloch, Grant, & O’Brien, 2024) tarafından yapılan literatür araştırması sonucu ruh sağlığını iyileştiren mimari kavramlar ise şöyledir: gizliliğe ve çevrenin kontrolüne öncelik veren kişisel alanlar, gün ışığından en iyi şekilde yararlanan alanlar, aktiviteleri ve etkileşimi teşvik eden çok yönlü ortak alanlar, ziyaretler ve ruhsal/düşünceli düşünme için belirlenmiş alanlar, ev benzeri ortamlar, ünitelerde sanat eserlerinin yer alması, açık hemşire istasyonları ve yalnızca kadınlara özel alanlardır.

Bu çalışma, Çocuk Kapalı İnfaz Kurumlarında iyileşme üzerinde mekânların mimari özellikleri ve çevresel/ortamsal faktörlerin etkisine ilişkin bilimsel bilgi durumunu sunmaktadır. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında barındırılan tutuklu çocukların psiko-sosyal rahatsızlıklarından, mekânsal/ortamsal faktörlerin iyileşme üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Bu nedenle, bütünleştirici olarak “*iyileştirici mimarlık kavramı*” tutuklu çocukların mekânsal ihtiyaçları, binanın mimari özellikleri ve ortam faktörlerinin doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkileşim tartışmasını ve çözüm önerilerini içermektedir. Ek olarak, konu alanında süregelen tasarım sistemleri ve tipolojileri Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları tasarımında rehabilitasyonu destekleyici bir şekilde uygulanma durumunu tartışmaktadır. Araştırmanın İyileştirici mimarlık başlığını tanımlayan alt kavramları ise şöyledir:

Mekânsal ihtiyaçlar: tutuklu çocukların ve kurum personelinin bina içinde ihtiyaç duydukları mekânları kapsaması ve aynı zamanda tutuklu çocukların ceza sorumluluğunu yerine getirmesidir.

Mimari/mekânsal özellikler: Çocuk Kapalı İnfaz Kurumlarını tanımlayan mekânların fiziki özelliklerinin tanımıdır. Bu özellikler şöyledir: *kapı/pencere açıklıkları, fiziki çevreyle görsel*

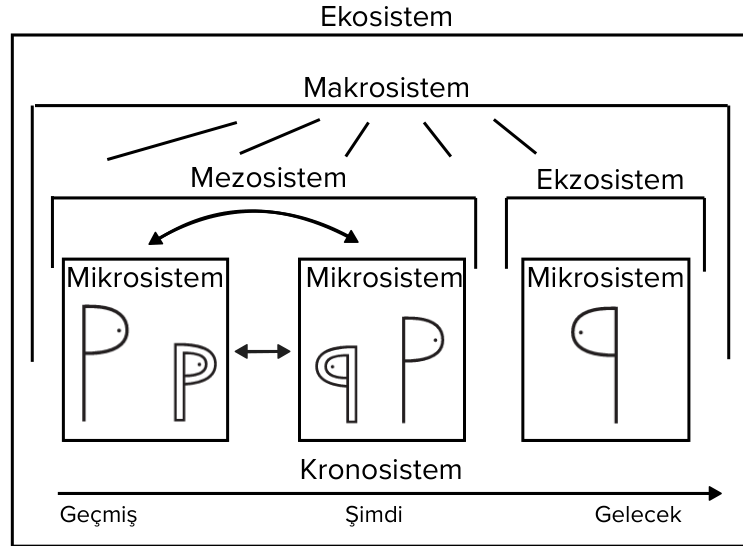
temas, doğal havalandırma, renk, doku, mimari biçimlenme, kat adedi, bina yönlenmesi, bina yerleşim kararları, avlu tasarımı, iç mekân boyutları, donatım elemanları.

Ortam faktörleri: Cezaevi ortamı, tutuklu çocuk davranışını nedensel etkilerle tanımlayan çevresel kaygıları içermektedir. Çevresel kaygıları, davranışını etkileyen sekiz çevresel değişkene sahiptir. Bu değişkenler, Cezaevi Çevre Envanteri başlığı altında *gizlilik, güvenlik, yapı, destek, duygusal geribildirim, sosyal uyarım, aktivite, özgürlük* alt faktörleri olarak tanımlanır.

2.1.4. Birey Gelişiminin Deneyimle Birleştiği Kuramsal Ekolojik Yaklaşım

Bu araştırma, multi disiplinler temele uygunluğu düşünülen, insan gelişimini, sosyal ilişkileri ve çevre bağlamıyla tanımlayan, Bronfenbrenner'ın ekolojik sistemler kuramı ile teorik çerçevesini oluşturur. Bronfenbrenner, 1979 yılında yayımlanan “the ecology of human development” kitabında **ekolojik çevre** yapısını tanımladığı gibi şöyledir: “*topolojik olarak, her biri bir diğerinin içinde yer alan eşmerkezli yapıların iç içe geçmiş bir düzenlemesi*”. (Bronfenbrenner, 1979). Bu yapılar ise şu şekilde adlandırılır: mikro, mezo, ekzo, makro ve kronosistemler. (Bronfenbrenner & Ceci, 1994; Shelton, 2018)

İnsan, biyolojik gelişim sürecinde mikro ve makro sistemlerde aktif bir katılımcıdır. Mikro sistemler; faaliyetler, yaşam içindeki roller ve sosyal ilişkilerinin örüntüsünden oluşur. Fiziksel çevreye ait nesneler, eylemler dışsal iten-çeken kuvvet kaynağı olarak topolojik mekân tanımlar. Mezosistem ise katılımcı olarak deneyimlenen birden fazla ortam arasındaki karşılıklı ilişkilerdir. Örneğin bir çocuk için; ev-okul-mahalle ve akran grubu arasındaki ilişkilerdir. Yetişkinlikte ise aile, iş ve sosyal yaşam arasındadır. Bir ekzosistemde ise insan, çevreye uyum gösterirken durağan değil değişken bir rol üstlenmektedir. Bulunduğu ortamda etkilenen insan ve bu insanların etkiledikleri ortamlar, ikili ve karşılıklı birden fazla ortamı tanımlamaktadır. Makrosistemler ise mikro, mezo ve ekzo sistemlerin içerik ve biçimlerini etkileyen toplumun kültür, inanış, yaşama biçimleri olarak ifade edilmektedir. Son olarak ise kronosistem, sosyal etkileşim yapısının yaşam süresinde değişmesi nedeniyle gelişimsel süreçle birlikte değişimi etkileyen sistemlerdir. Örneğin, savaşlar, salgın hastalıklar, ekonomik krizler vb. Özetle, ekolojik çevrenin sınırları, gelişim sürecinde insanın etki-tepki ikilemleriyle oluşan hareketine göre yapım-yıkım-yeniden üretim adımlarında konumlanışıyla genişlemektedir.

Şekil 2.2. Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Modelinin yapısı (P: person(insan), $\mathcal{P}$: developing person(gelişen insan)) (Shelton, 2018) (yazar tarafından uyarlanmıştır)

Bronfenbrenner'ın çalışmalarına biyolojik değişimdeki gelişimin dahil edilmesi nedeniyle de biyoekolojik model olarak da anılmaktadır (Şekil 2.2). İlerleyen çalışmalara psikolojik ve sosyal süreçlerin gelişimde etkin rol alması düşüncesi, önemini de içerecek şekilde "biyopsikososyal ekolojik gelişim modeli "ne dönüşmüştür. Kolay hatırlanabilir olması ve bileşenlerine dikkat çekmek için model'e zaman kavramının dahil edilmesiyle *Süreç-Kişi-Bağlam-Zaman* (Process-Person-Context-Time) (PPCT) modeli daha uygun görülmüştür (Bronfenbrenner & Morris, 2007). *Süreçlerin* işleyen mekanizmanın ilk basamağı yani teorik temeli olması, bireylerin çevresel bağlamını anlamlandırmasına ve düzeni değiştirmesine olanak sağlaması nedeniyledir. Bu sebeple süreçlerin etkisi çevresel bağlamlardan daha güçlü olduğu söylenebilir (Bronfenbrenner, 1979; Santrock, 2002). *Kişinin* biyolojik, kalıtsal özellikleri (Darling, 2007) süreçlerin yönü ve gücünü etkileyerek kişinin gelişim modelinde birleşmelere yol açmaktadır (Bronfenbrenner & Morris, 2007).

Bronfenbrenner, etkili stratejiler tasarlamak ve bunların etkililiğini değerlendirmek için gelişim süreçlerini *bağlam* veya *çevre* içinde anlamamız gerektiğini savunmaktadır. (Bronfenbrenner, 1979). Bu eşdeğer ve birbiriyle ilişkili beş sistem ise şekil 2.2' de görüldüğü gibidir. PPCT modelini tanımlayıcı son tema ise *zaman* boyutudur. Mikro zaman, proksimal süreçler içinde devam eden durumlarda durumun yok olması ile ilgili tezatlığı ifade etmektedir. Mezo zaman ise, durumun gün ve haftalara yayılan tekrarlarıdır. Son olarak makro zaman, zamanla değişen beklentiler, toplumsal olaylar, ekonomik krizler ve afetler gibi bağlamsal değişkenlerin birey üzerindeki etkisidir (Bronfenbrenner & Morris, 2007; Elder, Shanahan, & Clipp, 1994).

Üniversite, hastane, fabrika, atölye gibi cezaevi ortamında gündelik yaşam deneyimi, *hem bireysel hem de birleştirici gözetim* (Foucault & Ergüden, 2003) içermektedir. Belli kurallara bağlı oldukları kurumsal sistem, hem düzen kurucu hem de düzeni koruyucu olması nedeniyle (Oranlı,

2012), bireylerin disiplinli olmalarını ve disiplin kurallarına uymayanların cezalandırılmasını gerekli kılmaktadır. Foucault, gözetim toplumu yönetiminde pozitif ve negatif alanların biraraya geldiğini (Merlingen, 2006), bu sebeple baskı ve düzeni koruma eyleminin kendini inşa ettiği kapsayıcı dengenin çok yönlü eylemler (Foucault & Blasius, 1993) içerdiğini belirtmiştir. Cezaevi ortamı veya çevresi; çocuk mahkûmların iyileşmesi ile ilgili hem fiziksel hem de psikolojik ortamları kapsayıcı, çevresel baskı ve stres içeren değişkenlere sahiptir. Bu değişkenlere bağlı olarak cezaevi ortamına adaptasyon gerçekleşmektedir. Ayrıca, PPCT modeli, kişinin kapasitesi ile de yakından ilintilidir.

Cezaevi ortamında davranışlar, bireysel gelişim dereceleri ile ilgilidir fakat kişi kapasitesi, adaptasyonu veya çevresel baskı ile başa çıkmada yeterlilik durumu ise sorgulanması gereken bir konudur. Bu konuda Lawton ve Nahemow'un (1973) "adaptasyon kuramı" veya "ekolojik uyum kuramı" (Lawton & Nahemow, 1973), bir açıklama getirmektedir. Ne yalnızca bireysel kapasitenin yüksekliği ne de çevresel baskı seviyesinin düşük olması olumsuzluğu gidermemekte ya da azaltmamakta oysa bunların birbirini belirli seviyelerde etkilemesi sonucunda olumlu bir sonuç elde edilebilmektedir. Bu olumlu sonuç, çevresel "uyum" olarak anlaşılabılır. Uyum çevresel baskı, kişisel yetkinlik ve aynı zamanda yetkinlik ve baskı etkileşimlerinin bir fonksiyonudur. Yetkinlik durumu ise, sağlık durumuna, yaşam deneyiminden elde edilen tecrübeler, duymusal işlevselliğe ve biyolojik/kalıtımsal verilere bağlıdır.

Hans Toch, mahkûm-çevre ilişkileri üzerine bu alanda çalışmıştır. Toch (1977), "*etkileşimi kesen ve farklı ortamlarda farklı şekillerde tatmin edilen ortak çevresel kaygıları*" (Toch, 1977) belirlemeye çalışmıştır. Bunu yapmak için Toch ve araştırma ekibi, mahkûmlara krizleri ve sorunları, bu olayların nasıl meydana geldiği ve bunları nasıl algılayıp başa çıktıklarının sorulduğu 900 görüşme gerçekleştirmiştir. Toch'a (1977) göre, bu görüşmeler, "*hapishane ortamlarındaki mahkûmlar için neyin değerli ve zararlı olduğuna dair çıkarımlar*" sağlamıştır. Elde edilen bilgilerin içerik analizi yoluyla, sekiz temel çevresel kaygı belirlenmiştir. Bunlar: *gizlilik, güvenlik, yapı, destek, duygusal geri bildirim, sosyal uyarım, etkinlik ve özgürlük'tür*. Çevresel bu etkenler, mahkûmların görüşüne göre cezaevi ortamına adaptasyon için yaygın olarak önemli bulunan kriterleri temsil eder. Ayrıca, cezaevinde yaşamının nasıl bir şey olduğunu anlatan en önemli niteliklerdir. Bu çalışmada cezaevi gündelik yaşam programına bağlı, uyumlulaştırma aracı olan *Cezaevi Çevre Envanteri (PEI)* ile mekân ve durumların tutuklu çocuklar üzerinde etkilerini ortaya koymak önem kazanmaktadır.

Çocuk Kapalı Cezaevi Çevre Envanteri

Çocuk Kapalı Cezaevi ortamı, hapsedilen çocuklardan ve çocukları doğrudan veya dolaylı etkileyen çevrenin bağlamsal özelliklerden oluşur. Örneğin, cezaevinde mahkûmların kalabalık olması intihar oranları, duygusal stabilize ve sağlık durumu ile bağlantılıyken (Cox, Paulus, & McCain, 1984), ortamın bütünlüğü ise alışkanlıklar, kurallar, güvenliğin seviyesi, personelin cezalandırıcı davranışları, mahkûmların yaklaşımları, mahkûmlar ve personel arasındaki sosyal

ilişkileri, alt kültürel kodları kapsamaktadır (Brown, 2002; Clemmer, 1940). Aynı zamanda, Clemens (1958, s.303-304)'e göre hapsedilme mahkûmları bir dereceye kadar etkilemektedir. Fakat, etkilerin hızını ve derecesini örnek birçok çalışmada (Brown, 2002; Lazarus, 1966; Toch, 1977; E. O. Wright & Barber, 1973; Zamble & Porporino, 1990) vb. sayısız değişkenin belirlediği görülmektedir. Özetle, mahkûmların hapsedilmeye karşı verdikleri tepkinin net bir karşılığı olmadığı sadece rehabilitenin çok farklı değişkenlere bağlı olduğu söylenebilmektedir.

Bu araştırmada çocuk kapalı cezaevinde bulunma durumunu tanımlayan değişkenleri ortaya koymak önem arz etmektedir. Mahkûmların günlük yaşamında değişkenlere bağlı bireysel ihtiyaçlarını ölçmek çalışmanın amaçlarındandır. Bu bağlamda mahkûm-çevre ilişkisini içeren çalışmaları özellikle Hans Toch'un yaptığı görülmektedir. Toch, 900 mahkûmla yürüttüğü görüşmeler sırasında onların ihtiyaçlarını öğrenmiş ve problemlerini sormuş, onların gözünden çevre algısını tanımlamıştır. Analizleri sonucunda çevre-mahkûm ilişkisini 8 (sekiz) çevresel etki faktörü altında gruplamıştır. Bunlar sırasıyla şöyledir: *Gizlilik (Privacy)*, *Güvenlik (Safety)*, *Yapı (Structure)*, *Destek (Support)*, *Duygusal Geribildirim (Emotional Feedback)*, *Sosyal Uyarım (Social Stimulation)*, *Aktivite (Activity)*, *Özgürlük (Freedom)*

Wright (1985,s.257), ise aynı zamanda Hans Toch (1977)'un çevreyi tanımlayan, organizasyonel karmaşayı basitleştiren bu etkilerin evrensel olarak dünya genelindeki tüm mahkûmların ortak kaygısı olduğunu ileri sürmektedir (K. N. Wright, 1985). Mahkûm ve çevre ilişkisi, etki-tepki bağlamında ele alındığında, organizasyonel yapı ve süreci etkileyen bu değişkenler dolaylı olarak mahkûmların davranışları etkilemektedir. Bazı değişkenler cezaevi ortamında geniş bir uygulama alanına sahip olurken bazıları daha kısıtlı gözlemlenebilmektedir. Bu araştırmada davranışı etkileyen sekiz çevresel değişkenin her biri eşit derecede öneme ve etki derecesine sahiptir.

Yapı

Cezaevi yapısı, cezaevinin günlük yaşamını tanımlayan açıklayıcı kesin kurallarla, disiplin, prosedürler ve düzenden oluşur (Toch, 1977). Mahkûmların olumlu bulunan davranışlarının ödüllendirilmesi, şiddet içerikli davranışlarını caydırmak için cezaların kullanılması kurallar dâhilindedir. Günlük yaşamda deneyimlenen duş alma, dinlenme, yeme-içme, eğitim faaliyetleri vb. cezaevi hizmetleri de yapı programını kapsamaktadır. Personellerin de güvenlik odaklı belirli gözetim ve disiplin içinde çalışma düzenleri vardır.

Cezaevi kültürünü “Normlar, gelenekler, ritüeller, dil ve tavırlar” oluşturmaktadır (Platek, 1990). Mahkûmların hapisane kültürüne bağlı geliştirdikleri tutumun, kurumsal yapı ve sosyal süreçlerinin paralelinde ilerlediği söylenebilmektedir.

Duygusal Geribildirim

Duygusal geribildirim, sıcak ve duyarlı ilişkiler, gönüllüler, dış gruplar, ziyaretlerle, duygularla ilgilidir. Ziyaret sıklığı, görüşmeler, mektup almaları, birbirleriyle sorunlarını paylaşabilmeleri, personel davranışlarının duygulara etkisinin ölçümüdür. Örneğin, eğer cezaevi kırsal bir ortamdaysa mahkûmların ziyaretçi kabul etme olasılığı daha düşüktür (Mawby, 1982). Bu durum, uzun süreli kalanlarda stres, depresyon ve kaygıya bağlı anksiyete sebebi ile ilişkilendirilir.

Aktivite

Cezaevi ortamında aktivite; can sıkıntısı, yetersiz uyarılma, yaratıcılığın kaynakları ve gurur duyma hakkındaki endişelerle ilgilidir. Duvarla sınırlı bir ortamda bulunmaya, dış ortamdaki soyutlanma da denilebilir. Çevrenin yokluğunu binayla giderebilmek, sosyal sürdürülebilirliğin de parçasıdır. Mekândan öğrenmek, sizi teşvik etmesi, kendini geliştirmek, birbirinden öğrenmek, kendini değerli hissetmek, sosyal beraberlik ile mahkûmun kendini ifade edebilmesi ile mümkün olduğu düşünülebilir. Bu amaçla, mahkûmların sosyal bağlarını eğitimle güçlendiren bir yaklaşım geliştirmek önemlidir. Frey ve Delaney, (1996) hapishanede boş zamanın rolünü araştırdığı çalışmada, aktif ve pasif kategorilere ayırarak gerilim yönetiminde yeri olduğunu belirtmiştir (Frey & Delaney, 1996). Etkinliklere katılımın pasif olmasını, günlük hapishane hayatında yaşanan can sıkıntısı, kavga, cinsel saldırı, öfke nöbetleri ve cezaevi personeliyle yaşanan zorluklar gibi sorunlarla ilişkilendirmiştir.

Aktivite yönetimi diğer anlamıyla bir mahkûmlara önerilen bir yaşama tarzı olarak görülebilir. Boş zaman becerileri edinmesi, mahkûmların öz saygısını arttırarak rehabilitasyonda önemli rol oynayacağı düşünülmektedir

Sosyal Uyarım

Sosyal uyarım, sosyal etkileşim ve arkadaşlık fırsatları ile ilgilidir. Mahkûmların etkileşimli gruplara dâhil olmaları, sosyalleşmeleri, ceza infaz koruma memurları ve personellerle samimiyet sağlanması kaldığı süre boyunca önemlidir. Etkileşimden yoksun bir hapishane ortamı, mahkûmların beyin işlevlerini; özellikle öz-düzenleme ve yürütücü işlevleri bozmaktadır (Meijers, Harte, & Scherder, 2023). Bu işlevler, çevresel etkilere oldukça duyarlılık göstermekte ve yeniden sosyalleşme için çok önemlidir. Mahkûmların büyük ölçüde yataklarının etrafında dönen hareketsiz bir yaşam tarzı sürdürme eğilimi tetikleyici bir etkidir. Örneğin, İngiltere’de yapılan bir araştırmada mahkûmlar günün 9.36 saatini yataklarında geçirmektedir (Ireland & Culpin, 2006).

Hapishane sonrasında ise mahkûmların toplumdan asimülasyonun engellenmesi, beyin fonksiyonlarını eski düzeyine getirmesi (Meijers et al., 2023), özgür toplumla bağlantı kurması, suç davranışı tekrarını engelleme cezaevi ortamının sosyal uyarımlarını zenginleştirmeyle mümkün olabilir.

Destek

Cezaevleri; danışmanlık, kişisel gelişim, karşılıklılık ve iki yönlü iletişim ihtiyacını destekler (Boudouris & Brady, 1981). Mahkûmların mesleki programlar, eğitim-öğretim faaliyetleri yoluyla hem stresini azaltma hem de zamanı doldurmaları ile kişisel gelişimi amaçlanır. Berberlik, dikiş-nakış, el işi atölyeleri, dini eğitimler tahliye sonrasında yeni bir iş fırsatı bulmasına olanak tanır.

Cezaevinde gerçekleşen olumsuz bir olayın mahkûmlar üzerinde ruhsal ve fiziksel etkileri (Eliason, Taylor, & Williams, 2004) danışmanlık hizmetine ihtiyacı doğurur.

Gizlilik

Wolf & Laufer, 1975-77 yıllarında yürüttüğü çalışmada 5-17 yaş arasında değişen 900 çocuk ve ergenlerle yapılan görüşmelerde mahremiyet kavramının yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, ırksal/etnik grup veya ikamet yeri ile ilgili olup olmadığını, aynı zamanda aileyle kaldıkları konutlarında fiziksel mahremiyetin sınırları ve deneyimleri irdelenmiştir (R. Laufer & Wolfe, 1976; R. S. Laufer & Wolfe, 1977). Mahremiyeti tanımlayan temel unsurları kategorilere ayırdıklarında yalnızlığın önemli bir bağlayıcı olduğuna kanaat getirmişlerdir. Analizler sonucunda mahremiyeti tanımlı ve nedenini açıklayan anahtar kelimelerin yüzdesi sırasıyla şöyledir: yalnızlık (aloness,%56.1), bilgiyi yönetme (management of information, %39.1), kimsenin rahatsız etmemesi (being unbothered-disturbed, %23.1), mekana erişimi kontrol edebilmek (controlling access to places, %19.1), seçim-özerklik (autonomy-choice,%16.3), yapmak ve düşünmek (doing and thinking, %9), sessizlik (quiet, %7.9), öz değerlendirme /koruma (self-evaluaiton-protection,%1.6).

Cezaevi ortamında mahremiyet kavramı ise; izolasyon, huzur, ortamın gürültülü ve aşırı kalabalık olması, kişisel alana (territoriality) saygıyla ilgilidir (Boudouris & Brady, 1981).

Özgürlük

Cezaevinde özgürlük; özerklik, yaşına uygun muamele görmek, taciz ve yetkinin kötüye kullanılması kavramları ile ilgilidir (Boudouris & Brady, 1981). Özerklik, mahkûmların kurum faaliyetlerine (spor, eğitim veya dini uygulamalar vb.) katılımı seçebilme fırsatına sahip olma durumunu da içermektedir. Kişisel zamanlarını geçirdikleri yerde uyumak, kitap okumak, hayal kurmak vb. etkinlikleri de yapabilmesidir. Fakat, personellerin mahkûmlar üzerinde doğrudan kontrol yetkisi, stres yaratabilmektedir (Sykes, 2007). Örneğin, Sykes'ın "The Society of Captives" adlı kitabı, penoloji alanında derin ve kalıcı bir etkiye sahiptir. Sykes, modern hapisane toplumunda çeşitli erkeklik biçimlerini tanımlamış ve "gerçek adam" kavramının hegemonik erkeklikle uyumlu olduğunu savunmuştur. Modern hapisane kurumlarında otorite, güç ve yönetimi tartışmaktadır.

Not: Araştırma kapsamında, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından anketten güvenlik maddesinin çıkarılması zorunlu tutulmuştur.

Güvenlik

Mahkûmların birbirlerine karşı ve cezaevindeki personellerle sosyal ilişkileri hem mahkûmların hem de personellerin güvenliğini etkilemesi nedeniyle önemlidir. Güvenlik ile ilgili kavramlar, kişisel güvenlik, gerilim ve tehditler ile ilgili (Boudouris & Brady, 1981) olmakla beraber mahkûm şiddeti, hırsızlık eylemleri, gardiyan vahşeti, cinsel saldırganlık gibi konuların yeni bir olgu olmadığı (Atlas, 1984) literatürden edinilen bilgilere dayanarak söylenebilir.

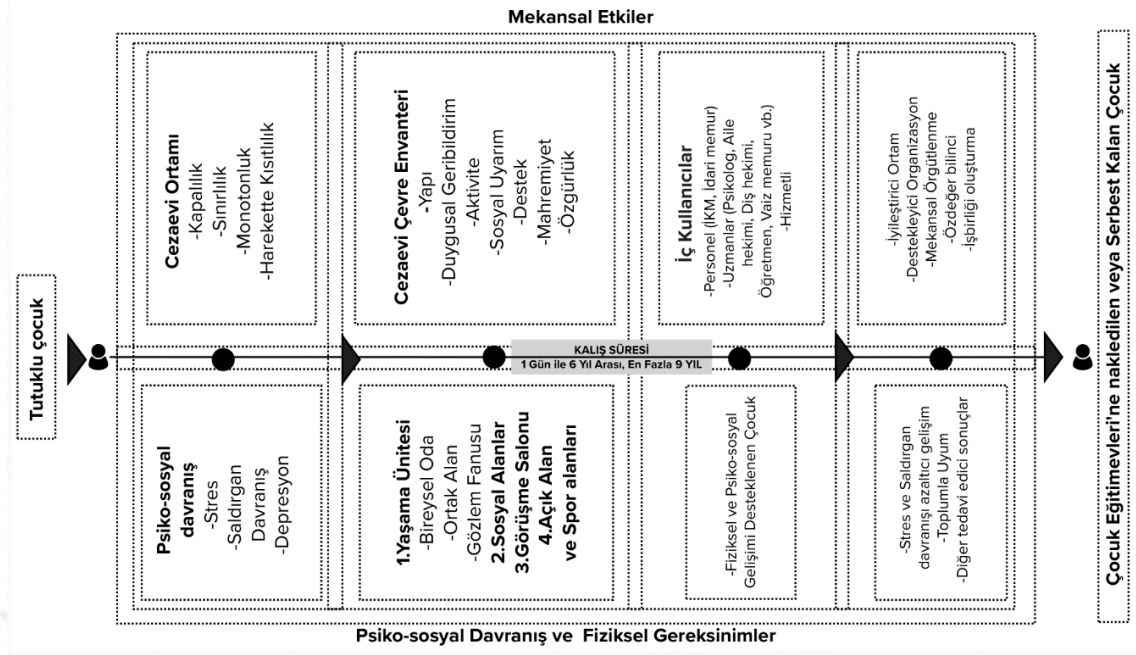
Cezaevi Çevre Envanteriyle ilgili çalışmalardan elde edilen bilgilerle anahtar kelime havuzu oluşturulmuştur. Çizelge 2.2’de her bir kategorinin mimari etkilerine ait kavramlarla ilgili derleme çalışması görülmektedir. Görüşme analizlerinin deşifre edilmesi sırasında kodlama anahtarı oluşturulurken kavramların eş anlamlı çağrışımları kullanılarak kodların anlamsal ifadesi elde edilmeye çalışılmıştır.

Çizelge 2.2. Çalışma İlgi alanı anahtar kelime havuzu (kaynak: yazar)

	OR		OR
Kategori	Kelime (33)	AND	Türetme (44)
<i>Yapı</i>	Normlar, Gelenekler, Ritüeller, Dil Ve Tavrılar		Rasyonalite, Ritüel, Düzen, Rasyonel, Kutsal, Seküler, Tutum, Önyargı, Temas, Hayali Temas
<i>Duygusal Geribildirim</i>	Sıcak ve Duyarlı İlişkiler, Gönüllüler, Dış Gruplar, Ziyaretler, Duygular		Empati, Saygı (Koşulsuz Kabul ya da Nonpossessive Warmth), İçtenlik, Somutluk
<i>Aktivite</i>	Can Sıkıntısı, Yetersiz Uyarılma, Yaratıcılığın Kaynakları ve Gurur Duyma		İçsel Motivasyon, Bireysel Yaratıcılık, Duygusal Emek
<i>Sosyal Uyarım</i>	Sosyal Etkileşim ve Arkadaşlık Fırsatları		Yüzeysel Davranış, Derinlemesine Davranış, Samimi Davranış, Psikolojik Dışlanma
<i>Destek</i>	Danışmanlık, Kişisel Gelişim, Karşılıklılık ve İki Yönlü İletişim İhtiyacını		İletişim Becerileri, Monolog, Diyalog
<i>Mahremiyet</i>	İzolasyon, Huzur, Ortamın Gürültülü ve Aşırı Kalabalık Olması, Kişisel Alana (Territoriality) Saygı		Açık-Yeşil Alan, Özel Yakınlık (İntimate), Yalnızlık (Solitude), Tanınmama (Anonymity), Duygusal Çözülme (Emotional Release), Kişisel Değerlendirme (Self-Evaluation), Kişisel Boyut (Self-Ego Dimension), İletişim Boyutu (Interaction Dimension) ve Zaman Boyutu (Life-Cycle Dimension), Bilişsel Haritalama
<i>Özgürlük</i>	Özerklik, Yaşına Uygun Muamele Görmek, Taciz ve Yetkinin Kötüye Kullanılması		Karar Verme Kapasitesi, Kararların Ahlaki Ağırlığı, Etik İlkeleri, Etik Yükümlülük, Otorite, Güç ve Yönetişim

Bölüm sonucu

Bu tez çalışmasının kuramsal temeli, tutuklu çocuğun kuruma alındığı günden başlayarak ayrılma süresince bulunduğu mekân ve ortam etkileşiminin tutuklu çocuk üzerindeki psiko-sosyal etkisinin incelenmesi ve iyileştirici çevreyi tasarlama fikrini içermektedir (Şekil 2.3). Bu amaçla, Süreç-Kişi-Bağlam-Zaman modeline uyumlu olarak bireyin çevre algısı, o bireyi kapsayan çevre; kurumda bulundukları yerlerin ve durumların çevreyle ilişkin bağlamla tanımlanmaktadır. Araştırmanın kuramsal içeriği, tutuklu çocukların hapsedilmeyi nasıl deneyimledikleri üzerinden çevresel bağlamın en büyük etkinini araştırır. Kavramsallaştırılmak ve ölçmek istenen etkiler, Murray'ın (1938) davranışı belirlemek için bir stres kaynağı olarak hareket eden çevresel özellikleri temsil eden çevresel baskı yapısına benzemektedir. Her bir kategori, çevresel etki değeri üzerinden dolaylı olarak mimari yaklaşımı yönlendirmektedir.

Şekil 2.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu iyileştirici çevre tasarımı kuramsal kapsamı

Literatür çalışmaları incelendiğinde, ülkemizde çocuk kapalı ceza infaz kurumlarının iyileştirici çevresini tanımlayıcı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırma kapsamında iyileştirici çevreyi tasarlamak ve iyileştirmenin seviyesini belirlemek için ilk olarak mevcut mimari tasarım sorunlarının belirlenmesi gerektiği tespit edilmiştir. Mekânsal/bağlamsal etkilerin iyileştirici çevre tasarımı faktörü olması nedeniyle bu etkiler çocuk, mekân ve ortam başlıkları altında üç grupta incelenmesi gerektiği görülmektedir.

2.2. Ortam

Ortam bölümü, Çocuk suçluluğu, Ceza Adaleti İçindeki Çocukların Hapsedilme Koşulları, Kurumsal Çocuk Suçlu Yönetim Sistemleri hakkında literatür çalışmalarından elde edilen bilgileri ve iyileştirici mimarlık bağlamında ‘iyileştirici ortam’ kavramını ele alma biçimini sunmaktadır.

2.2.1. Çocuk Suçluluğu

Çocukluk kavramı, bugünün çocuk merkezli kültüründe de yansıtıldığı üzere, görece yakın zamana ait bir fenomendir (Feld, 1999). Lloyd deMause, çocukluk tarihinin bir tür kâbus olduğunu ve insanlığın bu kâbustan yakın zamana dek uyanamadığını dile getirmektedir (Mause, 1974). Erikson ise ‘Çocukluk tüm güçlüklerin ve esaretin modeli, yetişkinlerin içsel baskılanmasını ve kişisel kısıtlanmasına yol açan bir tür içsel sömürgeleştirme’ olarak gözlemlemiştir (Erikson, Newton, & Erikson, 1973).

Çocuk suçluluğuna toplumsal düzeyde verilen tepkileri yorumlamak, toplum ve insan etkileşimi üzerinde kurulan ilişkileri, yaşayış biçimlerini irdelenmeyi gerektirmektedir. Tarihsel süreç içerisinde suç işleyen çocuklara müdahale edilme yöntemlerinin anlaşılmasıyla bugün

içindeki koşullarda verilen tepkiyi karşılaştırabilmek önemlidir. Amerika Birleşik Devletleri tarihinde çocuk suçluluğuna karşı toplumsal yaklaşım yedi ayrı dönemde ele alınmıştır (Bartollas, Schmallegger, & Turner, 1985). Bunlar sırasıyla;

- Sömürge Dönemi (1636-1823)
- Barınma Evleri Dönemi (1824-1898)
- Çocuk Mahkemeleri Dönemi (1899-1966)
- Çocuk Hakları Dönemi (1967-1975)
- Reform Dönemi (1970'lerin sonu)
- Sosyal Kontrol ve Çocuk Suçluluğu Dönemi (1980'ler)
- Modern Dönem (1990'lardan günümüze)

Sömürge Dönemi'nde ailenin çocuk üzerindeki kontrol ve denetim merkezi kabulü (Rothman, 2017) aileyi çocuk hukukun uygulama alanı yapmıştır. Ailenin çocuk üzerindeki ilk yetkisini devletin otoritesine himaye edilmesi ile çocuk ıslah çalışmalarının mekânı barınma evleri olmuştur (Hess, Orthmann, & Wright, 2012). "Çocukların ortamlarının onları 'kötü' yapabileceğine" dair inanç Çocuk Koruyucuları kavramını ortaya çıkarmıştır (Hess et al., 2012). Bu durum, Çocuk mahkemeleri fikrinin doğmasına neden olmuştur. 1974 tarihli Çocuk Suçluluğu ve Kontrol Yasası, çocukları resmi olarak yetişkin cezaevlerinden çıkarmış ve onlara ayrı gözaltı merkezleri vermiştir (Dorsen & Reznick, 1967). Çocuk hakları kavramı aynı zamanda 1960'larda hız kazanmıştır. 1970'lerde çocuk tutuklamaları azalırken, çocuk adalet sistemi daha resmi, kısıtlayıcı ve cezaya daha odaklı hale gelmiştir (Krisberg, Schwartz, Litsky, & Austin, 1986). Aynı zamanda, toplumda çocuk suçluluğuna verilen tepkilerin sosyal değişimi, Modern dönem çocuk suçluluğunun sosyal bağlamını etkilemiştir.

Edward Humes, '*No Matter How Loud I Shout*' adlı kitabında tanık olduğu hikâyelerde bir çocuğun, Çocuk Adalet Sistemi'ne, bir tür rehabilitasyonun ardından dâhil olmasının suç davranışından başarılı bir şekilde caydırıcı gelişmeye yol açacağını söyler (Humes, 2015). Etkili erken rehabilitasyon, gözaltında tutulduğu süre boyunca akıl sağlığı hizmetlerini ve eğitim fırsatlarını içermesini önerir. Çocuk Ceza İnfaz Kurumlarını ve mahkemelerini yenilemek, daha iyileştirici programlar oluşturmak için bütçenin artırılması gerektiğini bildirir.

2.2.2. Ceza Adaleti İçindeki Çocukların Hapsedilme Koşulları

Türk Ceza Kanunu 6. Maddesi kapsamında çocuk deyiminden; henüz 18 yaşını doldurmamış kişi anlaşıldığı belirtilir (T. C. Kanunu, 2004). Madde 31'de; on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu olmadığı, fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların ise çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı bildirilir. Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını

doldurmamış olan kişiler hakkında suça yönelik her fiil için verilecek hapis cezası on iki yıldan fazla olamayacağı belirtilir.

Çocuk suçluluğu ile ilgili ulusal ve uluslararası mevzuatta 01.04.2023 tarihi itibarıyla çocuk suçluların tutukluluk veya hükümlülük koşullarıyla ilgili bir dizi belge bulunmaktadır. T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi üzerinden ‘çocuk’ kelimesi yazılarak web ’de tarandığında 108 kayıtlı belgenin bulunduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü’nün bilgi bankasında çocukların korunması amacıyla kabul edilmiş Ulusal Mevzuat ve Uluslararası Mevzuat kararları yer alır. Belirlenen bu belgeler, mimari terminoloji alanı gözetilerek incelenmiştir. Çocuk suçluluğuna ilişkin tespit edilen (Çizelge 2.3), Ulusal ve Uluslararası Mevzuat belgeler (yasalar, yönetmelikler, sözleşmeler vb.) mimari terminoloji bağlamında tutuklu çocukların hapsedilme koşulları ile ilgili aşağıdaki maddeleri içermektedir:

Çizelge 2.3. Tutuklu Çocukların Hapsedilme Koşullarını İçeren Resmi Belge Analizi (kaynak: yazar)

Çocuk Suçluluğuna İlişkin Ulusal ve Uluslararası Belgeler	
Ulusal Mevzuat	Uluslararası Mevzuat
Kanunlar -5395 numaralı Çocuk Koruma Kanunu	Sözleşmeler -Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri -Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tavsiye Kararları -Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Şartlı Tahliye Hakkında Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere (2003) 22 Sayılı Tavsiye Kararı -Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere, Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı -Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Ceza Ve Tedbirlerin Uygulanmasıyla İlgili Personel Hakkındaki R (97) 12 Sayılı Tavsiye Kararı -Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Çocuk Suçluluğuna Karşı Toplumsal Tepkiler Hakkında Üye Devletlere R (87) 20 Sayılı Tavsiye Kararı -Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Suçlularla Grupsal ve Toplumsal Çalışmalar Hakkındaki R (73) 24 Sayılı Tavsiye Kararı
Yönetmelikler -Ceza İnfaz Kurumları'nda Bulundurulabilecek Eşya Ve Maddeler Hakkında Yönetmelik - Gözlem Ve Sınıflandırma Merkezleri İle	Kurallar - Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları), 1985 - Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (ÖYB (Havana)

Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik -Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik	Kuralları), 1990 - Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri), 1990
--	--

5395 numaralı Çocuk Koruma Kanunu

Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir (Ç. K. Kanunu, 2005). Bu kanunun uygulanmasıyla çocuk haklarının korunması amacıyla,

1.Kısım 1. Bölüm, Temel ilkeler, Madde 4

- a) Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,
- b) Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,
- e) Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,
- h) Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,
- k) Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,

2.Kısım 1.Bölüm, Kamu davasının açılmasının ertelenmesi, Madde 19

(2) (Ek:17/10/2019-7188/33 Md.) Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen hapis cezasının üst sınırı, on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından beş yıl olarak uygulanır.

5. Kısım, Çeşitli Hükümler, Kurumlar, Madde 45

(2) Bakım ve barınma tedbirlerinin yerine getirilmesi sırasında ihtiyaç duyulan kolluk hizmetlerinin yerine getirilmesi, çocukların rehabilitasyonu, eğitimi ve diğer bakanlıkların görev alanına giren diğer hususlarla ilgili olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yapılan her türlü yardım ve destek talepleri Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ilgili diğer bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından geciktirilmeksizin yerine getirilir.

(3) Bu tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu Adalet Bakanlığınca sağlanır.

ilkelerini gözetir.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Madde 43

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri şunlardır:

c) Ceza infaz kurumları ve tutukevleri ile küçüklerin cezalarının yerine getirileceği infaz kurumları ve eğitim evlerinin, haklarında tedbir uygulanmış olan küçüklerin yerleştirileceği kurumların, müşahade merkezlerinin, küçüklerin kısa sürelerde kabul edilecekleri kurumların ve küçüklere mahsus tutukevlerinin çağdaş ölçülere uygun tesis, yapım, onarım, satın alma ve kira işleri ile ilgili program ve projeleri hazırlamak, geliştirmek, uygulamak, bu kurumları sevk ve idare etmek ve buralara alınmış küçüklerin korunma, bakım ve eğitim işlerinin kontrolünü yapmak

j) Kurumlarda hükümlülerin ve tutukluların eğitim ve öğrenim işlerini düzenlemek,

Ceza İnfaz Kurumları'nda Bulundurulabilecek Eşya Ve Maddeler Hakkında Yönetmelik,

Mutfak teşkilatı olan ceza infaz kurumlarında bulundurulabilecek gıda maddeleri,

Madde 4- Koşu, oda ve eklentilerinde kantinden temin edilebilen sebze, meyve ve diğer gıda maddeleri bulunabilir.

Elektrikli eşyalar,

Madde 9- Çocuk ve kadın hükümlülerin bulunduğu odalarda çamaşır makinesi ve kurutma makinesi bulundurulmasına izin verilebilir. Her hükümlü, kurum kantininden satın almak kaydıyla bir adet sadece FM bantlı, USB ve benzeri veri depolama, aktarma özelliği olmayan kulaklıklılı küçük el radyosu bulundurabilir.

Müzik aletleri

Madde 10 — Her hükümlüye, elektrikli olmamak ve idarece belirlenen saatlerde kullanılmak koşuluyla, vurgulu çalgılar dışında saz, ud, gitar, kemençe, keman, flüt, mızık, ney, kanun gibi müzik aletlerinden birisi verilebilir.

El işi faaliyetleri

Madde 14 — Hükümlülerin, gerekli malzemeler kantinden temin edilmek koşuluyla, el işi faaliyetlerini, ceza infaz kurumlarının uygun bölümlerinde yapmaları esastır.

Ceza infaz kurumunun güvenliğini bozmamak kaydı ile bu faaliyetlerin devamına koşu, oda ve eklentilerinde izin verilebilir.

Bulundurulabilecek hayvanlar ile diğer eşyalar

Madde 15 — Hükümlüler, oda sistemine geçmiş ceza infaz kurumlarının koşu, oda ve eklentilerinde, bir adet kafes ile bir çift kanarya, bülbül veya muhabbet kuşu gibi küçük kafes kuşu bulundurabilir. Henüz oda sistemine geçmemiş diğer ceza infaz kurumlarında, kafes ve kuş sayısı idare tarafından belirlenir.

Her oda veya koşu, idare tarafından yaptırılan panolara asılmak ve kurum kantininden temin edilmek koşuluyla birer adet Türk bayrağı, Atatürk resmî, gazete kupürü, haber, yazı fotoğraf ve takvim bulundurulabilir.

Gözlem Ve Sınıflandırma Merkezleri İle Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik

5. Bölüm İyileştirme, Destek programları

Madde 28

MADDE 28 – (1) Ceza infaz kurumlarında hükümlünün toplumsal uyumunu artırmak ve iyileştirme faaliyetlerini desteklemek amacıyla aşağıda belirtilen destek programları uygulanır:

a) Kütüphane ve kitaplık çalışmaları: Tüm hükümlüler kütüphane ve kitaplıklardan azamî ölçüde yararlanmaya ve okuma alışkanlığı kazanmaya teşvik edilir. Bu çalışmalar, ilgili mevzuat ve yapılan iş birliği protokolleri çerçevesinde eğitim ve öğretim servisinde yürütülür ve puanlanır.

b) Din kültürü ve ahlâk eğitimi: Hükümlülerin ahlaki gelişiminin sağlanması, yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılması amacıyla, ceza infaz kurumlarında din kültürü ve ahlâk eğitimi programları uygulanır. Ancak, hükümlülerin bu programlara katılması isteğe bağlıdır. Hükümlünün talep etmesi halinde, mensup olduğu dine uygun ibadetinin yerine getirilmesine yardımcı olunur. Din kültürü ve ahlâk eğitimi vermek ve manevi rehberlik hizmeti sunmak üzere manevi rehberlik birimleri oluşturularak eğitim ve rehberlik programları uygulanır. Bu programlar, ilgili mevzuat ve işbirliği protokolleri çerçevesinde yürütülür ve bu birimden hükümlü hakkında gönderilen yazılı bildirimler, eğitim ve öğretim servisi tarafından değerlendirilir.

c) Sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler: Hükümlülerin, kişisel, sosyal, kültürel, mesleki, ahlâki ve sağlık yönünden gelişmelerini sağlayacak, insan haklarına saygıyı, yurt ve ulus sevgisini geliştirecek, aile bağlarını sağlamlaştıracak nitelikte sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler ilgili mevzuat çerçevesinde düzenlenir.

ç) (a), (b) ve (c) bentlerindeki çalışmalara ilişkin bilgiler ile hükümlünün gösterdiği gelişim, ilgili servislerce gözlem değerlendirme veya gelişim değerlendirme raporlarına işlenir.

(2) Destek programları kapsamında yapılan;

a) Dinî ve millî günlerdeki tören ve anma programları, mesleki gelişime yönelik çalışmalar, kütüphane ve kitaplık çalışmaları ile manevi rehberlik kapsamındaki çalışmalar eğitim ve öğretim servisi tarafından,

b) Bunlar dışında kalan konferans, dinleti, tiyatro, drama, film gösterimi, konser gibi diğer tüm sosyal ve kültürel etkinlikler ile sportif faaliyetler sosyal çalışmacı tarafından, ceza infaz kurumunda sosyal çalışmacının bulunmaması durumunda ise eğitim ve öğretim servisi tarafından,

Bakanlığın veya kurumların taraf olduğu protokollere göre görevlendirilen kişi ve kurumlarla iş birliği halinde planlanır, yürütülür ve raporlanır.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik, 3.Bölüm, Personel, Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Personel

MADDE 6- (1) Kurumlar, yönetim bakımından müdürü bulunan ve bulunmayan olmak üzere ikiye ayrılır. Müdürü bulunmayan kurumların amiri idare memuru, yokluğunda ise infaz ve koruma başmemurudur.

(2) Müdürü bulunan kurumlarda; bir müdür ve yeteri sayıda ikinci müdür ile hükümlü ve tutuklu sayısına ve kurumların önem ve niteliğine göre, imkanlar ölçüsünde aşağıda sayılan personel bulundurulabilir:

- a) Yönetim servisinde: İdare memuru, ambar memuru, bilgisayar işletmeni ve cezaevi katibi.
- b) Güvenlik ve gözetim servisinde: İnfaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memuru
- c) Teknik serviste: Mühendis, mimar, tekniker, teknisyen, teknisyen yardımcısı.
- ç) Psiko-sosyal yardım servisinde: Psikolog ve sosyal çalışmacı, sosyolog ve çocuk gelişimi uzmanı.
- d) Sağlık servisinde: Cezaevi tabibi, diş tabibi, eczacı, veteriner, diyetisyen, sağlık memuru, hemşire ve hayvan sağlık memuru.
- e) Eğitim ve öğretim servisinde: Öğretmen, eğitim uzmanı ve kütüphaneci.
- f) İşyurdu servisinde: İşyurdu müdürü, sayman, veznedar, tahsildar, işyurdu ambar memuru, satınalma memuru, bütçe, satın alma, pazarlama ve benzeri işlerden sorumlu görevliler, işçi statüsünde çalışan personel ile gerektiğinde bütçeden aylık alan kadrolu ve sözleşmeli personel.
- g) Yardımcı hizmetler servisinde: Santral memuru, gemi adamı, şoför, kaloriferci, aşçı, hizmetli ve hasta bakıcı.

(3) Kurumlarda, ikinci müdürler ile diğer personel nöbet ve vardiya yöntemiyle çalıştırılabilir. Nöbet ve vardiya çizelgeleri kurum müdürlüğünce düzenlenir.

5.Bölüm, İç Güvenlik

Kapıların açılmaması ve temasın önlenmesi

MADDE 33- (1) Kapalı kurumlarda oda ve koridor kapıları kapalı tutulur. Kapılar aşağıdaki hâllerde açılır:

- a) Cezaevi tabibine, revire, hamama veya berbere gitme ya da başka odaya nakil hâllerinde.
- b) Hastane ve duruşmaya gönderme veya başka kuruma nakil hâllerinde.
- c) Salıverilme, ziyaret, arama, sayım, denetim, eğitim, öğretim, spor ve iyileştirme çalışmaları veya kurumda çalıştırma hâllerinde.
- ç) Kurullara çağrılma hâllerinde.
- d) Ölüm, deprem veya yangın gibi olağanüstü hâllerde.
- e) Kurum idaresince gerekli görülen diğer hâllerde.

(2) Hükümlüler, birinci fıkrada sayılan hâller dışında, diğer odalardaki hükümlüler ve kurum görevlileri ile temasta bulunamazlar.

(3) Odaların havalandırma bahçesine açılan kapılarının açılış ve kapanış saatleri, kurumların fiziki yapıları, kapasiteleri, mevcutları ve bölgenin coğrafi koşulları değerlendirilerek, bu hususlar kurum iç yönergesinde düzenlenir.

12.Bölüm, İyileştirme, Bireyselleştirme ve Eğitim

İyileştirmenin amacı ve iyileştirme programlarının belirlenmesi

Madde 86- (1) İyileştirme; hükümlülerin, kuruma girişinden salıverilmesine kadar geçen süre içerisinde, bedensel ve zihinsel sağlıklarını sürdürmeleri veya bunlara yeniden kavuşmaları için gerekli önlemlerin alınması, suçluluk duygusundan arınması, kişisel ve toplumsal gelişiminin sağlanması amacıyla uygulanacak, eğitim-öğretim, sağlık, psiko-sosyal hizmetler ile meslek edindirme, bireyselleştirilme, toplum yaşamıyla uyumlaşmasını ve geliştirilmesini sağlayacak programların tümüdür. Bu programlar; hükümlüde, kanunlara saygılı olarak yaşama düşünce ve duygusunun yerleşmesi, ailesine ve topluma karşı sorumluluk duygusunun gelişmesi, toplum yaşamına uyması, geçimini sağlayabilmesi konularında uygulanacak rejim, önlem ve yöntemleri kapsar.

(2) Hükümlü hakkında toplumun, hukuka uygun hareket eden ve üretken bir üyesi olarak yaşamını sürdürmesini sağlayacak ve bireysel ihtiyaçlarına uygun olacak şekilde “iyileştirme programları” hazırlanır. Bu programların hazırlanmasında, hükümlünün geçmişi, suçluluk nedenleri, suç sicili, fiziki ve mesleki yeteneği ve ruhsal yapısı, kişisel doğası, sebep olabileceği tehlike hâlleri, hapis cezasının süresi, salıverildikten sonraki beklentisi dikkate alınır.

(3) İyileştirme programlarının hazırlanması ve uygulanması amacı ile kurumlarda, eğitim ve psiko-sosyal hizmet servisleri oluşturulur.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Madde 5 Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yasaya uygun olarak tutulması;

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Şartlı Tahliye Hakkında Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere (2003) 22 Sayılı Tavsiye Kararı, III. Şartlı tahliyeye hazırlık

13.Cezaevi hizmetleri, mahkûmların uygun tahliye öncesi programlar ile kendilerini toplum yaşamına hazırlayan eğitim ve mesleki eğitim kurslarına katılmalarını teşvik etmelidir. Mahkûmları topluma yeniden katılmaya hazırlamak amacıyla, cezaların infazında mümkün olduğunca yarı-özgürlük, açık rejimler ya da geçici yerleşmeler gibi belirli yöntemler kullanılmalıdır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere, Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı, II Cezaevlerindeki Yer Sıkıntısıyla Başa Çıkma

6.Aşırı kalabalıklaşma sınırlarının aşılmasını önlemek için ceza infaz kurumları için maksimum bir kapasite belirlenmelidir.

7.Aşırı kalabalıklaşma koşullarının olduğu yerlerde; insan onuruna saygı, cezaevi idaresinin insani ve olumlu iyileştirme uygulama kararı, cezaevi personelinin rolünün ve etkili

modern yönetim yaklaşımlarının tamamen tanınmasına özel önem verilmelidir. Avrupa Cezaevi Kuralları ile uyumlu olarak mahkumlara sağlanan kullanılabilir boş alanın miktarına, sağlık bilgisi ve hijyen kurallarına, yeterli uygun şekilde hazırlanan ve sunulan yiyeceğe ilişkin düzenlemelere, mahkum, sağlık bakımlarına ve açık havada faaliyet fırsatları tanınmasına özel önem verilmelidir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Ceza Ve Tedbirlerin Uygulanmasıyla İlgili Personel Hakkındaki R (97) 12 Sayılı Tavsiye Kararı, IV- Çalışma Koşulları ve Yönetim Sorumlulukları,

42-Bütün seviyelerdeki yöneticiler, her çalışma ünitesinde psikolojik destek ortamı, açık iletişim, karar serbestisi, makul çalışma saatleri ve fiziksel güvenlik için uygun düzenlemeler yapmak suretiyle personel arasında stres belirtileri oluşturabilecek çalışma koşullarını engellemek için çaba göstermelidir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Çocuk Suçluluğuna Karşı Toplumsal Tepkiler Hakkında Üye Devletlere R (87) 20 Sayılı Tavsiye Kararı,

IV- MÜDAHALELER

11-Çocuk suçlulara öngörülen müdahalenin tercihen küçüğün doğal çevresinde yerine getirilmesinin kişiliklerine ve eğitim haklarına saygı gösterilmesinin ve kişisel gelişimlerinin desteklenmesinin sağlanması;

14-Hapsetme uygulamasının dereceli olarak terk edilmesi ve alternatif tedbirlerin sayısının artırılması amacıyla, boş zaman ve diğer etkinliklerinin yanı sıra eğitim ve mesleki eğitim yoluyla toplumla bütünleşme için daha geniş fırsatlar sağlayan tedbirler arasında tercih imkânı sağlanması;

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Suçlularla Grupsal ve Toplumsal Çalışmalar Hakkındaki R (73) 24 Sayılı Tavsiye Kararı,

Bakanlar Komitesi,

Suçluların gerek kurumlarda gerek özgürlükte eğitimleri için iyileştirme yöntemlerinin geliştirilmesindeki ihtiyacı önemseyerek;

Üye devletlerin hükümetlerine:

3- Grup çalışmaları oluşturma imkânlarını da araştırmalarını;

-Yarı açık iyileştirmenin bir parçası olarak, (pansiyonlar ve barınma merkezleri)

-Hapis dışı iyileştirmenin bir parçası olarak (Denetimli Serbestlikler) veya tahliye sonrası korumayı da kapsayan bir başka tedbir tavsiye eder.

Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları)

1- Temel Perspektifler

1-4) Gençliğin korunması ve toplumsal barış düzeninin sürdürülmesi amacı ile tüm çocuklara, ayrıntılı bir sosyal adalet çerçevesi içinde uygulanacak çocuk adaleti, her devletin ulusal kalkınma sürecinin bir parçası olarak görülmelidir.

1-6) Çocuk adaleti hizmetleri, yöntemleri, yaklaşımları ve bilgileri dâhil olmak üzere görevlendirilen personelin yetkilerinin güçlendirilmesi amacıyla sistematik olarak geliştirilmeli koordine edilmelidir.

Yorumlar

Bu geniş alanlı perspektifler, genel anlamda sosyal politikaya dayanır ve ceza adaleti sisteminin müdahalesine olan ihtiyacı en aza indirerek, her defasında, herhangi bir müdahaleden doğabilecek zararı azaltmayı ve çocukların refahını mümkün olabildiğince yükseltmeyi amaçlar. Çocuk için alınan buna benzer koruyucu tedbirler, suçluluğun oluşmasından önce, bu kuralların uygulanmasına gerek kalmaması için oluşturulmuş temel politika ihtiyaçlarıdır çocuk adaletinin çocuklara sağlanan sosyal adaletin ayrılmaz bir parçası olduğunu tanımlamaktadır. 1.6 sayılı kural ise, çocuk adaletinin, çocuklara sağlanan genel sosyal politikadaki gelişmelerin gerisinde kalmayarak ve personel hizmetlerinin bununla uyumlu olarak gelişmesi ihtiyacını akılda tutarak, sürekli gelişiminin gerekliliğini işaret etmektedir.

2- Kuralların Uygulama Alanı ve Kullanılan Tanımlar

2-2) (c) Bir çocuk suçlu, suç işlediği iddia edilen ya da bir suçu işlediği anlaşılan bir küçük ya da genç bir kişidir.

Yorumlar

Kural 2.2, bu Minimum Standart Kurallar'ın başlıca konusunu oluşturan ve “çocuk suçlu” nosyonunun ayrılmaz parçaları olan, “çocuk ve “suçlu” kavramlarını tamamlamaktadır, (buna rağmen madde 3 ve 4'e de bakınız).

3- Kuralların alanının genişletilmesi

3-1) Bu kuralların ilgili hükümleri, sadece çocuk suçlulara değil, aynı zamanda, yetişkinlerce işlenmesi halinde suç teşkil etmeyecek bir eylem nedeniyle yasal işleme tabi tutulan her hangi bir çocuğa da uygulanmalıdır.

3-2) Bu kurallarda yer alan prensiplerin, sosyal yardım ve bakıma tabi tutulan bütün çocukları kapsamı için çaba gösterilmelidir.

3-3) Kuralların aynı zamanda, yetişkin genç suçluları da kapsamı için çaba sarf edilmelidir.

4. Cezai sorumluluğun yaşı

Cezai sorumluluğun minimum yaş sınırı, tarihe ve kültüre göre farklılıklar gösterir. Bu konudaki modern yaklaşım, çocuğun cezai sorumluluğun ahlaki ve psikolojik yönlerini kaldırıp kaldıramayacağını göz önüne almaktır.

13- Tutuklu Yargılama

13-4 Tutuklu olarak yargılanmakta olan çocuklar, yetişkinlerden ayrı tutulmalı ve ayrı bir kurumda ya da yetişkinlere mahsus bir kurumun kendilerine ayrılan bir bölümünde barındırılmalıdır.

13-5 Çocuklar tutukluluk sırasında, yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kişiliklerinin gerektirebileceği bütün sosyal, kültürel, mesleki, psikolojik, tıbbi, fiziki yardım ve bakımdan bireysel olarak yararlandırılmalıdır.

Yorumlar

Tutuklu olarak yargılanan çocuklar, Mahpusların tretmanı için Minimum Standart Kurallarının yanı sıra, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'8nin özellikle 9. ve 10 uncu maddesinin 2-b ve 3. fıkrasında yer alan bütün hak ve teminatlardan yararlandırılır.

Ayrı bir kurum ya da bölümden tutulan çocuk tutukluların çeşitli fiziksel ve psikolojik özellikleri onların sınıflandırılmalarını haklı kılmaktadır. Böylece, kurban olmalarının önlenmesi ve daha uygun yardım alabilmeleri mümkün olabilecektir.

Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tretmanı Altıncı Kongresi'nde alınan Çocuk adaleti standartları hakkındaki 4 sayılı karar, standart kurallarının tutuklu yargılamanın en son tedbir olduğu temel prensibini yansıtmasını ve çocukların, yetişkin hükümlülerden olumsuz etkilenebileceği kurumlarda tutulmamalarını ve bu hususun onların gelişme safhaları bakımından göz önünde tutulmasını vurgulanmıştır.

19. Hapsetmenin Olabildiğince Az Kullanılması

19-1) Çocuğun bir kuruma yerleştirilmesi, daima en son karar ve en az gereken süre için olmalıdır.

Yorumlar

Gerçekte, kapalı kurumlar yerine açık kurumlara öncelik verilmelidir. Daha ötesi, bu kurumun cezaevi tipinden çok ıslahevi ya da eğitim evi tipi olması tercih edilmelidir.

24- Gerekli Yardımın Sağlanması

24-1) Çocuğun rehabilitasyonunu kolaylaştırmak amacıyla, yargılamanın her aşamasında yerleştirme, eğitim ya da meslek eğitim, iş bulma ve her tür başka yardım gibi pratik ve katkısız yardımların sağlanması için çaba gösterilmelidir.

Yorumlar

Çocuğun iyileştirilmesinin ilerletilmesi, en çok önem verilmesi gereken bir konudur. Bu itibarla, 24. kural rehabilitasyon çalışmaları sürecinde, çocuğun en çıkarına olabilecek her türlü imkan, hizmet ve diğer yardım ve kolaylıkların sağlanması gereğini vurgulamaktır.

27. Birleşmiş Milletler Tarafından Kabul Edilen Mahpusların İyileştirilmesi İçin Minimum Standart Kuralları'nın Uygulanması

27-2) Çocukların yaş, cinsiyet ve kişiliklerinin gerektirdiği çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, Minimum Standart Kurallar 'da yer alan ilgili prensiplerin mümkün olabilen en geniş oranda uygulanması için çaba sarf edilmelidir.

Yorumlar

Kural 27, kurumlarda tutulan çocuk uçluların zorunlu ihtiyaçlarının (kural 27.1) yanı sıra yaş, cinsiyet ve kişiliklerinin (kural 27.2) gerektirdiği çeşitli özel ihtiyaçlarına da odaklanmaktadır.

30. Planlama, Politika Belirleme ve Değerlendirmenin Temeli Olarak, Araştırma

30-1) Etkili planlamaya ve politika belirlemeye temel teşkil edecek, gerekli araştırmanın organize edilmesi ve geliştirilmesi için çaba sarf edilmelidir.

Yorumlar

Çocuk adaletinde, özellikle araştırma ve politika arasındaki karşılıklı geri beslenme çok önemlidir. Gençlerin yaşam tarzı ile çocuk suçlarının profili ve boyutlarındaki hızlı ve şiddetli değişimler nedeniyle çocuk suçluluğuna verilen toplumsal ve adli cevap demode ve yetersiz olmalıdır. Bu yüzden kural 30, çocuk adaletinin icrasında politika belirlenmesi ve uygulanması sürecinde, araştırmayı sistemin bir parçası olarak gören standartlar koymaktadır. Söz konusu kural, mevcut planların düzenli olarak gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesine ve planlamanın, genel gelişme hedeflerinin geniş kapsamı içerisinde yapılmasına duyulan ihtiyaca dikkat çekmektedir.

Çocukların ihtiyaçlarının ve çocuk suçluluğunun eğilimi ve sorunlarının sürekli bir değerlendirmeye tabi tutulması, uygun politikaları belirleme yöntemlerinin geliştirilmesi ve hem resmi hem de gayri resmi düzeylerde uygun müdahalelerde bulunulması bir ön zorunluluktur. Bu bağlamda, sorumlu makamlarca, bağımsız kişi ve kuruluşlarca yapılacak araştırmalar kolaylaştırılmalı ve *sadece sistemi ile ihtilafa düşen çocukların değil, tüm çocukların görüşlerinin alınması ve hesaba katılması alınması* faydalı olabilir.

Planlama yöntemi, özellikle gerekli hizmetlerin verilmesi bakımından daha etkili ve daha adil bir sistem kurulması gereğini vurgulamalıdır. Bu sonuca ulaşmak için, çocukların özel ihtiyaç ve sorunlarının geniş alanlı, düzenli ve anlaşılabilir bir değerlendirmeye tabi tutulması ve açık seçik önceliklerinin tanımlanması gereklidir. Bu bağlamda, hazırlanan programların uygulanması ve izlenmesi bakımından, özel yöntemler geliştirilmesi için yararlı olacak toplumsal destek ve alternatif uygulanmalar da dâhil olmak üzere, mevcut kaynakların kullanımı hususunda bir koordinasyon sağlanmalıdır.

Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (ÖYB (Havana) Kuralları) (Kurulu, 1990)

D. Fiziksel çevre ve kalma yerleri

32. Çocukların tutuldukları kurumların planı ve fiziksel çevresi, yatılı ıslahı rehabilite amacına uygun olarak, çocukların mahremiyetini, duygusal uyarımlarını, akranlarıyla ilişki kurmalarını ve sporla, beden eğitimiyle ve boş zamanlarla ilgili faaliyetlere katılmaya olan ihtiyaçlarını dikkate alır. Çocukların tutuldukları kurumların planları ve yapıları yangın tehlikesini asgariye indirecek ve binalardan güvenli bir biçimde tahliye edilmelerine imkân verecek şekilde yapılır. Yangın çıkması durumunda hemen çalıştırılabilecek bir alarm sistemi bulunur ve çocukların güvenliğini sağlamak için getirilen usuller ciddi biçimde talim ettirilir. Tutma

kurumları, sağlığı tehdit ettiği veya herhangi bir biçimde çocuklar için tehlike oluşturduğu bilinen yerlere kurulamaz.

33. Çocukların içinde uyuyacakları yerler, o bölgenin standartları da göz önünde tutularak, genellikle küçük koğuşlardan veya tek kişilik yatak odalarından meydana gelir. Uykuda bulundukları saatlerde çocukların korunmalarını sağlamak için tek kişilik odalar ve koğuşlar da dâhil, uyuma mekânları düzenli ve aralıklı olarak denetlenir. Her çocuğa bölgesel ve ulusal standartlara uygun ayrı bir yatak temin edilir; çocuğa verilen yatak sağlam ve temiz olur; yatağın temizliğinin korunması için sık sık değiştirilir.

34. Tutma kurumlarında her çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını mahrem ve temiz bir şekilde ve uygun bir tarzda karşılamasını sağlamasına yetecek sayıda ve uygun yerlerde sıhhi tesis bulunur.

35. Kişisel eşya bulundurma, mahremiyet hakkının temel bir unsuru olup, çocukların psikolojik sağlıkları için esastır. Her çocuğun kişisel eşya bulundurma hakkı ve bu eşyaları saklamak için uygun araçlara sahip olma hakkı tam olarak tanınır ve bu haklara saygı gösterilir. Çocuğun taşımak istemediği veya el konulan kişisel eşyaları güvenli bir yerde saklanır. Çocuğun bu eşyalarını gösteren bir liste çocuk tarafından imzalanır. Çocuğun kişisel eşyalarının uygun koşullarda saklanması için gerekli tedbirler alınır. Çocuk salıverildiği zaman, tutulurken harcamasına izin verilen parası ve kurum dışına göndermesine izin verilen eşyası dışında, kurumdaki bütün eşya ve parası kendisine geri verilir. Eğer çocuk bir ilaç alıyorsa veya bulundurduğu anlaşılırsa, sağlık görevlisi bu ilacın nasıl kullanılacağına karar verir.

36. Çocukların kendi giysilerini giyme haklarını kullanmaları mümkün olduğu kadar sağlanır. Tutma kurumları her çocuğun sağlığını koruyacak ve hiçbir şekilde onur kırıcı veya küçük düşürücü olmayan, iklim şartlarına uygun ve yeterli miktarda kişisel giysilere sahip olmalarını sağlarlar. Tutma kurumundan herhangi bir biçimde çıkarılan veya ayrılan çocuğun kendi giysilerini giymesine izin verilir.

37. Her tutma kurumunda bütün çocuklara normal yemek zamanlarında, beslenme, temizlik ve sağlık standartlarına uygun şartlarda hazırlanan, yeterli kalite ve miktarda sunulan ve mümkün olduğu kadar çocukların dini ve kültürel gereklerine uygun bulunan yemekler verilir. Her çocuğun istediği her an içebileceği kadar temiz içme suyu bulunur.

E. Eğitim, mesleki öğrenim ve çalışma

41. Tutma kurumlarındaki çocuklar okumaya ve kurumdaki kitaplıkları kullanmaya teşvik edilir; her kurumda kullanıma tam olarak açık, çocuklar için eğitimleri ve eğlenmeleri için yeterli sayıda kitap ve süreli yayının yer aldığı bir kütüphane bulunur.

F. Eğlenme

47. Her çocuğun eğlenebilmesi ve beden eğitimi yapabilmesi amacıyla kendisine tanınan zaman içinde, hava şartlarının müsait olduğu zamanlarda açık havada serbestçe oynayabilmesi için gerektiği kadar zamana sahip olma hakkı vardır. Bu faaliyetler için gerekli mekân, tesis ve araç sağlanır. Her çocuk günlük boş zaman faaliyetlerinde bulunabilmek için ek bir zamana sahip olur;

bu zamanın bir kısmı, çocuğun istemesi halinde sanata ve el becerilerini geliştirmesine ayrılır. Tutma kurumları her çocuğun, kendisine sunulan fiziksel eğitim programlarına katılması için, fiziksel olarak yeterli duruma gelmesini sağlar ihtiyacı bulunan çocuklara sağlık kontrolü altında fiziksel eğitim tedavisi ve terapi uygulanır.

2.2.3. Kurumsal Çocuk Suçlu Yönetim Sistemleri

Kurumsal birimler

Kurumsal iyileştirme ortamı tasarımı farklı ülkelerde birbirinden farklı uygulamalara sahiptir.

-Yeni Zelanda’da ceza infaz kurumlarında kurum içindeki birimler ve çalışanlarının görev tanımları, sorumlulukları belirlenmiştir. Kurumda; psikosozal servis, cezaevi servisi, tutuklu ıslah ve çalıştırma birimi, sözleşmeli veya hizmet dışı program birimlerinden oluşmaktadır. Alan uygulamaları yönetiminde ise tutukluların uygun çalışma aktivitelerine yönlendirilmelerinden sorumlu kişiler, eylem (aktivite) yöneticisi ve eğitmendir. Her birim yöneticisi, kurum çalışanları ve yönetimi ile ilgili aylık raporlama çalışmalarını kurum yöneticisine aktarmaktan sorumludur (Corrections, 2005)

-Almanya’da 16 eyaletin her birinin cezaevleri ile ilgili kendi yasaları ve uygulamaları bulunmaktadır. Genel cezaevi hizmetine ek olarak, cezaevinin amaçlarına ulaşması için “uzmanlar” bulundurulur ve bunlar özel uzmanlık hizmetlerinde örgütlenir. Uzmanlık hizmetleri ise şunlardır: psikolojik servis, sosyal hizmet, eğitim hizmeti, papazlık hizmeti, tıbbi hizmet ve eğitim bilimleri hizmetidir (Justizvollzugsanstalt Heinsberg).

- İngiltere Galler’de uygulanan Ulusal Suçlu Yönetimi Sistemi (NOMS) Adalet Bakanı’nın bir yürütme kuruluşudur (Hall & Canton, 2014). Suçlu yönetimi modeli (OMM) takım çalışması sistemi olarak; müdahaleleri sağlayan toplumsal sağlık, güvenlik ve eğitim için elzem görülen kamu çalışanı, Vaka Yöneticileri ve Suçlu Gözetmenleriyle yakın çalışan bir Suçlu Yöneticisi tarafından yönetilen bir suçlu yönetimi ekibi veya takımı tarafından sağlanır. Suçlu yöneticisi genel planlama ve yönetimden sorumludur. Suçlu amiri planın günlük bazda aktif olarak uygulanmasını denetler. Vaka yöneticisi ise işlerin zamanında ve yolunda olmasını sağlar (Turley, Ludford, Callanan, & Barnard, 2011).

- Avustralya’daki Çocuk Adaleti Standartları uygulamaları ise NSW (New South Wales) Yeni Güney Galler Gençlik Adalet Denetim Standartları Yönetmeliği’ne dayanmaktadır (Administrators, 1999). Çocukların ve gençler için sağlıklı bir cezaevi kurumu tanımı; güvenlik, ilgi (saygı ve haysiyet), amaçlı faaliyetler ve yerleştirme gibi dört ana hizmet unsurunun bulunup bulunmadığına göre belirlenir (Services, 2023). Kurumda çalışan uzman personellerin nitelikleri ve görevleri, verilen eğitimin içeriği de BM standartları üzerinden tanımlanmıştır (Administrators, 1999).

Ülkemizde, ceza infaz sisteminde çocuk suçluların topluma kazandırılmaları hedefi doğrultusunda Yargı Reformu Stratejisi (2015) alt başlığında yürütme modelinde yenilikler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, çocuklara özgü oluşturulan “Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi” ile her bir çocuk için ayrı bir iyileştirme programı oluşturulmaktadır. Ayrıca, suçlu çocuklara özel eğitim evleri tasarlanarak, yaygınlaştırma çalışmaları devam ettirilmektedir (T. C. A. Bakanlığı, 2015).

Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi (BİSİS), her çocuk için ayrı bir durum saptamasının yapılıp, ceza infaz kurumunda yürütülecek iyileştirme sürecinin planlandığı ve uygulandığı, hükümlüye özel programın yürütülmesi için gerekli iyileştirici ortamın oluşturulduğu, sürekli ölçme ve değerlendirme ile kendini denetleyen bir modelidir (Başkanlığı, 2023). Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi, vaka yönetim sisteminin çeşitlerinden biridir. Ülkemizde uygulanan vaka yönetimi sistemi ise birbirini etkileyen, aşağıdaki üç aşamalı bileşenden oluşur:

- *Araştırma, Değerlendirme ve Planlama*; çocuk suçluların risk düzeyi ve durum saptaması Araştırma değerlendirme formu (ARDEF) ile yapılır, sonunda her bir suçlu çocuk için iyileştirme planı oluşturulmaktadır.
- *İyileştirici etkinlikler*; örgün veya uzaktan eğitim çalışmaları, sportif faaliyetler, kendi kabiliyetlerine göre serbest zaman etkinlikleri, kültürel veya sanatsal etkinlikler (konferans, resim, müzik vb.), meslek kazandırma ve teknik eğitim çalışmaları, dini gelişim ve manevi yardım faaliyetleri, psiko-sosyal danışmanlık hizmetleridir.
- *İyileştirici Ortam*; Bireyselleştirilmiş iyileştirme planlarının uygulanması ve plana uygun yürütülmesi için fiziksel konfor ve psiko-sosyal destek sağlayan ortam koşullarıdır (Ögel, 2014).

Farklı ülkelerde Günlük Yaşam Aktiviteleri

Yeni Zelanda’da yapılandırılmış günlük plan suçluların zamanının %90’nını düzenler. Bu planda suçla ilgili müdahale, çalıştırılma, eğitim ve topluma kazandırma, spor ve kültürel aktiviteler, sağlık kontrolleri gibi günlük ve aylık yapılandırılmış eylemler, yönetim onaylıdır. Geçirilen %10 zaman dilimi ise kişisel aktivite alanları olarak bırakılır (Corrections, 2005).

Güney Afrika’da çocuk suçluların onarıcı adalet ve yönlendirme programları yoluyla etkili bir şekilde topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak, Sosyal Kalkınma Departmanının sorumluluğundadır. Çocuk suçluların her biri için günlük yaşama planı yapılandırılmıştır. İyileştirme faaliyeti planı düzenlenmekte, olası müdahaleleri belirlemek ve gerekli talimatları vermek amacıyla vaka yönetimi komitesi tarafından çocuk suçluların sicili düzenli olarak incelenmektedir (Africa, 2008). Çocuk suçluların günlük hayatı, belirli bir programa göre gerçekleşir. Bu program, uyandırma, yoklama, sabah egzersizleri, yemek saatleri, işe ve okula götürülme saatleri, çalışma saatleri ile spor etkinlikleri, telefon görüşmeleri ve yürüyüşler için

öngörülen saatleri belirlemektedir. Çizelge 2.4 ve 2.5’de Kuzey Carolina Kamu Güvenliği Departmanı (Anonymous 1) ve Estonya Cezaevi Hizmetleri (Anonymous 2) ait bir günlük yaşama programı tasarısı örnekleri gösterilmiştir. Günlük programda, uygulanan belirli bir iş organizasyonuna göre hapishaneler arasında farklılıklar olabilir.

Çizelge 2.4. Cezaevinde günlük aktivite programı örneği 1 (Anonymous 1) (Kuzey Carolina Kamu Güvenliği Departmanı yürütülen yaşama planı, yazar tarafından düzenlemiştir)

SAAT	DÜŞÜK	ORTA	KAPALI
sabah			
5:00	Uyuma	Uyanma	Uyuma
6:00	Uyanma	Kahvaltı	Uyanma
7:00	Kahvaltı/çalışma alanında gezinti	Çalışma alanında gezinti/çalışma	Kahvaltı/cezaevinde çalışmaya gitme
8:00-10:00	Çalışma		
11:00	30dk. Öğle yemeği	30dk. Öğle yemeği	Çalışma
Öğle			
12:00	Çalışma	Çalışma	30dk. Öğle yemeği
1:00-2:00	Çalışma		
3:00	Çalışma/cezaevinde gezinti	Cezaevine gezinti/ görev bitişi	Çalışma bitişi/cezaevi avlusunda serbest vakit
4:00	Görev bitişi/ cezaevi avlusunda serbest vakit	Cezaevi avlusunda serbest vakit	Üniteye dönüş
5:00	Akşam yemeği için 30 dk		
Akşam			
6:00-7:00	Dini hizmetler, narkotik, öfke yönetimi gibi dini ve özel programların zamanı		
08:00	Yurda dönüş	Yurda dönüş	Üniteye dönüş
09:00-10:00	Barınma alanında kalmak		
11:00	Işıkların sönmesi, uyumaya gidilmesi		
12:00-4:00	Işıkların sönmesi, uyuma		

Çizelge 2.5. Cezaevinde günlük aktivite programı örneği 2 (Anonymous 2). (Estonya Cezaevi Hizmetleri'nde yürütülen yaşama planı, yazar tarafından düzenlemiştir)

06:30 Uyanma
06:30–06:45 Sabah Egzersizleri, Kişisel Hijyen ve Yatakların Toplanması
06:30–07:15 Bu Süre İçinde Çalışmayan Hükümlüler İçin Serbest Zaman
06:30–07:15 Telefon Görüşmeleri
07:15–07:45 Kahvaltı (Yemek Hücresinde Servis Edilir)
07:45–08:00 Bu Süre İçinde Çalışmayan Hükümlüler İçin Serbest Zaman
07:45–08:00 Telefon Görüşmeleri
08:00–08:30 Sabah Yoklaması (Yoklama Hücresinde Yapılır)
08:20–08:30 Mahkûmlara İşe veya Okula Kadar Eşlik Etme
08:30–19:00 Cezaevi Koşullarında Yürüyüş
08:30–12:30 Bu Süre İçinde İş veya Öğrenim Görmeyen Mahpuslar İçin Serbest Zaman
11:45–12:00 Okuldan Varış
12:30–13:00 Öğle Yemeği (Yemek Hücresinde Servis Edilir)
13:00–17:00 Bu Süre İçinde İş veya Öğrenim Görmeyen Mahpuslar İçin Serbest Zaman
13:20–13:30 Mahkûmlara Okula Kadar Eşlik Edilmesi
14:00–17:00 Telefon Görüşmeleri
16:20–16:30 Mahkûmlara İşten Koşullara Kadar Eşlik Etme
16:30–16:45 Mahkûmlara Okuldan Cezaevi Koşullarına Kadar Eşlik Etme
17:00–17:30 Akşam Yemeği (Yemek Hücresinde Servis Edilir)
17:30–20:00 Bu Süre İçinde Çalışmayan Hükümlüler İçin Serbest Zaman
17:30–20:00 Telefon Görüşmeleri
20:00–20:30 Akşam Yoklaması (Yoklama Hücresinde Yapılır)
20:30–06:30 Dinlenme Zamanı

Bölüm Sonucu

Tutuklu çocukların davranışsal rehabilitasyonu sağlayan iyileştirici ortam tasarımı, aynı zamanda ceza infaz kurumlarının Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi (BİSİS) içinde üç ana başlıktan biridir. İyileştirici ortam kavramı bireyselleştirilmiş iyileştirme planlarının uygulanması ve plana uygun yürütülmesi için fiziksel konfor ve psiko-sosyal destek sağlayan ortam koşullarının sağlanmasını gerekli kılmaktadır.

Mevcut Çocuk Kapalı CİK ortamı, hapsedilme nedeniyle sınırlayıcı fiziksel çevre koşullarını ve bağlayıcı kuralları içerir. Bu koşullar, cezalandırma şartlarında tanımlanan yasa ve yönetmeliklerin uygulanmasını zorunlu kıldığı kurallardan oluşur. Kurumların yönetim sistemi ise bina içinde bu kurallara uyumlu yaşamayı bina içinde ve dışında zorunlu kılmaktadır.

Günlük aktivite programı, hapsedilme kurallarının uygulandığı bina içi ortamını tanımlayan kavramlardan biri olarak kurumda bir günlük yaşama planını gösterir. Bu programda her saat aralığında tutuklu çocuğun yaptığı aktivite tanımlıdır. Ek olarak, bina içinde tutuklu çocuklar tarafından kullanılan mekânlar, mekânlara erişim bağlantıları ve mekânları kullanım sıklığı dolaylı olarak aktivite programını etkileyen mimari tasarım faktörleridir. Ülkemizdeki literatür çalışmaları incelendiğinde kurum ortamını tanımlayan:

- Çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında yürütülen günlük aktivite programı,
- Tutuklu çocukların bina içinde yönetimin izniyle bulunabildiği mekânlar,
- Mekânlara erişim bağlantıları,
- Aktivite çeşitleri,
- Saat bazında mekân kullanımı verilerine rastlanmamıştır.

Bu nedenle, öncelikle araştırma kapsamında Çocuk Kapalı CİK ortam bilgisi olarak tanımlanan bu verilere ulaşmak gerektiği tespit edilmiştir. Ek olarak, iyileştirici mimarlık çalışması kapsamında tutuklu çocukların davranışsal rehabilitasyonu için cezaevi çevre faktörlerinin çocukların psiko-sosyal durumu üzerinde etkisinin incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Literatürde böyle bir bilginin olmaması nedeniyle çevre bileşenlerini ortaya koymak ve tutuklu çocukların mevcut psiko-sosyal durumunu hakkında araştırmak gerektiği tespit edilmiştir.

2.3. Bina/Mekan Bilgisi

Bina/Mekan Bilgisi bölümü, Çocuk Suçlu Cezalandırma Binaları hakkında dünya tarihi ve ülkemizdeki durumu, Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarını tanımlayan mekanlarla ilgili literatür çalışmalarından elde edilen bilgileri sunmaktadır.

2.3.1. Çocuk Suçlu Cezalandırma Binaları

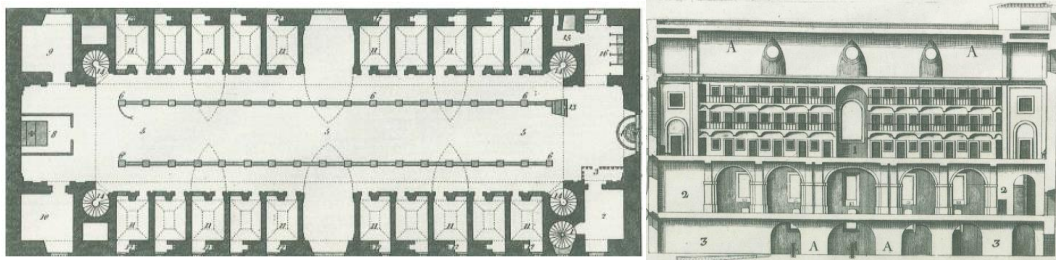
Çocuk Suçlu Cezaevi'nin Dünyadaki Tarihi

Hapishanelerin doğuşundan önce Batı'da suçluların cezalandırılması tarihi, birbirini izleyen üç dönemi içerir (Demirbaş, 2008). Birinci dönem, ödetme ve para cezası ile diyet; ikinci dönem, ortaçağda bedene ve yaşama yönelik canavarca cezalar; üçüncü dönem ise on altıncı yüzyılın ikinci yarısından itibaren hürriyeti bağlayıcı cezalar ve para cezalarıdır (Özbek, 2008). 1588 yılında 16 yaşındaki terzi yardımcısı Evert Jans'ın hırsızlık suçunun itirafından sonra, Coornhert belediye meclisi tarafından fiziksel ceza ve ağır çalışmasına karar vermiştir. 1595 yılında ise, Klarissen Manastırı'nın bir bölümü, çocuk suçluların çalıştırılması, eğitilmesi ve iyileştirilmesi amacıyla kullanılmıştır (Özbek, 2008). Meclisin, 19 Haziran 1589'da bir hapishane kurmaya karar vermesiyle 1596'da ilk hapishane Amsterdam'da açılmıştır (Wikipedia, 2023) (Şekil 2.4).

Şekil 2.4. 1662'de Rasphuis (Amsterdam) (solda) ve 1783'te Rasphuis girişi (Wolfgang & Sellin, 2016)

1650 yılında İtalyan rahip Filippo Franci, İtalya'da ilk çocuk çalışma evini kurmuş ve Papa Clement XI. Roma'da St. Michael's hastanesinin bir bölümü kullanılarak çocuk çalışma evi yaptırmıştır (Maculan, Ronco, & Vianello, 2013). (Şekil 2.5)

Şekil 2.5. St. Michael's Hapishanesi Planı (solda) ve kesiti (sağda) (Johnston, 2000)

18.yüzyılın sonlarına doğru Danzing, Lübeck, Bremen, Hamburg, Spandau ve Berlin gibi Almanya'nın şehirlerinde, Amsterdam'da uygulanan hapishane yönetimine benzer (Özbek, 2008) çalışma evleri oluşmuştur. Cinsiyet ve yaş ayrımı olmaksızın, tüm hükümlüler aynı yere kapatılmıştır. Toplu ölümlerin gerçekleştiği, aynı odada kalanların hijyen sorunlarını yaşadığı dönem olarak bilinmektedir. Çocuk suçluların eğitimi gözetken ilk cezaevi ise Alman Gençlik

Cezaevi olarak adlandırılmaktadır ve Almanya, Wittlich şehrinde, 1912 yılında kurulmuştur (Demirbaş, 2008).

İngiltere’de 1835 ‘de çocuk suçlular için açık cezaevi plana sahip ayrı bir kurum düşüncesi önerilmiştir (Yavuzer, 1996). 1838’de askeri hastane hapishaneye dönüştürülerek 10-18 yaş aralığında olan gençleri kabul etmiştir. 1902’de çocuk suçlular için bir bölümü açık, bir bölümü kapalı (Yavuzer, 1996) olan, gençlere özgürlük ve hareket olanağı sağlayan Borstal Sistemi (Şekil 2.6) kurulmuştur. (Bailey, 2000). Alışılmış çocuk suçlular için, önleyici geleneksel cezaevlerinden daha az kurumsal olan gözetli cezaevleri inşa edilmiştir. Bir örnek, 1912’de açılan ve bir tür bahçe köyü olarak tanımlanan Wight Adası’ndaki Camp Hill’dir (Bailey, 2000)

Şekil 2.6.1902’de Rochester yakınında, Kent’teki orijinal Borstal merkezi (collections, 2023)

Sovyetler Birliği’nde ise çocuk suçlular için 1926’da ‘Gorki Kolonisi’ni, 1928’de ‘Dierzynsky Kolonisini’ kurmuştur. Hiyerarşik disiplin altında ‘iş komünleri’ veya ‘iş kolonileri’, her suçlu çocuğun ilgi ve yeteneğine göre ‘üretici iş’ ilkeleri doğrultusunda ‘kolektif için ve ‘kolektif’ yoluyla düzenlenmiştir (Yavuzer, 1996).

Ülkemizdeki Tarihi

Çocuk suçluluğunda ilk girişim 1932 yılında Galata’daki İskoç Mektebi’nin ‘Çocuk Kurtarma Yurdu’na Valilik Özel idaresi tarafından dönüştürülmesiyle oluşturulmuştur (Şekil 2.7) Kimsesiz çocuk suçluların kurumda barındırılmasıyla birlikte demircilik, kunduracılık, gibi zanaatlar öğretilmiştir. Ancak, yurt 1939 yılında çocuk suçluların Darülaceze veya yatılı okula gönderilmesiyle dağıtılmış ve ilkokula dönüştürülmüştür (Yavuzer, 1988).

Şekil 2.7. Çocuk Kurtarma Yurdu, (Galata, 1937. Fotoğraf: Deutsche Fotothek Archives)

On sekiz yaş altı çocuk suçluların cezalandırılması ve ıslah edilmesi amacıyla 1938 yılında ilk kez Edirne’de kapalı bir çevre yapılandırılmıştır.(Yavuzer, 1996). 1940 yılında çocuk suçlu sayısının artması nedeniyle Edirne’den Ankara’ya bir tek çocuk ıslahhanesine, Ankara Çocuk Islah Evi’nde barındırılmıştır. Ankara Çocuk Islah Evi’nin uyguladığı program, iki ayrı bölümden oluşmaktaydı. Bunlardan biri iş temeli üzerine kurulmakta diğeri ise genel bölümlerdir. Kurumun temel amacı; sanatın bir dalını öğretmek ve ilkokul diploması kazandıracak öğretim düzeyine ulaşmasına yardımcı olmaktır (Şensoy, 1949). 1980 yılında Ankara’nın yanı sıra İzmir, Elazığ ve Eskişehir illerindeki çocuk cezaevleri, çocuk suçluları belirli bir zanaat ve iş dalında eğitilmesi odaklı barındıran kamu kuruluşlarıdır.

Ülkemizdeki Durumu

Türkiye’deki çocuk suçlu cezalandırma kurumları, Bakanlık tarafından türüne göre kullanılma ihtiyacına bağlı olarak belirlenir (A. Bakanlığı, 2006). Bu kurumlar; kapalı, yüksek güvenlikli kapalı, çocuk kapalı, gençlik kapalı, gözlem ve sınıflandırma merkezleri ile açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitim evleri olmak üzere sekiz başlıkta sınıflandırılır. Çocuk eğitim evleri kurumu, çalışanları (müdür, personel vb.) ve bina konumu diğer gruplardan ayrı yerlerde konumlanmaktadır.

Çocuk kapalı ceza infaz kurumları, çocuk tutukluların ya da çocuk eğitim evlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı kurumlara nakillerine karar verilen çocukları barındırır. Kurumun öncelikli amacı firarı engelleyen iç ve dış güvenliği sağlamaktır. Aynı zamanda, çocuk suçlulara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine uyumlanan bir temelde yönetilir. On iki-on sekiz yaş grubu suçlu çocuklar, fiziki gelişim durumları, cinsiyet, işledikleri suç göz önüne alınarak onlara uygun kategorilerde barındırılmaktadır. Çocuk suçlular, kendilerine uygun bir kurum bulunmadığı durumda, kapalı kurumların çocuklara ayrılan bölümüne yerleştirilmektedir. Kız çocuk suçluları ise kadın kapalı kurumlarında veya diğer kapalı kurumların kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılmaktadır (A. Bakanlığı, 2006). Gençlik kapalı ceza infaz kurumları ise, 18 yaşını bitirmiş

olup da 21 yaşını doldurmamış genç hükümlülerin eğitim-öğretimi esasında barındırıldığı, iç ve dış güvenlik önlemleriyle korunan kurumlardır. Çocuk suçlular kendilerine uygun kurum bulunmazsa yüksek güvenliqli kapalı kurumlarda ayrı bir bölümde barındırılmaktadır.

Gözlem ve sınıflandırma merkezleri, gerekli görülen yer veya bölgelerdeki ayrı gözlem ve sınıflandırma merkezlerinde veya bunların noksanlığı hâlinde kadın, çocuk gençlik kapalı ceza infaz kurumlarının bu hizmete ayrılan bölümlerinde yerine getirilmektedir.

Gençlik açık ceza infaz kurumlarında çocuk suçluların kesinleşen ceza hükmünün ardından kurumda geçireceği süre boyunca iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmelerine öncelik verilmektedir. Firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmamaktadır. Kurum güvenliği, gözetim ve denetimden sorumlu personeller tarafından sağlanmaktadır.

Çocuk eğitim evleri, çocuk suçlular hakkında verilen cezaların yerine getirildiği, eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmelerinin amaçlandığı tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz; kurum güvenliği iç güvenlikle sorumlu personelin gözetimi ve sorumluluğunda sağlanır. Eğitim-öğretimi devam eden çocuk suçluların, on sekiz yaşını doldursa bile yirmi bir yaşına kadar kurumda barınabilmesine izin verilmektedir (A. Bakanlığı, 2006).

İnfaz kurumları; fiziki unsur, personel unsuru, kişi unsuru ve hizmet unsuru olmak üzere dört unsurdan oluşmaktadır (Sağlam, 2003). Uygulanmakta olan infaz sistemine, barındırılmakta olan hükümlülerin veya tutuklu olanların cinsiyet ve yaş gruplarına, tutukluluk ya da hükümlülük işlevine, cezaevlerinde görevli personele (teşkilat), mimari yapılarına (Tip) ve güvenlik derecelerine bağlı olarak isimlendirmeleri yapılmaktadır (Sağlam, 2003).

1950-1970 yılları arasında A,B,C tipi hapisaneler, kapalı ceza infaz kurumu harfler başlığında çeşitlenerek çalışılmaya başlanmıştır (Özbek, 2008). 2000 yılına kadar ki süreçte K ve E Tipi ceza infaz kurumları ile birlikte M Tipi ceza infaz kurumları da yapılmıştır. 2018 yılında D, F, R, L ve T Tipi Ceza İnfaz Kurumlarına eklenmiş ve bu yıldan sonra kampüs planında yerleşimler başlamıştır. Çocuk suçluya hizmet eden kurumlar ise karma grupların barındığı; A Tipi, B Tipi, C Tipi, M Tipi, K Tipi, E Tipi cezaevleri ile sadece çocuk suçluları barındıran çocuk-gençlik kapalı ceza infaz kurumları ve çocuk eğitim evleridir (A. Bakanlığı, 2023).

Ceza infaz kurumlarında hizmet servisleri ise sekiz kısım içermektedir. Bunlar; Güvenlik ve Gözetim Servisi, Eğitim ve Öğretim Servisi, Sağlık Servisi, Yönetim Servisleri, Psiko-Sosyal Servis, İş Yurdu Servisi, Teknik Servis ve Yardımcı Hizmetler Servisi'dir (Başkanlığı, 2023).

2.3.2. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 11. maddesinde çocuk tutukluların barındırıldıkları kurumlar eğitim ve öğretime dayalı, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan yerler olduğu belirtilmiştir. Çocuk tutuklular ya da çocuk eğitim evlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına

nakillerine karar verilen çocuklar, Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında barındırılmaktadır. Ülkemizde 13/12/2022 tarihi itibarıyla bulunan Ceza İnfaz kurumları incelendiğinde; dört adet (4) Çocuk Eğitim evi ve yedi (7) adet Çocuk Kapalı Ceza İnfaz kurumu olduğu görülmektedir. Ülkemizde mevcut durumda yedi adet Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (12-18 yaş arası) vardır. Bunlar şöyledir:

- Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (Ankara)
- Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (Diyarbakır)
- Hatay Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (Hatay)
- Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (İstanbul-Anadolu)
- İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (İzmir)
- Kayseri Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (Kayseri)
- Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (Tarsus)

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarını tanımlayan mekanlar, literatür taramasından (Emiroğlu, 2003; Sayar, 2018; Tirali, 2000), elde edilen bilgilere dayanarak dört grupta incelenmektedir. Bunlar genel mekânlar, barınma mekânları, sosyal mekânlar ve servis mekanlarıdır.

Bölüm Sonucu

Literatür çalışmaları incelendiğinde, Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının ihtiyaç programını tanımlayan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırma kapsamında kullanıcı istek ve ihtiyaçlarını belirlemek, mekân gereksinimlerini ortaya koymak ve ihtiyaç programını oluşturmak gerektiği tespit edilmiştir.

Özetle, yurtiçinde yapılan değerlendirmelerde çocuklar için iyileştirici cezaevi çalışmalarının olmaması nedeniyle kapalı cezaevini tutuklu çocuk, mekân & çevre faktörlerini içeren karma bir yöntemle incelemesi, çıkarımların istatistiki ve sayısal ifadelerle sunulması, çağdaş cezaevi mimarisine iyileştirici mimari yaklaşımı geliştirmesi ve pratiğini sunması araştırmanın özgün değerini ortaya koymaktadır.

3. MATERYAL VE METOT

Materyal bölümü, alan çalışmasının yürütüldüğü kurumların tanıtımını; metot bölümü ise değerlendirme metotlarını ve araştırma tekniklerini sunmaktadır.

3.1. Materyal

Alan çalışması, Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kayseri Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yürütülmüştür.

3.1.1. Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Diyarbakır Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü 927.912,14 m²'lik bir alan üzerine inşa edilmiştir (TBMM Raporu, 2019). Kampüs yerleşkesinde 1 adet Açık Ceza İnfaz Kurumu, 1 adet D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 1 2, 3 ve 4 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 1 adet Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve 1 adet Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 1 ve 2 Nolu Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu bulunmaktadır.

Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 6 blok, 36 ünite ve 288 odadan oluşmaktadır ve 23.650 m²'lik kapalı alana inşa edilmiştir. Ayrıca, kurumda 14 adet derslik, 8 adet eğitim ve hobi atölyesi, 4 adet havalandırma bahçesi, 1 adet kapalı spor salonu, 1 adet halı saha ve 3 adet basketbol sahası bulunmaktadır (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Diyarbakır Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Planı (solda) ve Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (sağda) (Google Earth, 2022)

3.1.2. Kayseri Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Kayseri Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu Kayseri Bünyan kampüsü üzerinde inşa edilmiştir. Kampüste, 1 adet Açık Ceza İnfaz Kurumu, 1 ve 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 1 adet Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve 1 adet Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu bulunmaktadır.

Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 6 blok, 36 ünite ve 288 odadan oluşmaktadır ve kampüs içerisinde kurum ana binasının oturma alanı ise 11.592 m²'dir. Ayrıca, kurumda 14 adet derslik, 8 adet eğitim ve hobi atölyesi, 4 adet havalandırma bahçesi, 1 adet kapalı spor salonu, 1 adet halı saha ve 3 adet basketbol sahası bulunmaktadır. (Şekil 3.2)

Şekil 3.2. Kayseri Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Planı (solda) ve Kayseri Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (sağda) (Google Earth, 2022)

3.1.3. Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Tarsus Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü yaklaşık olarak 152,357.88 m² lik alan üzerinde inşa edilmiştir (TBMM Raporu, 2021). Kampüste; Açık Ceza İnfaz Kurumu, 1, 2 ve 3 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 1 adet Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve 1 adet Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu bulunmaktadır.

Tarsus Kapalı Ceza İnfaz Kurumları yerleşke içerisinde yaklaşık 25.752 m² alandan oluşmaktadır. Kurum, 6 blok, 36 ünite ve 288 odadan oluşmaktadır ve kampüs içerisinde ana binasının oturma alanı ise 11.592 m²'dir. Diyarbakır ve Kayseri kurumlarına benzer şekilde 14 adet derslik, 8 adet eğitim ve hobi atölyesi, 4 adet havalandırma bahçesi, 1 adet kapalı spor salonu, 1 adet halı saha ve 3 adet basketbol sahası bulunmaktadır (3.1.3).

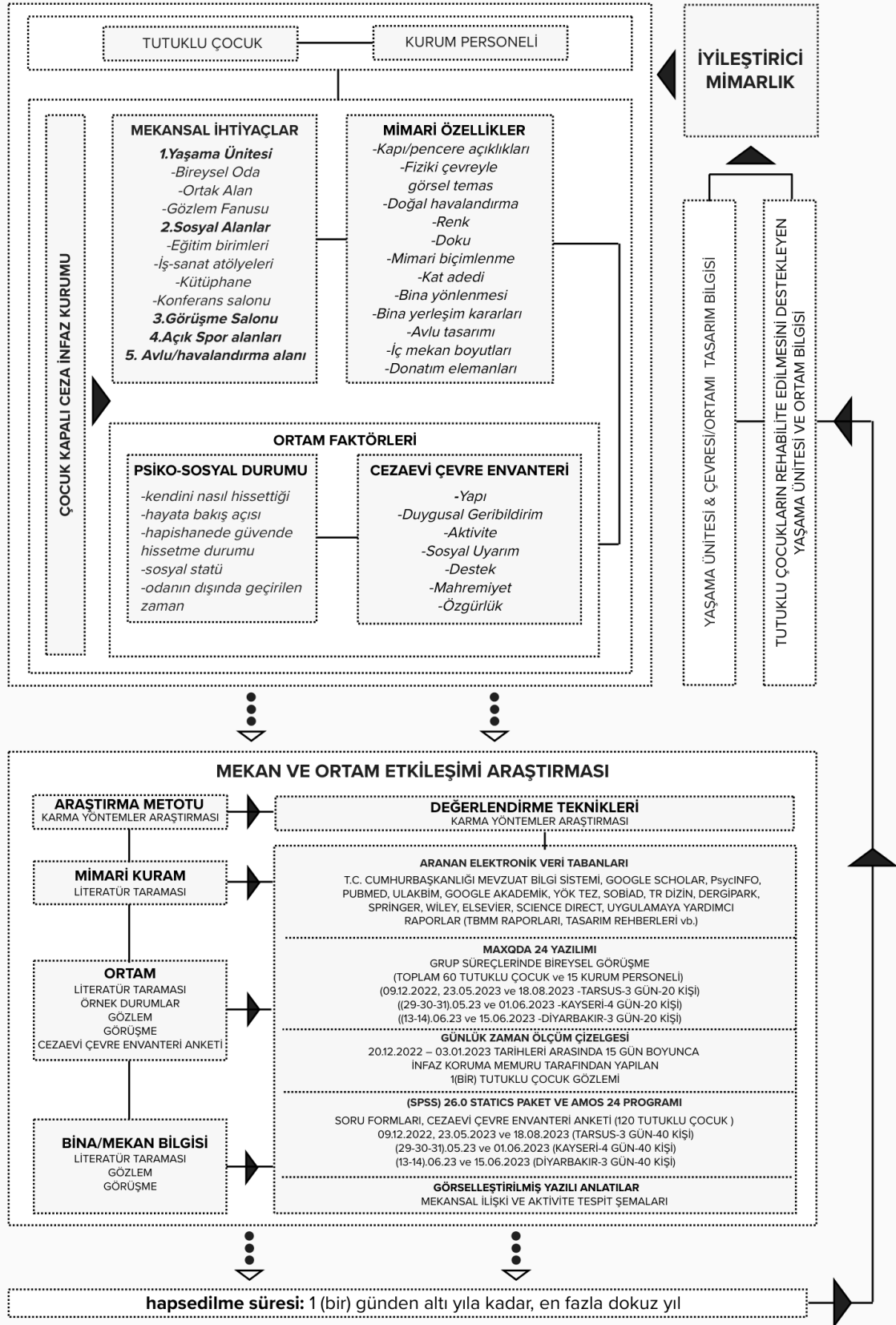

Şekil 3.3. Tarsus Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Vaziyet Planı (solda) ve Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu (sağda) (Google Earth, 2022)

3.2. Metot

Literatürde kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde cezaevinde yapılan çalışmaların nitel veya nicel araştırma yöntemlerini içeren birçok farklı yaklaşımdan oluştuğu görülür. Sonucu tartışabilmek, yöntem seçimiyle ilişkili olarak araştırmada nitel verilerin yorumlanmasının, nicelleştirmek veya sadece nicel verilerle sayısal sonuca ulaşmanın insan doğasını yorumlamaya tek yönlü bakışını içerebilmektedir. Çoklu değişkenden etkilenen Karma yöntem hareketi, fayda sağlama odaklıyken (Creswell & Clark, 2011) Kelle'nin yaklaşımı (Kelle, 2008) epistemolojiktir ve beşeri bilimleri, doğa bilimleri şekillendiren açıklama ve anlamının rolüne ilişkin tartışmayla başlamaktadır. Bu nedenle tez araştırması, teorik dayanak, metodolojik yaklaşımlar ve metotları içeren bütünleştirici doğaya sahiptir. Creswell (Creswell & Clark, 2017) tarafından tanımladığı biçimiyle karma yöntemler araştırması, nitel ve nicel verilerin kuramsal ve metodolojik anlayışla toplanmasını, analiz edilmesini ve sonuçların karşılaştırılarak birleştirilmesini içermektedir. Tutuklu çocukları etkileyen mekânsal ve bağlamsal değişkenlerin birden fazla paradigmayı içermesi ve bir faktöre dayanan çalışmanın gerçek durumu yansıtamayacağı sebebiyle (Jackson, 2005) araştırma süreci, Şekil 3.4' de uygulanan görselleştirilmiş içerik ve yöntem akışına göre ilerlemiştir.

Literatür taraması; T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, Google Scholar, PsycINFO, PUBMED, ULAKBİM, Google Akademik, YÖK TEZ, SOBİAD, TR Dizin, Dergipark, Springer, Wiley, Elsevier, Science Direct, Uygulamaya Yardımcı Raporlar (TBMM Raporları, Tasarım Rehberleri vb.) elektronik veri tabanları kullanılarak elde edilen yazılı kaynaklarla yapılmıştır. Görüşmeler; nitel veri analizinde yaygın olarak kullanılan MAXQDA 24 yazılımı aracılığıyla analiz edilmiştir. İlk olarak kaydedilen her bir görüşme metni, Microsoft Word belgesine aktarılmıştır. Ardından, bireysel görüşmeler MAXQDA 24 yazılımı kullanılarak deşifre edilmiştir. Cezaevi Çevre Envanteri anket verileri; Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 26.0 Statistics Paket Programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan tutuklu çocukların sosyo-demografik özellikleri ile psikolojik duygu durumları sayı ve yüzde, ölçek ve faktör puanları ortalama ve standart sapma şeklinde verilmiştir. Tutuklu çocukların üç veya daha fazla gruplu değişkenleri ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında One Way ANOVA kullanılmıştır. Gruplar arasında farklılık görülen değerlerin hangi grup bileşeninden kaynaklandığını belirlemek içinde Post Hoc Testleri kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Korelasyon katsayısı; 0.00-0.30 arası düşük, 0.30-0.70 arası orta ve 0.70-1.00 arası ise yüksek düzeyde bir ilişki olarak değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2018). Tutuklu çocukların psikolojik özellikleri ve Cezaevi Çevre Envanteri alt faktörleri arasındaki ilişkiler yol analizi ile incelenmiş olup, bu çalışmada AMOS 24 programı kullanılmıştır. Tüm çalışmada anlamlılık düzeyleri 0,05 ve 0,01 değerleri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3.4. İyileştirici mimarlık için Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda mekan ve ortam etkileşimini araştırma süreci

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma konusunun nasıl araştırıldığı görülmekte ve analiz bulguları ortaya konulmaktadır.

4.1. Grup Süreçlerinde Bireysel Görüşme Bulguları

09 Aralık 2022 tarihinden itibaren Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'na yapılan ziyaretlerde, 60 tutuklu çocuk ve 15 kurum içinden personelle bireysel görüşülmüştür. Ankete katılan çocuklar arasından çocuğun kurumda bulunduğu süreye bağlı olarak araştırmacı tarafından bir çocuk, bireysel görüşme yapılması için seçilmiştir. Kurum içi personelleriyle yapılan görüşme, bulunduğu birimin odasında karşılıklı sohbet havasında gerçekleşmiştir. Yapılan tüm görüşmeler, gönüllülük esasına bağlı olarak kurum ortamına ve tutuklu çocuklara fayda sağlaması amacıyla yürütülmüştür.

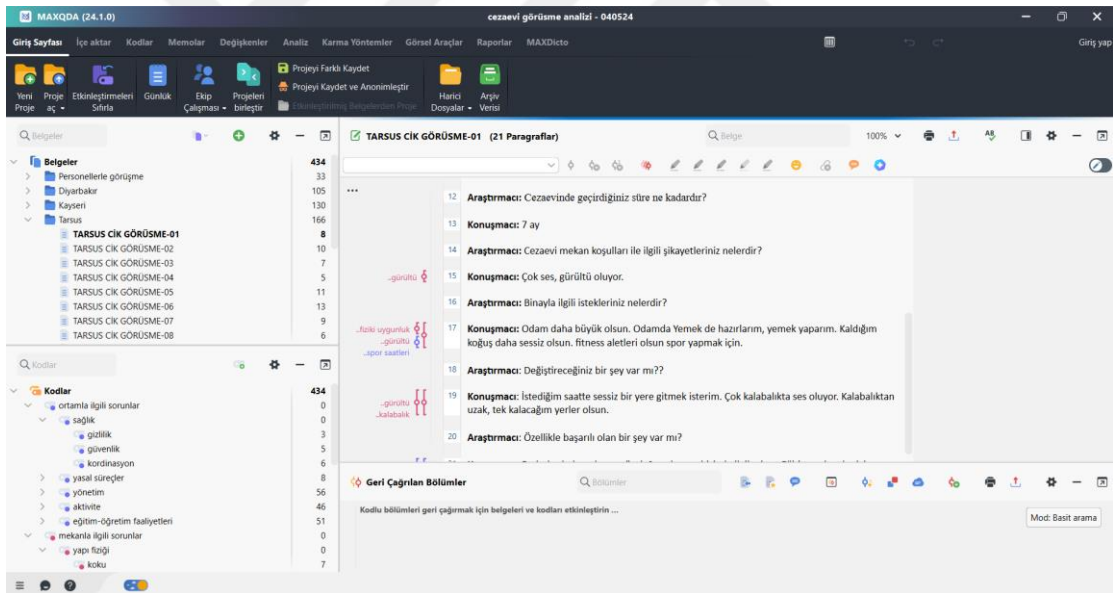
09.12.2022, 23.05.2023 ve 18.08.2023 tarihlerinde aralıklı süreyle üç farklı günde Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yapılan bireysel ve toplu görüşme sonucu tutuklu çocukların mekâna ve ortama dair istek, şikâyet ve ihtiyaçları öğrenilmiştir. 20 tutuklu çocukla yapılan görüşmenin sonucu veriler elde edilmiştir. (29-30-31).05.23 ve 01.06.2023 tarihlerinde ardışık 4 gün boyunca Kayseri Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 20 tutuklu çocuk ile görüşme yapılmıştır. 20 tutuklu çocukla yapılan görüşme sonucu, tutuklu çocukların mekâna ve ortama dair istek ve ihtiyaçları, yapılan görüşmenin içeriğini oluşturmaktadır. (13-14).06.23 ve 15.06.2023 tarihlerinde 3 ardışık gün boyunca Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda 20 tutuklu çocuk ile görüşme yapılmıştır. 20 tutuklu çocuğun mekâna ve ortama dair istek ve ihtiyaçları, anlamak amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Ek olarak, belirtilen tarihler arasında kurumların farklı birimlerden (infaz koruma memur, psikolog, idari amirleri, sosyal hizmetli, sağlık görevlileri, manevi rehber vb.) 15 farklı personel ile görüşmeler yapılmıştır. Her bir kurumda devam eden yaşama düzeniyle ilgili personellerin gözünden söylemler tespit edilmiştir.

Mekân ve ortam etkileşimi, mimari tasarım problemleri kapsamında, çocuk, mekân ve ortamla ilişkili olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Bu amaçla, görüşme metinleri, üç başlık altında kodlama paradigması geliştirilerek kodlanmıştır. Strauss ve Corbin (Kuckartz, 2013), kodlama paradigmasına benzer biçimde açık kodlama (open code), seçme ve seçici kodlama (selective) adımlarına göre geliştirilmiştir (Çizelge 4. 1).

Çizelge 4.1. Kodlama anahtarı örneği

Kategori (Main code)	Kod (sub code)	Kısa tanımı	Tam tanımı	Kullanım zamanı	Kullanılmaması gereken zaman	Örnek alıntı
Mahremiyet	Kalabalık	Koğuşta birlikte kaldığı tutuklu çocuk sayısının fazla olması	Koğuşun ortak alanını ve kendi odasını paylaştığı çocuk sayısının fazla olmasına karşı tanımlanan kalabalıklık	Suçlu çocukların kalabalık kelimesinden ya da eş anlamlısından bahsettiğinde	Suçlu çocukların birlikte kaldığı çocuk sayısından veya ortak kullanımdan bahsetmediği zaman	“Koğuş çok kalabalık, 11 kişi kalıyoruz” (Tarsus Çocuk Kapalı CİK Görüşme-09)

Görüşmelerin analizi, nitel veri analizinde yaygın olarak kullanılan MAXQDA 24 yazılımı aracılığıyla yapılmıştır. İlk olarak kaydedilen her bir görüşme metni, Microsoft Word belgesine aktarılmıştır. Ardından, bireysel görüşme ve personelle görüşmeler MAXQDA 24 yazılımı kullanılarak deşifre edilmiştir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Araştırmada kullanılan MAXQDA 24 yazılımı ara yüzü

Kod kitabı oluşturulurken Creswell and Creswell Báez'ın tanımlayıcı kod tablosu oluşturma yolu örnek alınmıştır. Örneğin, Creswell ve Creswell Báez (2020) ham verilerden (metinlerden) temalara giden yolu şu sırayla açıklamaktadır:

- Önce metinleri okuyun ve metin bölümlerine kodlar atayın,
- İkincisinde, kodları sıralayın ve kodları temalar halinde özetleyin,
- Son olarak ise, bir 'tema haritası' oluşturun ve bunların arasındaki ilişkileri 'niteliksel raporda' tanımlayın (Creswell & Báez, 2020).

Araştırmada verilerin geçerliliğinin sağlanması amacıyla sırasıyla veri çeşitlemesi yapılmıştır. Çalışma kapsamında ise dört adım içeren uygulama aşağıdaki gibidir:

- Görüşme metinleri Word’e aktararak kurumlar arası ilişkilerin gözden geçirilmesi,
- Suçlu çocukların ve personellerin ifadelerinin karşılaştırılması,
- Araştırmacılar arası tartışma ve uzlaşmaya varılması,
- Kodlama tablosu oluşturulmasıdır.

Görüşme metinleri, Çocuk Kapalı Ceza İnfaz kurumlarında barındırılan tutuklu çocukların binayla ilgili istekleri, şikâyetleri, değiştirmek istediği şeyler ve başarılı olan şeylerin neler olduğuyla ilgili söylemlerini içermektedir. Kurum içi personelleriyle yapılan görüşmeler ise kurum hakkında genel görüşlerini, yaşadıkları zorlukları ve iyi yanları hakkında bilgiler vermektedir. Yapılan analiz sonucunda çalışma kapsamında üç genel tema altında sınıflandırılan tutuklu çocuk, mekân ve ortamla ilgili sorunlar Çizelge 4.2’de görülmektedir.

Çizelge 4.2. Kod Kitabı

Tema	Kategori	Kod
ÇOCUKLA İLGİLİ SORUNLAR	1.Finansal durum	1.1. İşsizlik
		1.2. Mesleki yetersizlik
		1.3. Ebeveyn maddi durumu
	2.Adaptasyon sorunları	2.1. Aile düzeni
		2.2. Aile ile ilişkiler
		2.3. Akranla iletişim
	3.Psiko-sosyal sorunlar	3.1. Kafa karışıklığı
		3.2. Umutsuzluk
		3.3. Öfke ve saldırgan davranış
	4.Sosyo-kültürel farklılıklar	4.1. Yaşama kültürü
		4.2. Din kültürü
		4.3. Ayrımcılık
	5.Suç geçmişi	5.1. Suçun türü
		5.2. Suçun sayısı
		5.3. Akranla ortaklık
MEKÂNLA İLGİLİ SORUNLAR	1.Hijyen	1.1. Kaşıntı
		1.2. Böcek
		1.3. Temizlik
	2.Mahremiyet	2.1. Işık kontrolü
		2.2. Kapı kontrolü
		2.3. Kalabalık
	3.Özgürlük	3.1. Duvar/kapı rengi
		3.2. Manzara görme
		3.3. Hareket alanı
	4.İç Donatım Elemanları	4.1. Ergonomi
		4.2. Doku

	5.Yapı Fiziği	4.3. Konum
		5.1. Gürültü
		5.2. Sıcaklık
		5.3. Koku
ORTAMLA İLGİLİ SORUNLAR	1.Eğitim-öğretim faaliyetleri	1.1. Yetişkinlik
		1.2. Mesleki gelişim
		1.3. Kendini tanıma
	2.Aktivite	2.1. Spor saatleri
		2.2. Açık alanla temas
		2.3. Sosyal etkileşim
	3.Yönetim	3.1. Esneklik
		3.2. Görüşme süresi
		3.3. İdare tarzı
	4.Yasal süreçler	4.1. Mahkeme süreci
		4.2. Akranla karşılaştırma
		4.3. İfade verme
	5.Sağlık	5.1. Koordinasyon
		5.2. Güvenlik
		5.3. Gizlilik

4.1.1. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda çocuklarla ilgili sorunlar

Tutuklu çocukların ve kurum içi personellerin yanıtlarına göre Çocuk Kapalı CİK'lerde karşılaşılan tutuklu çocuklarla ilgili sorunlar teması altında çeşitli sorun kategorileri bulunmaktadır (Şekil 4.2). Çocuklarla ilgili sorunlar başlığı altında sınıflandırılan kategoriler şunlardır: finansal durum, adaptasyon sorunları, psiko-sosyal sorunlar, sosyo-kültürel farklılıklar, suç geçmişi. Bu sorunlar en sık dile getirilen ve genel olarak aralarında benzer frekans sıklığı bulunan konulardır. Şekil 4.2, Üç farklı Çocuk Kapalı CİK' te bu kategorileri çevreleyen tartışmaların frekans sıklığını göstermektedir. Her bir kategori aşağı yukarı eşit derecede tartışılmıştır. Kategoriler açısından genel bir tutarlılık vardır. Çizelge 4.3, araştırma yapılan Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk Kapalı CİK ile ilgili tartışılan konuların yoğunluğunu göstermektedir. Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus'ta sosyo-kültürel farklılıkların alt kodu yaşama kültürü ve adaptasyon sorunlarına bağlı akranla iletişim alt kodlarının en yoğun ve benzer sıklıkta tartışıldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda, kurumlar arasında var olan farklılıkların yoğunluğu karşılaştırılabilmektedir. Görüldüğü gibi, kategoriler arasında kurumlar arasında tutarlı bir dağılım vardır. Katılımcılar tarafından deneyimlenen ve görüşlerine dayanan çocuklarla ilgili sorunlar temasına ait alt kodlardan örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Finansal durum

Kişiyi ve karaktere göre işlem yapılması, iyi kader mahkûmlarına daha olanak tanınması, kötü olanların dışarda yaşama olanaklarının değiştirilmesi gerek. Bir yerden başlamak için dışarı çıktığımda çalışma ortamına yerleştirilmek istiyorum. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-02)(işsizlik)

Meslek sahibi olacağımız, güncel işe yarar kurslar açılsın. Okçuluk, beyaz eşya gibi teknolojik ürün geliştirme ya da ürünlerin faydasının ne olduğu anlatılsın. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-15) (Mesleki yetersizlik)

Savaş olmasaydı Suriye'den Türkiye'ye gelmek istemezdim, orda evim, işimiz vardı ama şimdi hiçbir şeyimiz yok (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-02) (Ebeveyn maddi durumu)

Adaptasyon sorunları

Dışarda odam yoktu. Burada kendime ait odam var. (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-13)(aile düzeni)

Ailem ile görüşemiyorum, gelemiyorlar, ailemi çok özliyorum (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-01) (Aile ile ilişkiler)

Koşuşumuzda kuşumuz var stres atmamızı sağlıyor, arkadaşlarımla aram iyi, moralim bozuk olduğunda konuşmaları beni yalnız hissettirmiyor. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-04) (Akranla iletişim)

Psiko-sosyal sorunlar

Bana yardımcı olacaksa akıl hastanesine göndersinler. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-01) (Kafa karışıklığı)

Bir şeylerin değişeceğine inancım yok. . (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-11)(Umutsuzluk)

Karavana yemek tenceresi, tabak, kaşıklar hep metal. Kavga olduğunda silah aletine dönüyor. Koğuştakiler saçma sapan hareketler yapıyorlar, psikolojileri bozuk, cam kırıp adam yaralayan var. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-13)(Öfke ve saldırgan davranış)

Sosyo-kültürel farklılıklar

Geceleyin istediğim zaman odamdan çıkıp ortak alanda oturmak, vakit geçirmek, sohbet etmek istiyorum. Ortak alanda kendi yemeğimi yapmak istiyorum. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-06) (Yaşama kültürü)

Kurumda dini eğitim ve sohbet daha çok olsun. Hz. Muhammed (sav) üzerine onun ahlakı üzerine sohbet edelim. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-02) (Din kültürü)

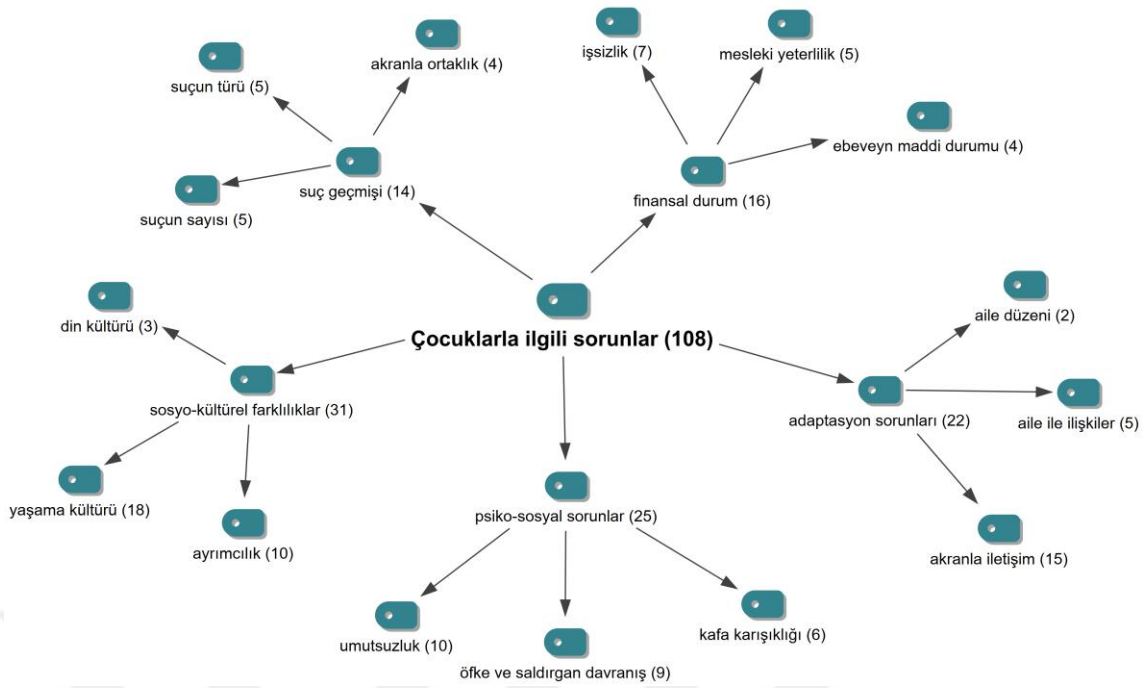
3.katta kalanla alt katlarda kalan çocukların aynı manzarayı görmüyor. Onlar muz tarlasına bakıyor, biz duvar görüyoruz. Odam 3. Katta olsun. (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-02)(Ayrımcılık)

Suç geçmişi

Uyuşturucu kullanan, jilet atan suçlularla birlikte kalmak istemiyorum. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-01)(Suçun türü)

2019 dan beri 12.kez buradayım. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-08)(Suçun sayısı)

Dışarda yaptığım suçu yapmazdım. Arkadaşların aklına uydum. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-03) (Akranla ortaklık)

Şekil 4.2. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında çocuklarla ilgili sorunlar (MAXQDA 24 yazılımı)

Çizelge 4.3. Çocuklarla ilgili sorunlara dayanan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları arası kod bulutu farklılıkları (MAXQDA 24 yazılımı)

Çocuklarla ilgili sorunlar		
Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK	Kayseri Çocuk Kapalı CİK	Tarsus Çocuk Kapalı CİK
ayrımıcılık kafa karışıklığı işsizlik suçun türü mesleki yeterlilik akranla iletişim yaşama kültürü ebeveyn maddi durumu akranla ortaklık suçun sayısı öfke ve saldırgan davranış din kültürü umutsuzluk aile ile ilişkiler	suçun türü din kültürü aile ile ilişkiler öfke ve saldırgan davranış mesleki yeterlilik ebeveyn maddi durumu akranla ortaklık suçun sayısı aile düzeni ayrımıcılık kafa karışıklığı umutsuzluk yaşama kültürü	ebeveyn maddi durumu ayrımıcılık umutsuzluk yaşama kültürü öfke ve saldırgan davranış akranla iletişim kafa karışıklığı işsizlik suçun türü aile düzeni aile ile ilişkiler

4.1.2. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda mekânla ilgili sorunlara ilişkin bulgular

Tutuklu çocukların ve kurum içi personellerin yanıtlarına göre mekânla ilgili sorunlar teması altında karşılaşılan birden fazla kategoriler bulunmaktadır (Şekil 4.3). Mekânla ilgili sorunlar başlığı altında sınıflandırılan kategoriler; hijyen, mahremiyet, özgürlük, iç donatım elemanları, yapı fiziki etkenlerinden oluşmaktadır. Şekil 4.3'te bu kategoriler ayrıldığında her bir kategoriye ait alt kodlar görülmektedir. Şekilde görüldüğü üzere, iç donatım elemanları, hijyen, yapı fiziki, özgürlükle ilgili sorunlar en sık dile getirilen kodlardır. Kurumlar arasındaki farklılıklar ise Çizelge 4.4'de görüşlerin yoğunluğuna göre analiz edilmiştir. Kayseri'de iç donatım elemanları kodu en yoğun kod olarak yer alırken, Tarsus ve Diyarbakır'da yapı fiziki koduna bağlı alt kodlar tartışılmıştır. Mekânla ilgili sorunlar temasına ait alt kodlardan örnek alıntılar aşağıda verilmiştir:

Hijyen

Yıkanan çamaşırlar kaşıntı yapıyor. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-14) (Kaşıntı)

Sivrisinekler çok var, geceleri uyutmuyor. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-20)(Böcek)

Bulaşık yıkayan koğuşun karısı oluyor, eziyorlar, temizlik yapmak istemeyince kavga çıkıyor. Herkes kendi bulaşığını yıkasın, beni ezmesinler, birlik olup iş yapmayınca dövüyorlar. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-14)(Temizlik)

Mahremiyet

İçerden ışıkları kapatamıyoruz sadece dışardan açıp kapatabiliyoruz, odamda yalnız hissediyorum. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-06)(Işık kontrolü)

Odanın kapısını istediğim zaman açmak ve anahtarım olmasını istiyorum (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-20) (Kapı kontrolü)

Koğuş çok kalabalık, 11 kişi kalıyoruz. (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-09)(Kalabalık)

Özgürlük

Duvarların renkli olsun, 'hep beyazdır psikolojim bozuluyor. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-03)(Duvar/kapı rengi)

Daha havadar olmasını, pencereden aşağıyı görebilmek istiyorum. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-09) (Manzara görme)

Koğuşta hareketsiz kalmak boğuyor. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-07) (Hareket alanı)

İç Donatım Elemanı

Masa ve sandalyeyi hareket ettiremiyoruz, bu yüzden ortak alanı zor temizliyoruz, koğuştaki sayıya yetmiyor. (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-09) (Ergonomi)

Oturaklar demir olunca soğuğu bize veriyor, üzerine battaniye atıyoruz. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-14) (Doku)

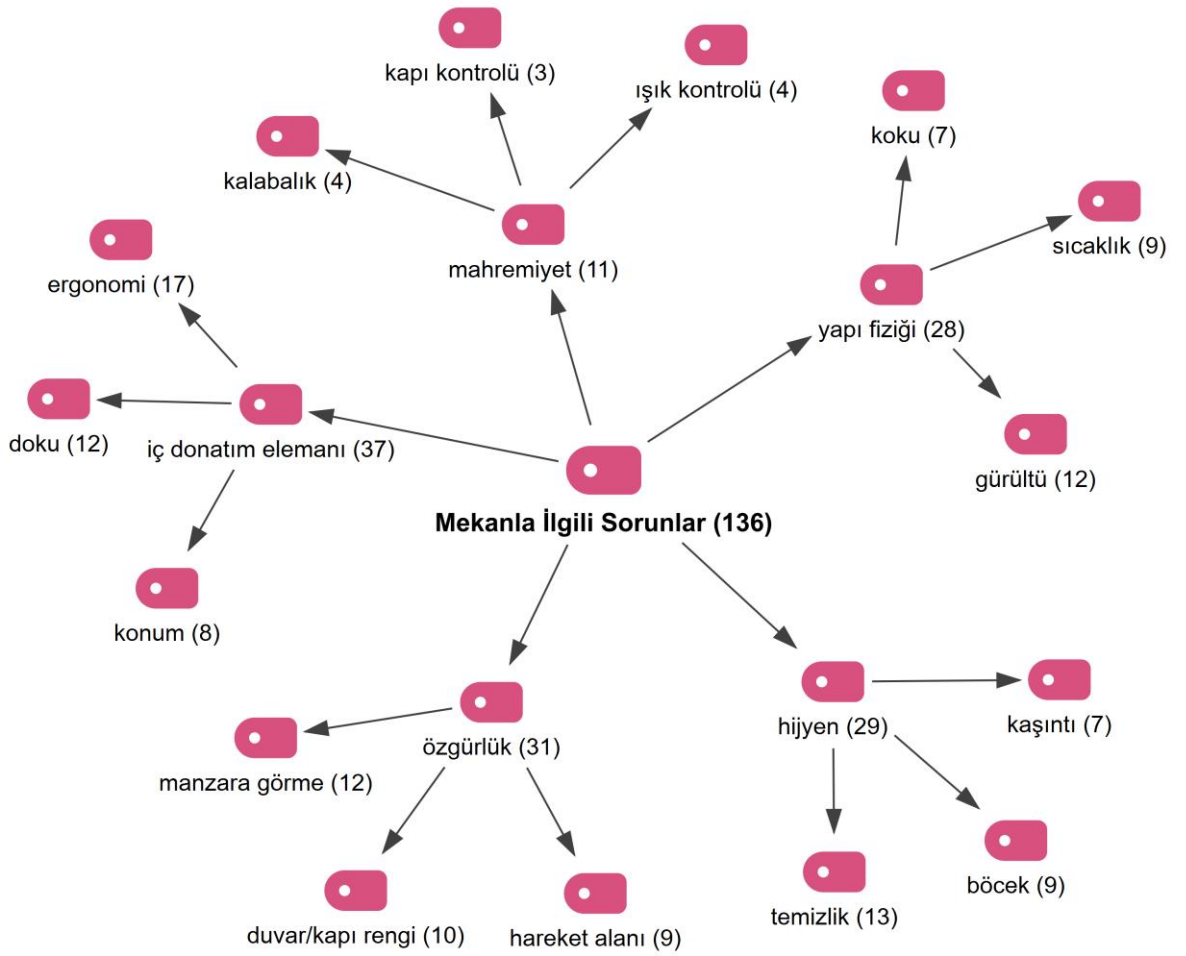
Yatakla lavabo çok yakın, yatağımı duvara dik koymak istiyorum. (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-07) (Konum)

Yapı Fiziği

Odanın içinde sandalye yok, ortak alanda çalışamıyorum, gürültü var. Öğleden sonra 16.00-17.00 gibi aşırı ses oluyor. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-02) (Gürültü)

Odanın penceresi kırık, kulpu yok vidalanmış. Hava alamıyorum. Koğuşta havalandırma yok, sıcak oluyor. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-09) (Sıcaklık)

Odada tuvaletin üstündeki boru açık olduğu için çok kötü koku yapıyor. (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-02) (Koku)

Şekil 4.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında mekânla ilgili sorunlar (MAXQDA 24 yazılımı)

Çizelge 4.4. Mekânla ilgili sorunlara dayanan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları arası kod bulutu farklılıkları (MAXQDA 24 yazılımı)

Mekânla ilgili sorunlar		
Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK	Kayseri Çocuk Kapalı CİK	Tarsus Çocuk Kapalı CİK
gürültü hareket alanı temizlik kaşıntı böcek ergonomi koku sıcaklık duvar/kapı rengi manzara görme doku	kapı kontrolü ışık kontrolü duvar/kapı rengi konum ergonomi manzara görme koku doku temizlik kaşıntı hareket alanı	duvar/kapı rengi kalabalık ergonomi sıcaklık temizlik gürültü böcek manzara görme konum doku hareket alanı

4.1.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda ortamla ilgili sorunlara ilişkin bulgular

Tutuklu çocuklar ve kurum içi personellerine göre ortamla ilgili sorunları, tanımlayıcı kategoriler belirlenmiştir (Şekil 4.4). Ortamla ilgili sorunlar başlığı altında sınıflandırılan kategoriler ise şunlardır: eğitim-öğretim faaliyetleri, aktivite, yönetim, yasal süreçler ve sağlık. En sık dile getirilen kodlar, Şekil 4.4 de görüldüğü üzere yönetim, eğitim-öğretim faaliyetleri ve aktivitedir. Kurumlar arasında ortamla ilgili sorunlar bağlamında yoğunluklar farklılaşmaktadır.

Örneğin, Diyarbakır Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda açık alanla temas en yoğun dile getirilme sıklığına sahipken, Tarsus ve Kayseri Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurum'larında yönetimle ilgili idare tarzı, esneklik alt kodları daha çok tartışılmaktadır (Çizelge 4.5). Ortamla ilgili sorunlar temasına ait alt kodlardan örnek yaklaşımlar şöyledir:

Eğitim-öğretim faaliyetleri

Eğitimlerin bizim becerilerimize odaklı olarak verilmesi bizi daha çok geliştirir. (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-09) (Yetişkinlik)

Kendi alanım motor, motorla ilgili mesleki geliştirici kursların olmasını istiyorum (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-19) (Mesleki gelişim)

Hayata bakış açım değişti, özgüvenim geldi burada (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-06) (Kendini tanıma)

Aktivite

Aynı anda 2 farklı koğu çıkıyor açık sahada maç yapıyoruz, 1 saat yerine 2-3 saat spor yapmak daha iyi olur. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-04) (Spor saatleri)

Bedeni hareket ettirecek aletler olsa iyi olur. Gün içinde dışarda daha çok vakit geçirmek istiyorum, sadece 5-10 dk. duruyoruz. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-06) (Açık alanla temas)

Memur abilerin bana karşı davranışlarından memnnum, her gün spora çıkabiliyorum. Memurlar ve koğuştan arkadaşlarla maç yapıyoruz. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-19) (Sosyal etkileşim)

Yönetim

Saatlerin daha esnek olmasını istiyorum. Uyku geldiğine uyuyamıyorum. Koğuştan dışarda uyuyunca belim ağrıyor. (Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-05) (Esneklik)

Aile görüş saati yetmiyor telefonla görüş süresi daha uzun olsun. 200-250 dk. civarı...(Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-04) (Görüşme süresi)

Disiplinli olması, her işin saatinin olması iyi bir şey. (Kayseri Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-01) (İdare tarzı)

Yasal süreçler

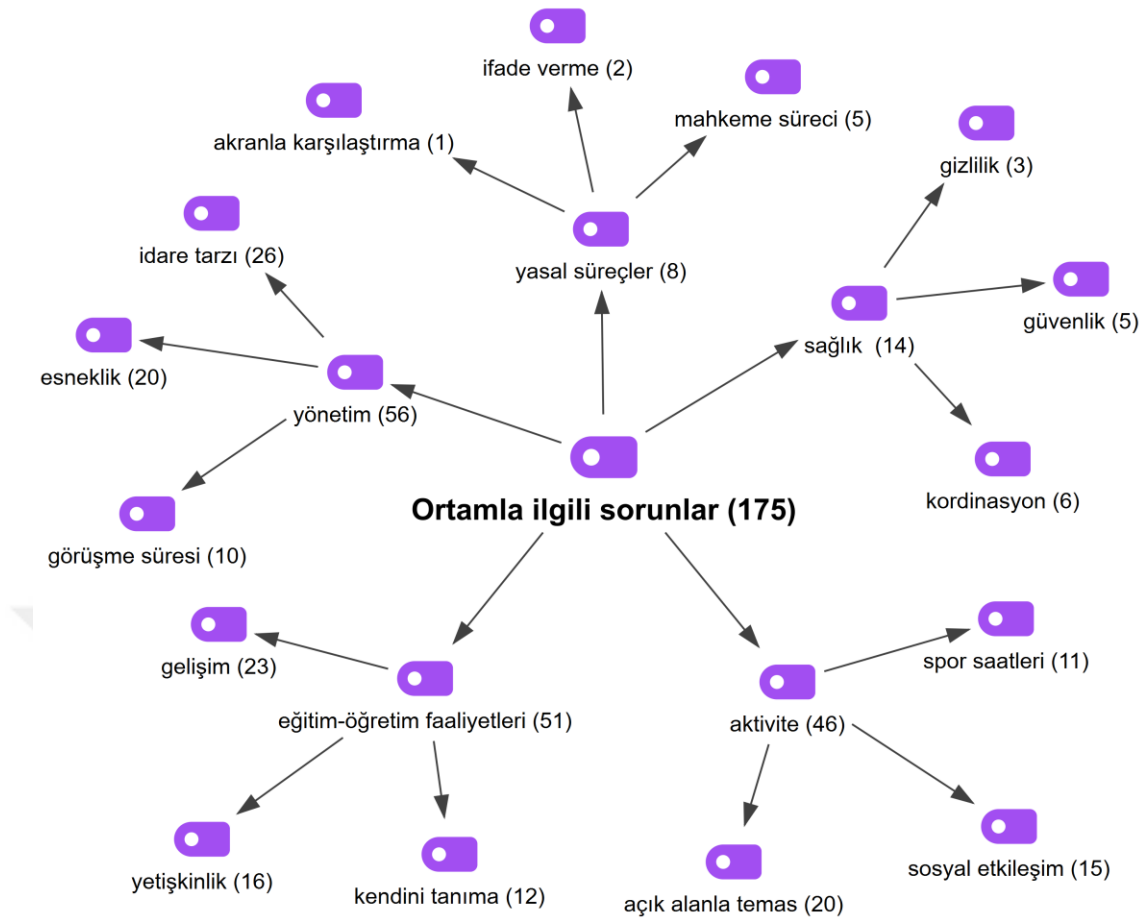
Ailemi özlüyorum. Arkadaşların davası benden daha önce sonuçlandı. Benimki hala belli değil. (Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, Görüşme-09) (Mahkeme süreci) (Akranla karşılaştırma)

Sağlık

Herhangi bir sağlık şikâyetinde hastaneye sevk edilme durumu olmadan hastane veya semt polikliniğinde görevli personelle konuşulup ciddiyet durumuna göre, acil tıp teknisyeni ve paramedik gelmeden acile sevk edilse daha iyi olur. Bu durumda çocuklar durumu hastaneye gitmek, dışarı çıkabilmek için suiistimal edebiliyor. (personelle görüşme: sağlık birimi) (Koordinasyon)

Kendine zarar verme riski olan çocuklar ünitenin ortak alanında yatırılıyor. Bununla alakalı koğuşun içinde veya farklı bir alanda kameralı bir oda gereklidir. Kolon, giriş ve görünürde kendini bağlayacak bir şey olmamalıdır. Fakat gözlem odası gibi ayrı oda da çocuğun etiketlenmesine sebep olabilir. Daha kötü olabilir.(personellerle görüşme: psiko-sosyal servis) (Güvenlik)

Duyurular tüm kurumda duyuluyor. Kurumdaki personeli ilgilendiren duyuru personel biriminde sadece duymalı, koğuştan duymamalıdır.(personellerle görüşme-psiko-sosyal servis) (Gizlilik)

Şekil 4.4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda ortamla ilgili sorunlar (MAXQDA 24 yazılımı)

Çizelge 4.5. Ortamla ilgili sorunlara dayanan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları arası kod bulutu farklılıkları (MAXQDA 24 yazılımı)

Ortamla ilgili sorunlar		
Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK	Kayseri Çocuk Kapalı CİK	Tarsus Çocuk Kapalı CİK
mahkeme süreci yetişkinlik esneklik spor saatleri sosyal etkileşim açık alanla temas kendini tanıma görüşme süresi gelişim idare tarzı akranla karşılaştırma	sosyal etkileşim yetişkinlik esneklik güvenlik görüşme süresi mahkeme süreci idare tarzı açık alanla temas gelişim kendini tanıma spor saatleri	açık alanla temas sosyal etkileşim görüşme süresi kendini tanıma ifade verme esneklik yetişkinlik mahkeme süreci gelişim idare tarzı spor saatleri

4.2. Yerinde Gözlem ve Bireysel Görüşme Bulguları

Yerinde yapılan gözlem ve bireysel görüşme analiziyle tespit edilenler, aşağıda verilmiştir:

-Cezaevinde yürütülen aktivite programı, tutuklu çocukların kurum içinde uyumuyla kazandığı ödül veya uyumsuzluğuna göre verilen ceza durumları, spor ve açık alan faaliyet programı, örnek bir yaşama ünitesinin 1/1000 ölçekli planı, yaşam ünitesi içinde oda, ortak alan ve

ünite dışında yapılan günlük eylemleri, Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda tutuklu çocukların mekânlara erişim sıklığı ve bağlantılarını keşfeden harita.

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda yürütülen günlük aktivite programı örneği ise Çizelge 4.6'te görülmektedir.

Çizelge 4.6. Türkiye Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda Yürütülen Günlük Aktivite Programı (Kaynak: Yazar)

06:30–07:15	kalkış
07:15–07:45	kişisel hijyen ve yatakların toplanması
07:45–08:00	bu süre içinde öğrenim görmeyen tutuklular için serbest zaman
08:00–08:30	sabah yoklaması (yoklama ünitelerinde yapılır)
08:30–09:00	kahvaltı (yemek ünitelerine servis edilir)
09:30–12:00	bu süre içinde öğrenim görmeyen mahpuslar için serbest zaman
11:45–12:00	eğitimden dönüş
12:30–13:00	öğle yemeği (yemek ünitelerine servis edilir)
13:20–13:30	tutuklulara koşullarından eğitime kadar eşlik edilmesi
13:30–15:00	bu süre içinde spor ve öğrenim görmeyen tutuklular için serbest zaman
15:20–15:30	tutuklulara eğitimden koşullara kadar eşlik edilmesi
15:30–17:00	tutuklular için serbest zaman
15:30–17:00	telefon görüşmeleri, kişisel bakım
17:00–17:30	akşam yemeği (yemek ünitelerine servis edilir)
17:30–20:00	bu süre içinde tutuklular için serbest zaman
17:30–20:00	telefon görüşmeleri
20:00–20:30	akşam yoklaması (yoklama ünitelerinde yapılır)
20:30–23:00	bu süre içinde tutuklular için serbest zaman
23:00–06:30	dinlenme zamanı

Açık ve kapalı spor sahalarının kullanıldığı saatler; 09:00-10:00, 10:00-11:00, 11:00-12:00, 13:00-14:00, 14:30-15:30, 16:00-17:00 Aralıklarında her saat aralığı; bir bloğun bir katında yer alan ünitelere göre planlanır. Örneğin, herhangi bir koğuşun spor faaliyetinin zaman aralığını Çizelge 4.7 de görülmektedir.

Çizelge 4.7. Çocuk ve Gençlik Kapalı CİK spor faaliyetleri çizelgesi (Kaynak: Yazar)

Blok	Koğuşlar	Spor Saatleri	Saha
A blok	A1 A2 A3	09:00-10:00	Açık-kapalı spor
Zemin Kat	A4 A5 A6		sahaları

Yerinde gözlem, görüşmeler ve yapılan anketler sırasında anlık gelen sözlü bildirimlere dayanarak kurum içinde tutuklu çocuklara verilen cezalar şöyle sıralanabilmektedir:

- Uyarı
- Kınama
- Telefonla görüş süresinin azaltılması
- Açık görüş saatine sınır koyulması
- Onarmak, eski haline getirmek (hasar olduğunda)
- Giderlere sınır koyulması
- Bazı faaliyetlere katılmanın engellenmesi
- Teşvik bazlı ayrıcalıkların geri alınmasıdır.

Kurum içinde davranışlarıyla ortama ve yaşama ünitesine uyumlu bir yaklaşım sergileyen tutuklu çocuklara verilen ödülleri/ayrıcalıklar ise:

- Telefonla görüş süresinin arttırılması
- Açık görüş zamanının ve süresinin çoğaltılması
- Bakım, temizlik, kıyafet, ayakkabı gibi İhtiyaçlarının giderilmesi
- Oyun, konferans, sinema vb. faaliyetlerine katılmanın çoğaltılması
- Teşvik bazlı ayrıcalıklar verilmesidir.

Tutuklu çocuklar tarafından seçilebilen, kursun kapasitesine ve eğitici personel duruma bağlı olarak aralıklı veya düzenli devam eden kurslar, eğitimler şöyledir:

-makrome kursu, berber kursu, masa tenisi, terzi kursu, halı dokuma kursu, resim sanat kursu, 1. kademe okuma-yazma kursu, 2. kademe okuma-yazma kursu, bağlama kursu, bilgisayar kursu, futbol kursu, Kur'anı-Kerim kursu, takı teknikleri kursu, görgü kuralları ve tutuklu yaşam bilgisi kursu, drama kursu.

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarını tanımlayan mekanlar, literatür taramasından (Emiroğlu, 2003; Sayar, 2018; Tirali, 2000), sahada yapılan yerinde gözlem ve bireysel görüşmelerden elde edilen bilgilere dayanarak dört grupta incelenmektedir. Bunlar genel mekânlar, barınma mekânları, sosyal mekânlar ve servis mekânlarıdır.

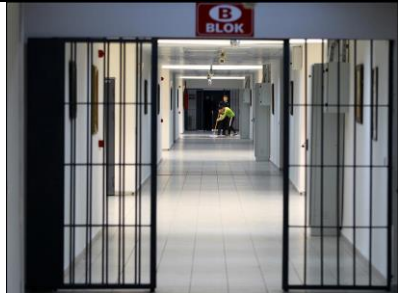
- Genel mekânlar; giriş-geçiş ve çıkışlar, yönetim birimi, ziyaretçi kabul binası (bekleme birimi), sağlık birimleri, psiko-sosyal servis birimi, güvenlik ve gözetim servisi ve manevi rehberlik birimi mekânlarıdır.
- Barınma mekânları; tek kişilik odalardan oluşan 8 kişilik ortak yaşama üniteleri
- Sosyal mekânlar: Görüşme salonu, Eğitim birimleri, İş-sanat atölyeleri (iş yurtları), Kütüphane, Konferans salonu, Açık spor alanları (basketbol ve futbol halı saha alanı), Kapalı Spor Salonu, Avlu/havalandırma mekânları

- Servis mekânları: Mutfak, Yemekhane, Kantin, Çamaşırhane, Teknik oda ve yardımcı hizmetler, Sirkülasyon alanları (merdiven, ara hol ve servis holü-servis asansörü)

Çalışma kapsamında araştırmanın değerlendirme yöntemlerinden elde edilen verilerine göre binanın ihtiyaç programı hazırlanmıştır ve Çizelge 4.8’de görülmektedir.

Çizelge 4.8. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İhtiyaç Programı (kaynak: yazar)

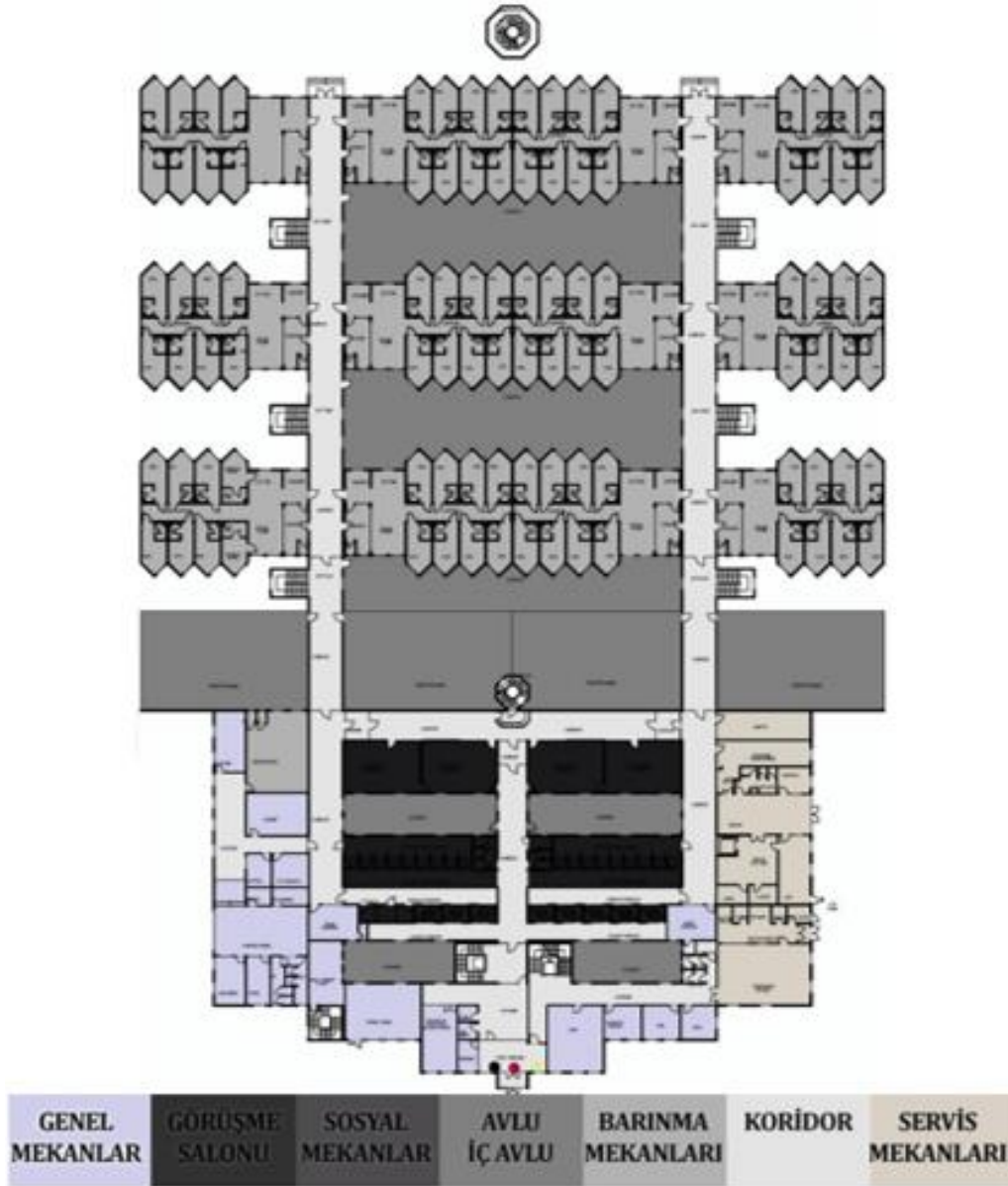
Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İhtiyaç Programı		
Mekân Tanımı	Açıklama	Örnek Görseller
Giriş, geçiş ve çıkışlar	-Bina ana giriş holü, -Danışma -Üst arama odası -Güvenlik odası -Personel emanet eşya odası -Tutuklu çocuk kabul yeri (bina ana girişiyle bağlantısı yoktur) -Bina içi geçiş kapıları	 Bina ana girişi (Anonim 1) Ana girişten yönetim ve diğer mekanlara güvenli geçiş kapısı (Anonim 2) Görüşme odalarından bloklara geçiş kapısı (Anonim 3)
Yönetim birimi (ana girişten binaya girdikten sonra özel güvenli geçiş kapısıyla ayrılan koridor bağlantısıyla özelleştirilmiştir)	-1 Müdür odası -2 Müdür yardımcısı odası -İdare Memuru odası (Personel kalemi) -İnfaz Birimi -Disiplin Birimi -Genel Bütçe Birimi -Mektup Birimi -Toplantı salonu (18 kişilik) -1 bay & 1 bayan wc	 Toplantı salonu (18 kişilik) (Anonim 4)

Ziyaretçi kabul binası (bekleme birimi)	-1 adet bekleme salonu -Güvenlik kontrol ve -Emanet eşya kabul yeri -2 adet personel odası, -depo, -1 bay & 1 bayan wc	 Ziyaretçi kabul binası (yazar arşivi)
Sağlık Birimleri	-1 doktor odası, -1 revir, -1 tıbbi işlem odası, -1 diş hekimliği odası -5 yataklı tedavi bölümü	 Doktor odası (Anonim 5)
Psiko-sosyal servis birimi	-2 psikolog, -1 sosyal çalışmacı, -2 infaz koruma memuru odası (Masaları birlikte 100 m2 bir odada bulunabilir)	 Bireysel görüşme odası (Anonim 6)
Güvenlik ve gözetim servisi	-Merkez kontrol odası (İnfaz Koruma Baş memuru ile İnfaz Koruma Memuru bulunur)	 Merkez kontrol odası (Anonim 7)
Manevi rehberlik birimi	-1 adet ibadet salonu -1 adet manevi rehberlik odası	 Manevi rehberlik odası örneği (Anonim 8)
Barınma mekânları	-36 Yaşam ünitesi (her bir ünite 8 kişiliktir. Bireysel odalar, ortak yaşam alanları ve gözetim fanusundan oluşur)	

		Yaşama ünitelerinin açıldığı koğuş holü (Anonim 9)
Görüşme Salonları	-Açık görüşme salonu, -Kapalı görüş birimleri, -Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS) odası -Avukat görüşme odaları	 Kapalı görüş mekânı örneği (Anonim 10) Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS) odası örneği (Anonim 11) Açık görüş mekânı örneği (Anonim 12) Avukat görüşme odası örneği (Anonim 13)
Eğitim Birimleri	-1 Öğretmen, -2 İnfaz Koruma Memuru (Masaları birlikte 100 m2 bir odada bulunabilir) -14 adet derslik	 12 kişilik Derslik örneği (Anonim 14)

İş-sanat atölyesi (iş yurtları)	-8 adet hobi atölyesi -1 oyun salonu -1 adet çay ocağı -1 adet fotoğrafhane -1 adet terzi -1 adet berber	 Resim atölyesi (Anonim 15)
Kütüphane	-Danışma -Kitaplık -Çalışma bölümü	 Kütüphane (Anonim 16)
Konferans Salonu	-100 kişilik oturma salonu -Sahne alanı	 Konferans salonu (Anonim 17)
Kapalı Spor Salonu	-Spor alanı (özel gün etkinlikleri, konferans, tiyatro gösterisi vb. için), tribünler -Sahne alanı -2 bay & 2 bayan wc -Giyinme odası	 Kapalı spor salonu (Anonim 18)
Açık spor alanları	-3 adet basketbol, -1 adet futbol halı saha alanı	 Açık futbol halı saha alanı (Anonim 19)
Yemekhane	-Yaklaşık 100 kişilik personel yemek salonu -1 personel odası	 Yemekhane (Anonim 20)
Mutfak	-Dışardan yemek alımı sağlayan servis giriş/çıkışıyla bağlantılı	

Kantin	-Yemekhaneyle bağlantılı kantin (1 infaz koruma memuru bulunur)		Kantin (Anonim 21)
Çamaşırhane	-Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında yaşama ünitesi ortak alanında çamaşır makinesi, kuruma makinesi ve buzdolabı bulunmaktadır. Aktif şekilde çamaşırhane kullanımı yoktur.		Çamaşırhane (Anonim 22)
Sirkülasyon Alanları	-Merdiven, ara hol ve servis holü-servis asansörü		Yönetim ara holü (Anonim 23)
Teknik oda ve yardımcı hizmetler	Teknik hizmette görevli personeller: Bilgisayar Teknisyeni, Elektrik Teknisyeni, İnşaat Teknisyeni, Sıhhi Tesisat Teknisyeni, Teknisyen Yardımcısı, Yardımcı hizmet görevlileri: Şoför, Kaloriferci, Aşçı, Hizmetli, -Elektrik panosu, internet bağlantı odası, ısıtma/soğutma, depolar vb.		
Bina oturma alanı	Yaklaşık olarak 11.592 m²'dir.		

Şekil 4.5. Çocuk Kapalı Cezaevi Mimari Tip Proje, Adalet Bakanlığı Arşivi (Sayar, 2018)

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunu tanımlayan mekânların tip projesine (Şekil 4.5) uygun olarak mimari yerleşim düzeni, kat planlarına göre dağılımı yapılarak incelenmektedir. Mekânların katlara göre konumlanması (kaynak: yazar) aşağıdaki gibidir:

- Zemin kat planı:

Bina girişi, danışma, üst arama kontrol odası, yönetim birimi, açık görüşme odaları, avukatla görüş odası, SEGBİS (ses ve görüntü bilişim sistemi) odası, gözetim fanusu (koridorda), güvenlik ve kontrol birimi, idari amir odası, infaz koruma baş memuru odası, mektup bölümü, yemekhane, mutfak-personel asansörü, kantin, mal kabul, depo birimleri, tutuklu çocuk kabul yeri, avlu/havalandırma alanları, açık spor alanı (futbol-basketbol sahası), kapalı spor alanı (özel gün etkinlikleri, konferans, tiyatro gösterisi vb.), kapalı spor

salonuna ait personel wc ve giyinme odası yer alır. Binayı çevreleyen düşey duvarların hizasında iki adet ve köşe başlarında dört adet olmak üzere toplamda altı adet gözlem kulesi bulunmaktadır.

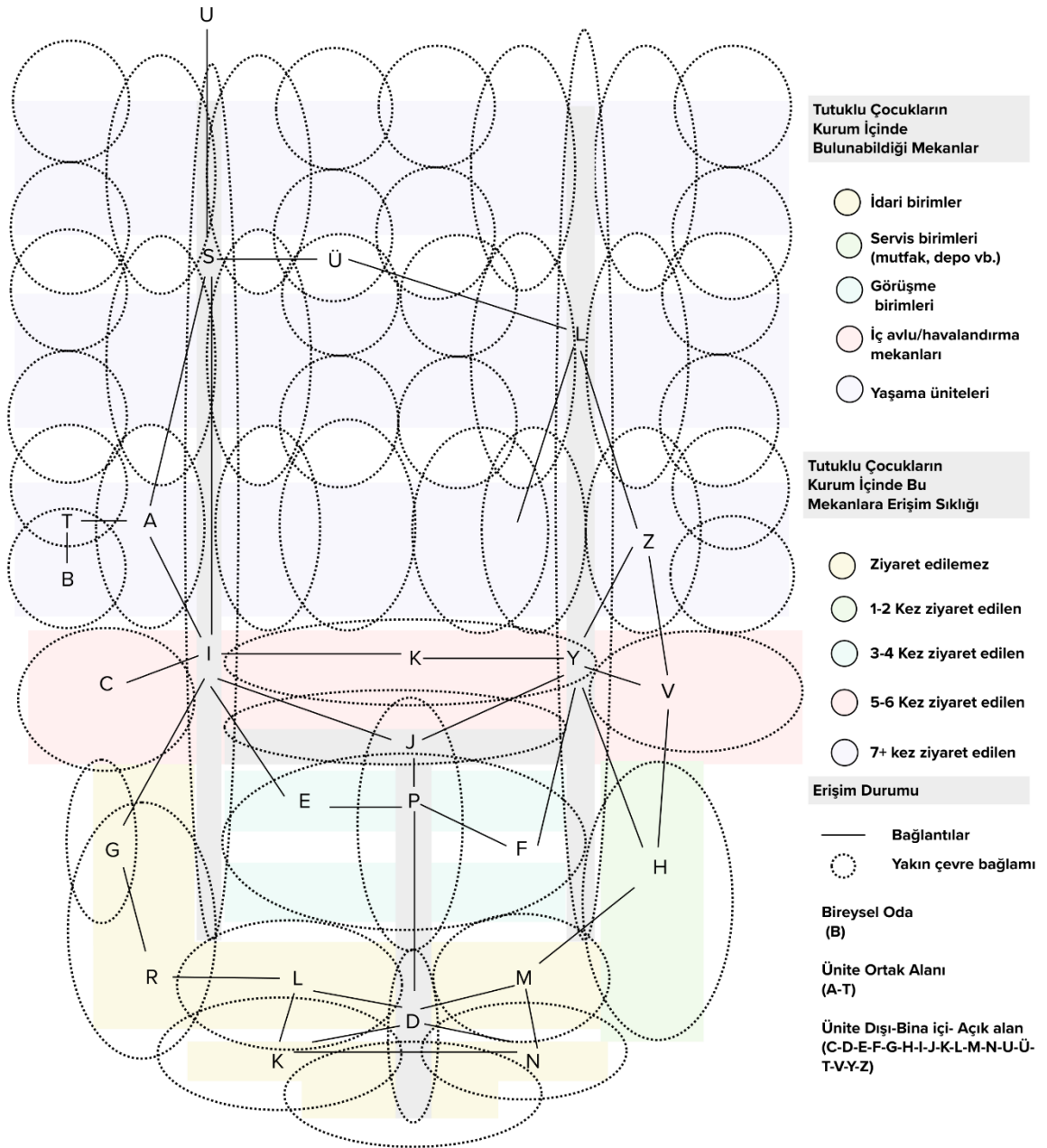
- Birinci kat planı:

Derslikler, müdür odası, sekreter odası, sağlık birimi (revir, doktor odası, diş hekimi odası, gözlem odası, muayene odası), psiko-sosyal birim (psikolog ve sosyal hizmet çalışanı odası, bireysel görüşme odası), manevi rehberlik odası, kütüphane, oyun salonu (langırt, satranç, masa tenisi), eğitim birimi (İKM ve öğretmen odası), berber, mutfak-personel asansörü, çay ocağı, dinlenme odası, yaşama üniteleri, birer adet bay ve bayan wc birimi yer almaktadır.

- İkinci kat planı:

Yaşama üniteleri, iş/sanat atölyeleri, çamaşırhane ve ibadet salonu/mescit yer alır. Ek olarak, atölyelerin bulunduğu koridorda ve idari birime hizmet eden kısımda birer adet bay ve bayan wc birimi bulunmaktadır.

Çocukların birlikte kaldıkları yaşama üniteleri, A ve B Bloklarında üç katta konumlanır. Örneğin A blok zemin katta A1-2-3-4-5-6, birinci katta A7-8-9-10-11-12, ikinci katta ise A13-14-15-16-17-18 olmak üzere toplamda bir blokta 18 ünite vardır. B blokta yer alan üniteler içinde benzer durum söz konusudur. Özetle, binada A ve B bloklarında 36 ünite, her ünite 8 oda yer alır. Binanın tutuklu çocuk barındırma kapasitesi 288 kişidir. Bina oturum alanı ise yaklaşık olarak 11.592 m² dir.

Şekil 4.6. Çocuk Kapalı CİK'te tutuklu çocukların mekânlara erişim sıklığı ve bağlantılarını keşfeden harita (*tutuklu işçi çocuklar dâhil edilerek hazırlanmıştır) (Kaynak: yazar)

Çocuk Kapalı CİK'lerin şematik harita planında üzerinde renkli ifade edilen ve alfabetik harf sırasına göre rastgele kodlanan hizmet birimleri: idari birimler, servis birimleri, görüşme birimleri, havalandırma/iç avlu ve yaşama üniteleri olarak temel beş (5) farklı renkte mekânsal gruplamıştır.(Şekil 4.6). Bu mekânların yakın çevresiyle görsel temas kurduğu alanı, bölgesel bağlamda daire formunda kesik çizgilerle temsil etmektedir. Mekânların birbiri arasında erişebilme durumu olması, birbirleriyle görsel bağlantı kurulabilmesine göre bağlantı çizgileri yer almıştır. Yerinde gözlem analizine göre:

- İdari birimleri (sarı) , ziyaret edilemez,
- Servis birimlerine (yeşil) ise sadece tutuklu işçi çocuklar haftada 1-2 kez edebilir.

- Görüşme birimleri (açık mavi) haftada 3-4 kez edilebilir,
- Havalandırma/iç avlu alanları (açık pembe) ise haftada 5-6 kez kullanılmaktadır.
- Yaşama ünitelerine (açık mor), giriş-çıkışlar haftada 7+ kez olabilmektedir.

Ek olarak, görüşmeler ve gözlemler üzerine bireysel odasında, ünite ortak alanda ve ünite dışında yapılan günlük aktiviteler Çizelge 4.9. da görülmektedir.

Çizelge 4.9. Yaşam ünitesi (oda, ortak alan) ve ünite dışında yapılan günlük aktiviteler (kaynak: yazar)

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Mekânlarında Yapılan Günlük Aktiviteler		
Bireysel Oda (B)	Ünite Ortak Alanı (A-T)	Ünite Dışı- Bina içi- Açık alan (C-D-E-F-G-H-I-J-K-L-M-N-U-Ü-T-V-Y-Z)
-temizlemek -düzenlemek -radyo dinlemek -fotoğraf asmak -resim, şiir, metin yazıları asmak -yürüyüş -odasını havalandırmak -dış fırçalama -kişisel bakım -duş alma -wc kullanımı -kıyafetini değiştirme -dolabına yerleştirme -çalışma masasında çalışma -ayakkabılarını yerleştirme -terliğini yıkama -sulu çamaşırlarını kalorifer peteğine asma, yatağa serme ya da dolap kapağına yerleştirme -elinde çamaşır yıkama -yatağında uzanma -günlük tutma -geçmişe kafa yorma -ağlama -aile özlemi duyma -fazla sayıda yerleştirilen tutuklu çocuğun başka bir tutuklunun wc-duş birimini kullanması	-yemek yapma -sohbet -tv izleme -kitap okuma -satranç oynama -bulaşık yıkama -ortak alanı yıkama -kantinden alınan yiyecekleri tutma -şınav çekme -5 lt lik su bidonlarından ağırlık yapıp kaldırma -zıplama -egzersiz hareketleri yapma -kurum içi personeliyle görüşme -arkadaşlarıyla şakalaşma -dertleşme -hayal kurma -dışarı çıkınca ne yapacağını anlatma -birbirlerine saz çalmayı öğretme -dinlenme -kuş besleme -günlük yazma -manzara varsa izleme -dışarıyı gözlemleme -karşı koğuşa pencereden bağırma -karşı koğuşa sesini farklı şekillerde duyurma -telefonla görüşme -mahkemeye çıkma için SEGBİS odasına iletmeye hazır olma -sabah sayımına hazırlanma -akşam sayımına hazırlanma -yeni kültürleri öğrenme -farklı suçlarla ilgili bilgilenme -birbirlerinden cezai işlemler hakkında süreci öğrenme -dini sohbet yapılması -görünüşleriyle ilgilenme -yardımcı olma -egzersiz yapma -rahatlamaya çalışma -özlem duygusuyla ağlama	-çizim yapmak -tıraş yapmak -berberde buluma -resim öğrenme -halk oyunlarına katılabilme -açık veya kapalı spor salonuna çıkabilme -odasını havalandırma -basketbol oynama -futbol oynama -maç yapma -langırt oyunu -açık görüşe gitmek -aile ile sohbet -avukatla görüş -playstation odası -sinema -günlük yazma -kütüphane de çalışma -dinlenme -yardım isteme -destek birimleriyle konuşma -diğer arkadaşlarının sorunları hakkında konuşma -revire gitme -ilaç alma -psikologla görüşme -doktorla görüşme -dış hekimi ile görüşme -okuma-yazma kursuna katılma -halı dokuma kursuna katılma -terzi kursuna katılma -konferanslara katılma -önemli gün yemeklerine katılma -spor turnuvalarına katılma -arkadaşlarıyla laflama -geçmişe kafa yorma -sınıfta sohbet -temiz hava alma -sadece sessizce oturma -geçmişe kafa yorma -çevreyi izleme

	-çay veya kahve içme -kirli çamaşırlarını iletme -temiz çamaşırlarının alınması -geçmişe kafa yorma -dövme yapmak -bir şeyleri tamir etme -kahvaltı yapma -akşam yemeği yeme -ara öğünlerde verilen aperatiflerle beslenme -kantinden alınan şeylerle beslenme -koşuş arkadaşlarıyla birlikte yemek yeme -fazla sayıda yerleştirilen tutuklu çocuğun yere konulan yatakta yatması	-doğayı dinleme -dışarda ne yapacağını planlama -geçmişe kafa yorma -suç anını düşünme -çamaşırhaneye kirlileri götürme -temiz çamaşırların dağıtımı -diğer koşuşlardan çocuklarla sohbet -yönetilmek -kurslara katılmak -mescite gitmek
--	--	---

Şekil 4.7. Örnek bir yaşama ünitesi planı (yerinde gözlem sonucu hazırlanmıştır) (kaynak: yazar)

Yapı, 36 adet üniteden oluşur ve toplamda 288 oda bulunmaktadır. Her bir ünite; 8 adet tek kişilik oda, odalarla ilişkili ortak kullanım alanı, telefon kulübesi ve güvenlik biriminden oluşmaktadır. Ortak kullanım alanı, giriş holünden 90 cm yüksekliğinde ara duvar ile ayrılır. Ara duvarın girişe bakan yüzeyinde buzdolabı, çamaşır makinesi, kurutma makinesi ve çaycı makinesi yer alır. Ortak yeme alanına bakan yüzünde ise bulaşık yıkamak için metal evye konumlanmıştır. Her bir üniteye çamaşır makinesi ve kurutma makinesi bulunması durumu, sadece Tarsus CİK' te gözlemlenmiştir. Kayseri CİK ve Diyarbakır CİK' te çamaşırların görevli işçi çocuklar tarafından her kattaki ünitelerden belirlenen saatlerde kirli çamaşırların toplanarak çamaşırhanede yıkanması ve ardından temizlenmiş biçimde ünitelere dağıtılması şeklinde toplu uygulamanın düzenli yürütüldüğü gözlenmektedir. Her bir ünitenin ortak kullanım alanında; yeme-içme, karşılıklı sohbet, Tv izleme veya kitap okuma gibi aktiviteler yapılabilir. Üniteye yer alan her bir

bireysel odada; bir adet tek kişilik demir karyola üzerinde yatak, duvarla ayrılan ıslak hacim (lavabo, ayna, klozet ve duş yeri), duvara sabitlenmiş çalışma masası ve metal giysi dolabı bulunmaktadır (Şekil 4.7).

4.3. Günlük Zaman Ölçüm Çizelgesi Bulguları

Çalışmanın amacı, tutuklu bir çocuğu kullandığı mekân türleri ve kullanım sıklığını gün ve saat bazında sistematik gözlem analiziyle incelemektedir. Bu nedenle, araştırmacı tarafından görevlendirilen bir infaz koruma memuru, 15 gün boyunca belirlenen bir (1) çocuğu gözlemleyerek günlük zaman ölçüm çizelgesine mekânların kullanım sıklığını işaretlemiştir. İnfaz Koruma memuru görüşme esnasında gönüllülük esasına bağlı olarak ve kurumda belirlenen günlerde çalışıyor olması şartıyla seçilmiştir. Tutuklu çocuk ise infaz koruma memurunun sorumlu olduğu koğuş katının yaşama ünitesinde bulunması şartıyla belirlenmiştir.

Çalışma, pilot alan çalışmasının yapıldığı Tarsus Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu olarak seçilmiştir. 20.12.2022 – 03.01.2023 tarihleri arasında 15 gün boyunca belirlenen bir (1) çocuğun bulunduğu her mekân gözlem altına alınmıştır. Ek 3'te görülen gözlem çizelgesine infaz koruma memuru tarafından tutuklu çocuğun, 24 saat içinde her saat aralığı kullandığı mekân ve o mekânın gün içinde hangi saat aralığında kullanıldığı işaretlenmiştir. Kurumun hangi mekânlarını kullandığı ve yüzdelik değer kullanım payı hesaplanarak tablo haline getirilmiştir (Çizelge 4.10). Analizden elde edilen çıkarımlar aşağıdaki gibidir:

- Sağlık birimleri, Salı-Perşembe günleri aktif kullanıma açıktır. Fakat 15 gün boyunca sağlık birimlerini kullanma hali gözlenmemiştir.
- Kantinden ihtiyaçların alınması ise her koğuş için belli bir günde infaz koruma memuru tarafından yapılmaktadır. Tutuklu çocukların kantin birimiyle yüz yüze teması gerçekleşmemektedir.
- Tutuklu çocukların fiziki halde bulunabildikleri mekânlar şöyledir: görüşme salonu, sosyal alanlar ve yaşama üniteleri. Bu mekânları kullanım yoğunluğu ise sırasıyla % 4,2 (~1 saat) oranında görüşme salonu, % 17,2 (~4 saat) oranında sosyal alanlar; % 78,7 (~19 saat) oranında ise yaşama ünitesidir.
- Yaşama ünitesinde ortak alanı kullanım amacı %14,4 (~3 saat) oranında yeme-içme eylemleri ile ilişkiliyken % 7,2 si (~2 saat) ise diğer aktiviteleri ile ilgilidir. Bireysel odasını ise %56,9 (~14 saat) oranında kullanmaktadır.
- Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları yaşama ünitesinde çamaşır yıkama makinesi, kurutma makinesi ve buzdolabı bulunması işlevsel kolaylık sağlamaktadır. Bu nedenle Tarsus'ta tutuklu çocuklar çamaşırhaneyi kullanmamaktadır.
- Sosyal alan kullanımında iş/sanat atölyeleri, %8,3 (~2 saat) oranında kullanım sıklığına sahiptir. Açık spor sahaları ise %7,8 (~2 saat) oranında kullanılmaktadır.
- Dini mekân olarak adlandırılan vaiz aldıkları mescit salonu veya manevi rehber odası mekânlarını kullanım sıklığı ise %1,1'dir (~26 dk.).
- Kütüphane ve eğitim birimlerinin 15 gün boyunca kullanımı tespit edilmemiştir.

Çizelge 4.10. 20.12.2022 – 03.01.2023 tarihleri arası 15 günlük gözlem analizi bulguları (Kaynak: yazar)

	15 GÜN	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15			
	20.12.2022 – 03.01.2023 tarihleri arası	SAL 1	ÇARŞ 1	PERŞ 1	CUM 1	CMT 1	PAZ 1	PZT 1	SAL 2	ÇARŞ 2	PERŞ 2	CUM 2	CMT 2	PAZ 2	PZT 2	SAL 3	TO P	DEĞER %	DEĞER %
İDARI	Görüşme Salonu	2	0	0	0	0	0	2	1	2	1	1	1	2	2	1	15	4,17	4,17
SOSYAL ALAN	Dini mekânlar (Vaiz-mescid)	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4	1,11	17,22
	Eğitim Birimleri (Okuma-yazma vb.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	
	Sanat Atölyeleri (Boncuk, resim, halı vb.)	3	3	0	0	0	0	3	3	0	0	3	3	0	0	0	18	5,00	
	Kütüphane	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	
	İş Atölyeleri (Terzi, berber vb.)	0	0	3	3	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	2	12	3,33	
	Açık Spor Alanları	0	2	2	2	4	3	0	2	1	1	2	1	4	2	2	28	7,78	
YAŞAMA ÜNİTESİ	Bireysel odalar	13	13	13	13	14	14	14	13	14	14	13	14	14	15	14	205	56,94	78,61
	Ortak alan_bekleme salonu (sayım yeri)	2	1	1	1	2	3	1	2	1	3	2	2	1	2	2	26	7,22	
	Ortak alan_kısmi yemekhane	4	4	4	4	4	4	4	3	4	3	3	3	3	3	2	52	14,44	
	SAAT	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	360	100,00	100,00

Not: Mekânlar, birer saat aralığında gözlemlenmiştir. Bir saat içinde durumunda birden fazla yerde bulunma ortalaması mekânlara dağıtılmıştır.

4.4. Cezaevi Çevre Envanteri Anket Çalışması Bulguları

Çalışmanın bu kısmı Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan tutuklu çocuklarla yürütülmüştür. Çocukların psiko-sosyal durumları belirlenmiş ve cezaevinin çevresel boyutları analiz edilmiştir. Veriler, Toch'un (1977) cezaevi ortamının yedi boyutunu temel alan 42 sorudan oluşan Cezaevi Çevre Envanteri ölçeği ve tutuklu çocuklara yönelik kişisel sorulardan oluşan anket formu kullanılarak toplanmıştır.

Cezaevi Ortamı Envanteri, Toch'un (1977) cezaevi ortamının yedi boyutu temel alınarak geliştirilmiştir. Toplam 42 maddeden oluşan ölçek, 0 ile 3 (0 ile 3 puan) arasında değişen 4 puanlı Likert tipi bir ölçektir. Çalışma kapsamında Cezaevi Çevre Envanteri'nin geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. 09 Aralık 2022 tarihinden itibaren Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus illerinde bulunan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'na yapılan ziyaretlerde, her bir kurumdan 40 kişi olmak üzere toplamda 120 tutuklu çocuk Cezaevi Çevre Envanteri anketine katılmıştır. Ankete katılan çocuklar, işlediği suç türü, koğuş katı ve kurumda bulunma süresine bağlı olarak cezaevi müdürünün doğrudan görevlendirdiği infaz koruma memurları tarafından seçilmiştir. Cezaevi Çevre Envanteri anketi, ilk olarak bireysel görüşme esnasında uygulanabilirliği denenmiştir fakat bir anketin yaklaşık 30 dk. içinde doldurulması sebebiyle sonrasında sınıf ortamında dördü gruplar halinde yapılması uygun bulunmuştur.

Tutuklu çocukların kendileriyle ilgili sorulardan oluşan form, Wright (1985) tarafından Toch'un (1977) cezaevi ortamı envanteri üzerine literatür tarandıktan sonra geliştirilen toplam 6 sorudan oluşmaktadır. Formdaki sorular üç başlık altında sınıflandırılmıştır: "duygusal durum, sosyalleşme ve çevre hakkında bilgi". Sorular şu şekildedir: Bugün nasıl hissediyorsunuz? Hayata bakış açınızı nasıl sınıflandırırsınız? Cezaevinde kendinizi güvende hissediyor musunuz? Kendinizi sosyal olarak nasıl sınıflandırırsınız? Dışarı çıkmaya izin verildiğinde odanızın dışında ne kadar zaman geçiriyorsunuz? Bu kurumu bulduğunuz diğer cezaevleriyle karşılaştırıldığında nasıl derecelendirirsiniz? Ölçek, tutuklu çocukların çevreyle etkileşimlerinde algıladıkları psiko-sosyal durumların unsurlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçek toplam 6 maddeden oluşmaktadır ve 1-7 (1-7 puan) arasında değişen 7 puanlı Likert tipi bir ölçektir.

Verilerin analizi, Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 26.0 Statistics Paket Programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan tutuklu çocukların sosyo-demografik özellikleri ile psikolojik duygu durumları sayı ve yüzde, ölçek ve faktör puanları ortalama ve standart sapma şeklinde verilmiştir. Sayısal değişkenlerde normal dağılım çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanarak bulunmuş olup Çizelge 4.11'de gösterilmiştir. Cezaevi Çevre Envanteri alt faktörleri puanların normal dağılım kurallarına uyduğu görülmüştür. Alınan referans değer $\pm 1,96$ arasındadır (Kalaycı, 2005).

Çizelge 4.11. Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Faktörlerine Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçekler alt faktörleri	Skewness Çarpıklık±S.H		Kurtosis Basıklık±S.H	
Yapı	-0,85	0,22	-0,07	0,44
Mahremiyet	-0,16	0,22	-0,44	0,44
Aktivite	0,90	0,22	-0,26	0,44
Duygusal geri bildirim	-0,24	0,22	-0,63	0,44
Özgürlük	-0,83	0,22	0,16	0,44
Destek	-1,37	0,22	1,99	0,44
Sosyal	-0,05	0,22	-0,71	0,44
Yapı	-0,85	0,22	-0,07	0,44

S.H.: Standart hata

Tutuklu çocukların üç veya daha fazla gruplu değişkenleri ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında *One Way ANOVA* kullanılmıştır. Gruplar arasında farklılık görülen değerlerin hangi grup bileşeninden kaynaklandığını belirlemek içinde *Post Hoc Testleri* kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkinin incelenmesinde *Pearson Korelasyon Analizi* kullanılmıştır. Korelasyon katsayısı; 0.00-0.30 arası düşük, 0.30-0.70 arası orta ve 0.70-1.00 arası ise yüksek düzeyde bir ilişki olarak değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2018). Tutuklu çocukların psikolojik özellikleri ve Cezaevi Çevre Envanteri alt faktörleri arasındaki ilişkiler yol analizi ile incelenmiş olup, bu çalışmada *AMOS 24 programı* kullanılmıştır. Tüm çalışmada anlamlılık düzeyleri 0,05 ve 0,01 değerleri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir.

4.4.1. Tutuklu Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Bulgular

Çalışmaya 120 tutuklu çocuk dâhil edilmiş olup, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ait bulgular Çizelge 4.12 de gösterilmiştir.

Çizelge 4.12. Tutuklu çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerine Ait Bulgular

Sosyo-demografik özellikler		f	%
Anketin gerçekleştirildiği iller	Tarsus	40	33,3
	Diyarbakır	40	33,3
	Kayseri	40	33,3
Yaş grup	14-15 yaş	27	22,5
	16 yaş	45	37,5
	17-18 yaş	48	40,0
Eğitim durumu	İlkokul ve altı	11	9,2
	Ortaokul	99	82,5
	Lise	10	8,3
Toplam		120	100

Çalışmaya dahil edilen tutuklu çocukların %33,3'ü (40 kişi) Tarsus'ta, %33,3'ü (40 kişi) Diyarbakır'da ve %33,3'ü (40 kişi) Kayseri'de cezaevlerindedir. Tutuklu çocukların %22,5'i (27 kişi) 14-15 yaş, %37,5'i (45 kişi) 16 yaşında ve %40'ı (48 kişi) 17-18 yaş grubundadır. Tutuklu çocukların %9,2'si (11 kişi) ilkokul ve altı, %82,5'i (99 kişi) ortaokul ve %8,3'ü (10 kişi) lise mezunudur.

Tutuklu çocukların kendileri ile ilgili çeşitli özelliklerine ait bulgular Çizelge 4.13'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.13. Tutuklu çocukların Kendileri ile İlgili Çeşitli Özelliklerine Ait Bulgular

<i>Değişkenler</i>		<i>f</i>	%
Kendini iyi hissetme durumu	Kötü	30	25,0
	Biraz iyi	25	20,8
	İyi	65	54,2
Hayata karşı bakış açısı	Kötümser	32	26,7
	Biraz iyimser	20	16,7
	İyimser	68	56,7
Cezaevinde güvende hissetme durumu	Güvensiz	25	20,8
	Biraz güvenli	16	13,3
	Güvenli	79	65,8
Sosyal durumu	Yalnız	20	16,7
	Biraz sosyal	22	18,3
	Sosyal	78	65,0
Oda dışında geçirilen zaman	Hiç veya nadiren	25	20,8
	Bazen	16	13,3
	Her zaman	79	65,8
Diğer cezaevlerine göre kurum durumu*	Kötü	7	15,9
	Orta	5	11,4
	İyi	32	72,7
	Toplam	120	100

* Toplamda cevap veren kişi sayısı 44'tür.

Çalışmaya katılan tutuklu çocukların %25'i (30 kişi) kendini kötü hissederken, %20,8'i (25 kişi) biraz iyi ve %54,2'si (65 kişi) iyi hissetmektedir.

Tutuklu çocukların hayata karşı bakış açılarına bakıldığında; %26,7'si (32 kişi) kötümser, %16,7'si (20 kişi) biraz iyimser ve %56,7'si (68 kişi) iyimser bakış açısına sahip oldukları görülmüştür.

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumu incelendiğinde; %20,8'i (25 kişi) güvensiz, %13,3'ü (16 kişi) biraz güvenli ve %65,8'i (78 kişi) güvenli hissettiği görülmüştür.

Tutuklu çocukların sosyal durumlarına bakıldığında; %16,7'si (20 kişi) yalnız, %18,3'ü (22 kişi) biraz sosyal ve %65'i (78 kişi) sosyal olduğu ifade etmiştir.

Tutuklu çocukların %20,8'i (25 kişi) oda dışında hiç veya nadiren zaman geçirirken, %13,3'ü (16 kişi) bazen ve %65,8'i (79 kişi) her zaman oda dışında zaman geçirmektedir.

Diğer ceza evlerine göre kurumun durumu kıyaslandığında; %15,9'u (7 kişi) kötü, %11,4'ü (5 kişi) orta ve %72,7'si (32 kişi) iyi olduğunu ifade etmiştir.

4.4.2. Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) Ait AFA ve DFA Bulguları

Ölçeklerde maddelerin hangi faktörler altında dağıldığını göstermek için açıklayıcı faktör analiz yapılmaktadır. Orijinal formunda yer alan maddelerin bu çalışmada, faktörler altında nasıl toplandığı incelenmiştir. Cezaevi Çevre Envanterinin (CÇE) açıklayıcı faktör analizinde faktör yüklerinin hesaplanmasında temel bileşen *Principal Axis Analysis* yöntemi ve *Varimax Döndürme Tekniği* uygulanmıştır. *Faktör Yük Değerleri (Faktör Loadings)* 0,35 olarak seçilmiş olup, faktör sayısının yedi (7) olması istenmiştir.

Cezaevi Çevre Envanterinin (CÇE) orijinal formunda 42 madde mevcut olup, bu maddeler açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. “*Her hafta en az bir film var, Tutuklu çocuklar hobileriyle meşgul olurlar, Tutuklu çocuklar günün herhangi bir saatinde ziyaretçi kabul ederler ve Tutuklu çocuklar istedikleri zaman yakın arkadaşlarıyla görüşürler*” soruları faktör yükleri düşük olduğu için çalışmadan çıkartılmıştır (*Faktör yükü < 0.35*). “*Tutuklu çocuklar birbirlerini önemserler, Tutuklu çocuklar birbirleriyle duyguları hakkında konuşurlar, Tutuklu çocuklar, arkadaşlarına kendilerini önemsediklerini bildirirler, Arkadaşlarına iyilik yapan tutuklu çocuklar sevilir, Bir tutuklu çocuk yeni bir hobi veya sanat denerse, infaz koruma memurları onu teşvik edecektir, Tutuklu çocuklar, infaz koruma memurlarının hangi davranışları övdüğünü biliyorlar, Tutuklu çocuklar rahatsız edilmeden yalnız kalabilirler ve Bir tutuklu çocuk, rahatsız edilmek istemediğini başkalarına bildirirse, onu rahatsız etmeyeceklerdir*” maddelerin farklı faktör altında faktör yükleri sergilemesi veya binişik madde olması nedeniyle çalışmadan çıkartılmıştır. Toplamda 14 maddenin gerekli koşulları sağlamadığı tespit edilmiştir.

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda *KMO (Kaiser-Meyer-Olkin)* değeri 0,690 ile *Bartlett's testinin* sonucu ise ($\chi^2=1081,856$; $df=378$; $p=0.000$) anlamlı olarak bulunmuştur. İyi bir faktör analizi için önerilen en düşük *KMO* değeri 0.6 olarak ifade edilmiştir (Tabachnick, Fidell, & Ullman, 2013). Çalışmada elde edilen *KMO* değerinin örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu göstermektedir. $p=0,000<0,01$ olduğundan *Bartlett's testinin* sonucu da anlamlıdır. Bu sonuç faktör analizinde kullanılan maddeler arasında yüksek korelasyonun mevcut olduğu ve verilerin çoklu normal dağılıma uyduğunu göstermektedir. Elde edilen her iki sonuca göre veriler faktör analizi için uygundur.

Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) ait madde faktör yükleri, madde-toplam korelasyonu, güvenilirlik ve varyans sonuçları Çizelge 4.14'te gösterilmiştir.

Yapı, mahremiyet, aktivite, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal faktörlerinin varyansları sırasıyla; %20,3; %7,7; %7,1; %6,2; %6,1; %5,1 ve 4,5'tir. Envanterin toplam varyansının %57 olduğu görülmüştür.

Yapı faktörü yükleri 0,461-0,706 arasında; mahremiyet faktörü yükleri 0,535-0,662 arasında; aktivite faktörü yükleri 0,594-0,902 arasında; duygusal geri bildirim faktörü yükleri 0,720-0,759 arasında, özgürlük faktörü yükleri 0,521-0,728 arasında; destek faktörü yükleri 0,617-0,794 arasında ve sosyal faktörü yükleri 0,578-0,658 arasında değiştiği görülmüştür. Her bir madde de olması beklenen faktör yükü .03 ve üzeridir. Bu çalışmadaki tüm faktör yük değerlerinin yeterli olduğu görülmüştür.

Yapı faktörüne ait madde-toplam korelasyonu 0,431-0,651 arasında; mahremiyet faktörüne ait madde-toplam korelasyonu 0,356-0,504 arasında; aktivite faktörüne ait madde-toplam korelasyonu 0,355-0,699 arasında; duygusal geri bildirim faktörüne ait madde-toplam korelasyonu 0,462-0,598 arasında, özgürlük faktörüne ait madde-toplam korelasyonu 0,324-0,517 arasında; destek faktörüne ait madde-toplam korelasyonu 0,312-0,475 arasında ve sosyal faktörüne ait madde-toplam korelasyonu 0,285-0,285 arasında değiştiği görülmüştür. Her bir madde de olması beklenen madde-korelasyon değeri 0.02 ve üzeridir (Karagöz, 2016). Bu çalışmadaki tüm madde-korelasyon değerlerinin yeterli olduğu görülmüştür (Çizelge 4.14)

Çizelge 4.14. Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) Ait Madde Faktör Yükleri, Madde-Toplam Korelasyonu, Güvenirlilik ve Varyans Sonuçları

Faktörler	İfadeler	Faktör Yüğü	Madde-toplam korelasyon	Güvenirlilik	% Varyans
Yapı	1. Tutuklu çocuklar, kuralları ihlal ederlerse ne olacağını biliyorlar.	0,684	0,510	0,803	20,3
	2. Tutuklu çocuklar kuralları biliyor.	0,646	0,459		
	3. Tutuklu çocuklar, spor salonunun ne zaman açık olduğunu biliyorlar.	0,557	0,525		
	4. Tutuklu çocuklar kurum yöneticisinin ne zaman müsait olduğunu bilirler.	0,618	0,603		
	5. Tutuklu çocuklar spor yaparak meşgul olurlar.	0,461	0,431		
	6. Bir kişi burada yeni beceriler öğrenir.	0,541	0,452		
	7. Hapishane programları tutuklu çocuklara yeni beceriler öğretir.	0,706	0,651		
	8. Tutuklu çocukların istedikleri zaman okumalarına izin verilir.	0,549	0,535		
Mahremiyet	9. Bu birim sessizdir.	0,535	0,356	0,671	7,7
	10. Tutuklu çocuklar isterlerse odalarında kalıyorlar.	0,640	0,400		
	11. Tutuklu çocuklar rahatsız edilmeden yalnız kalabilirler.	0,662	0,554		
	12. Tutuklu çocukların her gece yapacak bir şeyleri vardır.	0,557	0,371		
	13. Tutuklu çocuklar istedikleri zaman müzik dinlerler.	0,581	0,453		
Aktivite	14. Her tutuklu çocuklar günde en az bir saat spor yapar.	0,762	0,556	0,704	7,1

	15. Tutuklu çocuklar istedikleri zaman spor yapabilir.	0,902	0,699		
	16. Tutuklu çocuklar istedikleri kadar geç kalırlar.	0,594	0,355		
Duygusal geri bildirim	17. İnfaz Koruma Memurları iyi olduklarında tutuklu çocuklara söyler.	0,759	0,598	0,710	6,2
	18. İnfaz Koruma memurları, tutuklu çocuklara kişisel duygularını soruyor.	0,720	0,541		
	19. Tutuklu çocuklar infaz koruma memurları ile konuşarak eğlenceli vakit geçiriyor.	0,724	0,462		
Özgürlük	20. Tutuklu çocuklar, yabancı olsalar bile diğer çocuklarla konuşmaktan çekinmiyorlar.	0,575	0,324	0,614	6,1
	21. Cezaevi yetkilileri sorunlu tutuklu çocuklara yardım eder.	0,728	0,517		
	22. Tutuklu çocukların her gece kendilerine ayırdıkları en az bir saat kesintisiz zamanları vardır.	0,521	0,337		
	23. Tutuklu çocuklar istemezlerse çalışmak zorunda değiller.	0,659	0,418		
Destek	24. İnfaz Koruma memurları depresif tutuklu çocuklara destek olur.	0,664	0,312	0,572	5,1
	25. Bir tutuklu çocuk isterse eğitim alır.	0,794	0,475		
	26. Tutuklu çocuklar ne zaman düş alabileceklerini biliyorlar.	0,617	0,380		
Sosyal	27. Tutuklu çocuklar geceleri arkadaşlarıyla birlikte.	0,578	0,285	0,437	4,5
	28. Tutuklu çocuklar aynı anda üçten fazla arkadaşıyla birlikte olabilir.	0,658	0,285		
Toplam varyans, güvenirlik				0,837	%57,0

Not: Faktörlere ait ters maddeler bulunmamaktadır.

Korelasyon değerlerine göre güvenirlik katsayıları incelendiğinde; 0.00-0.40 arası ölçeğin güvenilir olmadığı, 0,40-0,60 arası ölçeğin güvenilirliğinin düşük olduğu, 0,60-0,80 arası ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ve 0,80-1,00 arası ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2016)

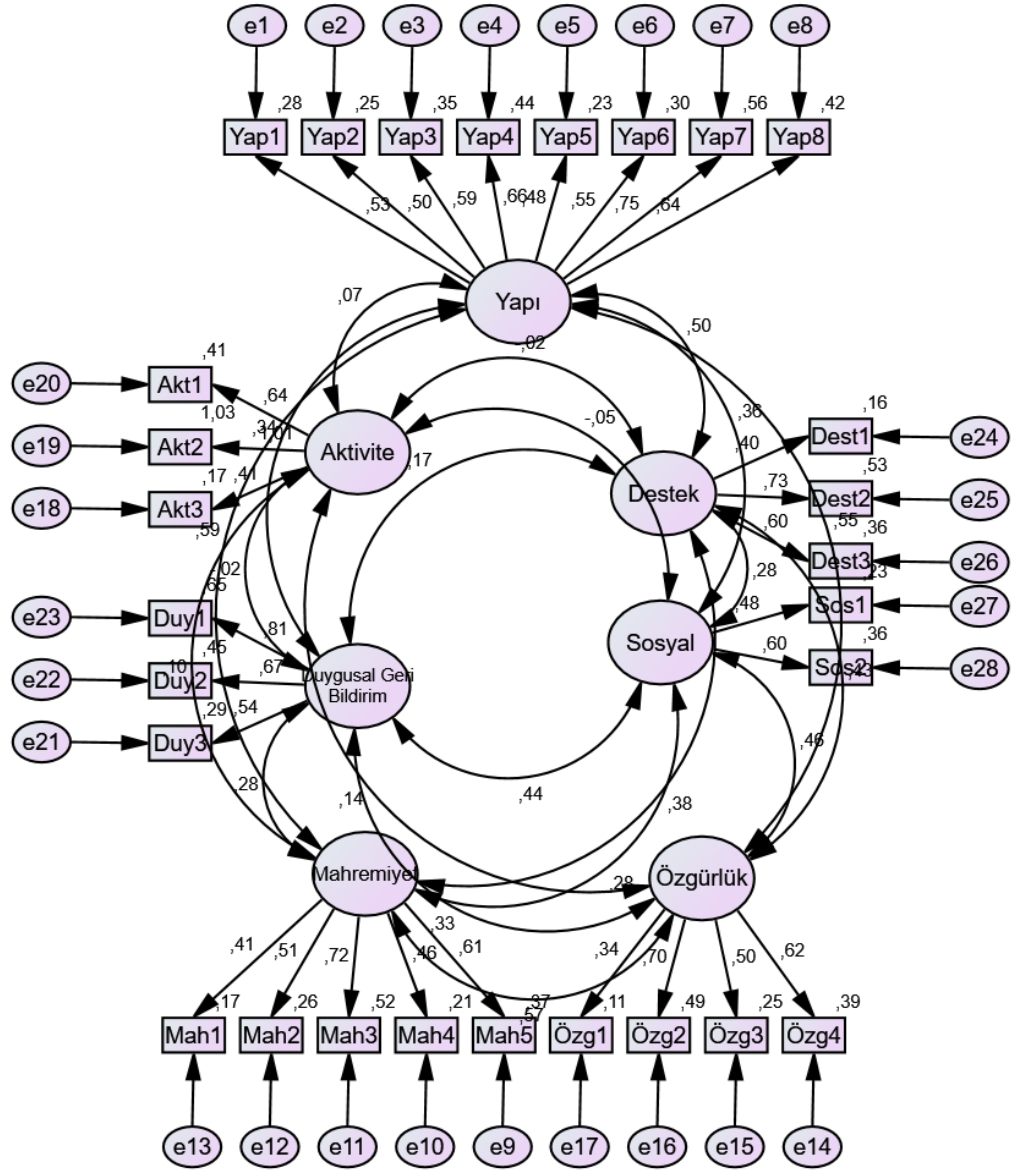
Bu çalışmada Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) genel formu için 0,837;

- Yapı alt faktörü için 0,803;
- Mahremiyet alt faktörü için 0,671,
- Aktivite alt faktörü için 0,704; ,
- Duygusal geri bildirim alt faktörü için 0,710;
- Özgürlük alt faktörü için 0,614;
- Destek alt faktörü için 0,572 ve
- Sosyal alt faktörü için 0,437'dir.

Elde edilen bulgulara göre; ölçek ve alt faktörlerine ait güvenirliklerin geçerli olduğu görülmüştür.

Cezaevi Çevre Envanterinin (CÇE) geçerliliğini belirlemek üzere yapılan açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre belirlenen 7 boyutlu yapının doğruluğunu sınamak için doğrulayıcı faktör analizine başvurulmuştur. Daha önce kullanılmış olan bir ölçeğin, güncel olan araştırmada kullanıldığında orijinal faktör yapısına uyup uymadığını, uyuyor ise ne derece uygun olduğunu denetlemeye yarayan “Doğrulayıcı Faktör Analizidir (DFA)” (Confirmatory Factor Analysis) (Suhr, 2006).

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda Ki Kare ($\chi^2=515,870$), serbestlik derecesi ($df=329$, $p=0.000$) oranının $\chi^2/df=1,568$; RMSEA= 0,069; CFI=0,800 ve SRMR=0,083 olduğu görülmüştür. Ki kare serbestlik derecesi oranında 5’den düşük, RMSEA ve SRMR değerlerinin 0.05 ile 0.08 arasında olması (Gürbüz, 2019; Karagöz, 2016) ve CFI değerlerinin 0.80 dan büyük olması (Chow, Snowden, & McConnell, 2001) kabul edilebilir uyum iyiliğini göstermektedir. Bu doğrultuda Cezaevi Çevre Envanteri ile ilgili 7 (yedi) boyutlu yapının uygun olduğu söylenebilir. Doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan standardize edilmiş beta değerleri (madde faktör yükleri) Şekil 4.8’ de sunulmuştur. Yapı faktörü yükleri 0,481-0,745 arasında değiştiği; mahremiyet faktörü yükleri 0,407-0,718 arasında değiştiği; aktivite faktörü yükleri 0,414-0,999 arasında değiştiği; duygusal geri bildirim faktörü yükleri 0,542-0,807 arasında değiştiği, özgürlük faktörü yükleri 0,337-0,701 arasında değiştiği; destek faktörü yükleri 0,396-0,728 arasında değiştiği ve sosyal faktörü yükleri 0,477-0,597 arasında değiştiği ve bu faktör yüklerinin anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

CMIN=515,870; DF=329; p=,000; CMIN/DF=1,568, RMSEA=,069; CFI=,800 SRMR=,083

Şekil 4.8. Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Çizelge 4.15. Cezaevi Çevre Envanterine (CÇE) Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları 2

Faktör	Path	Faktör	r	p
Yapı	<-->	Mahremiyet	0,594	0,050*
Yapı	<-->	Özgürlük	0,555	0,015*
Yapı	<-->	Aktivite	0,067	0,509
Yapı	<-->	DGB	0,344	0,010*
Yapı	<-->	Destek	0,504	0,013*
Sosyal	<-->	Yapı	0,360	0,056
Mahremiyet	<-->	Özgürlük	0,571	0,027*
Mahremiyet	<-->	Aktivite	0,101	0,371
Mahremiyet	<-->	DGB	0,279	0,053
Mahremiyet	<-->	Destek	0,378	0,049*

Sosyal	<-->	Mahremiyet	0,284	0,137
Özgürlük	<-->	Aktivite	0,136	0,268
Özgürlük	<-->	DGB	0,331	0,046*
Özgürlük	<-->	Destek	0,431	0,053
Sosyal	<-->	Özgürlük	0,464	0,065
Aktivite	<-->	DGB	-0,025	0,812
Aktivite	<-->	Destek	-0,018	0,869
Sosyal	<-->	Aktivite	-0,050	0,713
DGB	<-->	Destek	0,172	0,217
Sosyal	<-->	DGB	0,436	0,030*
Sosyal	<-->	Destek	0,276	0,163

Yapı faktörü ile mahremiyet, özgürlük, duygusal geri bildirim ve destek faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla; 0,594; 0,555; 0,344 ve 0,504 bulunmuş olup, aradaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Ancak, yapı faktörü ile aktivite ve sosyal faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla; 0,067 ve 0,360 bulunmuş olup, aradaki ilişkilerin anlamsız olduğu görülmüştür ($p>0,05$). (Çizelge 4.15).

H1₁ hipotezi; “Tutuklu çocuklara fiziksel aktivite olanağı sunan mekânların, çocukların davranışsal uyum göstermesinde anlamlı düzeyde bir etkisi vardır” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın istatistiksel analizinde aktivite ve yapı değişkenleri arasındaki ilişkinin anlamsız bulunması ($p>0,05$) nedeniyle H1₁ hipotezi reddedilerek Hipotez H0₁ kabul edilmiştir.

H1₂ hipotezi ise: “Tutuklu çocuklara sosyal etkileşim olanağı sunan mekânların, çocukların davranışsal uyum göstermesinde anlamlı düzeyde bir etkisi vardır” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın istatistiksel analizinde sosyal ve yapı değişkenleri arasındaki ilişkinin anlamsız bulunması ($p>0,05$) nedeniyle H1₂ hipotezi reddedilerek H0₂ hipotezi kabul edilmiştir.

Mahremiyet ile özgürlük ve destek faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla; 0,571 ve 0,378 bulunmuş olup, aradaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Ancak, mahremiyet ile duygusal geri bildirim, aktivite ve sosyal faktörler arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla; 0,101; 0,279 ve 0,284 bulunmuş olup, aradaki ilişkilerin anlamsız olduğu görülmüştür ($p>0,05$).

Özgürlük ile duygusal geri bildirim arasındaki korelasyon 0,331 bulunmuş olup, aradaki ilişki anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Ancak, özgürlük ile aktivite, destek ve sosyal faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla; 0,136; 0,431 ve 0,464 bulunmuş olup, aradaki ilişkilerin anlamsız olduğu görülmüştür ($p>0,05$).

Aktivite ile duygusal geri bildirim, destek ve sosyal faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla; -0,025; -0,018 ve -0,050 bulunmuş olup, aradaki ilişki anlamsız olduğu görülmüştür ($p>0,05$).

Duygusal geri bildirim ile destek arasındaki korelasyon -0,172 bulunmuş olup, aradaki ilişki anlamsız ($p>0,05$) ve duygusal geri bildirim ile sosyal faktörleri arasındaki korelasyon 0,436 bulunmuş olup, aradaki ilişki anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Destek ve sosyal faktörü arasındaki korelasyon 0,276 bulunmuş olup, aradaki ilişki anlamsız olduğu görülmüştür ($p>0,05$)

4.4.3. CÇE Alt Boyutlarına Ait Betimleyici İstatistiki Bulgular

Araştırmaya katılan tutuklu çocuklara uygulanan Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Betimleyici İstatistiki Bulgular Çizelge 4.16 da gösterilmiştir.

Çizelge 4.16. Araştırmaya Katılan Tutuklu Çocuklara Uygulanan Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Betimleyici İstatistiki Bulgular

Ölçekler ve alt faktörleri	Ort.	S.S.	Min.	Max.
Yapı	2,21	0,63	0,5	3
Mahremiyet	1,68	0,69	0	3
Aktivite	0,77	0,85	0	3
Duygusal geri bildirim	1,78	0,73	0	3
Özgürlük	2,05	0,71	0	3
Destek	2,48	0,58	0,33	3
Sosyal	1,67	0,86	0	3

Ort.: Ortalama, S.S.: Standart Sapma, Min.: Minimum, Max.: Maximum

Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutları yapı, mahremiyet, aktivite, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal puanlarına ait ortalamaları sırasıyla; 2,21; 1,68; 0,77; 1,78; 2,05; 2,48 ve 1,67 olarak bulunmuştur.

4.4.4. Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre CÇE Alt Boyutlarıyla Karşılaştırılması

Tutuklu çocukların illerine göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.17 de gösterilmiştir.

Çizelge 4.17. Tutuklu Çocukların İllerine Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	İl	n	Ort.	S.S	F	p	Fark
Yapı	Tarsus ^A	40	2,53	0,46	9,075	0,000**	A>B,C
	Diyarbakır ^B	40	2,06	0,58			
	Kayseri ^C	40	2,04	0,70			
Mahremiyet	Tarsus ^A	40	1,75	0,57	4,09	0,019*	C<A,B
	Diyarbakır ^B	40	1,86	0,65			
	Kayseri ^C	40	1,44	0,78			
Aktivite	Tarsus ^A	40	1,03	0,93	2,91	0,058	-
	Diyarbakır ^B	40	0,63	0,56			
	Kayseri ^C	40	0,65	0,97			
Duygusal geri bildirim	Tarsus ^A	40	1,73	0,60	0,889	0,414	-
	Diyarbakır ^B	40	1,71	0,71			
	Kayseri ^C	40	1,91	0,86			
Özgürlük	Tarsus ^A	40	2,16	0,79	0,747	0,476	-
	Diyarbakır ^B	40	2,00	0,66			
	Kayseri ^C	40	1,99	0,69			
Destek	Tarsus ^A	40	2,49	0,53	0,6	0,551	-
	Diyarbakır ^B	40	2,55	0,58			
	Kayseri ^C	40	2,41	0,62			
Sosyal	Tarsus ^A	40	2,01	0,78	5,561	0,005**	A>B,C
	Diyarbakır ^B	40	1,41	0,80			
	Kayseri ^C	40	1,59	0,90			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, F: One Way ANOVA, Fark: Post Hoc Testleri

Tutuklu çocukların bulundukları illere göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) aktivite, duygusal geri bildirim, özgürlük ve destek alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların bulundukları illere göre yapı alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Tarsus'ta yaşayan tutuklu çocukların yapı alt boyutu puanları Diyarbakır ve Kayseri'de bulunan tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların bulundukları illere göre mahremiyet alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Kayseri'de bulunan tutuklu çocukların mahremiyet alt boyutu puanları Tarsus ve Diyarbakır'da bulunan tutuklu çocukların mahremiyet puanlarından düşüktür.

Tutuklu çocukların bulundukları illere göre sosyal alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Tarsus'ta yaşayan tutuklu çocukların sosyal alt boyutu puanları Diyarbakır ve Kayseri'de bulunan tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların yaşlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.18 de gösterilmiştir.

Çizelge 4.18. Tutuklu Çocukların Yaşlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Yaş	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Yapı	14-15 yaş	27	2,13	0,61	0,41	0,664	-
	16 yaş	45	2,20	0,66			
	17-18 yaş	48	2,27	0,61			
Mahremiyet	14-15 yaş	27	1,69	0,67	0,032	0,969	-
	16 yaş	45	1,70	0,80			
	17-18 yaş	48	1,66	0,61			
Aktivite	14-15 yaş	27	0,63	0,74	0,638	0,53	-
	16 yaş	45	0,76	0,77			
	17-18 yaş	48	0,86	0,98			
Duygusal geri bildirim	14-15 yaş	27	1,70	0,74	2,462	0,09	-
	16 yaş	45	1,97	0,72			
	17-18 yaş	48	1,65	0,72			
Özgürlük	14-15 yaş	27	2,03	0,72	0,086	0,918	-
	16 yaş	45	2,03	0,66			
	17-18 yaş	48	2,08	0,77			
Destek	14-15 yaş	27	2,57	0,60	0,428	0,653	-
	16 yaş	45	2,44	0,63			
	17-18 yaş	48	2,48	0,53			
Sosyal	14-15 yaş	27	1,67	0,82	0,089	0,915	-
	16 yaş	45	1,71	0,97			
	17-18 yaş	48	1,64	0,78			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, *F*: One Way ANOVA

Tutuklu çocukların yaşlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) yapı, mahremiyet, aktivite, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların eğitim durumlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.19 da gösterilmiştir.

Çizelge 4.19. Tutuklu Çocukların Eğitim Durumlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Eğitim durumu	n	Ort.	S.S	F	p	Fark
Yapı	İlkokul ve altı ^A	11	1,97	0,89	1,753	0,178	-
	Ortaokul ^B	99	2,21	0,61			
	Lise ^C	10	2,48	0,27			
Mahremiyet	İlkokul ve altı ^A	11	1,67	0,88	0,54	0,584	-
	Ortaokul ^B	99	1,66	0,68			
	Lise ^C	10	1,90	0,67			
Aktivite	İlkokul ve altı ^A	11	1,33	1,15	4,966	0,009**	A>B,C
	Ortaokul ^B	99	0,66	0,78			
	Lise ^C	10	1,23	0,82			
Duygusal geri bildirim	İlkokul ve altı ^A	11	1,67	0,71	0,348	0,707	-
	Ortaokul ^B	99	1,78	0,75			
	Lise ^C	10	1,93	0,49			
Özgürlük	İlkokul ve altı ^A	11	2,18	0,70	1,459	0,237	-
	Ortaokul ^B	99	2,00	0,74			
	Lise ^C	10	2,38	0,24			
Destek	İlkokul ve altı ^A	11	2,27	0,80	0,861	0,425	-
	Ortaokul ^B	99	2,50	0,56			
	Lise ^C	10	2,57	0,45			
Sosyal	İlkokul ve altı ^A	11	1,50	0,71	1,222	0,298	-
	Ortaokul ^B	99	1,65	0,87			
	Lise ^C	10	2,05	0,83			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, F: One Way ANOVA, Fark: Post Hoc Testleri

Tutuklu çocukların eğitim durumlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) yapı, mahremiyet, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal alt boyutlarına ait puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların eğitim durumlarına göre aktivite alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). İlkokul ve altında mezuniyete sahip tutuklu çocukların aktivite alt boyutu puanları, ortaokul ve lise düzeyinde mezuniyete sahip tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

4.4.5. Psiko-sosyal Özelliklerine Göre CÇE Alt Boyutlarıyla Karşılaştırılması

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetme durumlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.20 de gösterilmiştir.

Çizelge 4. 20. Tutuklu Çocukların Kendini İyi Hissetme Durumlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Kendini iyi hissetme durumu	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Yapı	Kötü ^A	30	1,94	0,70	7,084	0,001**	C>A,B
	Biraz iyi ^B	25	2,06	0,63			
	İyi ^C	65	2,40	0,53			
Mahremiyet	Kötü ^A	30	1,43	0,87	3,696	0,028*	C>A,B
	Biraz iyi ^B	25	1,62	0,63			
	İyi ^C	65	1,82	0,59			
Aktivite	Kötü ^A	30	0,63	0,79	0,65	0,524	-
	Biraz iyi ^B	25	0,75	0,82			
	İyi ^C	65	0,85	0,89			
Duygusal geri bildirim	Kötü ^A	30	1,69	0,69	4,184	0,018*	C>A,B
	Biraz iyi ^B	25	1,48	0,71			
	İyi ^C	65	1,94	0,72			
Özgürlük	Kötü ^A	30	1,85	0,78	7,062	0,001**	C>A,B
	Biraz iyi ^B	25	1,74	0,85			
	İyi ^C	65	2,26	0,54			
Destek	Kötü ^A	30	2,24	0,61	5,663	0,004**	C>A,B
	Biraz iyi ^B	25	2,37	0,70			
	İyi ^C	65	2,64	0,46			
Sosyal	Kötü ^A	30	1,42	0,86	3,694	0,028*	C>A,B
	Biraz iyi ^B	25	1,48	0,85			
	İyi ^C	65	1,86	0,83			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, *F*: One Way ANOVA, *Fark*: Post Hoc Testleri

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetme durumuna göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) aktivite alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetme durumuna göre yapı alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Kendini iyi hisseden tutuklu çocukların yapı alt boyutu puanları, kendini kötü ve biraz iyi hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetme durumuna göre mahremiyet alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Kendini iyi hisseden tutuklu çocukların mahremiyet alt boyutu puanları, kendini kötü ve biraz iyi hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetme durumuna göre duygusal geri bildirim alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Kendini iyi hisseden tutuklu çocukların duygusal geri bildirim alt boyutu puanları, kendini kötü ve biraz iyi hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetme durumuna göre özgürlük alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Kendini iyi hisseden tutuklu çocukların özgürlük alt boyutu puanları, kendini kötü ve biraz iyi hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetme durumuna göre destek alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Kendini iyi hisseden tutuklu çocukların destek alt boyutu puanları, kendini kötü ve biraz iyi hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetme durumuna göre sosyal alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Kendini iyi hisseden tutuklu çocukların sosyal alt boyutu puanları, kendini kötü ve biraz iyi hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların hayata karşı bakış açılarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.21 de gösterilmiştir.

Çizelge 4.21 Tutuklu Çocukların Hayata Karşı Bakış Açılarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Hayata karşı bakış açılarına	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Yapı	Kötümser ^A	32	1,98	0,60	3,202	0,044	C>A,B
	Biraz iyimser ^B	20	2,21	0,57			
	İyimser ^C	68	2,32	0,64			
Mahremiyet	Kötümser ^A	32	1,69	0,76	0,011	0,989	-
	Biraz iyimser ^B	20	1,69	0,71			
	İyimser ^C	68	1,67	0,66			
Aktivite	Kötümser ^A	32	0,49	0,66	2,757	0,068	-
	Biraz iyimser ^B	20	0,75	0,89			
	İyimser ^C	68	0,91	0,90			
Duygusal geri bildirim	Kötümser ^A	32	1,65	0,80	1,016	0,365	-
	Biraz iyimser ^B	20	1,73	0,75			
	İyimser ^C	68	1,86	0,69			
Özgürlük	Kötümser ^A	32	1,84	0,78	2,001	0,14	-
	Biraz iyimser ^B	20	2,13	0,58			
	İyimser ^C	68	2,13	0,71			
Destek	Kötümser ^A	32	2,45	0,62	0,087	0,917	-
	Biraz iyimser ^B	20	2,48	0,50			
	İyimser ^C	68	2,50	0,59			
Sosyal	Kötümser ^A	32	1,56	0,86	0,471	0,626	-
	Biraz iyimser ^B	20	1,63	0,83			
	İyimser ^C	68	1,74	0,87			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, *F*: One Way ANOVA, *Fark*: Post Hoc Testleri

Tutuklu çocukların hayata karşı bakış açılarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) mahremiyet, aktivite, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların hayata karşı bakış açılarına göre yapı alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). İyimser bakış açısına sahip tutuklu çocukların yapı alt boyutu puanları, kendini kötümser ve biraz iyimser bakış açısına sahip tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumuna göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.22 de gösterilmiştir.

Çizelge 4.22. Tutuklu Çocukların Cezaevinde Güvende Hissetme Durumuna Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Cezaevinde güvende hissetme durumuna	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Yapı	Güvensiz ^A	25	1,95	0,67	3,695	0,028*	C>A,B
	Biraz güvenli ^B	16	2,10	0,45			
	Güvenli ^C	79	2,32	0,62			
Mahremiyet	Güvensiz ^A	25	1,46	0,72	4,431	0,014*	C>A,B
	Biraz güvenli ^B	16	1,39	0,67			
	Güvenli ^C	79	1,81	0,66			
Aktivite	Güvensiz ^A	25	0,55	0,58	1,578	0,211	-
	Biraz güvenli ^B	16	0,65	0,91			
	Güvenli ^C	79	0,87	0,90			
Duygusal geri bildirim	Güvensiz ^A	25	1,39	0,69	6,442	0,002**	C>A,B
	Biraz güvenli ^B	16	1,63	0,62			
	Güvenli ^C	79	1,94	0,72			
Özgürlük	Güvensiz ^A	25	1,61	0,88	10,494	0,000**	C>A,B
	Biraz güvenli ^B	16	1,77	0,50			
	Güvenli ^C	79	2,25	0,61			
Destek	Güvensiz ^A	25	2,27	0,69	5,344	0,006**	C>A,B
	Biraz güvenli ^B	16	2,23	0,40			
	Güvenli ^C	79	2,60	0,54			
Sosyal	Güvensiz ^A	25	1,24	0,88	4,563	0,012*	C,A>B
	Biraz güvenli ^B	16	1,63	0,74			
	Güvenli ^C	79	1,82	0,84			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, *F*: One Way ANOVA, *Fark*: Post Hoc Testleri

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumuna göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) aktivite alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumuna göre yapı alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Güvenli hisseden tutuklu çocukların yapı alt boyutu puanları, güvensiz ve biraz güvenli hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumuna göre mahremiyet alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Güvenli hisseden tutuklu çocukların mahremiyet alt boyutu puanları, güvensiz ve biraz güvenli hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumuna göre duygusal geri bildirim alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Güvenli hisseden tutuklu çocukların duygusal geri bildirim alt boyutu puanları, güvensiz ve biraz güvenli hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumuna göre özgürlük alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Güvenli hisseden tutuklu çocukların

özgürlük alt boyutu puanları, güvensiz ve biraz güvenli hissedenden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumuna göre destek alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Güvenli hissedenden tutuklu çocukların destek alt boyutu puanları, güvensiz ve biraz güvenli hissedenden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme durumuna göre sosyal alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Güvenli hissedenden tutuklu çocukların sosyal alt boyutu puanları, güvensiz ve biraz güvenli hissedenden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların sosyal durumlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.23 de gösterilmiştir.

Çizelge 4.23. Tutuklu Çocukların Sosyal Durumlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Sosyal durum	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Yapı	Yalnız	20	2,01	0,62	1,302	0,276	-
	Biraz sosyal	22	2,24	0,50			
	Sosyal	78	2,26	0,66			
Mahremiyet	Yalnız	20	1,50	0,79	1,025	0,362	-
	Biraz sosyal	22	1,80	0,56			
	Sosyal	78	1,69	0,70			
Aktivite	Yalnız	20	0,83	0,88	0,061	0,941	-
	Biraz sosyal	22	0,76	0,78			
	Sosyal	78	0,76	0,88			
Duygusal geri bildirim	Yalnız	20	1,45	0,66	2,995	0,054	-
	Biraz sosyal	22	1,73	0,81			
	Sosyal	78	1,88	0,71			
Özgürlük	Yalnız	20	1,95	0,89	0,452	0,637	-
	Biraz sosyal	22	2,16	0,66			
	Sosyal	78	2,04	0,68			
Destek	Yalnız	20	2,53	0,50	0,259	0,772	-
	Biraz sosyal	22	2,41	0,65			
	Sosyal	78	2,49	0,58			
Sosyal	Yalnız	20	1,73	0,72	0,047	0,954	-
	Biraz sosyal	22	1,66	0,86			
	Sosyal	78	1,66	0,90			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, *F*: One Way ANOVA, *Fark*: Post Hoc Testleri

Tutuklu çocukların sosyal durumlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) yapı, mahremiyet, aktivite, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların oda dışında geçirdikleri zamanlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.24 de gösterilmiştir.

Tutuklu çocukların oda dışında geçirdikleri zamana göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) aktivite, duygusal geri bildirim ve sosyal alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların oda dışında geçirdikleri zamana göre yapı alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Oda dışında her zaman vakit geçirdiğini ifade eden tutuklu çocukların yapı alt boyutu puanları, hiç veya nadiren ile bazen oda dışında vakit geçirdiğini ifade eden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların oda dışında geçirdikleri zamana göre mahremiyet alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Oda dışında bazen vakit geçirdiği ifade eden tutuklu çocukların yapı alt boyutu puanları, hiç veya nadiren ile her zaman oda dışında vakit geçirdiğini ifade eden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Çizelge 4.24. Tutuklu Çocukların Oda Dışında Geçirdikleri Zamanlarına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Oda dışında geçirdikleri zaman	<i>n</i>	Ort.	S.S	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Yapı	Hiç veya nadiren ^A	25	1,90	0,70	5,415	0,006**	C>A,B
	Bazen ^B	16	2,08	0,70			
	Her zaman ^C	79	2,34	0,55			
Mahremiyet	Hiç veya nadiren ^A	25	1,38	0,78	3,319	0,04*	B>A,C
	Bazen ^B	16	1,84	0,75			
	Her zaman ^C	79	1,75	0,63			
Aktivite	Hiç veya nadiren ^A	25	0,56	0,80	1,008	0,368	-
	Bazen ^B	16	0,88	0,75			
	Her zaman ^C	79	0,82	0,88			
Duygusal geri bildirim	Hiç veya nadiren ^A	25	1,65	0,84	0,712	0,493	-
	Bazen ^B	16	1,71	0,54			
	Her zaman ^C	79	1,84	0,73			
Özgürlük	Hiç veya nadiren ^A	25	1,85	0,75	4,004	0,021*	C>A,B
	Bazen ^B	16	1,73	0,92			
	Her zaman ^C	79	2,18	0,62			
Destek	Hiç veya nadiren ^A	25	2,16	0,70	5,343	0,006**	A<B,C
	Bazen ^B	16	2,52	0,42			
	Her zaman ^C	79	2,58	0,53			
Sosyal	Hiç veya nadiren ^A	25	1,60	0,79	1,407	0,249	-
	Bazen ^B	16	1,38	1,01			
	Her zaman ^C	79	1,75	0,84			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, *F*: One Way ANOVA, *Fark*: Post Hoc Testleri

Tutuklu çocukların oda dışında geçirdikleri zamana göre özgürlük alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Oda dışında her zaman vakit geçirdiğini ifade eden tutuklu çocukların özgürlük alt boyutu puanları, hiç veya nadiren ile bazen oda dışında vakit geçirdiğini ifade eden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

Tutuklu çocukların oda dışında geçirdikleri zamana göre destek alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). Oda dışında hiç veya nadiren vakit geçirdiğini

ifade eden tutuklu çocukların destek alt boyutu puanları, her zaman ve bazen oda dışında vakit geçirdiğini ifade eden tutuklu çocukların puanlarına göre düşüktür.

Tutuklu çocukların diğer cezaevlerinin kurum ile kıyaslamasına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanların karşılaştırılması Çizelge 4.25 te gösterilmiştir.

Çizelge 4.25. Tutuklu Çocukların Diğer Cezaevlerinin Kurum ile Kıyaslamasına Göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) Alt Boyutlarına Ait Puanların Karşılaştırılması

Ölçekler ve faktörler	Diğer cezaevlerinin kurum ile kıyaslaması	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>S.S</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Yapı	Kötü	7	2,32	0,48	0,893	0,417	-
	Orta	5	1,85	0,22			
	İyi	32	2,15	0,66			
Mahremiyet	Kötü	7	1,74	0,81	0,353	0,705	-
	Orta	5	1,68	0,67			
	İyi	32	1,51	0,72			
Aktivite	Kötü	7	0,33	0,38	1,308	0,281	-
	Orta	5	0,47	0,65			
	İyi	32	0,82	0,88			
Duygusal geri bildirim	Kötü	7	1,52	0,74	0,89	0,418	-
	Orta	5	1,53	0,73			
	İyi	32	1,93	0,93			
Özgürlük	Kötü	7	1,25	0,83	5,647	0,007**	C>A,B
	Orta	5	1,45	1,04			
	İyi	32	2,13	0,63			
Destek	Kötü	7	2,52	0,57	0,323	0,726	-
	Orta	5	2,20	0,65			
	İyi	32	2,45	0,76			
Sosyal	Kötü ^A	7	2,07	0,73	2,066	0,14	-
	Orta ^B	5	1,10	0,74			
	İyi ^C	32	1,75	0,85			

* $p<0,05$, ** $p<0,01$, *F*: One Way ANOVA, *Fark*: Post Hoc Testleri

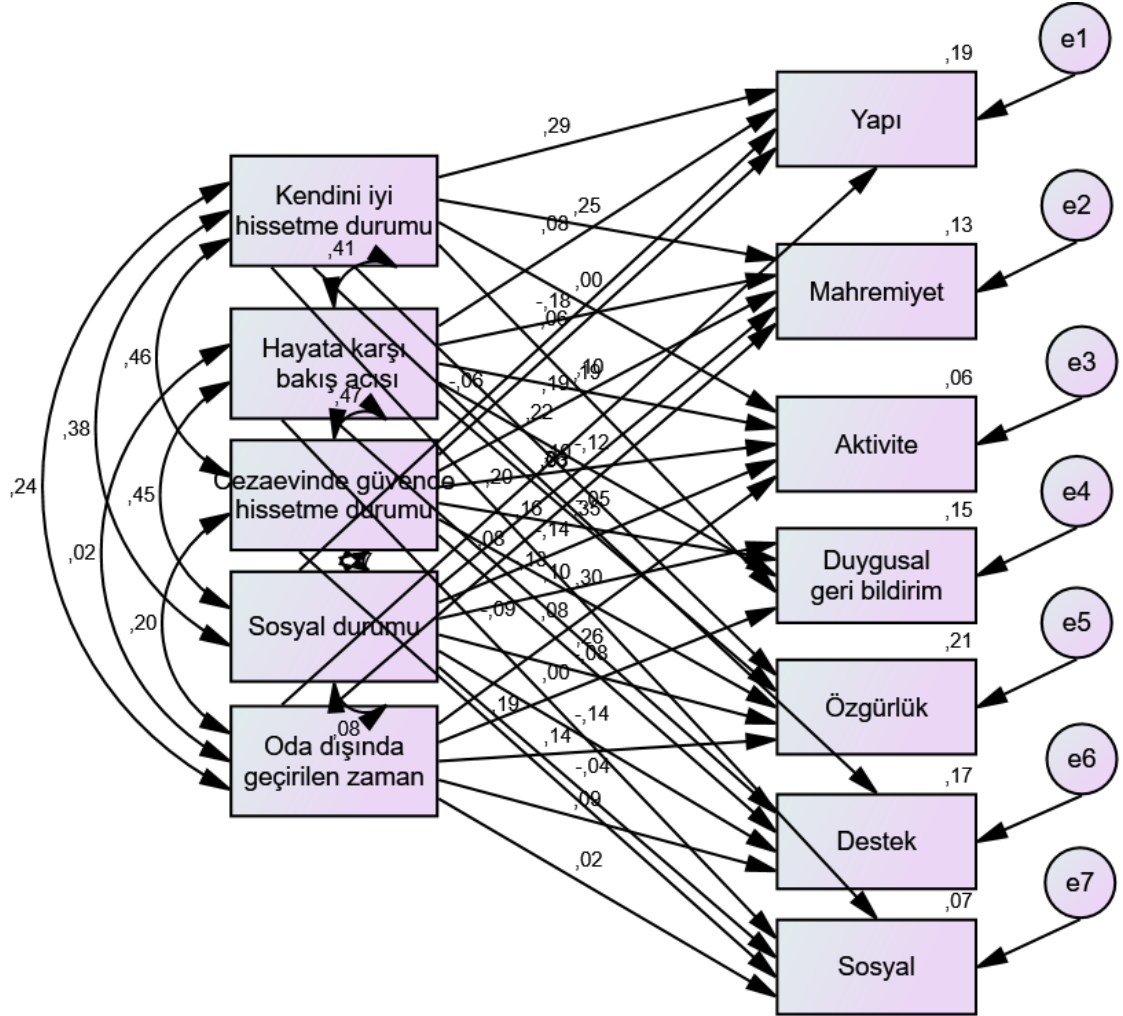
Tutuklu çocukların diğer cezaevlerini kurum ile kıyaslamasına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) yapı, mahremiyet, aktivite, duygusal geri bildirim, destek ve sosyal alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların diğer cezaevlerini kurum ile kıyaslamasına göre özgürlük alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür ($p<0,05$). İyi olarak kıyaslayan tutuklu çocukların özgürlük alt boyutu puanları, orta ve kötü olarak kıyaslayan tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir.

4.4.6. 12 Değişkenli Model İçin Yol Analizi

12 değişkenli gözlenen değişkenler ile çizilmiş bir araştırma modeli Çizelge 4.26'da gösterilmiştir. Modelde kendini iyi hissetme durumu, hayata karşı bakış açısı, cezaevinde güvende hissetme durumu, sosyal durumu, oda dışında geçirilen zaman değişkenleri ile yapı, mahremiyet, aktivite, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal faktörleri arasında tanımlanmış ilişkiler

bulunmaktadır. Bu modelde çok fazla sayıda hipotez geliştirilmiştir. 12 değişkenle çizilen standardize yol diyagramı Şekil 4.9'da verilmiştir. Yol analizinde, bazı değişkenler arasındaki yol kat sayılarının oldukça düşük olduğu görülmüştür.

CMIN=56,081; DF=21; $p=,000$; CMIN/DF=2,671, RMSEA=,118; GFI=,844; CFI=,844; SRMR=,072

Şekil 4.9. Modele Ait Tadil Edilmemiş Standardize Yol Diyagramı

Çizelge 4.26. Tadil Edilmemiş Modele İlişkin Tahmin Değerleri

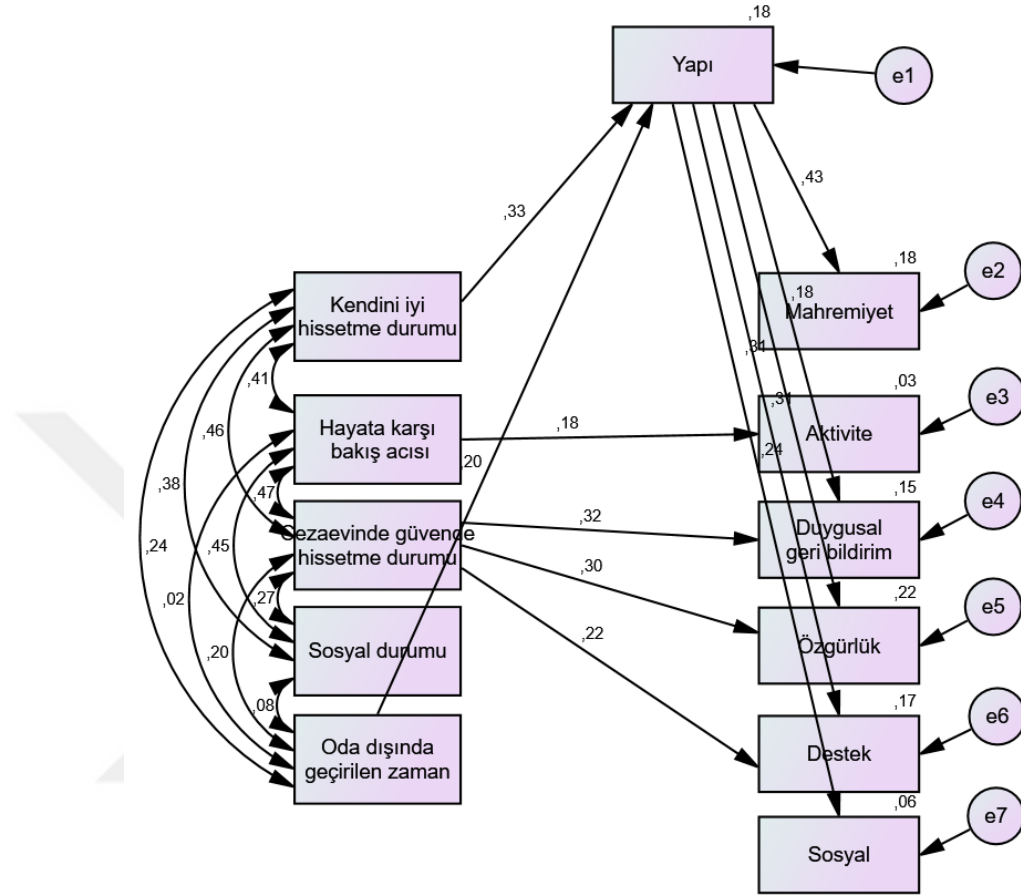
Faktör	Path	Faktör	B	S.E.	β (Beta)	CR	p
Yapı	<---	Kendini iyi hissetme	0,10	0,04	0,29	2,86	0,004
Yapı	<---	Hayata karşı bakış acısı	0,03	0,04	0,08	0,75	0,453
Yapı	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,02	0,04	0,06	0,60	0,549
Yapı	<---	Sosyal durumu	-0,02	0,04	-0,06	-0,59	0,556
Yapı	<---	Oda dışında geçirilen zaman	0,08	0,03	0,20	2,35	0,019
Mahremiyet	<---	Kendini iyi hissetme	0,10	0,04	0,25	2,37	0,018
Aktivite	<---	Kendini iyi hissetme	0,00	0,05	0,01	0,04	0,965
Duygusal geri bildirim	<---	Kendini iyi hissetme	0,04	0,04	0,10	0,94	0,350
Özgürlük	<---	Kendini iyi hissetme	0,09	0,04	0,22	2,17	0,030
Destek	<---	Kendini iyi hissetme	0,09	0,03	0,26	2,57	0,010
Sosyal	<---	Kendini iyi hissetme	0,08	0,05	0,16	1,44	0,150
Mahremiyet	<---	Hayata karşı bakış acısı	-0,07	0,04	-0,18	-1,72	0,086
Aktivite	<---	Hayata karşı bakış acısı	0,09	0,05	0,19	1,73	0,083
Duygusal geri bildirim	<---	Hayata karşı bakış acısı	-0,05	0,04	-0,12	-1,16	0,246
Özgürlük	<---	Hayata karşı bakış acısı	-0,02	0,04	-0,05	-0,48	0,631
Destek	<---	Hayata karşı bakış acısı	-0,04	0,03	-0,13	-1,21	0,225
Sosyal	<---	Hayata karşı bakış acısı	-0,04	0,05	-0,09	-0,83	0,408
Mahremiyet	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,07	0,04	0,19	1,79	0,073
Aktivite	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,05	0,05	0,10	0,90	0,368
Duygusal geri bildirim	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,14	0,04	0,35	3,38	***
Özgürlük	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,12	0,04	0,30	2,99	0,003
Destek	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,08	0,03	0,26	2,52	0,012
Sosyal	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,09	0,05	0,19	1,76	0,078
Mahremiyet	<---	Sosyal durumu	0,01	0,04	0,03	0,26	0,793
Aktivite	<---	Sosyal durumu	-0,07	0,05	-0,14	-1,35	0,176
Duygusal geri bildirim	<---	Sosyal durumu	0,04	0,04	0,10	0,98	0,326
Özgürlük	<---	Sosyal durumu	-0,04	0,04	-0,09	-0,90	0,367
Destek	<---	Sosyal durumu	-0,05	0,03	-0,14	-1,43	0,153
Sosyal	<---	Sosyal durumu	-0,02	0,05	-0,04	-0,35	0,729
Mahremiyet	<---	Oda dışında geçirilen zaman	0,03	0,04	0,08	0,86	0,389
Aktivite	<---	Oda dışında geçirilen zaman	0,04	0,05	0,08	0,83	0,407
Duygusal geri bildirim	<---	Oda dışında geçirilen zaman	0,00	0,04	0,00	0,05	0,963
Özgürlük	<---	Oda dışında geçirilen zaman	0,06	0,04	0,14	1,69	0,091
Destek	<---	Oda dışında geçirilen zaman	0,03	0,03	0,10	1,08	0,278
Sosyal	<---	Oda dışında geçirilen zaman	0,01	0,05	0,02	0,18	0,855

B: Standardize edilmemiş yol katsayısı, β (Beta): Standardize edilmiş yol katsayısı

Değişkenler arasındaki tahmini değerler veya diğer anlatımla yol kat sayıları incelendiğinde; bazı değişkenler arasındaki yol kat sayılarının anlamsız olduğu görülmüştür ($p>0,05$). Anlamsız olan yol katsayıları modelden teker teker çıkartılmıştır.

Modele ait uyum iyiliği değerleri incelendiğinde Ki Kare ($\chi^2=56,081$), serbestlik derecesi ($df=21$, $p=0.000$) oranının $\chi^2/df=2,671$; RMSEA= 0,118; CFI=0,844 ve SRMR= 0,072 olduğu görülmüştür. Ki kare serbestlik derecesi oranında 3'ten düşük, RMSEA ve SRMR değerlerinin 0.05 ile 0.08 arasında olması, CFI değerlerinin 0.90'dan büyük olması kabul edilebilir uyum iyiliğini göstermektedir (Gürbüz, 2019). Bu doğrultuda RMSA değeri hariç diğer, modele ait uyum iyiliği değerlerinin yeterince kabul edilebilir olmadığı görülecektir. Ancak, modeldeki birçok yol katsayısı

anlamsız olduğu görülmüştür. Bu nedenle, tekrarlanan yol analizleri sonucunda yol katsayıları ve modifikasyon indeksleri dikkate alınarak elde edilen tadil edilmiş modele ilişkin standardize yol diyagramı Şekil 4.10 da gösterilmiştir.

CMIN=47,867; DF=45; $p=,357$; CMIN/DF=1,064, RMSEA=,023; CFI=,987; SRMR=,072

Şekil 4.10. Tadil Edilmiş Modele Ait Standardize Yol Diyagramı

Tadil edilmiş modele ilişkin tahmin değerleri Çizelge 4.27 de gösterilmiştir.

Çizelge 4.27. Tadil Edilmiş Modele İlişkin Tahmin Değerleri

Faktör	Path	Faktör	B	S.E.	β (Beta)	CR	p
Yapı	<---	Kendini iyi hissetme	0,12	0,03	0,33	3,80	***
Yapı	<---	Oda dışında geçirilen zaman	0,08	0,03	0,20	2,37	0,018
Aktivite	<---	Hayata karşı bakış açısı	0,09	0,04	0,18	1,99	0,047
Özgürlük	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,12	0,03	0,30	3,67	***
Destek	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,07	0,03	0,22	2,58	0,010
Mahremiyet	<---	Yapı	0,48	0,09	0,43	5,19	***
Duygusal geri bildirim	<---	Yapı	0,21	0,10	0,18	2,14	0,032
Özgürlük	<---	Yapı	0,35	0,09	0,31	3,70	***
Destek	<---	Yapı	0,29	0,08	0,31	3,69	***
Sosyal	<---	Yapı	0,33	0,12	0,24	2,70	0,007
Duygusal geri bildirim	<---	Cezaevinde güvende hissetme	0,13	0,04	0,32	3,67	***

B: Standardize edilmemiş yol katsayısı, β (Beta): Standardize edilmiş yol katsayısı

Bağımlı faktörlerde açıklanan varyans oranı: Yapı $R^2=0,179$, Sosyal $R^2=0,058$; DGB $R^2=0,155$; Mahremiyet $R^2=0,184$; Özgürlük $R^2=0,220$; Aktivite $R^2=0,032$; Destek $R^2=0,172$.

Bu sonuçlar doğrultusunda yapıya ait açıklanan varyans %17,9, sosyal faktörü için açıklanan varyans %5,8, duygusal geri bildirim için açıklanan varyans %15,5, mahremiyet faktörü için %18,4, özgürlük için %22, aktivite için %3,2 ve destek için %17,2'dir.

Kurum yapısının mahremiyeti ($\beta=0,43$; $p<.01$), duygusal geri bildirimi ($\beta=0,18$; $p<.05$), özgürlüğü ($\beta=0,31$; $p<.01$), desteği ($\beta=0,31$; $p<.01$), sosyalliği ($\beta=0,24$; $p<.01$) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Yapının en fazla etkilediği değişkenin mahremiyet olduğu görülmektedir.

Tutuklu çocuğun kendini iyi hissetmesinin yapıyı ($\beta=0,33$; $p<.01$) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde, oda dışında geçirilen zaman yapıyı ($\beta=0,20$; $p<.05$) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde, hayata karşı bakış acısının aktiviteyi ($\beta=0,18$; $p<.05$) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde, cezaevinde güvende hissetmesinin özgürlüğü ($\beta=0,30$; $p<.01$), desteği ($\beta=0,22$; $p<.01$) anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

En son modele ait uyum iyiliği değerleri incelendiğinde Ki Kare ($\chi^2=47,867$), serbestlik derecesi ($df=357$, $p=0.000$) oranının $\chi^2/df=1,064$; RMSEA= 0,023; CFI=0,987 ve SRMR= 0,072 olduğu görülmüştür. Ki kare serbestlik derecesi oranında 3'ten veya 5'ten düşük, RMSEA ve SRMR değerlerinin 0.05 ile 0.08 arasında olması, CFI değerlerinin 0.90 dan büyük olması kabul edilebilir uyum iyiliğini göstermektedir. Bu doğrultuda modele ait uyum iyiliği değerlerinin bütün olarak doğrulandığı görülmüştür.

Tutuklu çocuklara ait çeşitli özellikler arasındaki ilişki düzeyleri Çizelge 4.28'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.28. Tutuklu çocuklara Ait Çeşitli Özellikler Arasındaki İlişki Düzeyleri

Değişken	İlişki	Değişkenler	r	p
Kendini iyi hissetme	<-->	Oda dışında geçirilen zaman	0,244	0,010
Cezaevinde güvende hissetme	<-->	Kendini iyi hissetme	0,460	***
Hayata karşı bakış acısı	<-->	Cezaevinde güvende hissetme	0,470	***
Hayata karşı bakış acısı	<-->	Oda dışında geçirilen zaman	0,023	0,802
Cezaevinde güvende hissetme	<-->	Oda dışında geçirilen zaman	0,199	0,034
Hayata karşı bakış acısı	<-->	Kendini iyi hissetme	0,407	***
Sosyal durumu	<-->	Kendini iyi hissetme	0,380	***
Sosyal durumu	<-->	Hayata karşı bakış acısı	0,449	***
Sosyal durumu	<-->	Cezaevinde güvende hissetme	0,272	0,004
Sosyal durumu	<-->	Oda dışında geçirilen zaman	0,077	0,402

Tutuklu çocukların kendini iyi hissetmesi ile oda dışında geçirilen zaman, cezaevinde güvende hissetme, hayata karşı bakış acısı ve sosyal durumu arasında düşük ve orta düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur ($p<0,05$).

Tutuklu çocukların oda dışında geçirdiği zaman ile cezaevinde güvende hissetme arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Ancak, tutuklu çocukların oda dışında geçirdiği zaman ile hayata karşı bakış acısı ve sosyal durumu arasında ilişki tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Tutuklu çocukların hayata karşı bakış acısı ile cezaevinde güvende hissetme ve sosyal durumu arasında orta düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur ($p<0,05$).

Tutuklu çocukların cezaevinde güvende hissetme ile sosyal durumu arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur ($p<0,05$).

5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Bu çalışmanın amacı, mimari kurama dayanan tasarım stratejileri, tutuklu çocukların fiziksel ve psiko-sosyal ihtiyaçlarını tanımlayan ortam bilgisi ve mekânsal gereksinimleri içeren ihtiyaç programı verilerini birleştiren iyileştirici çevre tasarımı önerileriyle Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının tasarlanması ve planlanması için Çağdaş Ceza Mimarlığı tasarım yaklaşımlarını sunmaktır. Araştırma, *“Tutuklu çocukların fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini desteklerken mekânsal ve ortama bağlı bileşenlerle rehabilite edilmesini sağlayan cezaevi nasıl olabileceği/tasarlanabileceği konusu”* üzerine fikir geliştirmiştir. Araştırma sorunsalı, Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Modeli, ortama bağlı mekânsal/bağlamsal ihtiyaçları ve programda tanımlanan bina/mekân bilgisini içeren alan gereksinimleri araştırılarak incelenmiştir.

Bu tezde cezaevinde iyileştirici çevreyi tasarlamak, tutuklu çocukların fiziksel ve psiko-sosyal durumlarını besleme, geliştirme halini sadece cezaevinde bulunduğu süre bağlamında ele almayıp serbest kaldığında da sürdürülebilir kılma yolu olarak düşünülmektedir. Araştırmada ortaya konulan mekânın fiziksel özellikleri, ortamın sunduğu olanaklar ve sosyal destek uygulamaları iyileştirici çevreyi deneyimleme fırsatı veren, tamamlayıcı ve birleştirici unsurlardır.

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda iyileştirici mimarlığı değerlendirme kapsamında tutuklu çocuk, mekân ve ortamla ilgili sorunları belirleyici yöntemlerin kullanılması; psiko-sosyal yönden durum tespiti, mekânsal/ortamsal bağlamın psiko-sosyal durum üzerine etkisini, teorik açıklamalarla desteklenen analizlerden çıkarımlar elde etmeyi ve tasarım önerileri getirmeyi kolaylaştırmıştır.

5.1. Mimari Tasarım Sorunları Bağlamında Tartışma ve Sonuçlar

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda tutuklu çocukların rehabilite edilmesi ve topluma yeniden kazandırılmasının nasıl sağlanabileceği öncelikli bir konudur. Kurum, hem çocukları topluma bütünleştirme hem de eğitim-öğretim faaliyetleriyle mesleki gelişimi ve bireysel olgunluğu kazandırma uygulamalarına sahiptir. Bununla birlikte, rehabilite edilme sorunu hala devam etmektedir. Araştırma, bu konuya iyileştirici mimarlık kapsamında mimari tasarım sorunlarını ele alarak, Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında tutuklu çocukların karşılaştığı zorlukları, kurum içinde çalışan personellerin ve tutuklu çocukların görüşlerine dayanarak tespit etmiştir. Bu nedenle, personellere kurumla ilgili genel görüşleri, tutuklu çocuklara ise bulunduğu süre boyunca hapsedilmenin etkisiyle yaşadıkları zorluklar, değiştirmeyi istedikleri şeyler ve başarılı buldukları konular hakkında görüşleri sorulmuştur.

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda karşılaşılan mimari tasarım sorunları üç ana tema kapsamında değerlendirilmiştir. Bu temalar; Tutuklu Çocuk, Mekân ve Ortamla ilgili konulardır.

-Tutuklu Çocuklarla ilgili sorunlar bakımından; finansal durum, adaptasyon sorunları, psiko-sosyal sorunlar, sosyo-kültürel farklılıklar ve suç geçmişine bağlı olan bu kategorilerde zorluklar yaşanmaktadır.

Çalışmada tutuklu çocuklarla ilgili tasarım sorunları bağlamında kurumlar arasında bahsedilme sıklığına göre tutarlılık vardır. Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus'ta yaşama kültürü ve adaptasyon sorunlarına bağlı akranla iletişim kodu en yoğun ve benzer sıklıkta tartışıldığı tespit edilmiştir.

Dışarı çıktığında işsizlik yaşamaları, kurumda mesleki gelişimine faydalı kursların olmaması ve ebeveynin maddi olanaklarına bağlı yaşama kısıtlılıkları *finansal açıdan etkileyen nedenlerdir*. Benzer şekilde Mangır, ekonomik yetersizlikler içinde büyümenin %56 oranında suçlu çocuk üzerinde etki ettiğini bulmuştur (Mangır, 1992).

Adaptasyon sorunlarını kapsayan kodlardan kendine ait odasının olması ve akranlarıyla olumlu iletişimi iyimser olmaları yönünde etkilerken aileleriyle iletişimde yaşanan kopukluğun kötümser olma yönünde etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Fakat, literatür çalışmaları incelendiğinde tutuklu çocukların adaptasyon sorunlarını belirten, konuyla ilgili ihtiyaçlarını ve beklentilerini dikkate alan çalışmalara rastlanmamıştır.

Psiko-sosyal sorunlarını tanımlayan kodlar ise; yaşadığı olaylara bağlı kafa karışıklığı, andan kopuş, geleceğe dair umutsuzluk olarak bildirilmiştir. Ayrıca, akranlarıyla iletişimde yaşanan kopukluk veya herhangi bir anlaşmazlık durumunda öfke ve saldırgan davranış gösterdikleri tespit edilmiştir. Müller-fabian ve ark (2020)'nın psikolojik araştırmalarının sonuçlarında bu çalışmayla benzerlik içeren suçlu çocuk grubuna ait işbirlikçi olmayan davranış, farkındalık eksikliği, yaşa uygun olmayan laf kalabalığı, yetersiz IQ özellikleri görülmüştür (Müller-fabian ve ark., 2020). Bunun yanı sıra, araştırmanın literatürde yer alan diğer psikolojik sorunlarla ilgili konu başlıklarında daha az sıklıkta yoğunlaşıldığı tespit edilmiştir. Bunlar: cezaevinde depresyona girmesi (Forest ve ark., 2000), uyuşturucu madde kullanımına bağlı çeşitli ruhsal bozukluklar (Domalanta ve ark., 2003) ve travma yaşamalarıdır (Matsuda, 2009).

Tutuklu çocukların sosyo-kültürel farklılıklar açısından etkili olan kodları; yaşama kültürü, din kültürü ve ayrımcılığı içeren konularda yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Çalışmada, yaşama kültürüne göre önem verilen aktivitelerin farklılaşabildiği görülmüştür. Örneğin, bir tutuklu çocuğun ortak alanda kendine yemek yapmayı istemesi, kişisel temizliğe gösterdiği özenin boyutu sorumluluk duygusunu göstermektedir. Ayrıca, binanın biçimsel tasarımı nedeniyle ayrımcılığa uğradıklarını öne sürmektedirler. Yani, odası üçüncü katta bulunan bir tutuklu çocuk, doğal çevreyle görsel temas kurma fırsatına sahip olmasına rağmen zemin katta kalan birinin ise görsel erişim hakkı bulunmamaktadır. Çalışmada, tutuklu çocukların ruhsal sağlığı üzerinde mimari biçimlenme nedeniyle olumlu veya olumsuz etkilenmesi yönünde sonucun ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer şekilde Zumthor (2006) mimarlığı, mimari bir beden olarak tanımladığı ve dokunarak, duyu organlarıyla var olarak bizimle iletişime geçtiğini

söylemiştir. Binanın büyüklük, yükseklik gibi geometrik özelliklerinin mekân tasarımı yoluyla duyguları ve akli etkilediği Böhm (2013)'ün çalışmalarında da görülmektedir.

Tutuklu çocukların suç geçmişine bağlı olarak, suçlarının sayısı, suçunun türü ve akranlarıyla ortaklık kodlarında dile getirilmiştir. Örneğin bir suçlu çocuğun yıllar içinde işlediği benzer veya farklı suçlardan 12 ve üzeri sayıda kurumda bulunduğu tespit edilmiştir. Koşuşunu paylaştığı diğer çocuklarla iletişim sonucu diğer suçlarla ilgili gerekli bağlantıyı kurabilir, yasal süreçlerde kolaylıkların sağlanma biçimine dair bilgiler edinebilir. Bu noktada suça yönlendirici olarak akranlarla ortaklıklar ortaya çıkabilir. Çocuğun, 18 yaşını doldurduktan sonra tutuklandığı suçtan başka daha önceki dosyalarının da açılarak hukuki işlem yapılması, ardından çocuğun yetişkin sıfatıyla yargılanarak cezai hükmünün fazla olması muhtemeldir. Bu konunun yargı boyutunda, yasal nihai cezai karar işlemlerinde verilen cezada caydırıcılık şartlarında eksiklik olduğu görülmüştür. İyileştirici çevre yaratmak amacıyla çalışma kapsamında:

- Belirlenmesi gereken belli sayıda işlediği suçların sınır sayısını aşması halinde çocukların önce ailesi ve kendisinin bilgilendirilmesi,
- 5 (Beş) farklı işledikleri suçtan itibaren gözetime alınması ve dışardaki koşulları gözetilerek gerekli durumlarda aileyle temasa geçilmesi,
- Hâkimlerin konuyla ilgili karar verirken örneğin beşten fazla kez suç işlemiş çocuğun, suça yönlenmesini engelleyici ruhsal tedavi modelleri önermesi,
- Bu süreçte dış ortam koşullarını araştıran savcılarının da görevlendirilmesi önerilmektedir.

Dünyadaki gelişmeler incelendiğinde suçlu davranış, okul başarısızlığı, saldırganlık veya diğer anti sosyal davranışlarda bulunan veya risk altında olduğu düşünülen gençleri önlemek, yönlendirmek ve iyileştirmek için en yaygın kullanılan müdahalelerden biri olarak mentörlük uygulamaları yer alır (DuBois, Holloway, Valentine, & Cooper, 2002; Tolan, Henry, Schoeny, & Bass, 2008). Mentörlük uygulamalarında etki alanını önemli kılan ise mentör ve alıcı (suçlu çocuk) arasındaki güçlü bir kişisel ilişkinin faydalarını artıracığıdır. (DuBois et al., 2002; Rhodes, Spencer, Keller, Liang, & Noam, 2006).

-Mekânla ilgili sorunlar temasına ait kodların ise hijyen, mahremiyet, özgürlük, iç donatım elemanı ve yapı fiziği öncelikli olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada Kayseri CİK'te iç donatım elemanları kodu en yoğun kod olarak yer alırken, Tarsus CİK ve Diyarbakır CİK'lerde yapı fiziği koduna bağlı alt kodların tartışıldığı belirlenmiştir.

Hijyene bağlı olarak dile getirilen kodların, çamaşırların kaşıntı yapması, sivrisinek/böceklerin rahatsız edici sayıda olması, koğuş içinde bireysel temizliklerine herkesin yeterli özeni göstermemesine bağlı olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde bu konuyla ilgili diğer sonuçlara rastlanmamıştır.

Yaşam ünitesinde mahremiyet alanına etki eden kodlar ise koğuşun kalabalık olması, kapı ve ışık kontrolüyle ilgili mekânları kullanımında yaşadıkları kısıtlılık hallerinde yoğunlaşmıştır.

Çalışma, Tirali (2000)'nin araştırmasına benzer şekilde koğuşların kalabalık olmasının mahremiyeti etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Tutuklu çocuklar ayrıca mahremiyet kavramını “kişisel olan ve koruma memurundan saklanılan alan” şeklinde ifade etmişlerdir. Ek olarak, kapı/ışık kontrol ve denetimi, mahrem alanının sınırlarını daraltabildiği tespit edilmiştir. Mevcut durumda yaşama ünitelerinde bulunan gözetim fanusları işlevsel olarak kullanılmamaktadır. Gözetim ve kontrol süreci, koridora yerleştirilen masa etrafında toplanan infaz koruma memurları tarafından tutuklu çocuklarla anons sistemi aracılığıyla iletişime geçilmesiyle yürütülmektedir. Bu nedenle koğuşların kalabalık olmasına çözüm olarak, yaşama ünitesindeki gözetim fanusun kaldırılması ve yaşama ünitelerinde boşalan bu alana alternatif yaratarak iki kişilik ranzalı bir sistem kurulması veya esnek mekân tasarımı geliştirilmesi önerilmektedir.

Özgürlükle ilgili dile getirilen kodların; hareketsizlik, manzara görme, duvar/kapı rengine bağlı olarak tartışılan konularda yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Çalışmada tutuklu çocukların fiziksel gelişimini açık spor sahalarının desteklediği fakat yaşama üniteleri ve bina içinde yeterli imkânların olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, sağlıklı fiziksel gelişimi sürdürebilmeleri için bedenlerini iyileştiren spor aletlerine ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Ruhsal sağlık durumlarının fiziksel çevreyle ilişkili olmasına bağlı olduğu, iyileştiren tasarım çalışmalarında incelendiği gibi (bknz.s10) bu çalışmada benzer şekilde manzara görmelerinin gerekliliğini desteklemektedir. Ayrıca, psikolojik olarak uyumlu ve dingin hissettiren renkli yüzeylerin tasarlanmasına ihtiyaç olduğu görülmüştür.

İç donatım elemanlarıyla ilgili kodların; ergonomi, doku ve konumla ilgili konularında tartışıldığı ve yoğunlaştığı belirlenmiştir. Çalışma, Tirali (2000)'nin sonuçlarına benzer şekilde ev sıcaklığını hatırlatan iç donatım elemanlarına ihtiyaç duyulduğunu tespit etmiştir. Aykal (2010)'ın çalışmasıyla tutarlı olarak pencerenin konumuna bağlı fonksiyonel uyumunu ve masa yüksekliğinin ayarlanabilir olmasını çocukların sağlığı açısından önemli bulmaktadır. Ayrıca, bu çalışma, yatak, çalışma masası, sandalye gibi iç donatım elemanlarının dokusunun sıcaklık veren yumuşak yüzeylere sahip olmasının ve esnek yerleşim düzeninde planlanmasının tutuklu çocukların fiziksel ve psiko-sosyal gelişimi için iyileştirici mimari öğeler olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapı fizikğine bağlı kodların ise gürültü, sıcaklık ve kokuya bağlı sorunlarla dile getirildiği bulunmuştur. Çalışmada Tirali (2000)'nin sonuçlarına benzer şekilde gürültünün kalabalık nedeniyle yaşandığı görülmüştür. Ek olarak, sıcaklığın havalandırma eksikliğinden kaynaklandığı ve kokunun yapı tesisatında yaşanan sorunlara bağlı olarak oluştuğu tespit edilmiştir.

Ortam ilgili sorunlar temasında tartışılan konular ise eğitim-öğretim faaliyetleri, aktivite, yönetim, yasal süreçler, sağlık kodlarıdır.

Tutuklu çocuklar, kurumun *eğitim-öğretim faaliyetlerinin* onlara özgüven aşıladığını bildirmekle beraber, kendi becerilerine uygun, mesleki gelişimine fırsat veren kursların olmasının daha çok faydası olacağı tespit edilmiştir.

Kurumların, açık alanda sosyal etkileşim fırsatlarını yarattığı ve olumlu iletişimi desteklediği fakat yaşama ünitelerinde *bedensel aktiviteye* daha az önem verdiği tespit edilmiştir. Ek olarak, bedenlerinin hareket etmesi için çoğu çocuk gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmayı, kurumda bir işe ortak olmayı istemektedir. Ayrıca, infaz koruma memurlarıyla açık sahada yapılan futbol turnuvalarından oldukça memnuniyet verici olduğu tespit edilmiştir.

Yönetimle ilgili dile getirilen konuların esneklik, görüşme süresi ve idare tarzına bağlı konularla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, bazı tutuklu çocuklar, esnek saatlerin onlara daha iyi geldiğini bildirirken, bazıları ise disiplinli yönetimin onları terbiye ettiği görüşüne sahip olduğu görülmüştür. Aile görüş süresinde esneklik sağlanarak 200-250 dk görüşme saatinin olması genel olarak talep edilen bir konu olarak tespit edilmiştir.

Yasal süreçlere koduyla ilgili tartışmaların dava süresinin sonuçlanma süresi ve hâkime davayla ilgili ifade verme süreci, akranlarla karşılaştırma konularında yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Sağlıkla ilgili tartışılan kodların, koordinasyon, güvenlik ve gizlilik konularında dile getirildiği belirlenmiştir. Tutuklu çocukların herhangi bir sağlıkla ilgili şikâyeti olduğunda hastaneye sevk edilme durumu olmadan hastane veya semt polikliniğinde görevli sağlık personeliyle iletişime geçilmesi, ardından proaktif bir yaklaşımla kurum içindeki sağlık birimi ve şehir hastanesi arasında koordinasyonun sağlanması gerektiği tespit edilmiştir. Böylece, çocuklar tarafından hastalanma halinin suiistimal edilmesinin önleneyeceği düşünülmektedir. Ayrıca, güvenli bir ortam tasarlamak için yüksek risk altındaki çocukları korumak amacıyla kurumda kameralı bir oda gereksinimi duyulduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, personellerin gizliliğinin gözetilmesi amacıyla, bina içinde duyurulan bir konunun sadece ilgili birime iletildiği bir anons sisteminin yapılandırılmasına ihtiyaç olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışma, tutuklu çocukların ve kurum içi personellerin Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında karşılaştıkları gündelik yaşam pratiklerine dair görüşlerini içeren çıkarımlar ve değerlendirmelerde bulunmaktadır. İyileştirici mimarlık bağlamında mimari tasarım sorunları ele alınarak tutuklu çocuk, mekân ve ortamla ilgili başlıklara göre politikacılar, ulusal veya uluslararası kuruluşlar, Ceza İnfaz Kurumları idari yönetimi ve tutuklu çocukların ailelerinin de işbirliğiyle çözülebilmesi mümkündür. Gelecekteki araştırmalar için örneklem seçimi arttırabilir, farklı ceza kurumlarının, ailelerin ve müdürlerin de görüşlerini içeren geniş kapsamlı bir metodolojik modeli içerebilir. Ek olarak, iyileştirici mimari öğeleri içeren bir örnek olarak bir tutuklu çocuk üzerinde tedavi odası ve mekânsal uyaranlar yoluyla iyileşme sürecini takip eden bir müdahale yöntemi geliştirilebilir. Özetle, tutuklu çocukların, rehabilite edilmesinde tespit edilen sorunlarına yönelik çözümler getiren, hem kendine hem de topluma faydalı olmasının yollarını arayan çalışmalara ihtiyaç vardır.

5.2. Tutuklu Çocuk, Mekân ve Ortam Etkileşimi Bağlamında Tartışma ve Sonuçlar

Tutuklu çocuk, mekân ve ortam etkileşimini inceleme bağlamında yapılan araştırma, Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda yürütülmüştür. Tutuklu çocukların psiko-sosyal durumları saptanarak cezaevi çevresel boyutlarıyla karşılaştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, tutuklu çocukların psiko-sosyal durum tespiti ve çocuk kapalı cezaevi ortamı analizi üzerine tutuklu çocukların ve kurum personellerinin araştırmaya dâhil edilmesi nedeniyle, Türkiye'de bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Türkiye'de toplamda 7 adet bulunan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan, 3 tanesinde alan çalışmasının gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin betimleyici genel durumunu büyük oranda ortaya koymaktadır.

Sosyo-demografik bilgileri açısından (yaş, iller ve eğitim durumu),

- Araştırmada, yaşlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemesi, 14-18 yaş aralığında yer alan tutuklu çocukların benzer bilişsel gelişimi düzeyinde olduklarının göstergesidir.
- Tarsus'ta yaşayan tutuklu çocukların yapı ve sosyal alt boyutu puanları, Diyarbakır ve Kayseri'de bulunan tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir. Bu durum, Giddens (1991) ve Sewell (1992)'in söylemlerine benzer olarak tutuklu çocukların hapisane kurallarına bağlı geliştirdikleri kültürel şema, varsayım veya kodların, kurumsal yapı ve sosyal süreçlerinin paralelinde ilerlediğini vurgulamaktadır (Giddens, 2023; Sewell Jr, 1992).
- Kayseri'de bulunan tutuklu çocukların mahremiyet alt boyutu puanları, Tarsus ve Diyarbakır'da bulunan tutuklu çocukların mahremiyet puanlarından düşük olması koğuşlardaki çocuk sayısı ile ilgilidir. Sevük (1998) koğuşta 20 kişi kaldığını belirtirken, bu çalışmada 8 kişiye göre planlanan koğuşlarda en fazla 11 kişi kaldıkları tespit edilmiştir (Sevük, 1998). Süreç içinde sayının azalmasına rağmen, koğuşların kalabalık olması, kişisel alan saygı gösterme, çocukların birbirleriyle uyumlu olması ve bireysel temizlik konularında sorunların devam ettiği tespit edilmiştir.
- İlkokul ve altında mezuniyete sahip tutuklu çocukların aktivite alt boyut puanının yüksek olması, tutuklu çocukların eğitim durumu arttıkça spor yapmaya ayrılan zamanın azaldığını göstermektedir.

Psiko-sosyal Özellikleri açısından,

- Çocuk cezaevi ortamı ile çocukların iyilik hali karşılaştırıldığında kendini iyi hisseden tutuklu çocukların yapı, mahremiyet, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal alt boyutu puanları, kendini kötü ve biraz iyi hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan diğer araştırmalarda (Kırteke, 2009; Özgün, 2009; Ögel vd., 2012) çocuk mahkumların büyük kısmında en az bir ruhsal hastalığın kriterini karşılaması, cezaevi ortamının iyilik hali üzerinde doğrudan

etkisi olduğunu göstermektedir. Bu sebeple, cezaevi ortamının doğru yönlendirmesiyle tutuklu çocukların iyi hissetmesi sağlanarak rehabilite olabileceği anlaşılmaktadır.

- Tutuklu çocukların hayata karşı bakış açılarına göre sadece yapı alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. İyimser bakış açısına sahip tutuklu çocukların yapı alt boyutu puanları, kendini kötümser ve biraz iyimser bakış açısına sahip tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir. Tutuklu çocukların iyimserlik halinin artması; disiplin, kurallar ve normlara uyumlu olmasını kolaylaştırmaktadır. Bu bulgu, iyimserliği ve olumlu bakış açısını teşvik eden müdahale ve programların tutuklu çocuklar için faydalı olabileceğini düşündürmektedir.
- Cezaevinde güvenli hisseden tutuklu çocukların yapı, mahremiyet, duygusal geribildirim, özgürlük, destek, sosyal alt boyutu puanları, güvensiz ve biraz güvenli hisseden tutuklu çocukların puanlarına göre yüksektir. Güvenlik yönetimini sağlayan unsurlar; fiziksel koşullara, personelin niteliği ve niceliğine, çocuk-personel iletişim becerilerine, adaletli yöneticilerin varlığına, cezaevi yönetim programına bağlıdır. Ayrıca, bu unsurlar arasında doğrudan ve pozitif yönlü ilişkiler bulunmaktadır. Bu bağlamda, Prosedürel adalet teorisi (Konovsky, 2000; Tyler, 2003) ile tutarlı olarak, cezaevi ortamında alınan kararlar adaletli ise sonuçların, kişisel sınırlara saygı ve güven duygusu yaratabileceği, ortama uyumu olumlu etkileyebileceği tespit edilmiştir.
- Tutuklu çocukların kendini yalnız hissetmesi, biraz sosyal veya sosyal olması durumlarına göre Cezaevi Çevre Envanteri (CÇE) yapı, mahremiyet, aktivite, duygusal geri bildirim, özgürlük, destek ve sosyal alt boyutlarına ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Yapılan diğer çalışmalarda bilişsel yeteneklerin hapis sırasındaki anti sosyal davranışlarla ilişkili olduğunu göstermiştir. Literatüründe yapılan çalışmalarda (Maner, Kayatekin, Abay, Saygili, & Sener, 1991) (Fridell, Hesse, Jæger, & Kühlhorn, 2008; Öncü et al., 2002) sürekli suç işleme davranışı gösterme durumu, anti sosyal kişilik bozukluğu tanısıyla yakından ilişkilendirilmiştir. Fakat yapılan bu araştırmada cezaevi ortamında sosyal veya anti-sosyal hissetmesinin CÇE alt boyutlarında farklılık yaratmıyor oluşu, yönetimin standardize ettiği bir yaşama biçimini tutuklu çocukların kabullenmesinin göstergesidir. Bu konuda cezaevi ortamının tedavi edici olup olmadığı tartışma konusudur.
- Tutuklu çocukların oda dışında geçirdikleri zamana göre yapı, mahremiyet, özgürlük ve destek alt boyutuna ait puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Oda dışında geçirilen zamanın artmasıyla kurumla uyum ve rehabilitasyonun olumlu yönde ilerlediği söylenebilmektedir. Buna ek olarak, tutuklu çocukların oda dışında geçirdiği zaman ile cezaevinde güvende hissetme arasında düşük düzeyde pozitif ilişki bulunmuştur. Ancak, tutuklu çocukların oda dışında geçirdiği zaman ile hayata karşı bakış acısı ve sosyal durumu arasında ilişki tespit edilememiştir. Tutuklu çocukların

rehabillite edilmesine yardımcı olmak amacıyla bireysel iyileştirme programlarının sosyalleşme becerilerine katkı sağlaması ve çocukların umutlu olmasını desteklenmesine ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle mutfak, yeme alanları, eğitim sınıfları ve avlu mekânları gibi sosyalleşme amaçlı tasarımının önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca sosyalleşmenin derecesi; yapı, mahremiyet, özgürlük ve destek alt boyutlarında iyileştirici ortam deneyimini arttıracakı tespit edilmiştir.

Cezaevi Çevre Envanteri açısından,

- Çalışmada kurum yapısının mahremiyeti, duygusal geri bildirimi, özgürlüğü, desteği, sosyalliği anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Wright (1993)'a göre, daha az yapıya ve daha fazla öz-yeterlik fırsatına sahip cezaevlerinde daha az davranış sorunu yaşanmaktadır (K. N. Wright, 1993). Bu çalışma, benzer şekilde yapının en fazla etkilediği değişkenin mahremiyet olduğunu göstermektedir.
- Hangi kurumun daha başarılı olma durumu, özgürlük alt boyutu puanlarına göre değerlendirilerek ortaya çıktığı görülmektedir. Özgürlük boyutunun, cezaevinde güvende hissetmesini desteklediği çalışmanın bir diğer tespitidir. Çocuklara göre cezaevini uygulamada başarılı olarak değerlendirme ilkesinin kendilerini güvende hissetmesi olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda, hayata karşı bakış acısı ve sosyal olma durumları, güvende hissetmeleriyle ilişkili olarak olumlu yönde gelişmektedir. Bu bulgular, önceki çalışmalarda belirtilen yeniden suç işleme üzerindeki toplam etkinin neredeyse yarısının olumsuz duygusallık yoluyla işlediğine (Wolff & Baglivio, 2017) referans olmaktadır. Tutuklu çocukların serbest kaldıktan sonra yeniden suç işleme belirtilerinin azaltılmasında ve rehabilitasyon programlarının iyileştirilmesinde aktif mekan kullanımı ve sosyal ilişkilerin potansiyelini vurgulamaktadır. Filkin ve ark. çalışmalarına benzer şekilde (Filkin, Mojtahedi, & Willmott, 2022) eğitimciler, ceza adaleti uygulayıcıları ve diğer çeşitli devlet yetkilileri nedensel etkileri ele almak için birlikte çalıştığı çok kurumlu bir yaklaşımı benimsemelidir.

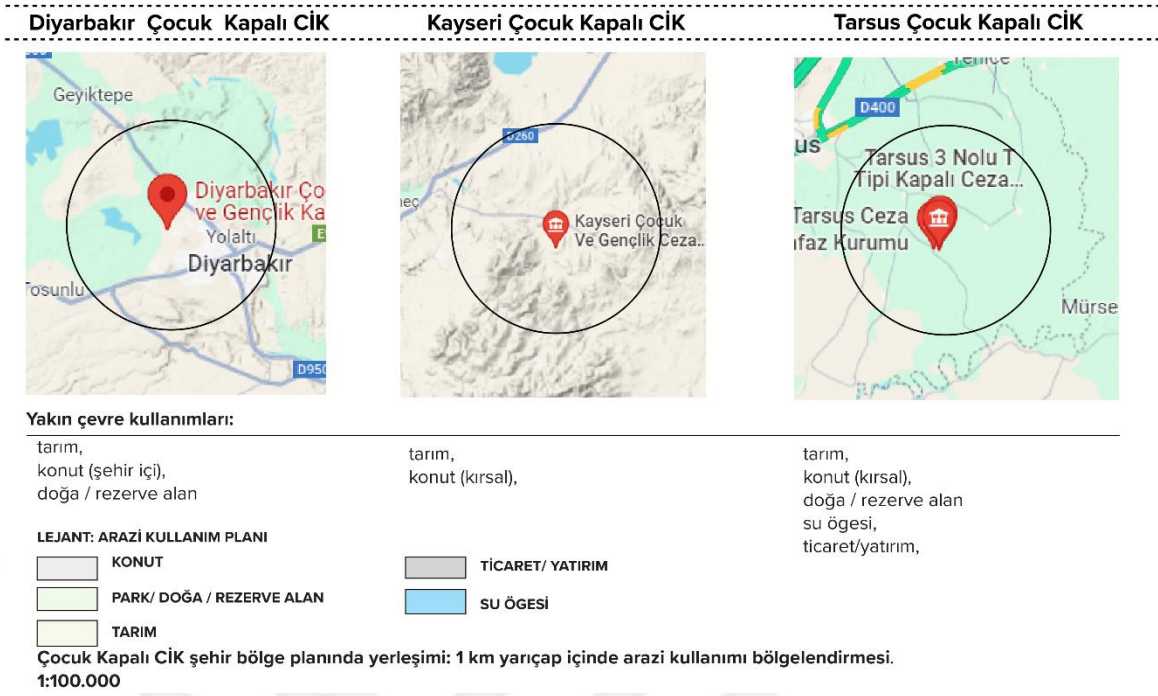
Cezaevi ortamı nedeniyle tutuklu çocuklar psikiyatrik sorunlar yaşayabilir, hapsedilmenin sonuçları itibarıyla çocuklar kalıcı etkilere sahip olabilir ve uzun süren psikolojik tedaviye ihtiyaç duyabilirler. Hapsedilme nedeniyle kendilerine zarar verme riski de artmaya eğilim gösterebilmektedir (Welfare & Mitchell, 2005; Winicov, 2019) . Ortamın çocukları psiko-sosyal olarak nasıl etkilediği bu çalışmada birkaç farklı yönden tartışılmaktadır. Bunlar; cezaevi ortamının yapı, mahremiyet, duygusal geribildirim, aktivite, destek, sosyal uyarım, özgürlük ve güvenlik boyutlarıdır. Üç farklı Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda yapılan gözlem, görüşme ve anket değerlendirmeleri sonucu Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistem Tasarım Modeli ve iyileştirici mimari tasarım özellikleri ile çocuk adaleti yaklaşımlarını sağlama yeteneği arasında ilişki bulunduğu görülmektedir.

5.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İyileştirici Çevre Tasarımı Önerileri

Tutuklu çocukların rehabilite edilmesini sağlayan, mekân ve ortam etkileşimiyle iyileştirici ve geliştirici çözümler üretebilmek amacıyla Çağdaş Ceza Mimarisi için tasarım eskizlerinden bir rehber oluşturulması hedeflenmiştir. Tasarım Rehberi'nin içeriği ise şöyledir:

- Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu yerleşim alanı seçiminde kampüsten fiziksel olarak ayrılması, ailelerin erişimini kolaylaştıracak, sürdürülebilir kaynak sağlayacak konumda yer alması, binanın bulunduğu coğrafi özelliklere uygun konumlanarak tasarlanması,
- Gözetim fanusunun yaşama ünitesi dışında tasarlanarak dolaylı gözetimle yaşama ünitesinin kontrolü,
- Bina biçimlenişinde yapay-doğal ortamlara görsel erişimin eşit dağılması,
- Yaşama ünitesi ortak kullanım alanının sınırlarının genişletilmesi ve alanda yapılacak aktivitelerin çeşitlendirilmesi
- Sosyalleşme amaçlı mekânların (mutfak, yeme alanları, eğitim sınıfları ve avlu vb.) iyileştirici mekânsal tasarım öğelerini içermesi,
- İhtiyaç programına yakından izleme birimi ve üretim kolu olarak gönüllülük esasına dayanan güncel mesleki eğitim/iş atölyelerinin eklenmesidir. Çalışma kapsamında hazırlanan tasarım rehberinin içeriği aşağıda sunulmaktadır.

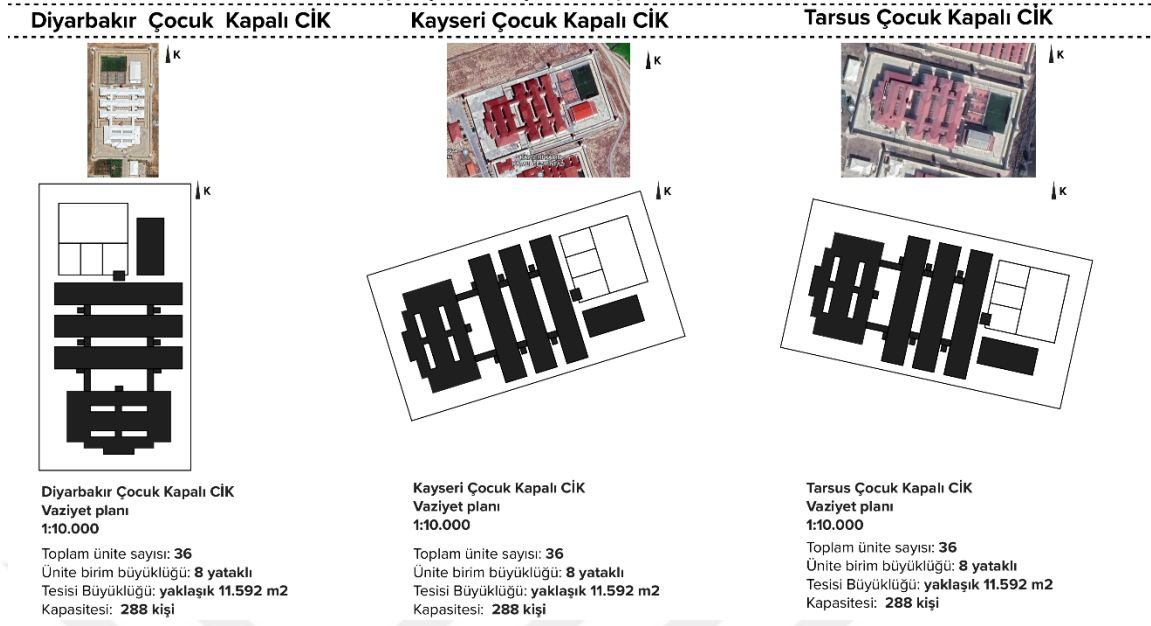
-Bina yerleşim kararları

Şekil 5.1. Çocuk Kapalı CİK şehir bölge planında yerleşimi: 1 km yarıçap içinde arazi kullanımı (Ö: 1/100.000)

Şehir bölge planında yerleşim sınırları içinde arazi kullanımı, Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunu çevreleyen ortam türlerinin bir göstergesini sağlamaktadır. Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus kentleri, kurum yerleşim kararlarında belirli kurallarındaki farklılıklara rağmen (ulaşım, rakım vb.) yerleşim alanları arasındaki genel özelliklerinin, benzer türlerle gruplandırıldığı görülmektedir. Fakat bölgelerin rakımı, fiziksel çevre ögeleri, yakın çevre kullanım amaçları farklılıklarından kaynaklan çok çeşitli arazi kullanımlarını içerdiğini görülür. Diyarbakır Çocuk Kapalı CİK, 'yeni yerleşim' bölgesinde şehir merkezine yakın tarımsal bölge ve konut yerleşimi bulunur. Tarsus Çocuk Kapalı CİK, Akdeniz ikliminde suya yakın, çevresi yeşil doku içinde ticaret ve kırsal konut mimarisi ile çevrelenmiştir. Kayseri Çocuk Kapalı CİK ise yüksek rakım bölgesinde yer alarak şehrin kırsal mimari yerleşim alanında konut bölgeleri ile gruplandırılmıştır. Çocuk Kapalı CİK' lerin kampüste bulunduğu yer yetişkinlere yönelik bir hapisane türleriyle yakın konumlanır, ancak bu durum kampüs planında duvarların sınır ögesi olarak kullanımıyla kurumun tekil görünmesine özen gösterilmiştir. Araştırmada, Çocuk Kapalı İnfaz kurumlarının şehrin merkezine yakınlığı aile ziyaretlerinin artmasıyla ilişkili (Diyarbakır CİK Görüşme-01) olduğu tespit edilmiştir. Aileler arasındaki göreceli hareketlilik ise örneğin araba kullanma ve seyahat etme becerisiyle, çocuklarını ziyarete gelen ailelerin konaklayabilmesiyle daha iyi tanımlanabilmektedir. Bu noktada çocuk kapalı cezaevinin şehrin içinde bulunduğu konumun; ekonomik, sürdürülebilir kaynaklar oluşturmaya hizmet etmesi hem ziyaretler açısından hem de cezaevinde geçirilen sürenin aileye ve çocuğa ekonomik destek olması yönünden önemlidir.

-Mimari bir tipoloji olarak Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

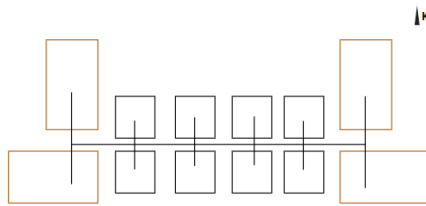

Şekil 5.2. Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk Kapalı CİK Vaziyet planı ve kurum bilgileri

Mimari bir tipoloji olarak Diyarbakır, Kayseri ve Tarsus Çocuk Kapalı CİK 'lerin kampüs yerleşkesi içinde tekil bina özelliklerine sahip birimlerinin yatayda ve düşeyde bir araya getirilmesi, binalara giriş-çıkışları, kat adetleri, erişim şekilleri benzer özelliklere sahiptir. Plan ve kesit düzleminde her bir binanın kendi içinde aynı işlevsel ve mekânsal organizasyonu vardır.

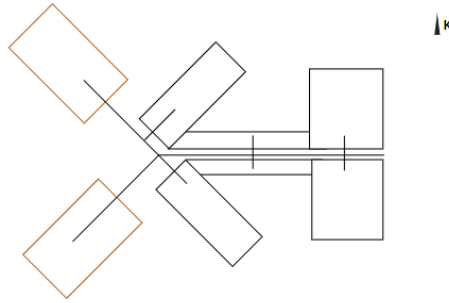
Aynı bina oturma alanında benzer şekilde mimari biçimlenmeye sahiptir. Binanın biçimsel özellikleri dikdörtgen şeklinde dar ve uzundur. Fakat arsaların bahçe, güneş, manzara, rüzgâr yönelimleri her bir arsada bina konumlanışına göre farklı bakış noktalarında kalmaktadır. Örneğin, yaşama üniteleri Diyarbakır'da kuzey-güney aksında, Kayseri'de kuzeydoğu-güneybatı aksında, Tarsus'ta ise Kayseri'den farklı bir doğu-batı aksında çevreyle bağlantı sağlayan bakış açısına sahiptir.

Bu bağlamda geliştirmek için araştırma kapsamında üç farklı mimari yerleşim önerileri tasarlanmıştır. Önerilerin olumlu ve olumsuz yönleri analiz edilerek bulunduğu topoğrafya ve iklim koşullarına göre uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Ek olarak, eskiz önerilerinde yaşama üniteleri turuncu renkle ifade edilmiştir.

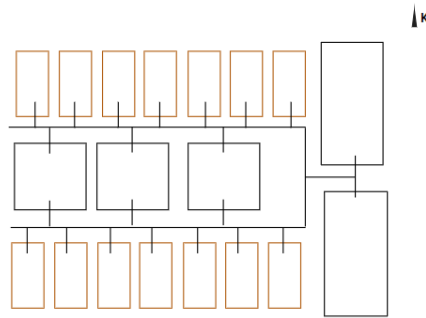
Şekil 5.3. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tasarım eskiz önerisi 1

Geliştirilen 1 numaralı önerinin olumlu yönleri şöyledir: doğu-batı veya kuzey-güney yönelimli yatma birimleri, havalandırma aksının kuzey-güney yönelimli pencere boşluklarıyla sağlanması, yatayda düzenlenmiş mekânsal organizasyon ile katlar arası manzaraya eşit yönelimi, personel ve servis birimleri arasında sosyal bağlantıların kurulmasıdır. Olumsuz yönleri ise uzun sirkülasyon koridoru hattında görsel erişim bağlantılarının kontrolü ve güvenlik zafiyetini önleyici parmaklık, çit gibi ara temaslara ihtiyaç duyulacak şekilde ortam sağlanması gerekliliğidir.

Şekil 5.4. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tasarım eskiz önerisi 2

Geliştirilen 2 numaralı önerinin olumlu yönleri şöyledir: kuzeydoğu-güneybatı yönelimli yatma birimleri, havalandırma aksının kuzey-güney yönelimli pencere boşluklarıyla sağlanması, yatayda aksel düzenlenmiş mekânsal organizasyon ile estetik ilgiyi de canlandırması, personel ve servis birimleri arasında sosyal bağlantıların, yeşil dokunun kurulmasıdır. Olumsuz yönleri ise birimlerde keskin köşelerin oluşabilmesi nedeniyle dolaşım hattında erişim bağlantılarının kontrolü, güvenlik zafiyetini önleyici parmaklık, çit gibi temaslara ihtiyaç duyulabilmesi, girintili-çıkıntılı alanların kontrol ve gözetim gerektirmesidir.

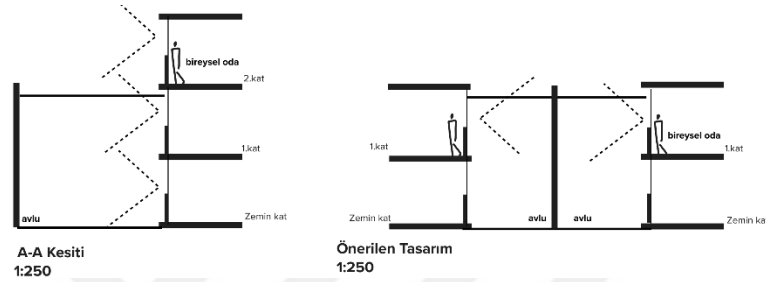
Şekil 5.5. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tasarım eskiz önerisi 3

Geliştirilen 3 numaralı önerinin olumlu yönleri şöyledir: her bir ünite için doğu-batı yönelimli yatma birimleri, ortak alanlara ve diğer birimlere erişimin insan ölçeğiyle uyumlu boyut ve büyüklükte olarak planlanabilmesi, havalandırma aksının yatayda rüzgâr yönelimine göre kuzey-güney aksına açılan pencere boşluklarıyla oluşturulabilmesidir. Öte yandan mekânsal çeşitlilik, ara sokaklar, kısmi yarı açık alanlar sosyalleşmeye olanak tanırken yüksek güvenlik koşullarını sağlaması gerekmektedir. Tek katta plan çözümü nedeniyle harekette erişilebilir

kolaylığı sağlarken, tutukluların dışarıyla temasını sınırlandıran fiziksel çevre tasarımına ihtiyaç vardır.

-Bina kütlesinde kat yüksekliğinin azaltılması (doğal/yapay ortamlara görsel erişim)

Mevcut bina 3 katlıdır. Her katta bir yaşama ünitesi içinde 8 adet bireysel oda yer alır. Fakat katlar arasında odaların manzara görme oranları birbirinden farklıdır (Tarsus CİK, Görüşme-10). Önerilen tasarımda zemin katta yer alan odaların avluya bakması sağlanırken, birinci katta bulunan odalar ise yakın çevresiyle görsel temas olanağına sahiptir. Bu nedenle, bina kabuğunda açılan pencere boşlukları ve avlu tasarımı yoluyla her bir katın görsel erişim fırsatları dengelenebilmektedir.

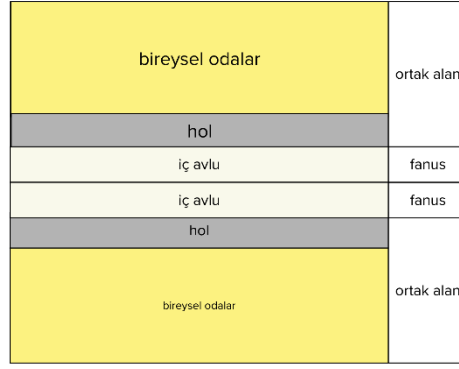
Şekil 5.6. Mevcut bina ve önerilen tasarımın dış ortamla kurduğu şematik ilişki

-Yaşama ünitesi mekân kullanımları ve sınırlarının geliştirilmesi

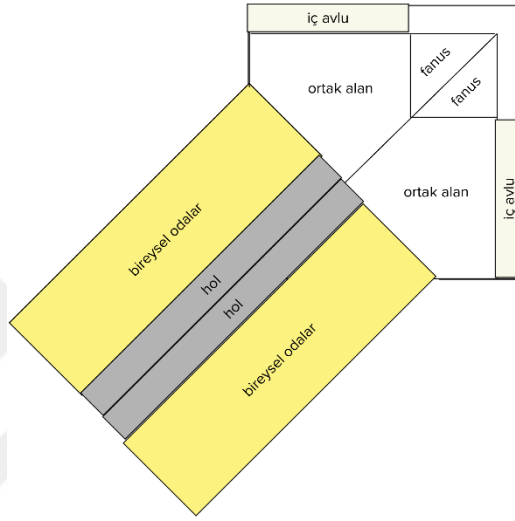
Yaşama ünitesinde alanlar ev içi sınırlara sahiptir fakat gözetim alanının ayrıcalıklı bir görünümünü bulunmaktadır (Tarsus CİK, Görüşme-15). Gözetim fanusu, yaşama ünitesi içinde ortak kullanım alanıyla arasında hiyerarşik bir ilişki kurmaktadır. Yine, mekânsal bir hiyerarşi odaların kapı girişinden ünite içinde ortak yaşam alanına bağlantı sağlanırken de görülür. 0.90 m yüksekliğe sahip mutfak tezgâh duvarı ise ortak yaşam alanını bölen diğer bir sınır ögesini yaratmaktadır.

Şekil 5.7. Mevcut yaşama ünitesi planı

Öneri 1
1:500

Öneri 2
1:500

Şekil 5.8. Önerilen 1 ve 2 nolu yaşama ünitesi planları

Çevresel stresi azaltmak ve ruh sağlığının iyileştirilmesi amacıyla gözetim biriminin ünite ortak alanı içindeki konumunun koridor aksına kaydırılarak, gözetimin dolaylı olarak koridor bağlantısıyla yapılması önerilen tasarımların temel dayanağından biridir. Bir diğeri ise yarı açık alan mekân türünün (iç avlu) ortak paylaşımlı kullanıma dâhil edilmesidir. Bu durum, çocukların hem psiko-sosyal hem de bedensel gelişimine fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

-Geometrik desenli avlu yer döşemesi

Araştırmada çocukların sosyal hissetme durumu ve ortam değişkenleri arasında anlamlı etkileşim bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, sosyal etkileşim olanağı sunan eğitim atölyeleri, yaşama ünitelerindeki ortak kullanım alanları ve avlu mekânlarının iyileştirici olma özelliği önemli hale gelmektedir. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda avlunun anlamsal değeri ise tutuklu çocukların dış mekânla içsel bağ oluşturduğu, havayla temas ederek tazelendiği gündelik yaşamında ara durak olarak tek yer olmasıdır. Fakat mevcutta yaşama ünitelerini çevreleyen duvarlar avluyu dört yönden sınırlamaktadır (Tarsus CİK, Görüşme-19). Beton yer döşemesi, renksiz soğuk dokusu, doğayla temasa bariyer yaratmaktadır (Anonim 24).

Şekil 5.9. Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları avlu mekânı örneği (Anonim 24)

Abdel-Wahed El-Wakil avlu kavramını evin ruhu olarak tanımlamaktadır (Anonymous 3). Önerilen tasarımda avlu, geometrik desenli karo yer döşemesiyle çocuk hafızasında hem doğayla teması hatırlatır hem de aile evi duygusu ruh sağlığında iyileşmeye olumlu etki edecektir. Kimliğini yeniden kurma, sağlamlaştırma ve iyileştirme yolu, değişimin dayanağı geleneksel öğelerin avlu mekânında sağlayabileceği bu güven hissi olabilir. Ek olarak, avlunun işlevsel çözümü, çocukların adaptasyon sürecini dinamik ve karmaşık halden huzurlu ve güvenli hale geçirebilecek ortama olanak sunacaktır.

Şekil 5.10. Geleneksel Ula evlerinde Karosiman (20x20cm) karo ve (10x20 cm) ebatlarında tek sıra hâlinde zincir dizisi döşemesi örneği (Ayhan, 2023)

-Avlu duvarlarına gerçekçi peyzaj sanatının yerleştirilmesi

Cezaevi günlük aktivite programında günde yaklaşık 45 dk avlu kullanımı yer alır. Tutuklu çocukların hava alma, rahatlayabilme ve akranlarıyla serbest zaman geçirme isteği (Kayseri CİK-Görüşme 17), barınma süresinde psiko-sosyal gelişimi desteklemek amacıyla önemlidir.

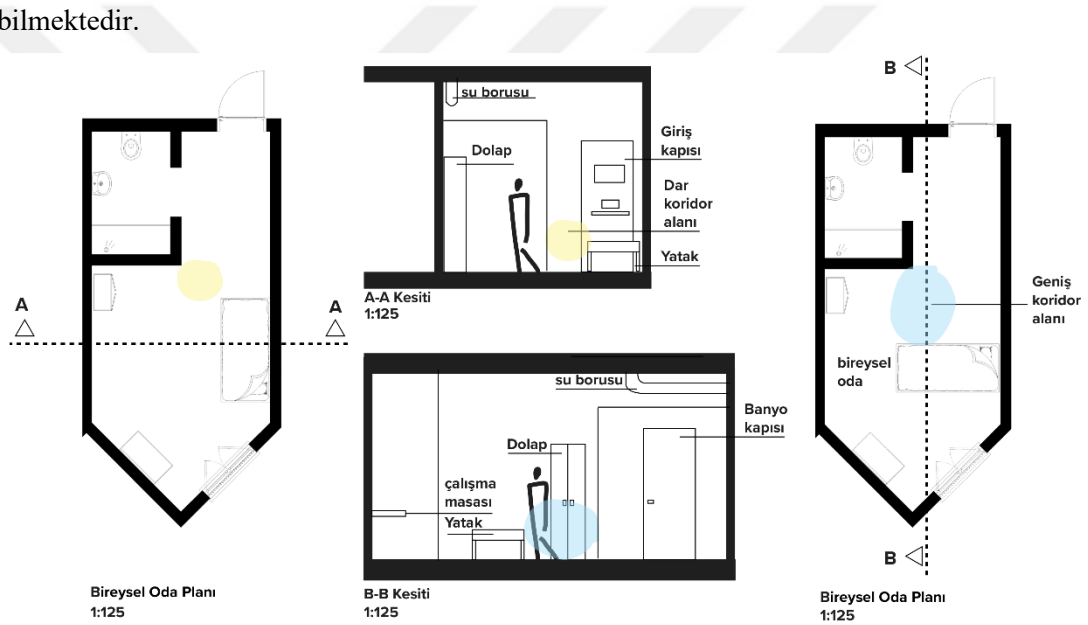

Şekil 5.11. Woodbourne Islah Tesisi, New York. (Fotoğraf kaynağı: Alyse Emdur "Hapishane Manzaraları" serisinden) (López & Maiello-Reidy, 2017)

İyileştirici mimarlık çalışmalarında tasarıma doğa unsurlarının eklenmesi, stres ve saldırganlığı azalttığı bilinmektedir (Ulrich et al., 1991). Araştırmada, avlu mekânı, kullanım süresinde stresi yönetebilme ve duygusal restorasyona yardımcı olma özelliği gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle, avlu tasarımında, doğayla bağlantı kurmak, avlu duvarlarına gerçekçi peyzaj sanatının yerleştirilmesi, yeşil duvarlar veya doğayı çağrıştıran organik şekillerin kullanılması davranışları olumlu yönde etkileyecektir (Şekil 5.11).

-Yatağın duvara dik konumlanması

Mevcut planda kontrol gereksinimi nedeniyle odaların içinde yataklar duvara paralel olacak biçimde konumlandırılarak giriş kapısından görülmektedir. Bu durum wc-banyo duvarı ve yatak arasında 1.1 m den az bir geçiş alanı yaratmaktadır. (Tarsus CİK-Görüşme 09). Yürüdüğü alanda kendine çarpan nesnenin olması hem hijyen sorunlarına hem de yoğunluk ve kalabalık hissine yol açabilmektedir.

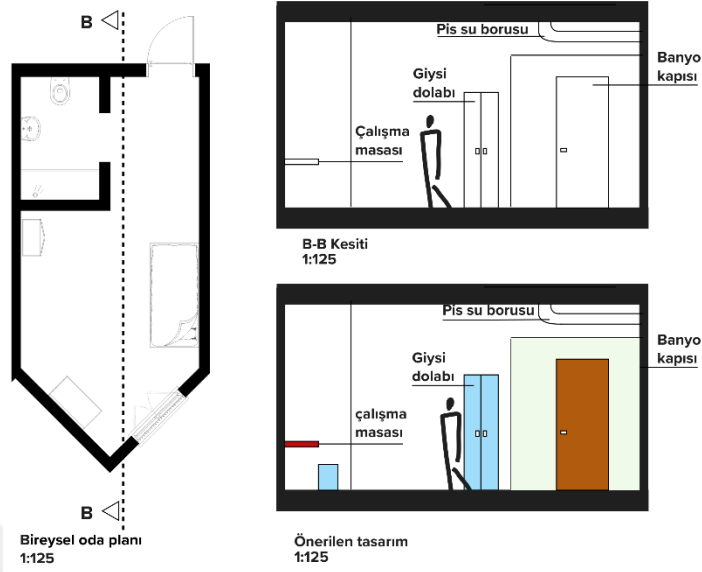
Şekil 5.12. Bireysel oda mevcut durumu ve önerilen tasarım

Yatağın duvara dik konumlandırılmasıyla 1.5 m ye ulaşan koridor alanı kolay geçişe imkân vermesi nedeniyle önerilmektedir. Kapı görüşüne giren yatağın konumu değiştirilerek doğrudan kontrol etkisinin azaltılarak mahremiyet hissi artacaktır. Yatağın pencereye yakın konumu, uyuma kalitesi ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle bakış yönünde manzara ve gün ışığıyla temas etmesi uykusuzluk gibi sorunları da azaltabilecektir.

-Renkli mobilya tasarımı ve sabitlenmiş sandalye eklenmesi

Mevcut tasarımda bireysel odanın duvarları krem rengindedir. Giysi dolabının ise çelik malzemeden soğuk hissettiren bir dokusu vardır. Çalışma masası ise duvara sabitlenmiş şekilde açık tonlardadır. Görüşmelerde duvarların renkli olması, odalara çalışma sandalyesinin eklenmesi,

perde veya halı gibi eşyalarla donatılan kişiselleştirilmiş sıcak bir mekan ihtiyacı çok sıklıkla talep edilen bir konu olarak tespit edilmiştir (Kayseri ÇİK-Görüşme 04).

Şekil 5.13. Bireysel oda mevcut durumu ve önerilen tasarım

Önerilen tasarımda, renk, istenen bir "oda deneyimi" oluşturmada bir diğer önemli faktör olarak yer alır. Islah tesisi örneğinde görüldüğü gibi sandalye ve giysi dolabı mavi renk tonlarında, yatak ve çalışma masası ise kırmızı renk tonlarında olabilir. Böylece ruhsal enerjilerini yükselten ve sosyalleşmesini teşvik eden daha aktif ortamlar kişisel gelişimine yararlı olabilir. Bu durumlarda, iyimserliği uyaran sıcak renk paletleri ve renk vurguları oda iç mekânını daha ilginç, daha parlak, neşeli ve kişiselleştirilmiş hale getirebilmektedir. Ayrıca, iç donatı elemanlarının renkleri, uyarıcı veya sakinleştirici olabilmesiyle kişiselleştirilen bir mekâna dönüşebilir.

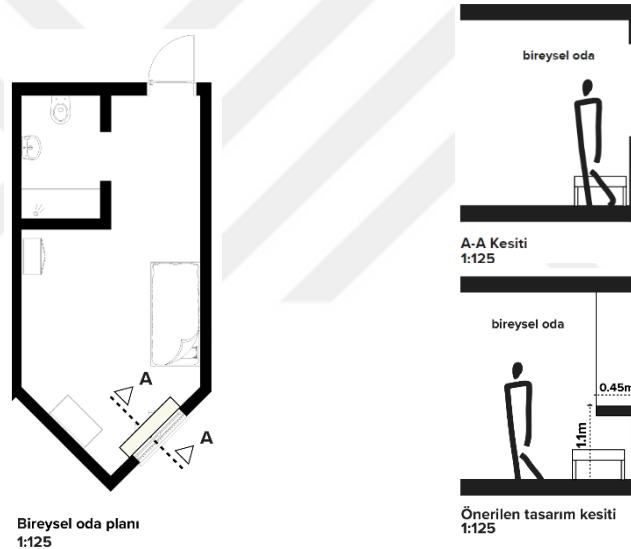
Şekil 5.14. Önerilen tasarım iç mekân örnekleri (ilk ve ikinci görsel kaynak: (López & Maiello-Reidy, 2017), üçüncü görsel kaynak: Anonymous 4)

Önerilen tasarımda, renk, istenen bir "oda deneyimi" oluşturmada bir diğer önemli faktör olarak yer alır. Islah tesisi örneğinde görüldüğü gibi sandalye ve giysi dolabı mavi renk tonlarında, yatak ve çalışma masası ise kırmızı renk tonlarında olabilir. Böylece ruhsal enerjilerini yükselten ve sosyalleşmesini teşvik eden daha aktif ortamlar kişisel gelişimine yararlı olabilir. Bu durumlarda, iyimserliği uyaran sıcak renk paletleri ve renk vurguları oda iç mekânını daha ilginç,

daha parlak, neşeli ve kişiselleştirilmiş hale getirebilmektedir. Ayrıca, iç donatı elemanlarının renkleri, uyarıcı veya sakinleştirici olabilmesiyle kişiselleştirilen bir mekâna dönüşebilir.

-Pencere önü kullanımı (1.1 m yüksekliğinde tel kafes galvanizli halat koruma ağı)

Araştırma, tutuklu çocuğun, 1 (bir) günde ort. % 56,9 oranında yani yaklaşık olarak 13.68 saatini odasında geçirdiğini tespit etmiştir. Örneğin, İngiltere’de yapılan bir araştırmada mahkumlar günün 9.36 saatini yataklarında geçirmektedir (Ireland & Culpin, 2006). Bir diğer tespit ise, pencerenin bulunduğu yerden ayakta veya oturur pozisyonda gözlem yapmak için işlevsel kullanımında zorludur (Kayseri CİK- Görüşme 11). Bu nedenle odasında geçirdiği zamanda iyileştirici çevreyi duvar yüzeyinde açılan pencere/kapı boşlukları ve işlevsel kullanımı tanımlar. Özellikle, pencere boyutları ve konumu, günışığını iç mekanda hissetme, dış mekanla görsel teması kurma ve doğal havalandırma etkisi nedeniyle tutuklu çocukları psiko-sosyal sağlığını iyileştiren tasarım ögesidir.

Şekil 5.15. Mevcut planda pencere konumu ve önerilen tasarım

Önerilen tasarımda basit ve ufak değişikliklerle yerden 1.1 m yükseklikten başlayarak düşeyde uzanan tel kafes galvanizli halat koruma ağı, pencere ile dış mekân arasında bariyer görevindedir. Tutuklu çocuk pencereye yaklaştığında pencere önünde duvardan 0.45m uzanan denizlik yüzeyinde kolay ve güvenli biçimde hava alma, bitki yetiştirme, hayvan besleme gibi aktiviteleri yapabilir.

-Ortak kullanım alanında esnek yeme-içme düzeni

Masanın etrafında sıralı yerleşmeleri gün boyunca benzer oturma düzeni koğuşturmasını monotonlaştırmakta, çocuklar ve personel arasındaki ilişkilerde kişisel sınır, mahremiyet ihtiyacını doğurmaktadır. Masa düzeni ve konumu, ortak yaşama alanında sosyal iletişimi kopuklaştırabilmektedir. Ayrıca, uzun süreli oturma hali, bel ağrısı, uykusuzluk, yaralanma gibi

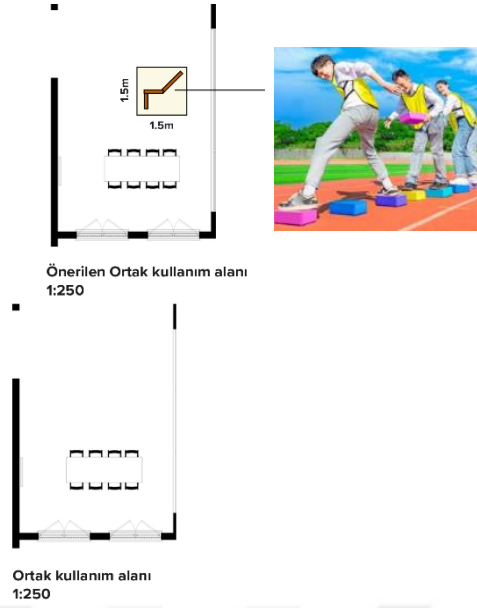
sağlık sorunlarına neden olabilmektedir (Tarsus CİK-Görüşme 05). Mevcut planda yeme-içme düzeni kişiye bağlı olmadan monte edilmiş mobilyalarla sağlanmaktadır. Fiziksel ve psiko-sosyal gelişim için mobilyaların kişisel kullanımına odaklanarak düzeni değiştirmek gereklidir. Demir sandalye yerine plastik, silikonlu veya pamuklu sandalye görünümüne sahip ergonomik formda oturma birimleriyle grup veya sıralı oturma düzeni yerleştirilebilir. Cezaevinde güvenlik gereksinimlerine karşılık sağlam, güvenli bir şekilde monte edilmiş mobilyalar daha uygundur. Özerkliğe sahip olması istendiğinde ise, hareketli mobilyalar ise kullanım esnekliği sağlayabilir (Şekil 5.16).

Şekil 5.16. Cezaevi mevcut ortak kullanım alanı ve tasarım önerisi örneği (görsel kaynak: Dallas County Tıbbi Modernizasyonu, HDR örneği Vandalizm’e dayanacak şekilde tasarlanmış mobilyalar, (López & Maiello-Reidy, 2017)

-Yumuşak dokulu döşeme üzerinde hareket /oyun alanı

Araştırmada, yaşama ünitesi ortak yaşam alanında eylem çeşitliliğinin az olması, hareketsizlik (Diyarbakır CİK- Görüşme 06), akranlarıyla sosyal etkileşim gereksinimi ve fiziksel gelişim ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, önerilen tasarımda yaşama ünitesi ortak kullanım alanına yerleştirilen yumuşak dokulu 1.5x1.5 m boyutunda döşeme üzerinde kıvrımlı formda tasarlanan kotlarla kademelendirilmiş ahşap çubuklar veya denge basamakları yardımıyla bedensel hareket olanağı ve sosyal etkileşim fırsatı sunulabilir.

Şekil 5.17. Mevcut ortak kullanım alanı ve önerilen aktivite; denge basamakları örneği (Anonim 25)

-Yakından izleme birimi tasarımı

Araştırmada psiko-sosyal servis biriminde çalışan uzman psikolog (Kayseri CİK Psikolog-Görüşme 02) ve infaz koruma memurlarıyla (Kayseri CİK- İKM Görüşme 04) yapılan görüşmeler sonrasında çocukların herhangi bir kendine zarar verme riski olması halinde daha yakından gözlem altında tutularak iyileştirme sürecinin takip edilebilmesi amacıyla "yakından izleme birimi" gereksinimi duyulduğunu tespit edilmiştir.

Şekil 5.18. Yakından izleme birimi tasarımı önerisi 1 (Anonymous 5). (görsel kaynak: Yakın İzleme Tek Kişilik Gözlem Odaları, David L. Moss Ceza Adaleti Merkezinin Genişletilmesi, Tulsa/Oklahoma örneği)

Şekil 5.19. Yakından izleme birimi tasarımı önerisi 2 (Anonymous 6). (görsel kaynak: Kaliforniya Cezaevi Sağlık Hizmetleri, San Quentin Merkezi Sağlık Hizmetleri Binası örneği)

Önerilen yakından izleme birimi, *"iyileştirme mekânı veya tedavi odası"* olarak adlandırılabilir. Bu mekânın konumu; öncelikli olarak sağlık birimi yakınında veya acil durumda sağlık biriminin hizmet etmesini kolaylaştıracak şekilde servis iç mekânında yer alması önerilir. Ek olarak, bu mekânın, yaşama ünitesi ortamını etkilemeyecek şekilde konumlandırılması gerekmektedir. Yakından izleme birimi; sürekli veya aralıklı gözetime fırsat veren doğrudan kontrol, görsel erişimi sağlayan büyük oranda saydam yüzeylere sahip kapı ve pencere, rahatlatıcı renkler, iç mekânda günışığına erişilebilme gibi özelliklere sahip olmalıdır. Odanın iç mekânında, kendine zarar vermeyi önlemek için aydınlatma armatürleri, tavan sistemleri, mobilyalar, aynalar, armatürler ve donanım/detay özellikleri dikkatle değerlendirilmelidir. Yakından izleme birimine örnek olarak, Tulsa County Hapishanesinin genişletilmesi (Anonymous 5) ve San Quentin Cezaevi Sağlık Hizmetleri Binası verilebilir. Örneklerin ana odağı, ruh sağlığı hizmetlerine ihtiyaç duyanlara yardımcı olmak için gerekli olan özel barınma ve tedavi alanları sağlamaktır (Anonymous 6).

- Üretim kolu olarak gönüllülük esaslı mesleki eğitim/iş atölyesi tasarımı

Araştırmada, tutuklu çocuklar (Diyarbakır CİK- Görüşme 02) ve infaz koruma memurlarıyla (Kayseri CİK- İKM Görüşme 08) yapılan görüşmeler sırasında çocukların kurumda verimli şekilde geçen vakit harcama saatlerinin olmadığı, dışarı çıktıklarında da iş kaygısı, mesleki yetersizlik sorunlarıyla karşılaşma ihtimalleri olduğu tespit edilmiştir. Kurumda tutuklu çocuğun hem fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini desteklemek, kurumun sürdürülebilir ekonomik getirisine fayda sağlamak hem de çocuğun serbest kaldığında dışardaki yaşam şartlarını iyileştirmeye kapı aralayan bir yol gösterici olarak mesleki eğitim/iş atölyesi tasarımının uygulamaya geçmesi önerilmektedir.

Şekil 5.20. Solano County Denetimli Serbestlik Departmanı Çocuk Tesisi örneği (Suça Karışmış Gençleri Teknoloji Yoluyla Yükseltmek: Solano County Juvenile Hall) (Anonymous 7).

Örneğin, Solano County Denetimli Serbestlik Departmanı, suçlu gençler için 10 haftalık bir sanal programlama serisi sağlamak üzere Gizli Deha Projesi ile ortaklık kurmuştur. Mesleki gelişimi, sosyal katılımı ve eleştirel düşünme becerilerin olumlu yönde geliştirilmesi amacıyla, 10 suçlu gencin kod tasarlamayı ve kendi web sitelerini oluşturmayı öğrenmelerine yardımcı olan kültürel açıdan etkili bir dizi atölye çalışması yürütmüştür (Anonymous 7).

Şekil 5.21. Uganda, Kampala, Kampiringisa, Ulusal Rehabilitasyon Merkezi, bir kunduracı atölyesinde mesleki eğitim örneği, öğrenci Charles Baguma, 16 yaşında (Anonymous 8)

Uganda Kampiringisa, Ulusal Rehabilitasyon Merkezi örneği ise, çocuklar ve gençler için bir çocuk gözaltı tesisi olarak kunduracı atölyesinde tutuklu çocuklara mesleki eğitim fırsatları yaratmaktadır. Tesis aynı zamanda tutuklu çocukların, rehabilite edilmesi ve entegrasyonu için dava çalışmaları, danışmanlık, çocuklar için yaşam becerileri ve mesleki beceri eğitimi, hijyen ve sağlık yönetimi, rekreasyon, çiftçilik aktivitelerini içermektedir. STK'larla işbirliği içinde 19 dönüm araziye tarım ve manevi gelişim için açmıştır (Anonymous 8).

Şekil 5.22. Almanya'daki Neustrelitz genç ve yetişkin hapishanesi, araba atölyesinde çalışan gençler (Anonymous 9)

Almanya'daki Neustrelitz genç ve yetişkin hapishanesinde suçlu gençler ise, atölyelerde marangoz, boyacı, aşçı, bahçıvan ve bahçe işleri yardımcısı, hizmetçi, hayvan yetiştiricisi, araba tamircisi olarak çıraklık yapma fırsatına sahiplerdir (Anonymous 9).

Araştırmanın sonucunda, iyileştirici mimarlık uygulamalarıyla başarılı bulunabilecek Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun, küçük ölçekli, bina kütlesi yer ve iklimiyle uyumlu olarak konumlandırılmış, çevredeki toplumla bütünleşebilen, kurum içinde sosyal ilişkileri teşvik edebilen ve mahremiyeti koruyarak farklı seviyelerde güvenlik çeşidi sunabilmesiyle ve iyileştirici ortam tasarımı özelliklerini içermesiyle tasarlanarak gerçekleşeceği tespit edilmiştir. Yapılan çalışma, metodun sayısal değerlerle ispat edilebileceğini de ifade etmektedir. Böylece, mekân ve kullanıcı ilişkilerini, algılayan ve yorumlayıcı/araştırmacı rolleri arasındaki geçişte şeffaflaştırma; tasarım için yaklaşım kararlarını daha geçirgen biçimde ilişkilendirme; analiz ve değerlendirme yaparken eş zamanlı akıl yürütmeye olanak tanıma gibi konularda mimarlığa katkı sağlamıştır.

Literatürdeki verilerin çoğunluğu batı ülkelerinin deneyimine dayanmaktadır. Çalışma alanında bilgi yetersizliği nedeniyle Türkiye Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları ortamı mevcut durumunun yönetim tarafından ayrıntılı olarak incelenmesine gereksinim vardır. Gelecekte yapılacak araştırmaların kapsamına; katılımcı çocukların sayısı artırılarak, kurum içi personelleri ve birden fazla cezaevi dâhil edilerek, diğer çocuk ceza mimarlığı bina türünden biri olan Çocuk Eğitim Evleri'nde yapılarak, yurtdışı örnekleri ile karşılaştırılarak genişletilmesi önerilmektedir. Ayrıca, araştırmada uygulanan metodolojik yaklaşım, benzer şekilde diğer cezaevi türleri olan yetişkin veya kadın cezaevlerini kapsayan araştırma ve uygulamalar için yönlendirici olacaktır.

KAYNAKLAR

- Adams, J. F. 1995. Ergenliği anlamak. *Ergenliği anlamak*, 13-47.
- Administrators, A. J. J. 1999. *Standards for Juvenile Custodial Facilities*. Retrieved from http://www.djj.nsw.gov.au/pdf_html/publications/general/Finalstandards.pdf.
- Africa, C. S. D. R. o. S. 2008. National Policy Framework on Child Justice, 2018: Child Justice Act 75 of 2008. Retrieved 08.04.2023, from http://www.dcs.gov.za/?page_id=5975
- Albert, D., & Steinberg, L. 2011. Judgment and decision making in adolescence. *Journal of research on adolescence*, 21(1), 211-224.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., & Çimen, S. 2011. Çocuk gelişimi [Child development]. *İstanbul: Ya-Pa Publishing*.
- Argyle, M. 2005. *Psychology and religion: An introduction*: Routledge.
- Atlas, R. 1984. Violence in prison: Environmental influences. *Environment and Behavior*, 16(3), 275-306.
- Aykal, F. D., & Günyel, B. 2010. Diyarbakir Çocuk ve Gençlik Merkezinin Ergonomik Açidan Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 254-268.
- Bailey, E. 2000. *Prison architecture: policy, design, and experience*: Routledge.
- Bakanlığı, A. 2006. Ceza infaz kurumlarının yönetimi ile ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkında tüzük. *Ankara: Adalet Bakanlığı*.
- Bakanlığı, A. 2023. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. *Ceza İnfaz Kurumları*.
- Bakanlığı, T. C. A. 2015. Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi 2015. Retrieved 08.04.2023, from <https://sgb.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/yrs>
- Bamberg, S. 2013. Changing environmentally harmful behaviors: A stage model of self-regulated behavioral change. *Journal of Environmental psychology*, 34, 151-159.
- Bartollas, C., Schmalleger, F., & Turner, M. G. 1985. *Juvenile delinquency* (N. A. Yayıncılık, Trans.): Wiley.
- Başkanlığı, C. V. T. G. M. İ. v. Y. T. K. D. 2023. Retrieved 08.04.2023, from <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SSSorularDetay/11>
- Boudouris, J., & Brady, H. J. 1981. Attitudes of prison inmates. *Journal of Offender Counseling Services Rehabilitation*, 5(1), 67-77.
- Bronfenbrenner, U. 1979. *The ecology of human development: Experiments by nature and design*: Harvard university press.
- Bronfenbrenner, U., & Ceci, S. J. 1994. Nature-nuture reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological review*, 101(4), 568.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. 2007. The bioecological model of human development. *Handbook of child psychology*, 1.

- Brown, J. W. 2002. *An examination of Donald Clemmer's concept of prisonization and its role in the future development of penal policy in the United States*: The University of Southern Mississippi.
- Büyüköztürk, Ş. 2018. Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. *Pegem Atf İndeksi*, 001-214.
- Canter, D. V., & Craik, K. H. 1981. Environmental psychology. *Journal of Environmental psychology*, 1(1), 1-11.
- Chambers, C., & McManus, R. 1995. Childhood and adolescence. *Textbook of family practice*. 5th ed. Philadelphia: WB Saunders Company, 634-659.
- Chow, J. C.-C., Snowden, L. R., & McConnell, W. 2001. A confirmatory factor analysis of the BASIS-32 in racial and ethnic samples. *The Journal of Behavioral Health Services & Research*, 28, 400-411.
- Clarke-Stewart, A., Perlmutter, M., & Friedman, S. 1988. *Lifelong human development*: Wiley.
- Clemmer, D. (1940). The prison community.
- Colby, A., & Kohlberg, L. 1986. Das moralische Urteil: der kognitionszentrierte entwicklungspsychologische Ansatz. *Gesellschaftlicher Zwang und moralische Autonomie*, 1.
- Collections, T. U. O. W. D. 2023. Photographing prison life in the early 20th century Borstal. Retrieved 19 Nisan, 2023, from https://warwick.ac.uk/services/library/mrc/archives_online/digital/prison/
- Corrections, N. Z. D. o. 2005. *National Systems: Structured Day*. Retrieved from <https://www.corrections.govt.nz/>.
- Cox, V. C., Paulus, P. B., & McCain, G. 1984. Prison crowding research: The relevance for prison housing standards and a general approach regarding crowding phenomena. *American Psychologist*, 39(10), 1148.
- Crain, W. 2000. Theories of development: Concepts and applications.
- Creswell, J. W., & Báez, J. C. 2020. *30 essential skills for the qualitative researcher*: Sage Publications.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. 2017. *Designing and conducting mixed methods research*: Sage publications.
- Creswell, J. W., & Clark, V. P. 2011. *Mixed methods research*: SAGE Publications.
- Cunningham, R. 1948. Jnr." Frank Lloyd Wright on Hospital Design: A Modern Hospital Interview with the World-Famous Architect.". *Modern Hospital*, 71, 51-54.
- Cüceloğlu, D. 1996. İnsan ve davranışı (7. Baskı). *İstanbul: Remzi Kitabevi*.
- Cüceloğlu, D. 2022. *Var mısın?* : EA Publish.
- Çiftçi, N. 2003. Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 43-77.

- Darling, N. 2007. Ecological systems theory: The person in the center of the circles. *Research in human development*, 4(3-4), 203-217.
- Demirbaş, T. 2008. İnfaz Hukuku (2. Baskı). *Ankara: Seçkin*.
- Dorsen, N., & Reznick, D. A. 1967. In re Gault and the future of juvenile law. *Fam. LQ*, 1, 1.
- DSÖ. 1995. *Physical status: The use of and interpretation of anthropometry, Report of a WHO Expert Committee*: World Health Organization.
- DuBois, D. L., Holloway, B. E., Valentine, J. C., & Cooper, H. 2002. Effectiveness of mentoring programs for youth: A meta-analytic review. *American journal of community psychology*, 30(2), 157-197.
- Elder, G. H., Shanahan, M. J., & Clipp, E. C. 1994. When war comes to men's lives: Life-course patterns in family, work, and health. *Psychology and aging*, 9(1), 5.
- Eliason, M. J., Taylor, J. Y., & Williams, R. 2004. Physical health of women in prison: Relationship to oppression. *Journal of Correctional Health Care*, 10(2), 175-203.
- Elkind, D. 1967. Egocentrism in adolescence. *Child development*, 1025-1034.
- Emiroğlu, D. 2003. Cezaevi mimarisi üzerine bir araştırma. *Postgraduate Thesis, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir*, 1-251.
- Ergin, N. 2015. Healing by design? an experiential approach to early modern Ottoman hospital architecture. *Turkish Historical Review*, 6(1), 1-37.
- Erikson, E. H. 1994. *Identity and the life cycle*: WW Norton & company.
- Erikson, E. H., Newton, H. P., & Erikson, K. T. (1973). *In search of common ground: Conversations with Erik H. Erikson and Huey P. Newton*: Norton.
- Feld, B. C. 1999. *Bad kids: Race and the transformation of the juvenile court*: Oxford University Press.
- Filkin, S., Mojtahedi, D., & Willmott, D. 2022. Motivations for adolescent offending and truancy from school: retrospective interviews with adults recently released from a custodial prison sentence in England. *Heliyon*, 8(6).
- Foucault, M., & Blasius, M. 1993. About the beginning of the hermeneutics of the self: Two lectures at Dartmouth. *Political theory*, 21(2), 198-227.
- Foucault, M., & Ergüden, Ç. I. 2003. *İktidarın gözü: Michel Foucault*: Ayrıntı Yayınları.
- Frandsen, A. K., Mullins, M., Ryhl, C., Folmer, M. B., Fich, L. B., Øien, T. B., & Sørensen, N. L. 2009. *Helende arkitektur*: Institut for arkitektur og medieteknologi.
- Frey, J. H., & Delaney, T. 1996. The role of leisure participation in prison: A report from consumers. *Journal of Offender Rehabilitation*, 23(1-2), 79-89.
- Fricke, O. P., Halswick, D., Längler, A., & Martin, D. D. 2018. Healing architecture for sick kids. *Zeitschrift für Kinder-und Jugendpsychiatrie und Psychotherapie*.
- Fridell, M., Hesse, M., Jæger, M. M., & Kühlhorn, E. 2008. Antisocial personality disorder as a predictor of criminal behaviour in a longitudinal study of a cohort of abusers of several

- classes of drugs: Relation to type of substance and type of crime. *Addictive behaviors*, 33(6), 799-811.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W., & Bass, G. M. 1981. *Child and adolescent development*: Little, Brown.
- Giddens, A. 2023. Modernity and self-identity *Social Theory Re-Wired* (pp. 477-484): Routledge.
- Gold, C., Due, F. B., Thieu, E. K., Hjørnevik, K., Tuastad, L., & Assmus, J. 2021. Long-Term Effects of Short-Term Music Therapy for Prison Inmates: Six-Year Follow-Up of a Randomized Controlled Trial. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 65(5), 543–557. <https://doi.org/10.1177/0306624X20909216>
- Gollwitzer, P. M. 1990. Action phases and mind-sets. *Handbook of motivation and cognition: Foundations of social behavior*, 2(53-92), 2.
- Göregenli, M. 2010. Çevre Psikolojisi. *İnsan Mekân İlişkileri, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*.
- Gürbüz, S. 2019. AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Hall, S., & Canton, R. 2014. England and Wales. U: Van Kalmthout, A., Durnescu, I.(ur), *Probation in Europe. Utrecht: CEP, Confederation of European Probation*.
- Harter, S. 2012. Emerging self-processes during childhood and adolescence.
- Hastings, E. C., Karas, T. L., Winsler, A., Way, E., Madigan, A., & Tyler, S. 2009. Young children's video/computer game use: relations with school performance and behavior. *Issues in mental health nursing*, 30(10), 638-649.
- Heckhausen, H., & Gollwitzer, P. M. 1987. Thought contents and cognitive functioning in motivational versus volitional states of mind. *Motivation and emotion*, 11, 101-120.
- Hess, K. M., Orthmann, C. H., & Wright, J. P. 2012. *Juvenile justice*: Cengage Learning.
- Householder, A. 1939. Lewin, Kurt. Principles of Topological Psychology. Translated by Fritz and Grace Heider. New York: McGraw-Hill, 1936. Pp. 231. *The Pedagogical Seminary and Journal of Genetic Psychology*, 54(1), 249-259.
- Humes, E. 2015. *No matter how loud I shout: A year in the life of juvenile court*: Simon and Schuster.
- Ireland, J. L., & Culpin, V. 2006. The relationship between sleeping problems and aggression, anger, and impulsivity in a population of juvenile and young offenders. *Journal of Adolescent Health*, 38(6), 649-655.
- Jackson, T. 2005. Motivating sustainable consumption: A review of evidence on consumer behaviour and behavioural change. *Sustainable development research network*, 29(1), 30-40.
- Jenkins, O., Dye, S., & Foy, C. 2015. A study of agitation, conflict and containment in association with change in ward physical environment. *Journal of Psychiatric Intensive Care*, 11(1), 27-35.

- Johnston, N. B. 2000. *Forms of constraint: A history of prison architecture*: University of Illinois Press Urbana.
- Josselson, R. 1987. *Finding herself: Pathways to identity development in women*: Jossey-Bass.
- Justizvollzugsanstalt Heinsberg, n. d. Fachdienste für die Betreuung, Behandlung und Erziehung der Gefangenen stehen besondere Fachdienste zur Verfügung. Retrieved 04.04.2023, from <https://www.jva-bielefeld-brackwede.nrw.de/aufgaben/index.php>
- Kahneman, D. 2011. *Thinking, fast and slow*: macmillan.
- Kalaycı, S. 2005. SPSS uygulamalı çok degiskenli istatistik teknikleri. Ankara: Asil Yayin Dagitim.
- Kanunu, Ç. K. 2005. *Kanun numarası: 5395*.
- Kanunu, T. C. 2004. *Türk Ceza Kanunu*.
- Karagöz, Y. 2016. *SPSS 23 ve AMOS 23 uygulamalı istatistiksel analizler*: Nobel Akademik Yayıncılık Ankara, Turkey.
- Kelle, U. 2008. *Die Integration qualitativer und quantitativer Methoden in der empirischen Sozialforschung*: Springer.
- Klaczynski, P. A. 2001. Analytic and heuristic processing influences on adolescent reasoning and decision-making. *Child development*, 72(3), 844-861.
- Kohlberg, L., & Elfenbein, D. 1975. The development of moral judgments concerning capital punishment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 45(4), 614.
- Konovsky, M. A. 2000. Understanding procedural justice and its impact on business organizations. *Journal of management*, 26(3), 489-511.
- Krisberg, B., Schwartz, I. M., Litsky, P., & Austin, J. 1986. The watershed of juvenile justice reform. *Crime & Delinquency*, 32(1), 5-38.
- Kuckartz, U. 2013. Qualitative text analysis: A guide to methods, practice and using software. *Qualitative Text Analysis*, 1-192.
- Kurulu, B. M. G. 1990. *Özgürlüğünden Yoksun Birakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)*.
- Lally, M., & Valentine-French, S. 2019. *Lifespan development: A psychological perspective*: Marth Lally & Valentine-French, Suzanne.
- Lambert, V. 2016. Design of paediatric hospitals. *Nursing Children and Young People*, 28(4), 55-55.
- Laufer, R., & Wolfe, M. 1976. The interpersonal and environmental context of privacy invasion and response. *Appropriation of Space. Strasbourg: Institut Louis Pasteur*, 516-535.
- Laufer, R. S., & Wolfe, M. 1977. Privacy as a concept and a social issue: A multidimensional developmental theory. *Journal of social Issues*, 33(3), 22-42.
- Lawton, M. P., & Nahemow, L. 1973. Ecology and the aging process.
- Lazarus, R. S. 1966. Psychological stress and the coping process.
- Lévy-Leboyer, C. 1985. *Psicología y medio ambiente*: Ediciones Morata.

- Lewin, K. 1952. Group decision and social change. Readings in social psychology. *Newcombe and Hartley (Eds.), Henry Holt, New York.*
- López, M., & Maiello-Reidy, L. 2017. Prisons and the mentally ill: why design matters. *Pozyskano z: <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2017/06/Prisons-and-the-mentally-ill--why-design-matters-4.pdf> [dostęp: 23.07. 2022 r.]*.
- Luciana, M., & Collins, P. F. 2012. Incentive motivation, cognitive control, and the adolescent brain: Is it time for a paradigm shift? *Child development perspectives*, 6(4), 392-399.
- Lundin, S. 2015. *Healing architecture: Evidence, intuition, dialogue*: Universidade Tecnica de Lisboa (Portugal).
- Maculan, A., Ronco, D., & Vianello, F. 2013. Prison in Europe: overview and trends.
- Maner, F., Kayatekin, Z., Abay, E., Saygili, S., & Sener, A. 1991. Psikiyatrik hastalıklar ve suç. *Düşünen Adam, Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 4, 6-13.
- Marcia, J. E. 2010. Life transitions and stress in the context of psychosocial development. *Handbook of stressful transitions across the lifespan*, 19-34.
- Marshall, W. A., & Tanner, J. M. 1970. Variations in the pattern of pubertal changes in boys. *Archives of disease in childhood*, 45(239), 13-23.
- Mause, L. d. 1974. The history of childhood, New York (The Psychohistory Press) 1974.
- Mawby, R. I. 1982. Women in prison: A British study. *Crime & Delinquency*, 28(1), 24-39.
- McAndrew, F. T. 1993. *Environmental psychology*: Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Meadow, M. J., Meadow, M. J., & Kahoe, R. D. 1984. *Psychology of religion: Religion in individual lives*: Harper & Row.
- Meijers, J., Harte, J. M., & Scherder, E. J. A. 2023. Chapter 4 - Prison and the brain. In H. Swaab & G. Meynen (Eds.), *Handbook of Clinical Neurology* (Vol. 197, pp. 55-63): Elsevier.
- Merlingen, M. 2006. Foucault and world politics: Promises and challenges of extending governmentality theory to the European and beyond. *Millennium*, 35(1), 181-196.
- Muuss, R. E., & Porton, H. D. 1998. Adolescent behavior and society: A book of readings. *Adolescence*, 33(132), 965-966.
- Newcombe, N. S. 2013. Cognitive development: changing views of cognitive change. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, 4(5), 479-491.
- Oranlı, İ. 2012. Biyo-Politikanın doğuşu ve Foucaultçu eleştirisi. *Cogito*, 70(71), 39-51.
- Ögel, K. 201. Çocuk, suç ve bireyselleştirilmiş iyileştirme. *Ankara: Türkiye’de çocuklar için adalet*.
- Ömeroğlu, E., & Ulutaş, İ. 2007. Çocuk ve ergen gelişimi.
- Öncü, F., Soysal, H., Uygur, N., Özdemir, F., Türkcan, S., Yeşilbursa, D., & Alataş, G. 2002. Zorunlu klinik tedavi sonrası yineleyici suç işleyen adli psikiyatri olgularının tanı ve suç niteliği açısından değerlendirilmesi. *Düşünen Adam, Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 15(3), 132-148.

- Özbek, V. Ö. 2008. *İnfaz hukuku*: Seçkin Yayıncılık.
- Pekala-Wojciechowska, A., Kacprzak, A., Pekala, K., Chomczyńska, M., Chomczyński, P., Marczak, M., Kozłowski, R., Timler, D., Lipert, A., Ogonowska, A., & Rasmus, P. 2021. Mental and Physical Health Problems as Conditions of Ex-Prisoner Re-Entry. *International journal of environmental research and public health*, 18(14), 7642. <https://doi.org/10.3390/ijerph18147642>
- Platek, M. 1990. Prison subculture in Poland. *International Journal of the Sociology of Law*, 18(4), 459-472.
- Pol, E. 2006. Blueprints for a history of environmental psychology (I): From first birth to American transition. *Medio ambiente y comportamiento humano*, 7(2), 95-113.
- Prochaska, J. O., & Velicer, W. F. 1997. The transtheoretical model of health behavior change. *American journal of health promotion*, 12(1), 38-48.
- Proshansky, H. M., Ittelson, W. H., & Rivlin, L. G. 1970. *Environmental psychology: Man and his physical setting*: Holt, Rinehart and Winston New York.
- Rhodes, J. E., Spencer, R., Keller, T. E., Liang, B., & Noam, G. 2006. A model for the influence of mentoring relationships on youth development. *Journal of community psychology*, 34(6), 691-707.
- Rideout, V. J. 2012. *Social media, social life: How teens view their digital lives*: Common Sense Media.
- Rodríguez-Labajos, L., Kinloch, J., Grant, S., & O'Brien, G. 2024. The Role of the Built Environment as a Therapeutic Intervention in Mental Health Facilities: A Systematic Literature Review. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 17(2), 281-308.
- Rothman, D. J. 2017. *The discovery of the asylum: Social order and disorder in the new republic*: Routledge.
- Sağlam, M. Y. 2003. Türk infaz sisteminde ceza infaz kurumları. *Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara*.
- Santrock, J. W. 2002. *A topical approach to life-span development*: McGraw-Hill.
- Sayar, G. 2018. *Cezalı çocuk mekanları*. Necmettin Erbakan University (Turkey).
- Services, I. o. C. 2023. Australian Capital Territory.
- Sevük, H. Y. 1998. *Uluslararası sözleşmelerdeki ilkeler açısından çocuk suçluluğu ile mücadelede kurumsal yaklaşım*: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Sewell Jr, W. H. 1992. A theory of structure: Duality, agency, and transformation. *American journal of sociology*, 98(1), 1-29.
- Shelton, L. 2018. *The Bronfenbrenner primer: A guide to develecology*: Routledge.
- Smith, E. D., & Lillard, A. S. 2012. Play on: Retrospective reports of the persistence of pretend play into middle childhood. *Journal of Cognition and Development*, 13(4), 524-549.

- Suhr, D. D. 2006. Exploratory or confirmatory factor analysis?
- Sundstrom, E., Bell, P. A., Busby, P. L., & Asmus, C. 1996. Environmental Psychology 1989–1994. *Annual Review of Psychology*, 47(1), 485-512. doi: 10.1146/annurev.psych.47.1.485
- Susman, E. J., & Rogol, A. 2004. Puberty and psychological development. *Handbook of adolescent psychology*, 15-44.
- Strong, J. D., Reiter, K., Gonzalez, G., Tublitz, R., Augustine, D., Barragan, M., Chesnut, K., Dashtgard, P., Pifer, N., & Blair, T. R. 2020. The body in isolation: The physical health impacts of incarceration in solitary confinement. *PloS one*, 15(10), e0238510. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238510>
- Sykes, G. M. 2007. *The society of captives: A study of a maximum security prison*: Princeton University Press.
- Şensoy, N. 1949. Çocuk suçluluğu-küçüklük-çocuk mahkemeleri ve infaz müesseseleri. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 15(1), 95-166.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. 2013. *Using multivariate statistics* (Vol. 6): pearson Boston, MA.
- Thomas, R. M. 2000. *Comparing theories of child development*: Wadsworth/Thomson Learning.
- Tirali, N. 2000. *Çocuk cezaevi iç mekanları üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Toch, H. 1977. *Living in prison: The ecology of survival*: Free Press.
- Tolan, P., Henry, D., Schoeny, M., & Bass, A. 2008. Mentoring interventions to affect juvenile delinquency and associated problems. *Campbell Systematic Reviews*, 4(1), 1-112.
- Turley, C., Ludford, H., Callanan, M., & Barnard, M. 2011. Delivering the NOMS offender management model. *Ministry of Justice Research Series*, 7(11), 1-42.
- Tyler, T. R. 2003. Procedural justice, legitimacy, and the effective rule of law. *Crime and justice*, 30, 283-357.
- Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A., & Zelson, M. 1991. Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *Journal of Environmental psychology*, 11(3), 201-230.
- Ulrich, R. S., Zimring, C., Zhu, X., DuBose, J., Seo, H.-B., Choi, Y.-S., . . . Joseph, A. 2008. A review of the research literature on evidence-based healthcare design. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*, 1(3), 61-125.
- Von Tetzchner, S. 2018. *Child and adolescent psychology: Typical and atypical development*: Routledge.
- Walker, L. J. 1980. Cognitive and perspective-taking prerequisites for moral development. *Child development*, 131-139.

- Welfare, H., & Mitchell, J. 2005. Addressing vulnerability amongst imprisoned juvenile offenders: An evaluation of the Access course. *International Journal of Prisoner Health*, 1(2/3/4), 171-181.
- West, R. 2005. Time for a change: putting the Transtheoretical (Stages of Change) Model to rest. *Addiction (Abingdon, England)*, 100(8), 1036-1039.
- Wikipedia. 2023. Rasphuis (Amsterdam). Retrieved 18 Nisan, 2023, from https://nl.wikipedia.org/wiki/Rasphuis_%28Amsterdam%29
- Wilson, M. R., Soth, N., & Robak, R. 1992. Managing disturbed behavior by architectural changes: Making spaces fit the program. *Residential Treatment for Children & Youth*, 10(2), 63-74.
- Windmiller, M. 1995. Ahlak gelişimi ve ahlaki davranış. *Ergenliği anlamak*, 225-253.
- Winicov, N. 2019. A systematic review of behavioral health interventions for suicidal and self-harming individuals in prisons and jails. *Heliyon*, 5(9).
- Wolff, K. T., & Baglivio, M. T. 2017. Adverse childhood experiences, negative emotionality, and pathways to juvenile recidivism. *Crime & Delinquency*, 63(12), 1495-1521.
- Wolfgang, M. E., & Sellin, T. 2016. *Pioneering in Penology: The Amsterdam Houses of Correction in the Sixteenth and Seventeenth Centuries*: University of Pennsylvania Press.
- Wölfflin, H. 1886. *Prolegomena zu einer Psychologie der Architektur*: Wolf & Sohn.
- Wright, E. O., & Barber, R. 1973. *The politics of punishment: A critical analysis of prisons in America* (Vol. 318): Harper & Row New York.
- Wright, K. N. 1985. Developing the prison environment inventory. *Journal of research in crime and delinquency*, 22(3), 257-277.
- Wright, K. N. 1993. Prison environment and behavioral outcomes. *Journal of Offender Rehabilitation*, 20(1-2), 93-114.
- Yau, J. C., & Reich, S. M. 2019. "It's just a lot of work": Adolescents' self-presentation norms and practices on Facebook and Instagram. *Journal of research on adolescence*, 29(1), 196-209.
- Yavuzer, H. 1988. *Çocuk ve suç: çocuğu suça iten sebepler ve suçlu çocukların yeniden eğitimi*: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. 1996. *Çocuk Ve Suç*. Remzi Kitabevi. 8. Basım. İstanbul.
- Zamble, E., & Porporino, F. 1990. Coping, imprisonment, and rehabilitation: Some data and their implications. *Criminal Justice and Behavior*, 17(1), 53-70.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Anonim 1: <https://umraniyetcik.adalet.gov.tr/kurum-hakkinda> Bina ana girişı [Son erişim tarihi: 12.08.2024].
- Anonim 2: <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/izmir-cocuk-ve-genclik-ceza-infaz-kurumu-goruntulendi> Ana girişten yönetim ve diğer mekânlara güvenliklı geçiş kapısı [Son erişim tarihi: 12.08.2024].
- Anonim 3: <https://pirha.org/afyon-cezaevine-sevkedilen-mahpuslara-iskence-iddiasi-205909.html/26/02/2020/> Görüşme odalarından bloklara geçiş kapısı [Son erişim tarihi: 12.08.2024].
- Anonim 4: <https://kaysericocukcik.adalet.gov.tr/kurum-fotograflarimiz> Toplantı salonu (18 kişilik) [Son erişim tarihi: 12.08.2024].
- Anonim 5: <https://tarsuscocukcik.adalet.gov.tr/saglik-birimi> Doktor odası, [Son erişim tarihi: 12.08.2024].
- Anonim 6: <https://tarsuscocukcik.adalet.gov.tr/psiko-sosyal-servis> Bireysel görüşme odası, [Son erişim tarihi: 13.08.2024].
- Anonim 7: <https://umraniyetcik.adalet.gov.tr/kurum-hakkinda> Merkez kontrol odası [Son erişim tarihi: 13.08.2024].
- Anonim 8: <https://erzincancik.adalet.gov.tr/amp/manevi-rehberlik> Manevi rehberlik odası örneği, [Son erişim tarihi: 13.08.2024].
- Anonim 9: <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/izmir-cocuk-ve-genclik-ceza-infaz-kurumu-goruntulendi> Yaşama ünitelerinin açıldığı koğuş holü [Son erişim tarihi: 13.08.2024].
- Anonim 10: <https://hapistecocuk.wordpress.com/2017/04/28/cocuk-mahpuslar-icin-kapali-gorus-uygulamasina-son-verilsin-cagrisi> Kapalı görüş mekânı örneği, [Son erişim tarihi: 13.08.2024].
- Anonim 11: <https://umraniyetcik.adalet.gov.tr/ses-ve-goruntu-bilisim-sistemi-segbis> Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS) odası örneği [Son erişim tarihi: 13.08.2024].
- Anonim 12: <https://www.timeturk.com/genel/cezaevi-ziyaretleri-bayramda-acik-mi-acik-gorus-bayramda-yapilacak-mi-var-mi-bayramda-cezaevlerine-hapishane-ziyaretci-alinacak-mi/haber-1732819> Açık görüş mekânı örneği [Son erişim tarihi: 14.08.2024].
- Anonim 13: <https://www.yenisafak.com/gundem/ocalanin-hucresi-226960> Avukat görüşme odası örneği [Son erişim tarihi: 14.08.2024].
- Anonim 14: <https://kaysericocukcik.adalet.gov.tr/kurumumuz-hakkinda> 12 kişilik Derslik örneği [Son erişim tarihi: 14.08.2024].
- Anonim 15: <https://sincancocukcik.adalet.gov.tr/sincan-cocuk-kapali-ceza-infaz-kurumu-23095> Resim atölyesi [Son erişim tarihi: 14.08.2024].

- Anonim 16: <https://kaysericocukkcik.adalet.gov.tr/kurum-fotograflarimiz> Kütüphane [Son erişim tarihi: 14.08.2024].
- Anonim 17: <https://kaysericocukkcik.adalet.gov.tr/kurum-fotograflarimiz> Konferans salonu [Son erişim tarihi: 15.08.2024].
- Anonim 18: <https://kaysericocukkcik.adalet.gov.tr/kurum-fotograflarimiz> Kapalı spor salonu, [Son erişim tarihi: 15.08.2024].
- Anonim 19: <https://www.avaytacer.com/bilgi-bankasi/ceza-hukuku-sss/adana-ceza-evleri-hakkinda-sik-sorulan-sorular> Açık futbol halı saha alanı [Son erişim tarihi: 15.08.2024].
- Anonim 20: https://sincancocukcik.adalet.gov.tr/sincan-cocuk-kapali-ceza-infaz-kurumu_23095 Yemekhane [Son erişim tarihi: 15.08.2024].
- Anonim 21: <https://tarsuscocukcik.adalet.gov.tr/isyurtlari> Kantin [Son erişim tarihi: 15.08.2024].
- Anonim 22: <https://umraniyetcik.adalet.gov.tr/kurum-hakkinda> Çamaşırhane [Son erişim tarihi: 15.08.2024].
- Anonim 23: https://sincancocukcik.adalet.gov.tr/sincan-cocuk-kapali-ceza-infaz-kurumu_23095#resimac-9 Yönetim ara holü [Son erişim tarihi: 15.08.2024].
- Anonim 24: <https://www.iha.com.tr/haber-cezaevinde-olduren-dayak-davasinda-karar-558180> [Son erişim tarihi: 08.06.2024].
- Anonim 25: <https://www.amazon.com.tr/%C3%87ocuklar-Basamaklar%C4%B1-%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1-Egzersiz-Koordinasyon/dp/B0B3MTC88J> [Son erişim tarihi: 08.06.2024].
- Anonymous 1: <https://www.doc.state.nc.us/dop/hours24.htm>, 24 Hours in Prison, North Carolina Department of Public Safety [Son erişim tarihi: 08.07.2023].
- Anonymous 2: <https://www.vangla.ee/en/news-and-numbers/example-daily-prison-schedule>, Estonya Prison Service, Example Of A Daily Prison Schedule [Son erişim tarihi: 08.07.2023].
- Anonymous 3: <https://easteast.world/posts/504> [Son erişim tarihi: 08.06.2024].
- Anonymous 4: <https://www.dlrgroup.com/work/san-diego-youth-transition-campus/> [Son erişim tarihi: 07.07.2024].
- Anonymous 5: <https://www.dewberry.com/projects/david-l.-moss-criminal-justice-center-expansion> [Son erişim tarihi: 05.07.2024].
- Anonymous 6: <https://www.numberten.com/images/publications/JFR10-Justice-Facilities-Review.pdf> [Son erişim tarihi: 05.07.2024].
- Anonymous 7: <https://www.hiddengeniusproject.org/elevating-justice-involved-youth-through-technology-solano-county-juvenile-hall/> [Son erişim tarihi: 07.07.2024].
- Anonymous 8: <https://mglsd.go.ug/rehabilitation-centers/#> [Son erişim tarihi: 07.07.2024].
- Anonymous 9: <https://www.justiz-in-mv.de/jantz/for-english-speakers/> [Son erişim tarihi: 07.07.2024].

ÖZGEÇMİŞ

Çiğsem Yağmur YÜKSEL, 2014 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ) Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu. 2012 yılında Erasmus programı kapsamında Alicante Üniversitesi'nde (Universidad de Alicante) eğitim-öğretimine devam etti. 2014-2016 yılları arasında çeşitli mimarlık ofislerinde ve Koçtaş-B&Q Yapı Marketleri Şirketi Genel Merkezi'nde planlama uzmanı olarak çalıştı. Bu süreçte yurtdışında Londra, Fransa, Almanya ve Polonya gibi çeşitli ülkelere tasarım, planlama, uygulama ve geliştirme gezilerinde bulundu. Nisan 2017'den bu yana Çukurova Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde tam zamanlı araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

EKLER

Ek.1. Cezaevi Çevre Envanteri

	Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü	Tarih:/...../.....
Araştırma Anketi		
Değerli Katılımcı; Bu anket, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda yapılan doktora tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Görüşleriniz bilimsel çalışma amacıyla kullanılacaktır, kişisel bilgileriniz yayınlanmayacaktır.		
Demografik özellikler		
Cinsiyet: Kız ☐ Erkek ☐		
Yaşınız: 12 ☐ 13 ☐ 14 ☐ 15 ☐ 16 ☐ 17 ☐ 18 ☐ 18 ve üzeri ☐		
Eğitim Durumunuz: Okuma-yazma ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Önlisans ☐ Lisans ☐		
(Lütfen yazınız)		
Cezaevi Çevre Envanteri		
Hapishanede olup bitenler bir kurumdan diğerine farklılık gösterir. Kuralları farklıdır. Tutuklu çocuklar bazı cezaevlerinde diğerlerinden daha fazla özgürlüğe, mahremiyete ve faaliyete sahiptir. Bazı yerlerde ise personel daha destekleyicidir. Araştırmada bu kurumdaki yaşamla ilgileniyoruz. Burada yaşamak ve çalışmak nasıl bir şey olduğunu bilmek istiyoruz. Özellikle kendi yaşam biriminizde (koşuş bloğu, kat veya oda) yaşamanın nasıl bir şey olduğunu bilmek istiyoruz. Size yaşam biriminizde olabilecek bir şey hakkında bir açıklama yapıyoruz. Bu olayın birimlerinizde hiç mi, nadiren mi, sıklıkla mı, yoksa her zaman mı olduğunu belirtmelisiniz. Örneğin: Hiçbir zaman nadiren sık sık her zaman Burada yemek lezzetli ☐ Cevap kâğıdınızda, durumların nasıl olduğunu en iyi açıklayan yanıtı daire içine alın. Karar vermekte zorlanıyor olsanız bile, burada olup biteni en iyi neyin tanımladığını bize bildirin. Lütfen hiçbir soruyu atlamayın.		

CEZAEVİ ÇEVRE ENVANTERİ					
42 -madde		Hiçbir zaman	nadiren	sık sık	her zaman
1.	Tutuklu çocuklar, kuralları ihlal ederlerse ne olacağını biliyorlar. (Yapı)				
2 .	İnfaz Koruma Memurları iyi olduklarında tutuklu çocuklara, söyler. (Duygusal Geribildirim)				
3.	Her hafta en az bir film var. (Aktivite)				
4.	Tutuklu çocuklar her gün birkaç saat arkadaşlarıyla konuşmak için zaman harcıyor (Sosyal).				
5.	İnfaz Koruma memurları, tutuklu çocuklara kişisel duygularını soruyor. (Duygusal Geri				

	Bildirim)				
6.	Tutuklu çocuklar geceleri arkadaşlarıyla birlikte. (Sosyal)				
7.	Bir tutuklu çocuk yeni bir hobi veya sanat denerse, infaz koruma memurları onu teşvik edecektir. (Destek)				
8.	Tutuklu çocuklar kuralları biliyor. (Yapı)				
9.	Tutuklu çocuklar aynı anda üçten fazla arkadaşıyla birlikte olabilir. (Sosyal)				
10.	Bu birim sessizdir. (Mahremiyet)				
11.	Tutuklu çocuklar, yabancı olsalar bile diğer çocuklarla konuşmaktan çekinmiyorlar. (Sosyal)				
12.	Tutuklu çocuklar isterlerse odalarında kalıyorlar. (Mahremiyet)				
13.	Tutuklu çocuklar günün herhangi bir saatinde ziyaretçi kabul ederler. (Özgürlük)				
14.	Cezaevi yetkilileri sorunlu tutuklu çocuklara yardım eder (Destek)				
15.	Bir tutuklu çocuk isterse eğitim alır. (Aktivite)				
16.	Tutuklu çocuklar rahatsız edilmeden okuma yaparlar. (Mahremiyet)				
17.	Tutuklu çocuklar birbirlerini önemserler. (Duygusal Geri Bildirim)				
18.	Tutuklu çocuklar istedikleri zaman yakın arkadaşlarıyla görüşürler. (Sosyal)				
19.	Tutuklu çocuklar rahatsız edilmeden yalnız kalabilirler. (Mahremiyet)				
20.	Tutuklu çocuklar istemezlerse çalışmak zorunda değiller. (Özgürlük)				
21.	Bir kişi burada yeni beceriler öğrenir. (Destek)				
22.	Tutuklu çocukların her gece yapacak bir şeyleri vardır. (Aktivite)				
23.	Tutuklu çocuklar istedikleri zaman spor yapabilir. (Özgürlük)				
24.	İnfaz koruma memurları depresyondaki tutuklu çocuklara destek olur. (Duygusal Geribildirim)				
25.	Tutuklu çocuklar infaz koruma memurları ile konuşarak eğlenceli vakit geçiriyor (Sosyal)				

26.	Her tutuklu çocuk günde en az bir saat spor yapar. (Aktivite)				
27.	Tutuklu çocuklar, infaz koruma memurlarının hangi davranışları övdüğünü biliyorlar. (Destek)				
28.	Tutuklu çocuklar birbirleriyle duyguları hakkında konuşurlar. (Duygusal Geribildirim)				
29.	Tutuklu çocuklar spor yaparak meşgul olurlar. (Aktivite)				
30.	Bir tutuklu çocuk, rahatsız edilmek istemediğini başkalarına bildirirse, onu rahatsız etmeyeceklerdir. (Mahremiyet)				
31.	Tutuklu çocuklar, spor salonunun ne zaman açık olduğunu biliyorlar. (Yapı)				
32.	Tutuklu çocuklar, arkadaşlarına kendilerini önemsediklerini bildirirler. (Duygusal Geribildirim)				
33.	Tutuklu çocukların istedikleri zaman okumalarına izin verilir. (Özgürlük)				
34.	Tutuklu çocuklar ne zaman duş alabileceklerini biliyorlar. (Yapı)				
35.	Arkadaşlarına iyilik yapan tutuklu çocuklar sevilir. (Duygusal Geri Bildirim).				
36.	Hapishane programları tutuklu çocuklara yeni beceriler öğretir. (Destek)				
37.	Tutuklu çocuklar hobileriyle meşgul olurlar. (Aktivite)				
38.	Tutuklu çocuklar kurum yöneticisinin ne zaman müsait olduğunu bilirler. (Yapı)				
39.	Hapishane programları tutuklu çocukların tahliye sürecine yardımcı olur. (Destek)				
40.	Tutuklu çocuklar istedikleri kadar geç kalırlar. (Özgürlük)				
41.	Tutuklu çocukların her gece kendilerine ayırdıkları en az bir saat kesintisiz zamanları vardır. (Mahremiyet)				
42.	Tutuklu çocuklar istedikleri zaman müzik dinlerler. (Özgürlük)				

Senin hakkında sorular

Cevap kâğıdınızda duygularınızı en iyi ifade eden rakamı daire içine alınız.

43. Bugün nasıl hissediyorsun?

2	3	4	5	6	7
Kötü					İyi

44. Hayata karşı kendi görüşünüzü nasıl sınıflandırırsınız?

2	3	4	5	6	7
Kötümser					İyimser

45. Cezaevinde güvende hissediyor musun?

2	3	4	5	6	7
Güvensiz					Güvenli

46. Kendinizi sosyal olarak nasıl sınıflandırırsınız?

2	3	4	5	6	7
Yalnız					Çok sosyal

47. Dışarı çıkmanıza izin verildiğinde odanızın dışında ne kadar zaman geçiriyorsunuz?

2	3	4	5	6	7
Hiç					Her zaman

48. Bulduğunuz diğer cezaevlerine kıyasla bu kurumu nasıl değerlendirirsiniz? (Daha önce hiç hapsedilmediyseniz boş bırakın.)

2	3	4	5	6	7
Kötü					İyi

Ankete katkınız için teşekkür ederiz.

Ek 2. Görüşme Soruları

GÖRÜŞME FORMU		Görüşme no: ...
	Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü	Tarih:/...../.....
Görüşme Soruları		
1. Kaç Yaşındasınız?		
2. Kaç Kardeşiniz var?		
3. Eğitim Durumunuz nedir?		
4. Buraya gelmeden önce hangi işle uğraşıyordunuz?		
5. Cezaevinde geçirdiğiniz süre ne kadardır?		
6. Cezaevi mekân koşulları ile ilgili şikâyetleriniz nelerdir?		
7. Binayla ilgili istekleriniz nelerdir?		
8. Değiştireceğiniz bir şey var mı?		
9. Özellikle başarılı olan bir şey var mı?		

Ek 3. Görüşme Soruları

	Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü	Tarih:/...../.....
Görüşme Soruları		
1. Kurumla ilgili genel görüşleriniz nelerdir?		

Ek 4. Gözlem Çizelgesi

Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü		Tarih: ... / ... /	
GÖZLEM ÇİZELGESİ			
Yönetim Birimleri	01-02	02-03	03-04
Sağlık Birimi	04-05	04-05	04-05
Dini mekanlar	05-06	06-07	07-08
Görüşme Salonu	08-09	09-10	10-11
Eğitim Birimleri	11-12	12-13	13-14
Sanat Atölyeleri	14-15	15-16	16-17
Kütüphane	17-18	18-19	19-20
İş Atölyeleri	20-21	21-22	22-23
Spor Alanları	23-24	24-01	
Yeşil Alanlar			
Alışveriş Alanları			
Yaşam ünitesi- bireysel oda			
Yaşam ünitesi- ortak alan (sayım yeri)			
Yaşam ünitesi- ortak alan (kısmi yemekhane)			
Çamaşırhane			
Giriş-çıkışlar			
SAATLER			

Ek 5. Tutuklu Çocuk Katılımcı Bilgileri

Görüşme No	Yaş	Bulunduğu Kurum	Tarih	Süre	Görüşme Türü
1	15	Diyarbakır	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
2	17	Diyarbakır	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
3	17	Diyarbakır	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
4	16	Diyarbakır	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
5	18	Diyarbakır	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
6	15	Diyarbakır	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
7	17	Diyarbakır	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
8	17	Diyarbakır	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
9	16	Diyarbakır	14.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
10	16	Diyarbakır	14.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
11	17	Diyarbakır	14.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
12	13	Diyarbakır	14.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
13	17	Diyarbakır	14.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
14	16	Diyarbakır	14.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
15	17	Diyarbakır	14.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
16	17	Diyarbakır	15.06.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
17	16	Diyarbakır	15.06.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
18	16	Diyarbakır	15.06.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
19	16	Diyarbakır	15.06.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
20	17	Diyarbakır	15.06.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
21	16	Tarsus	09.12.2022	10-15 dk.	Yüz Yüze
22	17	Tarsus	09.12.2022	10-15 dk.	Yüz Yüze
23	14	Tarsus	09.12.2022	10-15 dk.	Yüz Yüze
24	16	Tarsus	09.12.2022	10-15 dk.	Yüz Yüze
25	17	Tarsus	09.12.2022	10-15 dk.	Yüz Yüze
26	17	Tarsus	09.12.2022	10-15 dk.	Yüz Yüze
27	17	Tarsus	09.12.2022	10-15 dk.	Yüz Yüze
28	16	Tarsus	23.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
29	17	Tarsus	23.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
30	16	Tarsus	23.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
31	15	Tarsus	23.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
32	16	Tarsus	23.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
33	17	Tarsus	23.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
34	17	Tarsus	23.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
35	16	Tarsus	18.08.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
36	17	Tarsus	18.08.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze

37	17	Tarsus	18.08.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
38	16	Tarsus	18.08.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
39	15	Tarsus	18.08.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
40	16	Tarsus	18.08.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
41	17	Kayseri	29.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
42	15	Kayseri	29.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
43	17	Kayseri	29.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
44	17	Kayseri	29.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
45	16	Kayseri	30.05.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
46	18	Kayseri	30.05.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
47	16	Kayseri	30.05.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
48	17	Kayseri	30.05.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
49	17	Kayseri	30.05.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
50	18	Kayseri	31.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
51	15	Kayseri	31.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
52	17	Kayseri	31.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
53	16	Kayseri	31.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
54	15	Kayseri	31.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
55	16	Kayseri	31.05.2023	15-20 dk.	Yüz Yüze
56	16	Kayseri	01.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
57	16	Kayseri	01.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
58	16	Kayseri	01.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
59	20	Kayseri	01.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
60	17	Kayseri	01.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze

Ek 6. Kurum Personeli Katılımcı Bilgileri

Görüşme No	İl	Bulunduğu Birim	Tarih	Süre	Görüşme Türü
1	Tarsus	Eğitim - Öğretim	23.05.2023	5-10 dk.	Yüz Yüze
2	Diyarbakır	Eğitim - Öğretim	15.06.2023	5-10 dk.	Yüz Yüze
3	Diyarbakır	Eğitim - Öğretim	15.06.2023	5-10 dk.	Yüz Yüze
4	Diyarbakır	İnfaz Koruma Memuru	13.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
5	Diyarbakır	İnfaz Koruma Memuru	15.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
6	Tarsus	İnfaz Koruma Memuru	18.08.2023	5-10 dk.	Yüz Yüze
7	Tarsus	İnfaz Koruma Memuru	18.08.2023	5-10 dk.	Yüz Yüze
8	Tarsus	İnfaz Koruma Memuru	18.08.2023	5-10 dk.	Yüz Yüze
9	Kayseri	İnfaz Koruma Memuru	30.05.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
10	Kayseri	İnfaz Koruma Memuru	30.05.2023	5-10 dk.	Yüz Yüze
11	Kayseri	İnfaz Koruma Memuru	30.05.2023	5-10 dk.	Yüz Yüze
12	Tarsus	Psiko-sosyal	09.12.2022	10-15 dk.	Yüz Yüze
13	Kayseri	Psiko-sosyal	01.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
14	Kayseri	Sağlık	31.05.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze
15	Kayseri	Sağlık	01.06.2023	10-15 dk.	Yüz Yüze

Ek 7. Etik Kurul Kararı 1

T.C.ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Toplantı Sayısı		Tarih
123		3 Haziran 2022

KARAR NO 57- Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde Doktor Öğretim Üyesi Mustafa Yeğin yönetiminde Araş. Gör. Çiğsem Yağmur Yüksel tarafından yürütülmesi öngörülen "Çocuk Eğitimlerinde Mekan Etkisinin Değerlendirilmesi" başlıklı doktora tez projesi araştırma etiği yönünden değerlendirildi. Toplantıya katılan üyelerin oybirliğiyle uygun olduğuna karar verildi.

BAŞKAN	Prof Dr Selim Kadioğlu Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı	
ÜYELER	Prof Dr Davut Alptekin Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı	
	Prof Dr Dinçer Yıldızdaş Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı	
	Prof Dr Gülşah Seydaoğlu Biyoistatistik Anabilim Dalı	
	Prof Dr Gürhan Sakman Genel Cerrahi Anabilim Dalı	
	Doç Dr Zehra Hatipoğlu Anesteziyoloji ve Reanimasyon Anabilim Dalı	
	Doç Dr Yasemin Saygıdeğer Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı	
	Av Simay Sönmezates Hukukçu Üye	
	Dr Neşe Kayrın Kurum Dışı Üye	

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık Binası, Balcalı 01330 Adana
Telefon: 0322 338 60 60 dahili 3465, Faks: 0322 338 67 22

Ek 7. Etik Kurul Kararı 2

T.C. ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Toplantı Sayısı	Tarih
124	22 Temmuz 2022

KARAR NO 54- Kurulumuzun 3 Haziran 2022 tarihli ve 123 sayılı toplantısında alınan 57 numaralı karara konu olan, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde Doktor Öğretim Üyesi Mustafa Yeğin yönetiminde Araş. Gör. Çiğsem Yağmur Yüksel tarafından yürütülen "Çocuk Eğitimevlerinde Mekan Etkisinin Değerlendirilmesi" başlıklı doktora tez çalışmasında protokol ve başlık değişikliği yapılması ve yeni başlığın "Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda Mekan Etkisinin Değerlendirilmesi" olması şeklindeki başvuru araştırma etigi yönünden değerlendirildi. Toplantıya katılan üyelerin oybirliğiyle uygun olduğuna karar verildi.

BAŞKAN	Prof Dr Selim Kadioğlu Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı	
ÜYELER	Prof Dr Davut Alptekin Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı	
	Prof Dr Dinçer Yıldızdaş Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı	
	Prof Dr Gülşah Seydaoğlu Biyoistatistik Anabilim Dalı	
	Prof Dr Gürhan Sakman Genel Cerrahi Anabilim Dalı	
	Doç Dr Zehra Hatipoğlu Anesteziyoloji ve Reanimasyon Anabilim Dalı	
	Doç Dr Yasemin Saygıdeğer Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı	
	Av Simay Sönmezates Hukukçu Üye	
	Dr Neşe Kayrın Kurum Dışı Üye	

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlık Binası, Balcalı 01330 Adana
Telefon: 0322 338 60 60 dahili 3465, Faks: 0322 338 67 22

Ek 8. Araştırma İzin Yazısı

23/09/2022-505736

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-31738214-204.01.01-849/130937
Konu : Araştırma Talebi

20.09.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 09.08.2022 tarihli ve bilâ sayılı yazı.

Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Çiğsem Yağmur YÜKSEL'in "Ceza İnfaz Kurumlarında Mekan Etkisinin Değerlendirilmesi" doktora tezi kapsamında Kayseri Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Hatay Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu, Tarsus Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda uygulama yapma talebini içeren ilgi sayılı yazı incelendi.

İzni talep edilen söz konusu araştırma talebinin; Kayseri Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Hatay Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu, Tarsus Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Diyarbakır Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 15 Eylül 2022 - 15 Eylül 2023 tarihleri arasında, çalışma sürecinde; özel hayatın gizliliği ilkesine dikkat edilmesi, mesai saatlerindeki rutin işlerin aksatılmaması, çalışmaya katılacak hükümlülerin bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, araştırma konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün izni olmaksızın yayımlanmaması koşullarıyla uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereği ile ilgililere bu doğrultuda bilgi verilmesini ve çalışmayı yapacak personele gerekli kolaylığın sağlanmasını rica ederim.

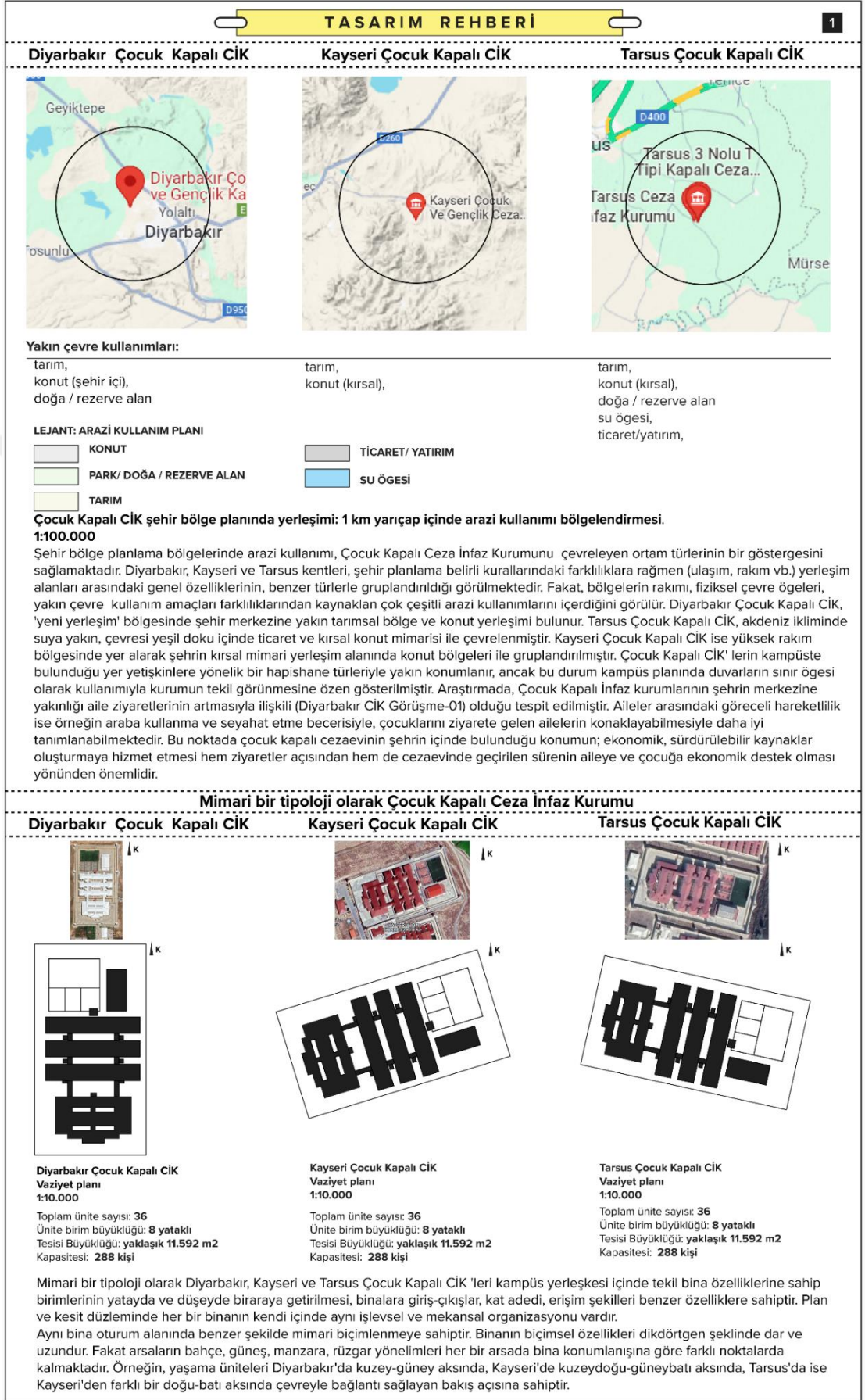
Namık Kemal VAROL
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Ek : Araştırma Önerisi

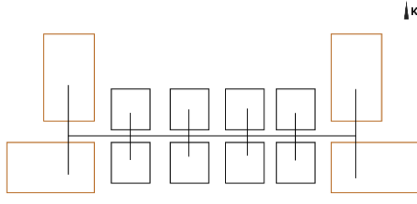
Dağıtım Yerleri:
Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı
Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı
Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığı
Diyarbakır Çocuk Cumhuriyet Başsavcılığı
Çukurova Üniversitesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 9. Tasarım Rehberi

Yerleşim Planı Önerileri

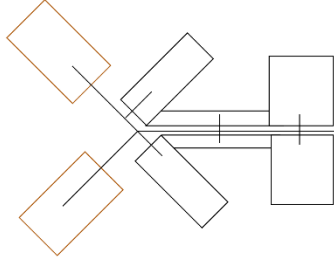

- doğu-batı veya kuzey-güney yönelimli yatma birimleri,
- havalandırma aksının kuzey-güney yönelimli pencere boşluklarıyla sağlanması
- yatayda düzenlenmiş mekansal organizasyon ile katlar arası manzaraya eşit yönelim,
- personel ve servis birimleri arasında sosyal bağlantıların kurulması

Öneri 1

- uzun sirkülasyon koridoru hattında görsel erişim bağlantılarının kontrolü
- güvenlik zaafiyetini önleyici parmaklık, çit gibi ara temaslara ihtiyaç duyulacak şekilde ortam sağlanması

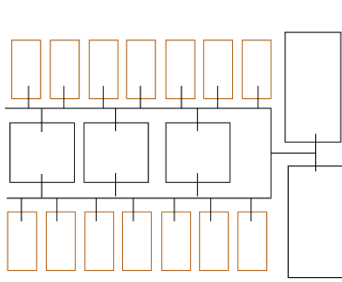

- kuzeydoğu-güneybatı yönelimli yatma birimleri, havalandırma aksının kuzey-güney yönelimli pencere boşluklarıyla sağlanması
- yatayda eksenele düzenlenmiş mekansal organizasyon ile estetik ilgiyi de canlandırması,
- personel ve servis birimleri arasında sosyal bağlantıların, yeşil dokunun kurulması

Öneri 2

- birimlerde keskin köşelerin oluşabilmesi, sirkülasyon hattında erişim bağlantılarının kontrolü
- güvenlik zaafiyetini önleyici parmaklık, çit gibi temaslara ihtiyaç duyulabilmesi
- girintili-çıkıntılı alanların kontrol ve gözetim gerektirmesi

- her bir ünite için doğu-batı yönelimli yatma birimleri,
- ortak alanlara ve diğer birimlere erişimin insan ölçeğiyle uyumlu boyut ve büyüklükte olarak planlanabilmesi
- havalandırma aksının yatayda rüzgar yönelimine göre kuzey-güney aksına açılan pencere boşluklarıyla oluşturulabilmesi

Öneri 3

- mekansal çeşitlilik, ara sokalar ve kısmi yarı açık alanlar sosyalleşmeye olanak tanıırken yüksek güvenlik koşullarını sağlaması gerekliliği
- tek katta plan çözümü nedeniyle hareketle erişilebilir kolaylığı sağlarken, mahkumların dışarıyla temasını engelleyici sınırların gerekliliği

***yaşama üniteleri turuncu renkle ifade edilmiştir.

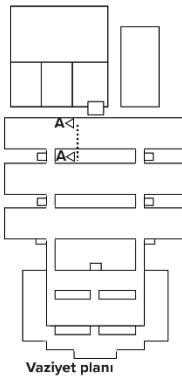
Bina kütleğinde kat yüksekliğinin azaltılması (doğal/yapay ortamlara görsel erişim)

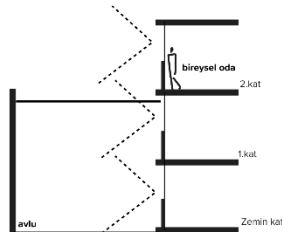
Kayseri Çocuk Kapalı Çık
(kaynak: yazır arşivi)

Sincan Çocuk Kapalı Çık
ön cephesi örneği (url 1)

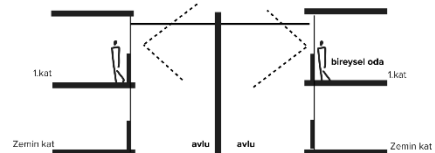

Vaziyet planı
1:5000

A-A Kesiti
1:250

- ✗ Mevcut bina 3 katlıdır. Her katta bir yaşama ünitesi içinde 8 adet bireysel oda yer alır. Fakat, katlar arasında odaların manzara görme oranları birbirinden farklıdır.(Tarsus Çık, Görüşme-10)

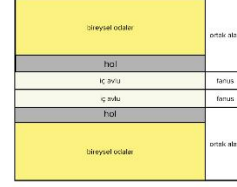
Önerilen Tasarım
1:250

- ✓ Önerilen tasarımda zemin katta yer alan ünitelerin avluya bakması sağlanırken, 1. Katta bulunan üniteler ise yakın çevresiyle görsel temas olanağına sahiptir. Bu nedenle, bina kabuğunda açılan pencere boşlukları ve avlu tasarımı yoluyla her bir katın görsel erişim fırsatları dengelenebilmektedir.

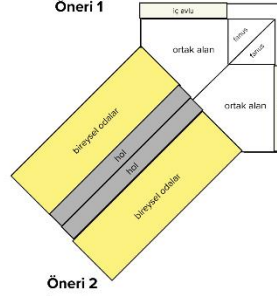
Yaşama ünitesi mekan kullanımları ve sınırlarının geliştirilmesi

Yaşama Ünitesi planı (306 M2)
1:500

- ✗ Yaşama ünitesinde alanlar ev içi sınırlara sahiptir fakat gözetim alanının ayrıcalıklı bir görünümünü bulunmaktadır (Tarsus ÇİK, Görüşme-15). Gözetim fanusu alanlar arasında hiyerarşik bir ilişki kurmaktadır. Yine, mekansal bir hiyerarşi odaların kapı girişinden ünite içinde ortak yaşam alanına bağlantı sağlanırken de görülür. 0.90 m mutfak tezgah duvarı ise ortak yaşam alanını bölen diğer bir duvar sınırı yaratmaktadır.

Öneri 1

Öneri 2

Önerilen mekansal düzen diyagramları
1:1000

- ✓ Çevresel stresi azaltmak ve ruh sağlığının iyileştirilmesi amacıyla gözetim biriminin ünite ortak alanı içindeki konumunun koridor aksına kaydırılarak, gözetimin dolaylı olarak koridor bağlantısıyla yapılması önerilen tasarımların temel dayanağından biridir. Bir diğeri ise yarı açık mekan türünün ortak paylaşımlı kullanıma dahil edilmesidir. Bu durum, çocukların hem psiko-sosyal hem de bedensel gelişimine fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Geometrik desenli avlu yer döşemesi

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu avlu mekanı örneği (url 2)

- ✗ Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda avlunun anlamsal değeri tutuklu çocukların dış mekanla içsel bağ oluşturduğu, havayla temas ederek tazelenildiği gündelik yaşamında ara durak olarak tek yer olmasıdır. Fakat, mevcutta yaşama ünitelerini çevreleyen duvarlar avluyu dört yönden sınırlamaktadır (Tarsus ÇİK, Görüşme-19). Beton yer döşemesi, renksiz soğuk dokusu, doğayla temasa bariyer yaratmaktadır.

Avlu mekanında yer döşemesi örneği (url 3)

Geleneksel Ula evlerinde Karosiman (20x20cm) karo ve (10x20 cm) ebatlarında tek sıra halinde zincir dizisi döşemesi örneği (Ayhan, 2023)

- ✓ Abdel-Wahed El-Wakil avlu kavramını evin ruhu olarak tanımlamaktadır (url 3). Önerilen tasarımda avlu, geometrik desenli karo yer döşemesiyle çocuk hafızasında hem doğayla teması hatırlatır hem de aile evi duygusu ruh sağlığında iyileşmeye olumlu etki edecektir. Kimliğini yeniden kurma, sağlamlaştırma ve iyileştirme yolu, değişimin dayanağı geleneksel öğelerin avlu mekanında sağlayabileceği bu güven hissi olabilir. Ek olarak, avlunun işlevsel çözümü, çocukların adaptasyon sürecini dinamik ve karmaşık halden huzurlu ve güvenli hale geçirebilecek ortama olanak sunacaktır.

Avlu duvarlarına gerçekçi peyzaj sanatının yerleştirilmesi

Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu avlu mekanı örneği (url 2)

- ✗ Cezaevi günlük aktivite programında günde yaklaşık 45 dk avlu kullanımı yer alır. Çocuk suçluların hava alma, rahatlayabilme ve akranlarıyla serbest zaman geçirme isteği (Kayseri ÇİK-Görüşme 17), barınma süresinde psiko-sosyal gelişimi desteklemek amacıyla önemlidir.

Woodbourne İslah Tesisi, New York.

Fotoğraf kaynağı: Alyse Emdur "Hapishane Manzaraları" serisinden (url 4)

- ✓ İyileştirici mimarlık çalışmalarında tasarıma doğa unsurlarının eklenmesi, stres ve saldırganlığı azalttığı bilinmektedir (Ulrich,1991). Araştırmada, avlu mekanı kullanım süresinde stresi yönetebilme ve duygusal restorasyona yardımcı olma özelliği gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle, avlu tasarımında, doğayla bağlantı kurmak, avlu duvarlarına gerçekçi peyzaj sanatının yerleştirilmesi, yeşil duvarlar veya doğayı çağrıştıran organik şekillerin kullanılması davranışları olumlu yönde etkileyecektir.

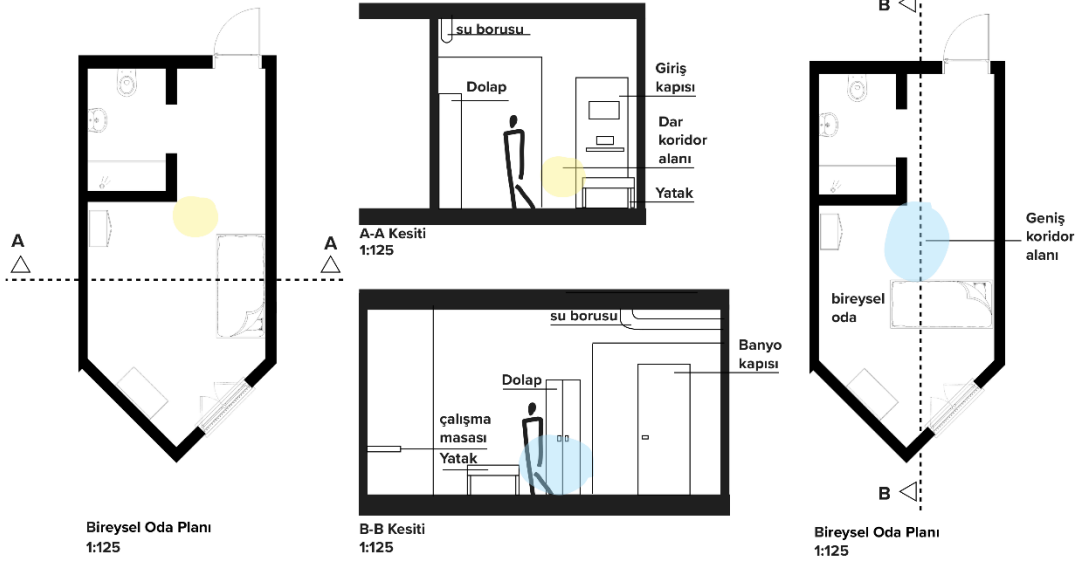
Kaynakça

Ayhan G., 2023. Geleneksel Ula evlerinde Karosiman döşemeleri. Ege Üniversitesi yayınları, ISBN: 978-605-338-432-8.

Ulrich H.S., Simons R.F., Losito B.D., Fiorito S., Miles M.A., Zelson M. Stress recovery during exposure to natural and urban environments. J. Environ. Psychol. 1991; 11:201-230

(url 2) <https://www.itha.com.tr/haber-cezaevinde-oluduren-dayak-davasinda-karan-558180>(url 3) <https://eastteatworld/posts/504>(url 4) López, M., & Miliute-Reddy, L. (2017). Prisons and the mentally ill: why design matters. Pozyskano z: <https://cdn.penatetform.com/wp-content/uploads/2017/06/Prisons-and-the-mentally-ill-why-design-matters-4.pdf> [dostęp: 23.07.2022 r.]. CGL archives

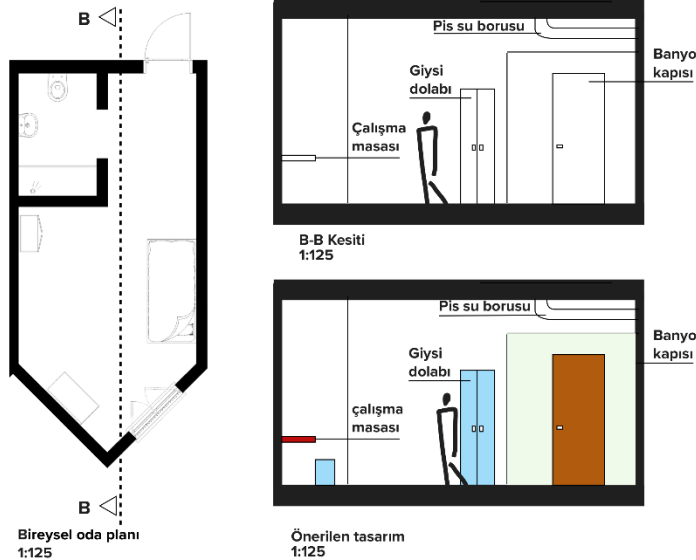
Yatağın duvara dik konumlanması

- ✗ Mevcut planda kontrol gereksiniminden dolayı odaların içinde yataklar duvara paralel olacak biçimde konumlandırılarak giriş kapısından görülmektedir. Bu durum wc-banyo duvarı ve yatak arasında 1.1 m den az bir geçiş alanı yaratmaktadır. (Tarsus ÇİK-Görüşme 09). Yürüdüğü alanda kendine çarpan nesnenin olması hem hijyen sorunlarına hem de yoğunluk ve kalabalık hissine yol açabilmektedir.

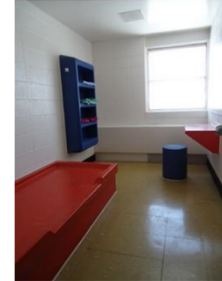
- ✓ Yatağın duvara dik konumlandırılmasıyla 1.5 m ye ulaşan koridor alanı kolay geçişe imkan vermesi nedeniyle önerilmektedir. Kapı görüşüne giren yatağın konumu değiştirilerek doğrudan kontrol etkisinin azaltılmasıyla mahremiyet hissi artacaktır. Yatağın pencereye yakın konumu, uyuma kalitesi ile doğrudan ilişkili olması nedeniyle bakış yönünde manzara ve gün ışığıyla temas etmesi uykusuzluk gibi sorunları da azaltabilecektir.

Renkli mobilya tasarımı ve sabitlenmiş sandalye eklenmesi

- ✗ Mevcut tasarımda duvarlar krem rengindedir. Giysi dolabının ise çelik malzemeden soğuk hissettiren bir dokusu vardır. Çalışma masası ise duvara sabitlenmiş şekilde açık tonlardadır. Görüşmelerde duvarların renkli olması, odalara çalışma sandalyesinin eklenmesi, perde veya halı gibi eşyalarla donatılan kişiselleştirilmiş sıcak bir mekan ihtiyacı çok sıklıkla talep edilen bir konu olarak tespit edilmiştir (Kayseri ÇİK-Görüşme 04).

- ✓ Önerilen tasarımda, renk, istenen bir "oda deneyimi" oluşturmada bir diğer önemli faktör olarak yer alır. İslah tesisi örneğinde görüldüğü gibi sandalye ve giysi dolabı mavi renk tonlarında, yatak ve çalışma masası ise kırmızı renk tonlarında olabilir. Böylece ruhsal enerjilerini yükselten ve sosyalleşmesini teşvik eden daha aktif ortamlar kişisel gelişimine yararlı olabilir. Bu durumlarda, iymserliği uyaran sıcak renk paletleri ve renk vurguları oda iç mekanını daha ilginç, daha parlak, neşeli ve kişiselleştirilmiş hale getirebilmektedir. Ayrıca, iç donatı elemanlarının renkleri, uyarıcı veya sakinleştirici olabilmesiyle kişiselleştirilen bir mekana dönüşebilir.

Woodbourne İslah Tesisi örneği, New York. (url 5)

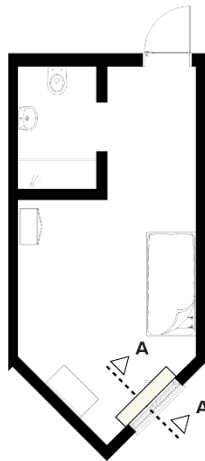
San Diego Youth Transition Campus örneği, San Diego, CA (url 6)

Kaynakça

(url 5) López, M., & Maiello-Reidy, L. (2017). Prisons and the mentally ill: why design matters. Pozyskano z: <https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2017/06/Prisons-and-the-mentally-ill-why-design-matters-4.pdf> (dostep: 23.07.2022 r.), CGL archives

(url 6) <https://www.dlrgroup.com/work/san-diego-youth-transition-campus/>

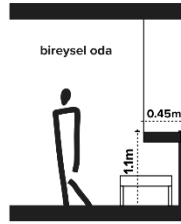
Pencere önü kullanımı (1.1 m yüksekliğinde tel kafes galvanizli halat koruma ağı)

Bireysel oda planı
1:125

A-A Kesiti
1:125

Önerilen tasarım kesiti
1:125

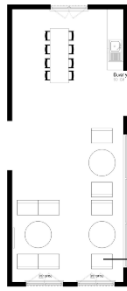
Çocuk suçluların pencere ve dış mekan arasındaki boşluktan düşmesini önleyen bir güvenlik ağı örneği (url 6)

- ✘ Araştırma, çocuk suçlunun, 1 (bir) günde ortalama % 56,9 oranında yani yaklaşık olarak 13.68 saatini odasında geçirdiği tespit etmiştir. Örneğin, İngiltere’de yapılan bir araştırmada mahkûmlar günün 9.36 saatini yataklarında geçirmektedir (İreland & Culpin, 2006). Bir diğer tespit ise, pencerenin bulunduğu yerden ayakta veya oturur pozisyonda gözlem yapmak için işlevsel kullanımının zorluğudur (Kayseri ÇİK- Görüşme 11). Bu nedenle odasında geçirdiği zamanda iyileştirici çevreyi duvar yüzeyinde açılan pencere/kapı boşlukları ve işlevsel kullanımı tanımlar. Özellikle, pencere boyutları ve konumu, dış mekanla görsel teması kurma, güneşini alma, havalandırma etkisi nedeniyle tutuklu çocukları psikososyal iyileştirebilmektedir.

Ortak kullanım alanında esnek yeme-içme düzeni

Ortak kullanım alanı
1:500

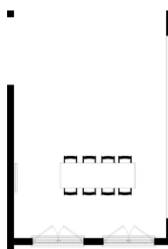
Önerilen Ortak kullanım alanı
1:500

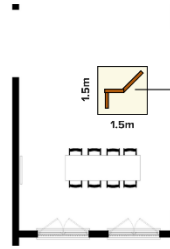
Dallas County Tıbbi Modernizasyonu, HDR örneği
Vandalizme dayanacak şekilde tasarlanmış mobilyalar
(url5)

✘	Masanın etrafında sıralı yerleşmeleri gün boyunca benzer oturma düzeni koşuş aktivitesini monotonlaştırmakta, çocuklar ve personel arasındaki ilişkilerde kişisel sınır, mahremiyet ihtiyacını doğurmaktadır. Masa düzeni ve konumu, ortak yaşama alanında sosyal iletişimi kopyulaştırılabilmektedir. Ayrıca, uzun süreli oturma hali, bel ağrısı, uykusuzluk, yaralanma gibi sağlık sorunlarına neden olabilmektedir (Tarsus Çik-Görüşme 05).
✔	Mevcut planda yeme-içme düzeni kişiye bağlı olmadan monte edilmiş mobilyalarla sağlanmaktadır. Fiziksel ve psiko-sosyal gelişim için mobilyaların kişisel kullanımına odaklanarak düzeni değiştirmek gereklidir. Demir sandalye yerine plastik, silikonlu veya pamuklu sandalye görünümüne sahip ergonomik formda oturma birimleriyle grup veya sıralı oturma düzeni yerleştirilebilir. Güvenlik gereksinimlerine karşılık sağlam, güvenli bir şekilde monte edilmiş mobilyalar daha uygundur. Özerkliğe sahip olması istendiğinde ise, hareketli mobilyalar ise kullanılan esnekliği sağlayabilir.

Yumuşak dokulu döşeme üzerinde hareket /oyun alanı

Ortak kullanım alanı
1:250

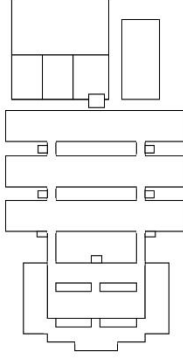
Önerilen Ortak kullanım alanı
1:250

Denge Basamakları örneği (url 7)

❌ Araştırmada, yaşama ünitesi ortak yaşam alanında eylem çeşitliliğinin az olması, hareketsizlik (Diyarbakır ÇIK- Görüşme 06), akranklarıyla sosyal etkileşim gereksinimi ve fiziksel gelişim ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir.	✔ Önerilen tasarımda yaşama ünitesi ortak kullanım alanına yerleştirilen yumuşak dokulu 1.5x1.5 m boyutunda döşeme üzerinde kıvrımlı formda tasarlanan kotlarla kademelendirilmiş ahşap çubuklar veya denge basamakları yardımıyla bedensel hareket olanağı ve sosyal etkileşim fırsatı sunulabilir.

Yakından izleme birimi tasarımı

Vaziyet planı
1:5000

Yakın İzleme Tek Kişilik Gözlem Odaları, David L. Moss Ceza Adaleti Merkezinin Genişletilmesi, Tulsa/ Oklahama örneği (url 8)

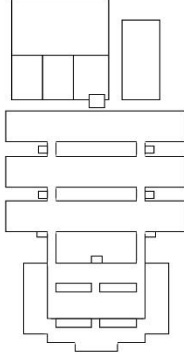
Kaliforniya Cezaevi Sağlık Hizmetleri, San Quentin Merkezi Sağlık Hizmetleri Binası, Tulsa/Oklahama örneği (url 9)

- ✘ Psiko-sosyal servis biriminde çalışan uzman psikolog (Kayseri ÇİK Psikolog- Görüşme 02) ve infaz koruma memurlarıyla (Kayseri ÇİK- İKM Görüşme 04) yapılan görüşmeler sonrasında çocukların herhangi bir kendine zarar verme riski olması halinde daha yakından gözlem altında tutularak iyileştirme sürecinin takip edilebilmesi amacıyla "yakından izleme birimi" gereksinimi duyulduğunu tespit edilmiştir.

- ✓ Önerilen yakından izleme birimi, "iyileştirme mekanı veya terapi odası" olarak adlandırılabilir. Bu mekanın konumu; öncelikli olarak sağlık birimi yakınında veya acil durumda sağlık biriminin hizmet etmesini kolaylaştıracak şekilde servis iç mekanında yer alması önerilir. Ek olarak, bu mekanın, yaşama ünitesi ortamını etkilemeyecek şekilde konumlandırılması gerekmektedir. Yakından izleme birimi; sürekli veya aralıklı gözetime fırsat veren doğrudan kontrol, görsel erişimi sağlayan büyük oranda saydam yüzeylere sahip kapı ve pencere, rahatlatıcı renkler, iç mekanda güneşine erişilebilirlik gibi özelliklere sahip olmalıdır. Odaanın iç mekanında, kendine zarar vermeyi önlemek için aydınlatma armatürleri, tavan sistemleri, mobilyalar, aynalar, armatürler ve donanım/detay özellikleri dikkatle değerlendirilmelidir. Yakından izleme birimine örnek olarak, Tulsa County Hapishanesinin genişletilmesi ve San Quentin Cezaevi Sağlık Hizmetleri Binası verilebilir. Örneklerin ana odağı, ruh sağlığı hizmetlerine ihtiyaç duyanlara yardımcı olmak için gerekli olan özel barınma ve tedavi alanları sağlamaktır (url 8).

Üretim kolu olarak gönüllülük esaslı mesleki eğitim/ iş atölyesi tasarımı

Vaziyet planı
1:5000

Solano County Denetimli Serbestlik Departmanı Çocuk Tesisi örneği (Suça Karışmış Gençleri Teknoloji Yoluyla Yükseltmek: Solano County Juvenile Hall) (url 10)

Uganda, Kampala, Kampiringisa, Ulusal Rehabilitasyon Merkezi, bir kunduracı atölyesinde mesleki eğitim örneği, öğrenci Charles Baguma, 16 yaşında (url 11)

Almanya'daki Neustrelitz genç ve yetişkin hapishanesi, araba atölyesinde çalışan gençler (url 12)

- ✘ Araştırmada, Çocuk suçlular (Diyarbakır ÇİK- Görüşme 02) ve infaz koruma memurlarıyla (Kayseri ÇİK- İKM Görüşme 08) yapılan görüşmeler sırasında çocukların kurumda verimli şekilde geçen vakit harcama saatlerinin olmadığı, dışarı çıktıklarında da iş kaygısı, mesleki yetersizlik sorunlarıyla karşılaşma ihtimalleri olduğu tespit edilmiştir. Kurumda çocuk suçlunun hem fiziksel ve psiko-sosyal gelişimini desteklemek, kurumun sürdürülebilir ekonomik getirisine fayda sağlamak hem de çocuğun serbest kaldığında dışardaki yaşam şartlarını iyileştirmeye kapı aralayan bir yol gösterici olarak mesleki eğitim/iş atölyesi tasarımının uygulamaya geçmesi önerilmektedir.

- ✓ Örneğin, Solano County Denetimli Serbestlik Departmanı, suçlu gençler için 10 haftalık bir sanal programlama serisi sağlamak üzere Gizli Deha Projesi ile ortaklık kurmuştur. Mesleki gelişimi, sosyal katılımı ve eleştirel düşünme becerilerin olumlu yönde geliştirilmesi amacıyla, 10 suçlu gencin kod tasarlamayı ve kendi web sitelerini oluşturmaya öğrenmelerine yardımcı olan kültürel açıdan etkili bir dizi atölye çalışması yürütmüştür.(url 10)
- Uganda Kampiringisa, Ulusal Rehabilitasyon Merkezi örneği ise, çocuklar ve gençler için bir çocuk gözaltı tesisi olarak kunduracı atölyesinde çocuk suçlulara mesleki eğitim fırsatları yaratmaktadır. Tesis aynı zamanda suçlu çocuklarının, rehabilite edilmesi ve entegrasyonu için dava çalışmaları, danışmanlık, çocuklar için yaşam becerileri ve mesleki beceri eğitimi, hijyen ve sağlık yönetimi, rekreasyon, çiftçilik aktivitelerini içermektedir. STK'larla işbirliği içinde 19 dönüm araziye tarım ve manevi gelişim için açmıştır (url 11).
- Almanya'daki Neustrelitz genç ve yetişkin hapishanesinde suçlu gençler ise, atölyelerde marangoz, boyacı ve kaplamacı, aşçı, bahçıvan ve bahçe işleri yardımcısı, hizmetçi, hayvan yetiştiricisi, araba tamircisi olarak çıraklık yapma fırsatına sahiptirler (url 12).

Kaynakça

(url 8) <https://www.dewberry.com/projects/david-l.-moss-criminal-justice-center-expansion>
(url 9) <https://www.numberten.com/images/publications/JFRIO-Justice-Facilities-Review.pdf>
(url 10) <https://www.hiddenproject.org/elevating-justice-involved-youth-through-technology-solano-county-juvenile-hall/>
(url 11) <https://imglsd.go.ug/rehabilitation-centers/#>
(url 12) <https://www.justiz-in-mv.de/jantztz/far-english-speakers/>